

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları - 108

ISBN: 978-605-7912-17-6

Ankara, Mart 2022

Yayıncı Sertifika Nu: 48050

Hazırlayanlar

Nigar Gizem Ünal

Gülfem Akyıldız

İÇİNDEKİLER

Önsöz	
Nigar Gizem Ünal - Gülfem Akyıldız.....	5
Medeniyet ve İnsan Düşüncesi Bakımından Münevver Mehmed Âkif	
Adem Polat (Doç. Dr.)	9
Mehmet Âkif: Tutuşmuş Bir Yürek, Adanmış Bir Hayat	
Alim Kahraman.....	17
İstiklâl ve İslam Şairleri: Mehmet Âkif ve Muhammed İkbal	
Aykut Kişmir (Doç. Dr.)	23
Mehmet Âkif Ersoy'un İdeal Gençlik Tasavvuru	
Beyhan Kanter (Prof. Dr.).....	30
Bir Şimdiki Zaman Şairi: Mehmet Âkif Ersoy	
Duran Boz	38
Camideki Şair	
D. Mehmet Doğan.....	46
Mehmet Âkif'in Şiir Dünyası	
Fazıl Gökçek (Prof. Dr.).....	56
İstiklâl Marşı ve Millî Değerler	
Hacı Ömer Özden (Prof. Dr.).....	65
Nurettin Topçu'da Mehmet Âkif Algısı	
Hüseyin Karaman (Prof. Dr.).....	74
Şair Mehmet Âkif Ersoy	
Maksut Yiğitbaş (Doç. Dr.).....	86
Seyyah-ı Beyaban Mehmet Âkif	
Mehmet Sılay (Dr.)	96
Duruşunu Bozmayan Adam: Mehmet Âkif Ersoy	
Mehmet Nezir Gül	105
Müstesna Şair Mehmed Âkif	
Metin Önal Mengüşoğlu	117

Mehmet Âkif'e Dair	
Necdet Ünüvar (Prof. Dr.).....	125
Mehmet Âkif Ersoy ve Millî Birlik İdeali	
Rıdvan Canım (Prof. Dr.).....	132
Asım'ın Nesli ve İstiklâl Marşı	
Selim Cerrah	145

ÖNSÖZ

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışı ve İstiklâl Marşımızın kabul edilmişinin 100. yıldönümü olan 2021 yılı, 24 Aralık 2020 tarihinde Meclis Başkanı Prof. Dr. Mustafa Şentop'un ilk imza sahibi olarak sunduğu önergeyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde "İstiklâl Marşı Yılı" olarak kabul edilmişti. Bu kabul aynı zamanda 2021 yılı boyunca bütün kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları tarafından, millî marşın anlamını ve Millî Mücadelenin önemini de anlatmak amacıyla İstiklâl Marşı'nın kabulü ve Mehmet Âkif Ersoy'u anma faaliyetleri düzenlenmesi gerekliliğine işaret etmekteydi. Bu amaçla 2021 yılı boyunca Türkiye'nin hemen hemen her yerinde çeşitli güzel faaliyetler icra edildi. Türkiye Yazarlar Birliği Gençlik Birimi olarak biz de Mehmet Âkif Ersoy ve İstiklâl Marşı ile ilgili yazılar kaleme almış değerli akademisyen, yazar ve fikir adamlarıyla Türkiye Yazarlar Birliği'nin sosyal medya hesaplarından "100. Yılında İstiklâl Gençliği" başlığı altında programlar gerçekleştirdik. Bu kitap bu programların metne dönüştürülmüş halidir. Bu bağlamda eserde İstiklâl Marşımız ve Millî şairimiz Mehmet Âkif Ersoy'un gençler ve milli değerlerimize dair vurgusunu, İstiklâl Marşımızın yazılışına giden süreci, Mehmet Âkif Ersoy'un diğer kalem ve kelam erbabıyla dostluğunu, onun güçlü mücadelesini ve kişiliğini, 100. yılında Milli Marşımızın anlattığı ve anlatmak istediği manaları ele alan yazılar yer almaktadır.

Doç. Dr. Adem Polat'ın "Medeniyet ve İnsan Düşüncesi Bakımından Münevver Mehmet Âkif" başlıklı söyleşisinde, Âkif'in yaşadığı talihsizlikler, vatan ve millet için elinin tersiyle ittiği menfaatler, onun müstağni tavrı ve güçlü fazıl karakteri anlatılmaktadır. Mehmet Âkif'in toplumunu iyi tanıdığına işaret edilmekte, Âkif'in toplumdaki hurafeyi, bid'atları tenkit ettiği, toplumda kökleşen reziletlerin ortadan kaldırılması gerektiğine ilişkin yaklaşımları ön plana çıkarılmaktadır. Ayrıca söyleşide Mehmet Âkif'in söylediğini eyleyen, eylediğini söyleyen bir karaktere sahip olması, otokritiğini güçlü şekilde yapan bir şahsiyeti olduğu vurgulanmaktadır.

Dr. Alim Kahraman, "Mehmet Âkif: Tutuşmuş Bir Yürek, Adanmış Bir Hayat" başlıklı söyleşide, Âkif'in aşık tabiatlı oluşundan, yaşadığı dönemin büyük problemlerinden, içinde bulunduğu durumun onun kişiliğini şekillendirdiğinden söz etmektedir. Söyleşide Âkif'in inandığı değerlere, vatan ve milletine karşı söylenen sözlere müsamahası olmadığı, Âkif'in Millî Mücadelenin manevi cephesinin en mühim önderi olduğuna dikkat çekilmektedir.

Doç. Dr. Aykut Kışmır'ın "İstiklâl ve İslam Şairleri: Mehmet Âkif ve Muhammed İkbal" başlıklı söyleşisinde İkbal'in geleceğin hür Pakistan'ı için, Âkif'in ise maddi ve manevi esareten kurtulması gereken Türkiye için emek harcadığı, Muhammed İkbal ve Mehmet

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

Âkif birbirleriyle tanışma fırsatı bulamadığı ancak ikisinin de birbirlerinden haberdar oldukları, mananın aynı ufkunda düşünce ve duygu inşa ettikleri anlatılmaktadır. Mehmet Âkif'in ve İkbâl'in toplumun esaretten her anlamıyla kurtuluş yolunun ise öncelikle onu tembellik, rehavet, cehalet, yolsuzluk, hurafecilik gibi tahrip edip çürüten manevi hastalıklardan kurtulabilmesiyle mümkün olacağı düşünceler öne çıkarılmaktadır. Her iki mütefekkirin toplum için güçlü sistemler aradıkları da söyleşide vurgulanmaktadır.

Prof. Dr. Beyhan Kanter “Mehmet Âkif Ersoy’un İdeal Gençlik Tasavvuru” başlığını taşıyan söyleşisinde Mehmet Âkif’in şahsiyeti ile eserleri arasındaki uyuma dikkat çekmektedir. Mehmet Âkif’in Asım olarak sembolize ettiği gençlik idealini şiirlerinden hareketle namusunu çiğnetmemiş ve çiğnetmeyecek, dini ve milli değerlere önem veren, kaba kuvvete başvurmayan, gücünü ilimden ve faziletten alan, sağlam vücuda ve gürbüz bedenlere sahip bir gençlik olarak dile getirilebileceği söyleşide öne sürülmektedir. Bu yönleriyle ayrıca Mehmet Âkif’in idealize ettiği gençliğinin aslında kendi hayatına uyguladığı davranış kalıplarından ve hayat stratejisinden tezahür etmekte olduğu söyleşide ifade edilmektedir.

Duran Boz’un “Bir Şimdiki Zaman Şairi: Mehmet Âkif Ersoy” başlıklı söyleşisinde Mehmet Âkif, Anadolu’nun ruhunu okuyan, bu ruhtan hız ve cesaret alan, düşüncelerini şiir formunda ortaya koyan bir şair olarak tanımlanmaktadır. Safahat okuyanların buradaki şiirlerin toplamında şairin miskinliğe, umursamazlığa, unutkanlığa, umutsuzluğa savaş açtığını net bir biçimde görebilecekleri ifade edilmekte, Mehmet Âkif’in hassasiyetiyle zamanın geçmiş ve şimdi boyutlarını güçlü şekilde bir araya getirilmesi gerektiğine ilişkin düşüncesi vurgulanmaktadır.

D. Mehmet Doğan “Camideki Şair” başlığını taşıyan söyleşisinde camiye gidip gelen, camiden geçen şairin çok olduğunu ancak cami kürsüsünden fikirlerini yayan, vaaz kürsüsüne çıkan, oradan halka seslenen, halkı ümitlendiren ve şevklendiren tek bir şairin yani Mehmet Âkif Ersoy olduğunu dile getirmektedir. Özellikle o dönem için cami kürsüsünden halka fikirlerini anlatmanın önemi oldukça büyüktür. Zamanın şartlarında cami avluları büyük kamu binalarıdır ve kalabalık kitleleri barındırmaktadır. Mehmet Âkif’in o dönemde cami kürsüsünde hem fiilen konuşup vaz ettiğine hem de bunu edebiyata yansıttığına söyleşide dikkat çekilmektedir.

Prof. Dr. Fazıl Gökçek, “Âkif’in Şiir Dünyası” başlıklı söyleşisinde Mehmet Âkif’in şair olmasının yanında güçlü bir fikir adamı da olduğuna değinmektedir. Söyleşide Mehmet Âkif’in şiiri, fikirlerini dile getirdiği bir edebiyat türü olarak gördüğü, bunu yaparken estetiği asla ihmal etmediği, şiirin imkânlarını kullanarak fikirlerini başarıyla dile getirdiği belirtilmektedir.

Prof. Dr. H. Ömer Özden “İstiklâl Marşı ve Milli Değerler” başlıklı söyleşisinde İstiklâl Marşımız 10 kıta 41 mısralık metinde baştan sona milli ve manevi değerlerimizi anlattığımızı,

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

çünkü burada savunulan hususun vatan olduğunu, vatan söz konusu olduğunda her şeyin teferruatından ibaret kaldığını ifade etmektedir. Vatan gittiğinde inancın ve kulluğun da elden gideceği vurgulanan söyleşide Mehmet Âkif Ersoy'un, sadece İstiklâl Marşı gibi önemli bir marşı yazdığından ve bizim gönül dünyamıza bunu nakşettiğinden dolayı değil, bunun yanında Âkif'in hakikaten her bakımdan bir abide şahsiyet olduğundan ötürü çok büyük bir şair olduğu ifade edilmektedir.

Prof. Dr. Hüseyin Karaman'ın "Nurettin Topçu'da Mehmet Âkif Algısı" başlığını taşıyan söyleşisinde Nurettin Topçu ile Mehmet Âkif Ersoy'un davaları ve mücadeleleri mukayese edilmekte, her ikisinin de aynı davanın yolcularının olduğu vurgulanmaktadır. Özellikle Nurettin Topçu ile Mehmet Âkif'in ahlâk anlayışları arasında yakın bir ilişki olduğu, Nurettin Topçu'nun hem ahlâkın teorisini hem de pratiğini ortaya koyan bir insan olduğu, ahlâka dayalı bir hayat yaşadığı, Mehmet Âkif'e geldiğimiz zaman onun da aynı şekilde ahlâkı sadece bir nazariye olarak, görmediği amele dökülmeyen ahlâkı boş gördüğü öne çıkarılmaktadır.

Doç. Dr. Maksut Yiğitbaş'ın "Şair Mehmet Âkif Ersoy" başlıklı söyleşisinde, Mehmet Âkif nasıl bir şairdir? sorusu: O idealist bir şairdir. Şahsiyet olarak lirik olmasına karşın şair olarak idealisttir şeklinde cevaplandırılmaktadır. Lirikmin bir gizem olduğunu yalnızca hissedilebileceğini, bu yönüyle de Mehmet Âkif'in lirik bir insan olduğuna dikkat çekilmektedir. Hayatına bakıldığına hayatının her safhasında bu lirikmin açıkça görülebileceği belirtilmekte, Âkif'in karakter olarak lirik olmasına karşın şiir vadisinde idealist olmaya çalıştığı, kendini milletin huzurunda hissettikten sonra şiirlerini idealist bir anlayışla kaleme aldığı vurgulanmaktadır.

Mehmet Nezir Gül'ün "Duruşunu Bozmayan Adam: Mehmet Âkif Ersoy" başlığını taşıyan söyleşisinde hem kitabı hem de çalışmasında Âkif'i Anadolu sınırında görmememiz gerektiği, onun çok yönlü ve mütekâmil bir insan olduğuna dikkat edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bunun yanında onun kendi yaşadığı toplumun, devletin, milletin değerleriyle barışık olduğu, onların acısını kendi acısı olarak bildiği, sevincini onlarla paylaştığı da söylenmektedir.

Dr. Mehmet Sılay'ın "Seyyah-ı Beyaban Mehmet Âkif" başlıklı söyleşisinde Âkif'in seyahatleri ele alınmakta, Âkif'in şairliğinin yanında gezgin rolü ön plana çıkarılmaktadır. Âkif'in ufkuyla büyük bir insan ve muallim olduğuna dikkat çekilmektedir. Şiirlerinde ifade ettiği gibi kavmiyetçiliği reddeden biri olduğuna değinilip, bizi birbirimize rapteden İslam kardeşliği telakkisi vurgulanmaktadır.

Metin Önal Mengüşoğlu "Müstesna Şair Mehmet Âkif" başlıklı söyleşisinde Mehmet Âkif'in müstesna şair olduğunu Arnavutluk'ta geçen bir hatırası eşliğinde anlatılmaktadır "Ben Âkif'i anlatırken, Âkif'in Kuran Şairi, Camideki Şair olması itibari ile Âkif'in sığındığı kelimelerden de söz ederek konuşmamı devam ettiriyordum. Fuayed

konferanstan önce tanıştığım 85 yaşında emeli bir Profesör de en önce dinleyiciler arasında idi. Kulaklıktan Arnavutça beni dinliyordu. Benim konuşmam 10-15 dakika sürmüştü ki o esnada o yaşlı profesörün gözlerinin yaşardığını görmeye başladım ve dehşetli biçimde bana odaklanmıştı ki ben de 600 kişilik dinleyiciyi unuttum ona odaklandım, sanki sadece ona konuşuyordum. Bir süre sonra gözlerindeki yaşlar artık belirginleşmeye başladı, son derece yoğun bir duygu ile beni dinliyordu, tabii Mehmet Âkif'i dinliyordu esasen, ben sadece Mehmet Âkif'i aktarıyordum ve İstiklâl Marşı'nın ruhunu aktarıyordum. Konuşmam bitti koşu koşu sahneye geldi Arnavutça bir şeyler söylüyor ben anlamıyorum. Sonra yanında birileri bana fısıldadılar. Adam diyormuş ki; "Mehmet Âkif'in İstiklâl Marşı, öyle bir ruh taşıyor ki, o, sadece Türkiye Cumhuriyeti'nin değil bütün İslam Milletinin İstiklâl Marşıdır."

Prof. Dr. Necdet Ünüvar'ın "İstiklâl Marşı'nın Gençlik Üzerindeki Etkisi" başlıklı söyleşisinde bugünün dünyasında yaşayan her yaştan gençlerimizin geçmişini değerlendirmek ve bizlere bu cennet vatani armağan eden kahramanlarımızın ruh halini anlaması ve gelecek kuşaklara anlatması için İstiklâl Marşını derinlemesine anlamının son derece önemli olduğu ileri sürülmektedir. Bununla birlikte Türk milletinin geçmişinin ve geleceğinin kurtuluş destanına ondaki hazırlandığı o buhranlı günlerin izi olduğunu, o buhranlı günlerden çıkışı ile ilgili güneş gibi parlayan cesaretin İstiklâl Marşında olduğu vurgulanmaktadır.

Prof. Dr. Rıdvan Canım "Mehmet Âkif Ersoy ve Milli Birlik İdeali" başlığını taşıyan söyleşisinde, Mehmet Âkif'in bizim büyük medeniyetimizin çılgılığı, feryadı olduğunu şu sözlerle özlü biçimde ifade etmektedir. "Yıkılmaya yüz tutmuş, dört bir yandan ağır saldırılara maruz kalmış, büyük bir ülkeyi yeniden uyandırmak için ruhumuzda büyük bir ateşin parlaması gerekirdi. Âkif, bu millete o ruhu üflemiş, onuru incinen büyük milletine büyüklüğünü yeniden hatırlatmış, onu ayağa kaldırmış ve ona İstiklâl'in onurunu yaşatmıştır"

Selim Cerrah "Asım'ın Nesli ve İstiklâl Gençliği" başlıklı söyleşisinde Asım şiirinin aslında Âkif'in hayat felsefesi olduğunu, neyiz ve ne olmamız gerekiyor? sorusunu bu şiirde cevaplandırıldığını ifade etmektedir. Söyleşide Âkif'in Asım şiiriyle örnek nesil olarak milleti kurtaracak insan tipini zihninde inşa ettiği ve anlattığı vurgulanmaktadır.

Bizlere bu projenin bir parçası olma imkânı tanıyan hocamız Prof. Dr. Musa Kâzım Arıcan'a tüm süreçte desteğini daima hissettiğimiz, bizi süreçte himaye eden hocamız Doç. Dr. Muhammet Enes Kala'ya program tekliflerimizi içtenlikle kabul edip, tüm yoğunluklarına rağmen bize samimiyetle vakitlerini ayıran ve bizimle değerli bilgi birikimlerini paylaştığı tüm hocalarımıza sonsuz teşekkürlerimizi sunarız.

Medeniyet ve İnsan Düşüncesi Bakımından Münevver Mehmed Âkif

Doç. Dr. Adem Polat

Öncelikle 2021 yılının İstiklâl Marşı Yılı olarak ilan edilmesi ile ilgili görüşlerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Yüksek bir şehadetle bu vatan uğruna şehit olan bütün şühedayı rahmetle anıyorum. Bu vesile ile nazik davetinden dolayı hem Yazarlar Birliği'ne hem de bu programları silsileler halinde farkındalık oluşturması adına düzenleyen Sayın başkana teşekkür ediyorum. Mehmet Âkif, merhum, yaşadığı toplumun hafızasının tam da yenilenmeye ihtiyaç duyduğu bir zaman kesitinde milletin hafızasına kuvvetle tesir eden bir vatan şairi olarak Türk milletine bir armağandır. Cumhurbaşkanlığının böyle bir vesile ile 2021 yılını, İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif'i anma etkinliği olarak düşünmesi büyük ve çok anlamlı bir nezaket. Bu bakımdan da devlet büyüklerimize bu farkındalıktan dolayı teşekkür ediyorum.

Âkif'in medeniyet fikri nedir?

Mehmet Âkif'in bütün yaşamı, örnek bir âbide şairin bize söylediklerinden ibarettir. Edward Said'in Jülien Benda'dan hareketle; Batı karşısında tahakküm altına alınmış angajman altındaki aydınların topraklarına sırtlarını dönmeleri, kendi cemiyetleri içerisinde yaşayan insanların ruhi durumlarına duyarsız kalmaları olarak tanımladığı "sömürge entelektüel" kavramı son derece önemlidir. Mehmet Âkif bütün bunların ötesinde bir vatan şairidir. Onun medeniyete bakışı İttihâd-ı İslâm'ın yükseltilmesi ve yüceltilmesi üzerine kuruludur. Mehmet Âkif'in bir Osmanlı milliyetçisi olarak medeniyetimizin taşıdığı dinamikleri ne derece anlamda yıllar almıştır. Klasik şiirimizin ölüsünden dahi Tanzimat edebiyatçılarımız beslenmişlerdir. Çünkü tarihî bir gerekliliktir. İşte Âkif'in de bu anlamda değerlendirdiğine yönelik önemli bir çıkarsamadır. Çünkü Osmanlı, İlber Ortaylı'nın ifadesiyle hakikaten Osmanlı barışını yaşatan bir ülkeydi. Yani düşünün ki Balkanlar'daki milletlerin dillerini, dinlerini ve yasal, hukuksal süreçlerini ayrı ayrı bugün bize Batı'nın dayatmaya çalıştığı sözde Kopenhag kriterlerini Osmanlı -eğer bir okuması yapılacak olursa- tarihsel anlamda 300 yıl öncesinden tesir eden bir medeniyetti. Burada şunu konuşmak gerekir. Fransız İhtilâli'ni kiliseye karşı savaş açmış bir Avrupa aydınlanmasının birçok argümanını Antik Yunan ve Latin kültürüne

göre yeniden modifiye etmesi, geleneğin yeniden üretmesi anlamında bir süreç olarak da değerlendirmek mümkün. Acaba Fransız aydınlanması, Antik Yunan düşüncesi olmaksızın bu tarz bir şeyi gerçekleştirebilir miydi? Peki, Osmanlı eğer isteseydi yani Osmanlı bir medeniyet olarak -Âkif'in belki bu anlamda tasavvur ettiği, pratik anlamda yaşatmaya ve Âsım nesline inşa etmeye çalıştığı medeniyet- Balkan uluslarına yönelik ciddi anlamda bir tahakküm kurabilir miydi? Kurabilirdi. Yani onların haritalarını, yazmalarını Osmanlı yok edebilirdi. Ama Osmanlı bunu yapmadı. Çünkü Osmanlı bu ulusları belki Osmanlı barışı ile birlikte Batı'nın ürettiği suni bir ırk milliyetçiliği boyutuyla alt kimlik seviyelerinde aydınlanmaya taşıdı. Bu, çok önemli bir argüman. Mesela şuradan da bakabilirsiniz spekülâtif Alman felsefesinde Nietzsche'nin tıkanıdığı yerde Alman idealizmine alternatif bir inşâ sürecine girdiği zaman ilk başvurduğu şey Yunan kozmogonisi, Yunan mitolojisi oldu. Bu belki bir anlamda Osmanlı'nın alt kültürü olarak barış içerisinde aydınlanmaya taşınmış bir şeydir. Çünkü biz şunu söyleyebiliriz ki bu Şeyh Edebali ocağının verdiği bir öğüttür; "İnsanı yaşat ki devlet yaşasın!" prensibinden hareketle bir medeniyet düşüncesine kapı aralamaktadır. Söz konusu düşüncenin Hz. Peygamber dönemindeki, sahabe dönemindeki pratikleri ne ise bunları medeniyet anlamında yaşatmaya çalışılır. Medeniyetler bir anda kurulmadıkları gibi bir anda da yıkılmaz. Medeniyetler böyledir. Mesela yine şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki klasik şiir geleneğimizin Tanzimat edebiyatı döneminde yıkılması bile çok ciddi adını İslâmcılık olarak nitelendirmek istemediğim bu yaklaşımı, Hz. Peygamber ve Sahabe döneminin Mekke yaşantısındaki şehir ve medeniyet kültürü ne ise aynı şekilde devamından öte bir şey değildir. Zaten şiirlerinde sıklıkla bahsettiği Semerkant, Türkistan, Buhara, Şam hepsi topografik anlamda İslâm şehirlerini altın devirlerine şahitlik etmiş çok ciddi ulemanın yetiştiği münevverlerin yetiştiği yerler olarak dikkat çeker ki Âkif bunların aslında sızısını duyar. Âkif bir sentez arayan değildir. Yahya Kemal, Türk düşüncesinde aslında bir sentezi arayan adamdır. Yani öğrencisi Tanpınar'ın aksine Yahya Kemal, o yıl Paris'te kalmasına rağmen, oradaki düşüncüyü ve şiiri solumasına rağmen yine de Türk düşüncesi adına bir yöntem ve bir sentezle çıkıp geldi. Bir yöntem arama ihtiyacı duydu. Belki mukayese edildiğinde bu bağlamda Âkif bir yöntemle uğraşan ama bir sentez aramayan bir adamdır. Çünkü Sahabe döneminde şartlar, Müslümanca düşünme adına ne ise Âkif bunun izini sürmeye, bunu canlı tutmaya ve bunu yeniden üretmeye çalıştı denilebilir.

Âkif'in Türk düşüncesindeki yerini hem Osmanlılık-İslâmcılık kavramlarından hareketle hem de Osmanlı modernleşmesi açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Bunlar birer ideoloji değildir. Skolastik Avrupa Orta çağ döneminde Skolastik üniversitelerin hüküm sürdüğü kralların, kardinaler tarafından tahta çıkarıldığı dönemlerde, bu ideolojiler için acaba bir Hristiyanca düşünce olarak adlandırabilecek

bir kavram var mıdır? Bunun böyle olduğunu düşünmüyorum. Osmanlı'da İslâmcılıktan ziyade bir gelenekçi düşünce demek belki daha yerinde olur. Türk düşünce tarihinin belki bu anlamda genel kabulü olması, teknik anlamda rahat konuşabilme bakımından buna şimdilik İslâmcılık olarak devam edebiliriz. Şerif Mardin der ki; "Türk düşünce tarihi özgün yaratışlar tarihi değildir." Bu aslında Osmanlıcılık dediğimiz kavramın da, İslâmcılık dediğimiz kavramın da, Ümmetçilik dediğimiz kavramın da ne anlamda özgün olmadığına dair bir fikir verir. Peki, Âkif bunların neresinde durur? Öncelikle Âkif için bu mesele bir kavmiyetçilik meselesi değil, bu Osmanlı milliyetçiliği meselesidir ki zaten Ziya Gökalp'ın sosyolojik bir çekirdek kuramdan hareketle hars kavramını teklif ederek kültür milliyetçiliği şeklinde bunu yorumlaması biraz Âkif'in milliyetçiliğine bu bakımdan benzemektedir. Âkif, dönem itibariyle Sırat-ı Müstakim gazetesinin baş muhabiridir. Bu gazete Eşref Edip ve Zeynel Abidin tarafından iki genel yayın yönetmeni tarafından çıkarılmaktadır. Mesela küçük bir örnek konuyu biraz daha genişletebiliriz. Sırat-ı Müstakim gazetesinin 1908 yılındaki ilk sayısının bülten yazıları şu an önümde. Mithat Cemal Kuntay naklediyor: Rezaizade Mahmud Ekrem Bey'in de çok sevdiği, Âkif'e ait Fatih Camii şiiri bu ilk mecmuada yayınlanır. Ama burada ilginç bir yazı vardır. Bu yazı *Hürriyet ve Müsavat*. Peşinden yine Hürriyet başlıklı Mûsâ Kâzım'a ait bir yazıdır. Mûsâ Kâzım devrin anayasa profesörlerinden biridir. Bir İslâm âlimi, fıkhıtan kelama kadar sosyal bilimler yelpazesine sahip bir âlim. Aynı zamanda çok sıkı bir Sultan Abdülhamid düşmanı. Mûsâ Kâzım Efendi Sırat-ı Müstakim'in bu yazısında, *Hürriyet ve Müsavat* adlı ansiklopedik bilgiye yer veriyor. Başında şöyle diyor: "Evvla hürriyetten bahsedelim. Hürriyet âzâdelik, âzâd olmak manasına geliyor." Yani ansiklopedik ve etimolojik bir temellendirme yapıyor. Hürriyet kavramını tartışıyor. Türk düşüncesinin özgünlüğü bu noktada kritik edilmeli. Âkif merkezinde konuşulması gerekiyor. Mûsâ Kâzım aynı zamanda İttihat ve Terakki idaresinin Şeyhülislamı. Bab-ı Ali baskınından sonra Damat Ferit hükümetiyle beraber İttihatçıların o meşhur Bekirağa bölüğünde Sait Halim Paşa ile beraber Mûsâ Kâzım da hükümlüdür. Sonrasında da sürgüne gidiyor. Biz şunu görüyoruz Hürriyet kavramını, şimdi demokrasi kavramındaki görecelik ve şu anki kapitalist düzendeki ulusların nasıl bir yorum farkıyla sunmalarına yönelik bu ayrılığı da göstermesi bakımından önemlidir. Çünkü Mûsâ Kâzım hürriyet kavramını yorumlarken bunun İslâm ile olan bağlantısını konuşmaya çalışıyor. Devrin uleması itibariyle buna bir meşruiyet kazandırmaya çalışıyor. Tanzimat Fermanı da ilan edildiği zaman, Tanzimat Fermanı hutbelerle ve sağına soluna ilim ayetleri yazılarak topluma kabul ettirilmeye çalışıldı. Şimdi bu hürriyet kavramını bu bakımdan devir itibariyle Sultan Abdülhamid'in diktacı bir padişah olduğu iddiasındaki bir aydın grubu tarafından tenkit edilişi de aslında Türk düşüncesi açısından çok fazla ayrıntılı olarak incelenmeye muhtaç olan bir alan. Türk düşüncesi adına Osmanlıcılığı, mesela Mûsâ Kâzım örneğinden hareketle Osmanlıcılık ideolojisinin peşinde olduğu şey ne idi? Osmanlı'nın yapısındaki bütünlüğün korunmasıydı. Monarşiye devrin aydınlarının bir itirazı vardı.

Hatta Âkif de monarşiye karşı öncelikle bir danışma meclisinin dışında hürriyete dayalı bir “meşrûfî idâre” kaygısı duyuyordu. Bu Âkif’e nereden gelmiş olabilir? Namık Kemal’in de Montesquieu üzerine yaptığı çevirilerde “hükûmet-i meşrûtâ” kavramı da böyle bir benzerlik gösterir. Bu, Namık Kemal’in teorik bir rejim arayışını içermektedir. Osmanlılık ideolojisinin temelinde, öncelikle rejime ilişkin yani monarşiye ilişkin bir ıslahat girişimi ve devamında Osmanlı şartlarının nasıl daha iyi hâle getirilebileceğine dair tartışma vardı. Âkif, daha sonra bunun çok uzağında kalmış denilebilir. Mithat Cemal Kuntay’ın göz altına alındıktan sonra Âkif’in *İstibdat* şiirini yazışı, bunun belki de tepkisel anlamda olduğu dikkate alınırsa sonuç olarak hürriyet kavramı üzerinde devrin bütün aydınlarının ittifak etmesi, yine - İsmail Kara’nın da yaptığı bir tespitle Âkif’in bütün nesirlerinde Namık Kemal sözünün 13 defa geçmesi bunun yanında Reşit Rıza’nın 1, Efganî’nin 1, Ferit Kamu’nun 3 defa, Emrullah Efendi’nin 2 defa geçmesi, Namık Kemal’in 13 kere anılması Mehmet Âkif’in nesirlerinde- Osmanlılık ideolojisinin ne kadar baskın olduğuna yönelik bir göstergedir. Çünkü kamuoyu bu hürriyet-perest aydınların yazıp çizmeleri noktasında şekillenen bir konjonktür oluşmuş. Burada zaten Sultan Abdülhamid’in diktacı bir padişah olarak gösterilmesinin altında yatan nedenlerden biri de tartışmalı bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Belki şöyle bir çıkarım cümlesiyle burayı tamamlamak gerekir. Bugün şunu söyleyebiliriz ki; ABD, bir ülkedeki demokrasi işleyişini bahane ederek o ülkeyi 400 bin tane deniz piyadesiyle işgal edebiliyor. Bunu zaten Irak savaşında yaşadık. Şurada unutmamız gereken bir şey var ki hürriyet kavramı bir tanrı değildir. Monarşi bir tanrı değildir. Cumhuriyet, komünizm bir tanrı değildir. Karl Popper’dan hareketle konuşursak sistemler sadece bir işleyiş biçimidir ama insanlar zaman zaman bunları birer tanrı haline getirebilirler. İşte siyaset bilimci Thomas Paine’in Amerika, Fransa, İngiltere’de vatan haini ilan edilmesi, Batı’nın demokrasiye ve siyaset bilimine bakış açısına yönelik çok ciddi bir çelişki olarak görülür. Veya Hobbes’un Leviathan’da devleti bir canavara benzetmesi ciddi anlamda hürriyet ve demokrasi kavramlarına denk gelir! İşte burası, Türk düşüncesi bakımından da tartışmalı ve çok suni kavramlarla üretilmiş ideolojilerin dönemin aydınlarının önüne koyulmasıyla oluşmuştur denebilir.

Âkif’in Müslüman toplum algısı nedir?

Âkif kendi içinde yaşadığı toplumun ürünü bir şair. Yani onun bütün yazgısındaki talihsizlikler ve kaybettiği ikbal, elinin tersiyle ittiği her durum, onun yüksek ahlâkî seciyesinin aslında bir görüntüsü olarak düşünülebilir. Âkif peki neden birtakım tartışmaların odağındadır? Onun hayata olan bakışının buna etki ettiğini söylemek yanlış olmaz. Bu mizaç meselesidir. Âkif’de, mesela bir modern taraf görülebilir. Bu, Âkif’i pozitivist yapmaz. Âkif’in ilmî ve aklî yöntemleri sevdiği anlamına gelir. Bu zaten bir Müslümanın, Türk-İslâm dairesindeki bütün ilmiye sınıfların önem verdiği bir şeydir. Yani

biz, bir gecede kanunsuz ya da ahlâksız bir toplum haline gelmedik. İşte biz, bir gecede bir kanunla da ahlâklı hale gelecek değiliz. Batı'nın ürettiği değerlerin toplumumuzda bir karşılığa denk gelmesi gerekir. Yani bu, evrensel anlamda entelektüel düşüncenin de olmazsa olmazıdır. Âkif, içinde yaşadığı toplumdaki hurafeyi, bid'atları tenkit etmeyle uğraştı. Bu, Osmanlı ekollerinin bir tenkididir aynı zamanda. Âkif'in şiirini okuduğumuz zaman bakın miskinlerden tutun da tembelliğin zararından, ahlâksızlığın zararından, en ufak bir Âkif'in manzumelerinde görülen en küçük mahalledeki bir Müslüman-dışı bir âdetten bile biz bunu çıkarabiliriz. Âkif aslında otokritiğini, daha çok mizaç itibariyle önce kendinden başlatıp daha sonra bunu topluma doğru yayan bir sanatkâr. Dolayısıyla içinde yaşadığı toplumun yanlış gidişatı da birtakım hâl tarzları geliştirmeye itmektedir. Mesela onun Muhammed İkbâl ile Efganî düşüncesinde, yani eleştirel anlamda az önce sözünü ettiğim gibi ilmiye teşkilatına, tasavvufa ilişkin bir kritik süreci başlatması belki devamında biraz daha çağımızın içinden konuşmak gerekirse, Ali Şeriatî'lerden alın Seyyid Kutup "akılcı"lığına kadar ortak bir geleneksel disiplin olarak görülebilir. "Akılcılık" arayışı olarak görülebilir. Bu kesinlikle Âkif'i pozitivist yapmadığı gibi sadece ilmi yöntemlerle toplumu ıslah etme kaygılarını gün yüzüne çıkarır.

Mehmet Âkif'i çağını aşan bugüne ulaşan şair yapan özellikleri nelerdir?

İslâm edebiyatı bir şiir edebiyatıydı. Türk-İslâm edebiyatı bir şiir edebiyatıydı. Ethos dediğimiz yani devrin konusuna uygun üslup ve söylem geliştirmek burada önemli. Antik Yunan düşüncesi mesela bunu Homeros devrinden sonra terk ederek, kıta Avrupası düşüncesiyle beraber bir roman geleneği olarak dönüştürmeye çalıştılar. Ama biz de bu gelenek hiçbir zaman azalmadı. Bu biraz da Türk insanının duygusal yapısından hareketle sanatla kurduğu ilişkiden mülhem bir olgu olarak değerlendirilir. Âkif, şiiriyetin ürünü olarak ortaya çıkar. Onda Allah vergisi olarak ortaya çıkan şey, hani meşhur sözüm gerçek olsun odun gibi olsun deyişinde olduğu gibi onun "gerçeklik" arayışını şiirin imkânlarıyla biraz da anlamak gerekir. En ufak bir sokaktaki tasviri bile ya da küçücük yaştaki bir çocuğun babasıyla birlikte camiye gidişi ve orada kalması, orada sessiz sakin cemaatin arasında olması gerektiğine ilişkin telkinini şiirsel metin itibariyle ortaya çıkışı bile onun şiirlerindeki zarafeti ve -bu kavramı kullanmak zorundayım-pragmatik yanın bir unsurudur. Âkif, şiirde şuurun şairidir. Bu aslında bir anlam ifade etmektedir. Âkif'i medeniyet itibariyle şiirle konuşuran şey ise Türk-İslâm edebiyatının bir şiir edebiyatı oluşuyla beraber, Devlet-i Aliyye'nin son büyük şairiyle bu özelliğini son bir kez hatırlatmış olmasıdır. Mesela Yahya Kemal'de de bunun başka türlü özelliğini daha değişik özelliğini görmekteyiz. Tabi, ikisini birbirinden ayıran şey Âkif aynı zamanda aksiyon şairidir. Şiirini sadece entelektüel bir fantezi olarak kullanmıyor. Aynı zamanda onun yapıcı yön verici ve pratik anlamda aksiyonun merkezine koyan

bir anlayışla da icra edici bir taraf olarak da değerlendirilebilir. Onun şiirsel metinleri Mithat Cemal Kuntay anlatır, Recaizade Ekrem'in Âkif'le tanışma sürecini anlatır ve Fatih Camii şiirini okuduğunda Ekrem, bu şiir karşısında sarsılır. Oysa Ekrem, biraz daha Türk edebiyatında modern tarzda edebi bir retoriğin peşindedir. Ama Âkif'in bu şiiri karşısında Ekrem derinden sarsılır. Bu işte Âkif'in muazzam bir tevazu ile kendinin kabul etmediği o şairâneliğindeki mükemmeliyetin de başka neticesi diye düşünüyorum.

Âkif'in Vatan ve İstiklâl düşüncesi ve şiiri arasında nasıl bir ilişki var?

Az önce cümlelerime başlarken içinde yaşadığı toplumun tarihsel belleğindeki yenilenme. Yani bu neye benziyor? Bunun Âkif'teki neticesi nedir? Mesela Mehmet Doğan Hoca'nın Çanakkale'den Sakarya'ya kitabında da uzun uzadıya bahsettiği bir mesele. İstanbul edebiyat encümeninin Çanakkale'ye gidişi, işte burada davet edilen şairlerden katılanlar: Ahmet Ağaoğlu, Orhan Seyfi, Enis Behiç, Hamdullah Suphi, Ömer Seyfettin. Ama katılmayan şairlerde var: Abdülhak Hamid mesela. Üstâd-ı Âzam olarak geçen, bütün bir yüzyıl kendini arayan entelektüel fantezinin şiirde doruğa ulaştığı, ferdiyetçiliğin doruğuna uzandığı bütün edebiyat tarihlerinde ikon olarak değerlendirilen Abdülhak Hamid, yok. Halid Ziya, Süleyman Nazif, Cenap Şahabettin, Tevfik Fikret, yok. Bir kısım hastalığını bahane ederek, Halid Ziya, Balkan ülkesinde görevlendirmede. Ama Mehmet Âkif, o sırada Berlin'de. Mayıs ayıyla beraber Teşkilât-ı Mahsûsâ'nın Orta Doğu'daki birtakım faaliyetleri için oraya gönderiyor. Devamında millî mücadelede Âkif Ankara'ya davet edilir. Millî mücadelenin İttihatçı bir hareket olmadığının kamuoyu nezdindeki ifadeleri ve kanaati bakımından önemlidir. Âkif'in Zağnos Paşa Camii'ndeki vaazı, aynı zamanda Ankara'ya 24 Nisan 1920'de varışı ve Hacı Bayram Veli Camii'ndeki konuşması, Kastamonu'daki konuşması tüm bu şeyler bunların devamında 1. Mecliste Âkif'in milletvekili oluşu ama 2. Mecliste Âkif'in İstanbul'a gidişi yani ikbalin bozulmaya uğrayışı ve devamında Mısır'a gidişi ve devamında kendisinden bir Elmalılı Hamdi Yazır ile birlikte tefsir çalışması istenmesi, ezanın Türkçeleşmesindeki yanlış anlaşılardan duyduğu kaygıdan dolayı bu çalışmayı vasiyeti üzerine yok etmesi, tüm bu şeyleri topladığınız zaman Âkif'in bir beklenti içinde olmayan ruhi olgunlukla bu kadar badireden sonra ve bu kadar unutulmuş silsilesine rağmen hâlen daha Çanakkale Şehitleri, Âsım kitabının tam merkezinde olan Çanakkale Şehitlerine şiirinde, İstiklâl Marşımızda ve yine onun vatan üzerine yazdığı Bülbül'den alın da birçok manzumedeki yüksek sesi ve bütün kırgınlıklara rağmen ve bütün nihai zihinsel kırılmalara rağmen yönünün vatandan yana oluşu, Türk-İslâm birliğinden ve Ümmet birliğinden yana oluşu, bu noktada tarifi imkansız cümlelerle başka türlü bir Âkif anlatımını zorunlu kılıyor. Keşke hakikaten şaire bu bakımdan mukabele edecek bir yeteneğimiz olsaydı da, şaire şiirle cevap verseydik. İşte Âkif bu buruklukların arasında bir vatan şairidir. O belki bu yönüyle hiçbir şaire benzemez. Ve hiçbir ikbalin ve hiçbir

çıkarın denk düşmeyeceği yaşam ve şahsî macerasında denk düşmeyeceği sarih bir şairdir. Bu bakımdan Âkif'in çok özel bir yerde olduğu kanaatindeyim.

Bizler Âkif'i yıldız bakabildiğimiz, yıldızdaki cevheri görebildiğimiz kadar anlıyoruz. Sadece şair olarak adlandırıp, Asım'ın neslini anlamıyoruz. Tarihte Çanakkale harikasını yaratmış olan Asım'ın neslinden bugün bize kalan nedir?

Öyle tahmin ediyorum ki bu ruh asla değişmeyecek. Yani Aslan Yürekli Richard İngiliz kralını Kılıçarslan ile beraber Anadolu'da bekleyen şey ne idiye bu hiç değişmedi, dolayısıyla bu topraklarda hiçbir zaman savaş yanlısı olmadık. Barışın tesisi için en küçük çocuğumuzdan en büyük bilge şairimize kadar yekvücut olmuş bir milletiz. Bu aynı zamanda Müslümanlığın da gereği olan bir şeydir. Bunun çok değişeceğini zannetmiyorum. Çanakkale'deki o şey aynı ruh. Mesela, bunun ben hiçbir siyasî olgu olduğunu düşünmüyorum. 15 Temmuz gecesinde kendini tankların altına atan insanlar, kurşunların önüne çıkan insanlar, yani acaba ortada maddeten değişen bir ceset vardır ama değişmeyen bir şey var mıdır? Bence değişmeyen orada bir ruh vardır. O şey Müslüman Türk milletiyle beraber devam edecek bir olgudur. Çanakkale Savaşı'nda isabet alan gemiye baktığınız zaman Queen Elizabeth bugünün teknolojiyle o gemi o topraklarla zırhının delinmesi mümkün değildir. Ama o gemi batmıştır. İkinci gemi olan Agamemnon yani Antik Yunan dönemindeki emperyalist kral, o gemi Amiral gemisi olmuştur ve batmadan boğazı geçmiştir. Maalesef mütarekeyi o gemide imzalamışlardır. Belki o gemi de batabilirdi. Ama devamında düşman Anadolu topraklarından kovulmuştur ve yeniden Türk milleti dirilmiştir. Bu belki Âkif adına talihsiz özel şahsî hikayelere dönüşse de aziz milletimiz bunun üstesinden gelerek o ruhu devam ettirdiğini göstermiştir. Az önce güncel bir örnek verdim. Bunun altını çizerek söylüyorum. Ben meseleyi siyasi olay olarak görmüyorum. 15 Temmuz'daki o yaşanan şeyler aynı ruhun, aynı Asım neslinin hâlen devam ettiğini gösterir. Belki o gece kendini evden dışarı atan insanlar hiçbir karşılık beklemeden sadece vatan toprağının yine böyle bir garabet ile karşı karşıya kaldığını herkesten önce sezdiler. Gelen bir Agamemnon zırhlısı değildi ama Asım'ın nesli bunun ne olduğunu zannederim sezmiştiler. Dolayısıyla Âkif'in de söylediği gibi; "Allah, bu millete bir daha İstiklâl Marşı yazdırmasın." Tarih tekerrür eder ama tarih ansiklopedik malumatın donuk kaldığı bir disiplin olarak görülmemelidir. Tarih derin bir stratejik alan olarak görülmelidir. Biz zaten yönümüzü tarihe çevirdiğimiz zaman bu ansiklopedik bilgileri değil de bu derin stratejiyi gördüğümüz zaman İnşallah, İslâm birliğini, Müslüman birliğini, Türk-İslâm birliğini yeniden ayağa kaldıracacağız. Çünkü son yüzyıldır sadece topografik anlamda bakıldığı zaman, 3 tarafı denizlerle çevrili, 7 tane komşusuna düşman olan bir ülke imajı ile buraya kadar geldik. Ama şimdi artık vatanımıza kasteden terör odaklarını sınırlarımızın dışında imha etme kapasitesine

ulaştık. Bu zannediyorum ki o ruhun da o duaların da bir devamı olarak bizimle birlikte yaşayacak ve bizden sonraki nesillere, gençlere bir miras olarak tevarüs edecektir.

Tüm bunlardan yola çıkarak siz gençlere neler söylemek istersiniz?

Mehmet Âkif merhumun bünyesinde ve bu çerçevede İstiklâl Marşı'nın bir destansı metin olduğu dikkate alınırsa söz konusu perspektifinde gençler için yol haritası, bir manifesto olduğu bunların az önce bahsettiğim gibi tarihin donuk bir malumatlar silsilesi olarak değil de yapmaları gereken ya da istikballerine yönelik bakmaları yönü tayin eden o ana cevheri göstermesi bakımından yeterli olacaktır. Tabi gençler bu ülkenin umudu. Ama bu her şeyden önce çok kuvvetli bir millî eğitim ve terbiye ve ahlâk sonucunda olacaktır. Yani biz bugün şükürler olsun ki kendi 5. nesil savaş uçağımızı yapmaya uğraşıyoruz. Amerika'dan ambargo yiyoruz. Kendimiz 5. nesil uçak yapmaya çalışıyoruz. Peki, bunu kim yapacak! İşte bunu gençler yapacak. Bunu genç mühendisler, şu an hala lisede okuyan ama ileride teknoloji alanında eğitim almak isteyen gençlerimiz yapacak. İstikbâlimizin belki bu anlamda sosyal bilimler açısından da değerli olabilmesi bakımından Avrupa'nın kıta merkezli ve ırkçı düşüncesine karşı Türkiye'nin kendine olan güvenini ve kendi tezlerini bütün siyaset bilimi ve sosyal bilim alanında yeniden üretebilecek ve sosyal bilim alanlarında çalışabilen gençler bunu yapacak. Dolayısıyla gençlere olan güvenimiz her zaman tam. Zaten bizi, bu gençlerin millî terbiyesine ve millî eğitimlerine vereceğimiz önem kurtaracak. Bizi, top ve tüfek bu anlamda kurtarmayacak. Gençleri nasıl eğittiğimiz ve onların nasıl bir İstikbal penceresinden baktıkları, yarınımızı tayin edecek, diye düşünüyorum.

Mehmet Âkif: Tutuşmuş Bir Yürek, Adanmış Bir Hayat

Alim Kahraman

Öncelikle 2021'in İstiklâl Marşı yılı olarak ilan edilmesiyle ilgili görüşlerinizi bizlerle paylaşabilir misiniz?

2021, resmî olarak, devletimiz tarafından ülkemizde İstiklâl Marşı yılı ilan edilmiştir. Hakikaten aradan bir yüzyıl geçmiş. Gençlere uzun bir zaman gibi görünebilir. Benim yaşımda olanlar, 50 yaşının üzerindeki için daha farklı. Mesela benim babam 1917 doğumlu. Dedem bu savaşa katılmış. Yani o dönemle ilgili hatıralar hep hayatımızda olan şeylerdi. Bugün bakıyoruz ki aradan yüzyıl geçmiş. Artık yeni kuşaklar için biraz daha farklı. Sanki arada çok mesafe var gibi. Buna rağmen istiklâl için mücadele bir millet için bitmiyor. Bir asır da geçse bu mesele farklı şekillerde, farklı biçimlerde tekrar karşımıza çıkabiliyor. O bakımdan bunun üzerinde düşünmek lazım. Bununla ilgili ne yapabiliriz? Bazı şeyleri hatırlamak için kitaplar okumak lazım. Tabii bu sene bakıyorum etrafta bu konuyla ilgili canlı bir ortam var. İşte bu sizin yaptığınız program gibi. Ben Mehmet Âkif'le ilgili kitabımı hazırlarken doğrusu bu yüzyıl meselesini ilk anda aklıma getirmemişim çünkü üç dört senedir çalışıyordum bu kitap üzerinde. Fakat böyle bir çakışma oldu, tevaful oldu. İyi de oldu.

Biz programlarımızı özellikle gençler için yapıyoruz. Bu noktada şunu sormak istiyorum. Mehmet Âkif Ersoy şiir yazmaya başladığında ya da şiir yeteneği keşfedildiğinde kaç yaşlarındaydı ve bu yeteneği nasıl ortaya çıktı, kimlerden etkilendi, bu konularda bizleri bilgilendirebilir misiniz?

O zaman şöyle söyleyeyim. Mehmet Âkif 1873 doğumlu. İlk Safahat çıktığında da 38 yaşındaydı. Yıl 1911! Tabii bu bir gençlik yaşı değil, orta yaş sayılır 38 yaş ve bir şair için de geç gibi görünür. Halbuki hayatına baktığımızda Âkif'in şairliğe başlama yılının çok daha öncelere gittiğini görürüz. Mehmet Âkif ortaokul sıralarında başlamıştır şiire. Yani 1883, 85. O yıllarda şiire başlamıştır. Hatta kendisiyle yapılan bir konuşmada diyor ki, ilk okuduğum şiir kitabı Fuzuli'nin Leyla ile Mecnun'uydu. Tabii bu enteresan bir şey. Yani bizim sonradan Safahat'ta gördüğümüz Âkif portresi, İstiklâl Marşı'nı yazan o kükremit aslan portresiyle Leyla ile Mecnun'u bir arada düşünmekte zorlanıyoruz, bir anda kavrayamıyoruz. Halbuki Mehmet Âkif âşık tabiatlı bir insandı. Yani o hiç

değişmemiştir. Bugün bunu unutursak Âkif'in dünyasını tam tanıyamayız. Ne demek âşık tabiatlı? Bir defa lirizm var Âkif'in şiirinde, yani gönülden, kalpten kopup gelen şeyler var. Ona ilerde tekrar döneriz. Fuzuli'nin Leyla ile Mecnun adlı eseri de bizim klasik edebiyatımızın en önemli metinlerinden biri. İçinde âşıkâne duyguların dile getirildiği bir kitap. Tabii buradaki aşk, Leyla'dan Mevla'ya geçen bir aşktır.

İşte Mehmet Âkif böyle birisi. İlk gençlik dönemi şiirleri, 38 yaşında yayımlanan *Safahat*'taki şiirler gibi değil. O dönem, Türk şiirinin kendini yenilediği bir dönem. Öncesinde Şinasi'ler falan var ama onlar hakiki manasıyla bir şiir ortaya koyamamışlar. Hakiki manasıyla şiir kimlerle başlar dersiniz, Türk şiirinin üç büyük kurucu üstadı var deriz: Bunlar Mehmet Âkif, Yahya Kemal ve Ahmet Haşim'dir. (Tevfik Fikret'i de hatırlamak lazım, o dönemde o da var.) Klasik şiirin henüz hayatımızdan çekilmediği bir dönemde, eserleriyle yeni bir şiir yolu açıyorlar. Âkif de o türden (gazel vb.) şiirler yazarak başlıyor. Geçiş dönemi şairlerinde bunu hep görüyoruz. Önce divanlar tutacak kadar eski tarz şiirler yazmışlardır. Mesela Namık Kemal de öyledir. Oralardan geçerek ilerlemiş o dönemdeki şiirimiz. Âkif gazel, bir de manzum mektup tarzını çok kullanıyordu gençlik yıllarında. Muallim Naci'yi örnek alıyordu. Muallim Naci o yıllarda popüler bir isim. Kayınpederi Ahmet Mithat Efendi'nin çıkardığı Tercüman-ı Ahval gazetesinde edebiyat sayfasını yönetiyor. Bu tür şiirlerin, gazelin en popüler olduğu bir dönem. İşte Mehmet Âkif böyle bir dönemde başlamıştır şiire. 1900'lü yılların başına kadar Âkif'in bu ilk dönemi devam ediyor. Ali Şevki Hoca diye bir baba dostu var. Şiirlerinde de Köse İmam diye geçer. Onun Fatih Çarşamba'daki evinde Âkif'in bütün şiirleri bulunuyordu. Bosnalı olan Ali Şevki Hoca, hepsini eliyle çoğaltıyor ve saklıyor. Evine gelenlere hediye ediyor. Çarşamba günleri onun evinde toplanırmış. O gün, sevdiklerine, Âkif'in şiirlerinden hediye edermiş. Birçok kişi henüz Âkif'i tanımıyor o sıralar.

O dönemin yangınları meşhurdur. Yani evler ahşap. İstanbul'da bir yangın çıktı mı birkaç mahalleyi birden kül ediyor ve Fatih semti de defalarca yangın geçirmiş.

Genç arkadaşlarıma belirtiyim. İstanbul denince Suriçi dediğimiz bu bölge anlaşılmaktadır. Yani Topkapı surlarından Topkapı Sarayı'na kadar uzanan yarımada. Rahmetli Orhan Okay hoca derdi ki Suriçi'nde bir yıl kalmayan kendini İstanbullu saymasın! Ben Üsküdarlıyım. Allah'tan öğrenciyken Fatih'te bir yurttta bir buçuk yıl kaldım. Demek ki İstanbulluyum desem yalan olmaz. "Bilâd-i Selase" diye bir kavram var, İstanbul'un üç beldesi anlamına geliyor. Bunlar, Eyüp, Üsküdar ve Galata tarafı. Buralarda birer kadı var, idare merkezleri buralar yani. Suriçi ise merkez. Oraya da "nefs-i İstanbul" diyorlar. Demek ki böyle bir yapı var.

Âkif'e dönersek, Âkif, ileriki yıllarda, elinde bulunan gençlik dönemi şiirlerini yok ediyor. O dönemdeki büyük İstanbul yangınlarından birinde Ali Şevki hocanın evi de yanıyor. Oradakileri de yangın yok ediyor. Böylece dönemin dergilerinde yayımladıkları hariç o ilk dönem şiirlerinden kurtulmuş oluyor. 1900'lü yılların başından itibaren yeni

bir şiir tarzı geliştiriyor Âkif. Bizim bildiğimiz Safahat'taki şiirler işte bu yeni tarzdaki şiirleridir. Bu iki döneminde ortak olan, kaybolmayan özellik nedir, dersiniz söyleyeyim. Kaybolmayan Âkif'teki lirizmdir, o âşıkane tabiattır. İlk döneminde Leyla'sına şiir yazıyordu. 1920 Ankara'sında da "Leyla" diye bir şiir yazıyor. Artık Leyla'sı dini, imanı, vatanı ve Milletidir. Yani onun bir Leyla'sı hep olmuştur. Böyle bir durum var yani Âkif'in hayatında. Bunu bilmemiz lazım.

Mehmet Âkif Ersoy'un kişiliği ve Türk milletine bakışı ile ilgili bizi bilgilendirir misiniz?

Şimdi tabii ki bu nesil -Âkif'in nesli yani- Osmanlıdır. Bunu akılda tutmak lazım. Ben şöyle diyorum. 1870,1880 doğumlular -içinde Yahya Kemal de var- bunlar Osmanlı olarak doğdular. Cumhuriyetin kuruluş dönemi öncesindeki savaşları, mücadeleyi omuzlayanlar da bunlar. Sadece şair ve düşünürler değil askerler de öyle. Onlar da o savaş ve varoluş mücadelesi içindeler. Yani bu kuşaklar farklı alanlarda öncü isimler oldu. Onlar, kuruluş öncesinde bir yıkılışı; savaşları, acıları da yaşıyorlar. Âkif'in doğumu 1873. 1876, 77'de daha 4-5 yaşlarındayken, çok küçükken 93 Harbi, Osmanlı-Rus Savaşını yaşıyor. Balkanlar'dan İstanbul'a göçler.. Çok acı var: Yollarda ölenler, karda kışta ölenler, hastalıktan ölenler. Sıkıntılar çok. İstanbul o acıları da yükleniyordu her seferinde. 1893'te Yunan Harbi var. 1908'den sonra 1911, 12'de Balkan Harbi, Trablusgarp savaşı. Artık yetişkin olan Âkif'in hayatında tüm bunların önemli bir yeri olmuştur. Hani bugün bir Libya konusu var ya, Trablusgarp orası... Bazı genç arkadaşlar diyebilirler bizim Libya ile ne alakamız var? Yüz on yıl önce oralar da vatanımızın bir parçasıydı. Libya'da ne vardı biliyor musunuz? Konya'dan giden oranın yerlisi olmuş aileler. O zaman Arap, Türk diye bir ayrım yok. Müslüman var. Ve orada bir Türkçe edebiyat doğmuştu. Cezayir tarafında, o bölgede Türkçe yaşayan bir dil. Yakın döneme kadar izleri devam etti. Koloğlu ailesi, Orhan Koloğlu vardı. Bu aile Konya'dan oraya gitmiş, sonra tekrar oradan gelmiş bir aile. Yani biz büyük bir devletin son temsilcileriyiz aynı zamanda. Evet, bugün sınırlarımız oralara kadar uzanmıyor belki ama ortak ve büyük bir medeniyet coğrafyası var. Âkif'teki duyarlık bu savaşların içinde şekilleniyor. Bilindiği gibi kendisi de baba tarafından Balkanlı. Aslen Arnavut asıllıdır babası, İpek kasabasındandır. 1894'te Edirne'ye görevle gittiğinde baba tarafından ailesinin yaşadığı yerlere kadar gidiyor, amcalarını ziyaret ediyor. Anne tarafından ise ailesi Buhara'dan geliyor. Buhara da medeniyetimizin bir başka şehri. Merkez İstanbul oluyor. İstanbul başkent, İstanbul medeniyetimizin başkenti. Âkif'teki hassasiyet işte bu coğrafyalara bir medeniyet yaklaşımını kapsıyor. Büyük milletimizin bir üyesi o da. Bugün ulus diyorlar ama burada kullandığım milleti tam karşılamıyor ulus. Millet ile kastedilen millet-i İbrahim'di bizim eski metinlerimizde. Hazret-i Peygamber'in soyu İbrahim aleyhisselamdan gelir. Millet kavramı daha önceki anlamıyla böyle. Türk, uzun süre Balkanlarda bir üst isim olarak kullanılıyor. Türk'üm, demek, Müslümanım anlamını taşıyor.

Tekrar Âkif'e dönersek o Türkçe'nin en büyük şairlerinden biri. Osmanlı döneminde Türkçe, bir medeniyet dili olarak Farsça ve Arapçayı da kucaklamış ortak temsil gücü olan bir dildi. Osmanlının dağılıp ve yıkılışından sonra bugünkü sınırları içinde Türkçe sadeleşmeye başladı. Bu sade Türkçenin ilk mimarlarından biri de Âkif'tir. Şiirlerinde kullandığı dil, yalnız entelektüellerin değil bütün toplumun anlayacağı daha sade bir Türkçe olsun istiyor. Çıkarıldığı dergi dünyaya yayılıyor. Taa Rusya içlerindeki Müslüman Türklere, Hindistan'daki ve Mısır'daki Müslümanlara kadar ulaşıyor.

Âkif, dönemindeki İslami uyanış hareketlerinin hepsiyle ilgilidir? O dönemde dünya üzerinde üç bölge var bu uyanışı yaşayan: Biri Rusya. Oradaki Müslüman Türklerin uyanış hareketi. Oradan İstanbul'a gelenlerin ilk uğrak yeri Sırat-ı Müstakim dergisinin yazıhanesidir. Mehmet Âkif'in yanına geliyorlardı. Yusuf Akçura, ne bileyim Halim Sabit, hatta Ağaoğlu Ahmet. Daha başkaları. Bunların hepsi Âkif'in etrafında ve dergiye katkı sağlıyorlar. (Daha sonra kendi başlarına kendi dergilerini de yayınlamışlardır. O işin ikinci safhasıdır.) Hatta Eşref Edip diyor ki Rusya içlerinde, Sırat-ı Müstakim binlerce nüsha satıyordu. Belki Türkiye'deki kadar Rusya'da okuyucusu var. O zamanlar, oradaki Müslüman Türkler harıl harıl dergiyi okuyor ve buraya gelip gitmeler var. İkinci uyanış hareketi Mısır'da, Abdüh hareketi. Orada da dergi ve Âkif adı biliniyor. Orada da Türkler var. Hatta şunu söyleyeyim Mısır uyanış hareketi içindeki önemli isimlerin çoğu Türk asıllı.

Burada başka bir şey söyleyeceğim. Daha sonra Âkif'i Abdüh hareketiyle özdeşleştirmek isteyenler olmuştur. Ben ona katılmıyorum. Onlardan da çeviriler yapmıştır. Ama Âkif özgündür ve İstanbul'dur, yani yerli potansiyelimizden doğmuştur. Âkif bunu kendisi de söylüyor zaten.

Üçüncü hareket neredeydi biliyor musunuz? Hindistan'daydı, Hint Müslümanları deniyordu o zaman. 1949'da Pakistan devleti kuruldu, Pakistanlı oldu onlar. Orada da Âkif'in karşılığı bir şair var. Muhammed İkbâl! İkbâl, Âkif'le haberleşmiştir. Oradan da Âkif'in yanına gelenler var. Sırat-ı Müstakim yazıhanesine uğruyorlar. Hatta Âkif onlarla İkbâl'e, *Safahat*'ı gönderiyor. Daha sonraki yıllarda, 60-70'lerde, oraya gidenler bu *Safahat* ciltlerini İkbâl'den oğluna kalan kütüphanede görmüşlerdir.

Âkif ve İkbâl böyle uzaktan uzağa birbirlerinden haberli ama yüz yüze gelmediler zannediliyordu. Biz bu çalışmamızda Mısır'da gördüklerini de ilk defa tespit etmiş olduk. Yani bu kitabın getirdiği yeni bilgilerden biri budur. 1931- 32'de Âkif Mısır'da iken İkbâl de İngiltere'de katıldığı yuvarlak masa toplantısı sonrası Kahire'ye uğruyor. Kahire Üniversitesi'ne geliyor. Âkif de o sırada Kahire Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı hocası. Görüşüp konuşuyorlar. Herhalde ikisinin de çok iyi bildiği Farsçayla anlaşmışlardır. Konuştukları konular İslam dünyasının meseleleri. Âkif'in de İkbâl'in de kafasındaki meseleler bunlar. İki şair çok iyi anlaşıyor, birbirlerini çok seviyorlar.

İkbal'in büyük bir Mevlâna hayranlığı var. Âkif de küçük yaştan itibaren biliyor Mevlâna ismini ve eserlerini. Mısır yıllarında, Âkif, iki defa baştan sona Mesnevi'yi okuyup yorumluyor.

Mevlâna diyor ki: Ben bir pergel gibiyim, bir ayağım sabittir diğeriyle dünyayı dolaşırım. Mehmet Âkif, İkbâl gibi isimler de böyledir. Âkif'in sabit ayağı kendi milleti, inandığı değerleridir. Bu sabit ayağıyla İstanbul'dadır, İstanbulludur Âkif. Ama diğer ayağıyla Türkistan'ı, Hindistan'ı Mısır'ı, Avrupa'yı, hatta Amerika'yı dolaşır. Bir ara İspanya'ya gidip İslâm medeniyetinin izlerini görerek oranın şiirini yazmak istiyor. İlave edelim: Fransızcasıyla Âkif, Batı edebiyatını derinliklerine dalıyor. Onu bu geniş ufuklu yönüyle tanıyıp sevenlerden biri de Cenap Şahabettin'dir mesela. Cenap, 1924-25'lerde Âkif ile ilgili çok güzel bir yazı da yazmıştır. Mehmet Âkif'i ve şiirini anlatan bir yazıdır.

Âkif'in en önemli özelliklerinden biri, inandığı değerlere, vatan ve milletine söylenen sözlere tahammülü olmaması. Fikret'le arası bu yüzden açılıyor. Fikret'in son dönemlerinde. Yoksa Âkif'in, Fikret'e bir düşmanlığı yok. İkinci Meşrutiyet'ten sonra Fikret inançsızlığa doğru kayıyor. Fikret'in dinî değerlere saldırıları oluyor. Gençliğe bu bakımdan bir örnek gibi sunuluyor. Âkif'i kızdıran budur.

Mehmet Âkif Ersoy'un gençlik ideali nasıldır? Yaşasaydı sizce günümüz gençlerine ne söylerdi? Şiirlerinde bunu okuyoruz, görebiliyoruz, şahit olabiliyoruz ama bunu bir de sizden dinlemek isteriz.

Her dönemde idealist insanlar gençlikle ilgilenmişlerdir. Çünkü gençlik, gelecek demektir. Vatanına, milletine, dinine sahip çıkacak olan onlardır. Ne bileyim Tevfik Fikret de Haluk diye bir ideal gençten bahsediyor. Âkif'in Âsım'ı var. Âsım, Çanakkale savaşlarına katılan gençliğin bir temsilcisidir. Eğer planladıklarının hepsini yapabilseydi, Âkif, Millî Mücadele'yi anlatan bir eser de yazacak, Âsım'ı bu savaşta da dahil edecekti.

Necip Fazıl Büyük Doğu Gençliği demiş değil mi? Ondan sonra Sezai Karakoç Diriliş Nesli demiş. İşte Nurettin Topçu'nun da bir gençlik ideali var. Arkadan gelenleri yetiştirme ideali var hepsinin de. Böyle insanlar, idealist insanlar hep geleceğe bakmışlar. Gelecek için kafa yormuşlar.

Âkif, Millî Mücadele içinde, Anadolu'da yaptığı vaazlarla milleti sarsmak, üstlerindeki ölü toprağını silkelemek, ayağa kaldırmak istemiştir. Bu sebeple Âkif'e Millî Mücadele'nin manevi önderi diyoruz. Kastamonu Nasrullah Camii'nde yaptığı konuşmasında Sevr'in iyi anlaşılmasını istiyor Âkif. Sevr, Anadolu'yu bizden alma projesidir. Eğer bu topraklar da elimizden giderse gideceğimiz hiçbir yer yoktur, diyor. Yani bu, Müslüman alemine vurulabilecek en büyük darbedir. Çünkü İslam alemi temsil eden devlet Osmanlı Devleti o dönemde. Eğer bizi buradan söküp atarlarsa bu İslam'ın yok oluşu, Türklüğün,

İslamlığın silinişi anlamına gelmektedir. Bugün de görüyoruz değil mi? Aynı saldırılar bugün de ortada değil mi? O vaazı alıp okuyun. Okurken hayret edersiniz. Çünkü sözleri büyük oranda bugün için de geçerli. İstiklâl Marşı'nın yüzüncü yılının hatırlatılmasını bu bakımdan önemli görüyorum. Bazı projeler unutulmuyor, hep devam ediyor, saldırgan devletler bakımından. Sezai Karakoç'un yazılarını da okusun genç arkadaşlarımız orada bunları geniş bir perspektiften yansıtır Karakoç.

Siz uzun süre de eğitimcilik yaptınız, gençlerle idiniz. İstiklâl Marşı yılı olması dolayısıyla biz gençlere ne söylemek istersiniz? Bu minvalde bu yılı nasıl değerlendirelim? Mehmet Âkif'i nasıl okuyalım? Kendimizi nasıl geliştirelim?

Bir defa Mehmet Âkif okuyacağız. Yani Safahat her evde vardır. Okuyan çok azdır. Okuyacağız onu. Safahat'ın bazı bölümleri hemen anlaşılır, bazı bölümleri biraz zor anlaşılır. En azından anlayabildikleri yönüyle okusunlar onu. Orada hikâye ederken daha sadedir dil, ama bir de derine daldığı yerler vardır şairin. Oralarda dil biraz daha çetindir. Âkif, gününe göre çok sade bir Türkçe ile yazmıştır. Bu konuda bir şuur sahibidir. Âkif'i ve yazdıklarını anlamak için ayrıca hakkında yazılan kitapları okuyacaklar. Şiirleri yanında düz yazıları var. Onlar da yayınlandı. Onlar daha rahat okunuyor, onları da okuyabilirler. Mektuplarını okusunlar. Âkif hakkında çok kitap yazıldı. Seçerek bazı kitapları okusunlar. Bugün, onu sevdikleri için, herkes Âkif hakkında bir şeyler yazmak istiyor. Fakat iyi niyet yetmiyor, iyi bir araştırma, derin nüfuz gücü de gerekir yazarken. Birçok kitap üçüncü, dördüncü elden tekrarlarla dolu. Bu yapılırken yanlışlar da oluyor. Bunun için seçme yaparak, seçerek okumak gerekiyor. Sadece kitap yayını değil konuşmalar da yapıldı. Onları da yine seçerek dinleyebilirler.

Yazarlar Birliği'nin bir başka programında, Safahat okumalarında "Ezan" şiiri üzerinde durmuştum. Âkif'in birçok şiiri, derinlemesine incelendiğinde onun dünyasına daha fazla nüfuz edebiliyorsunuz. O konuşma için hazırlanırken bunu gördüm. Bu tür yakın plan okumaları ufuk açan, güzel şeyler. Ancak başkasının çalışması bize ancak yol açabilir. Kendimiz de mutlaka okuyarak, üzerinde çalışarak o şiirlerin tadına varalım. İfade gücünün, Türkçesinin tadını alalım. Bu söylediklerimin zorlukları var. Ne yapalım kolayla hiçbir şey olmuyor. Kolay olanın elden çıkışı da kolay olur. İngilizceyi, Fransızca'yı öğrenmek için ömür tüketmiyor muyuz? Emek çekilmeyince hiçbir şey olmuyor. Beş yüz kelime öğrenirsin, Âkif'in o zor görünen şiirinin içine girmiş olursun. Hele genç arkadaşlar için bu dönemler bulunmaz fırsat dönemleridir. İleri yaşlarda öğrenilen çabuk unutulur. Bu dönemde öğrendiklerimiz bizde daha derin izler bırakır. Ne bileyim işte sosyal medyayla falan sabahtan akşama kadar vakit geçirmekle bir yere varılmıyor. Onlara bir büyü gibi kapılmasınlar. Dikkat edip sıyrılınsınlar. Sistematik çalışsınlar. Bir kere elde edilen ilim zamanla genişler, etlenir ve kalıcı hale gelir zihnimizde.

İstiklâl ve İslam Şairleri: Mehmet Âkif ve Muhammed İkbâl

Doç. Dr. Aykut Kışmir

Öncelikle 2021 yılının İstiklâl Marşı Yılı olarak ilan edilmesi ile ilgili görüşlerinizi bizimle paylaşır mısınız?

İstiklâl Marşı'mız her dile getirilişinde bize kim olduğumuzu hatırlatmaktadır. 20. yüzyılda yaşanan savaş ve felakete tanıklık etmiş kuşakların ardından gelenler sıklıkla "Biz Kimdik/Kimiz?" sorusuna cevap aramaya çalışmışlardır ve günümüzde de devam etmektedir. Bu da bellek çalışmalarının önemine işaret etmektedir. Bu bir bakıma kimlik arayışı olarak da yorumlanabilir. İstiklâl Marşı'mız kimliğimizi yansıtmaktadır, geçmişimizin geleceğe iletilmesinde rol oynamaktadır. "Geçmişin aktarılması iletişimi mümkün kılması ve kimliği somutlaştırması"¹ bakımından önemli bir araç olarak anımsama kültürünün çerçevesini oluşturmaktadır. "Disiplinler arası bir olgu olarak bellek çalışmaları sadece tarih ve edebiyat bilimi ile değil, aynı zamanda beşeri bilimler, antropoloji, psikoloji, sosyoloji, sanat tarihi, din bilimi, medya bilimi ve eğitim bilimi gibi disiplinler ile de sıkı bir ilişki içerisindedir"². Edebiyat bilimci Erll ve Nünning'in³ de ifade ettiği gibi, edebiyat kolektif belleği canlandırır ve böylece edebiyat, kültürel anımsamanın nedenini araştırır, onu gözlemlenebilir hale getirir. Dolayısıyla edebiyatın, ortak yaşantının sahnelendiği önemli bir mekân olduğu söylenebilir. Bu bağlamda anımsama kültüründe önemli bir işleve sahip olan edebiyat aynı zamanda kolektif belleğin de en önemli araçlarından biri olarak dönemin tanıklarının tecrübeleri ile yeni hikâyeler kurgulanmasını/ortaya çıkmasını sağlar. Bellek kuramcısı Jan Assmann'a göre kültürel belleğin önemli bir aracı olan anımsama edebiyatının en önemli işlevi çok yönlü ve topluma dönük olmasıdır. Örneğin edebi bir eserde/şiiirde konu edilen geçmişe ait öyküler toplumdaki her birey tarafından karşıt bir anıyı çağrıştırabilir. Bu

1 Grütter, Heinrich Theodor, Warum fasziniert die Vergangenheit? Perspektiven einer neuen Geschichtskultur. In Klaus Füssmann, Heinrich Theodor Grütter, Jörn Rüsen (Hrg.). Historische Faszination. Geschichtskultur heute, Köln, Böhlau Verlag, 1994. s. 52

2 Kışmir, Gonca. Almanya'da II.Dünya Savaşı Sonrası Yaşanan Bellek Patlamasına Tarihi Bakış, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (SEFAD) 2019; Issue: 41 (49-62) s. 50

3 Erll, Astrid/Ansgar, Nünning, Literatur und Erinnerungskultur. In Günter Osterle, (Hrg.). Erinnerung, Gedächtnis, Wissen. Studien zur kulturwissenschaftlichen Gedächtnis-forschung, Göttingen, Königshausen & Neumann, 2005. s. 188

noktada ise edebiyat, söz konusu bu karşıt anıları bireysel bellekten kültürel belleğe kazandırmaktadır. Diğer taraftan Erll'e göre edebi biçimlendirme bir çeşit bellek üretimidir, sembolik olarak kültürlerin kendini tasvir etmesi ve alternatif hakikatlerin tasavvurudur. Burada önemli olan edebi metinlerin (roman, şiir) , bunları nasıl ve hangi biçimlerde anlattığıdır. Edebiyatın bir sembol sistemi olduğu dikkate alındığında, biçimin anlamlandırılması kurgusal metinlerde önem taşır. Bu özelliğinden dolayı edebi metinler anımsama kültürünü ikonik bir yapıya taşır. Kurmaca metinlerin ikonlarla zenginleştirilmesi, anımsama kültüründe okuyucu tarafından kültürel bir kazanım olarak benimsenir". Dolayısıyla İstiklâl Marşı'mız zaman ve mekân sınırlarını göz ardı ederek, "belleğin bir muhasebecisi ve profesyonel bir ölümsüzleştirici"⁴ olarak kültürel belleğimizin şekillendirilmesine katkı sağlar. İstiklâl Marşı'mızın belleklerimizdeki yerinin sadece ülkemizle sınırlı olmadığını, Müslüman dünyasındaki özgürlük arzusuyla da ayrılmaz bir bütünlük halinde olduğunu görürüz. Yine Mehmet Âkif Ersoy'un sosyal çevresi ve onun mizaç unsurları gözlemlendiğinde de İstiklâl Marşı'mızın etkisini ülkemizle sınırlandıramayacağımızı görürüz.

Mehmet Âkif'le Muhammed İkbâl çağdaş iki şair. Muhammed İkbâl Pakisan'ın, Mehmet Âkif de bizim millî şairimiz. Dönemin ufku geniş aydınları arasındalar. Aralarında dört yaş var. Âkif 1873, İkbâl ise 1877 doğumlu. Ölümleri de birbirine yakın. İkisi de idealist. Ülkeleri yanında İslam dünyasının problemleriyle de ilgililer. Aynı coğrafyaların insanlarıydılar, aralarında bir bağ kuruldu mu? Birbirlerinin eserlerini okudular mı? Yüz yüze tanışıp görüştüler mi?

Muhammed İkbâl, İslâm kültürünün çağımızda insanlığa kazandırdığı en önemli fikir adamlarından biridir. Batının emperyalizm ağına düşen Müslümanların kendilerinde yeniden canlanma gücü bulmalarında yardımcı olmaktadır. İkbâl, insanların üstün yeteneklerle donatılmış olduğunu ve bu yetenekleri kullanarak toplumu üst seviyelere çıkarabilmemizin yolunu göstermektedir. Bunu da ancak bireysel benlikten toplumsal benliğe geçerek elde edebileceğimizi söylemektedir. Muhammed İkbâl'i düşünen bir Türk gencinin aklına elbette ünlü Türk şairi ve düşünce adamı Mehmet Âkif Ersoy gelmelidir. Öncelikle iki şair arasındaki isim benzerliği öne çıkmaktadır. Türkçede Mehmet ismi Muhammed ismiyle aynı kullanılmaktadır. İki şair arasındaki bir başka benzerlik de birinin İstanbul 1873, diğerinin Siyalkut 1877 olmak üzere birbirine yakın yıllarda doğmuş olmalarıdır. Ve yine biri 1936'da diğeri de 1938'de vefat etmişlerdir. Yani ikisi de aynı çağın zorlukları karşısında farklı coğrafyalarda bulunmalarına rağmen köleliğe ve kötülüğe isyan edip yeniliğe, adalete ve kurtuluşa inanmışlardır. Her iki şair de batının emperyalist yüzüne karşı dimdik durmuşlardır. İkbâl, geleceğin özgür

4 Assmann, Aleida, Erinnerungsräume. Formen und Wandlungen des kulturellen Gedächtnisses, München, Verlag C.H. Beck, 1999. s. 45

Pakistan'ı için, Âkif de özgür Türkiye için emek harcamışlardır. Muhammed İkbâl ve Mehmet Âkif birbirleriyle tanışma fırsatı bulamamışlardır ancak ikisinin de birbirlerinden haberdar olduklarını biliyoruz. Mehmet Âkif, 6 Mart 1925'te Mısır'dayken arkadaşı Hafız Asım'a bir mektup yazar, mektupta; İstanbul'dayken iki üç Hint Müslümanıya Muhammed İkbâl'e iki takım "Safahat" adlı şiir kitabından gönderdiğini, Hindistan'dan da kendine İkbâl'in "Peyam-ı Maşrık" ve "Esrar-ı Hodi" adlı şiir kitaplarının geldiğini yazar.⁵ Mehmet Âkif'in İstanbul'da vefatı üzerine Mısırlı dostu Abdulvahab, Kahire'de "El Risale" dergisinde Arapça bir makalesinde şöyle yazar:

"Toplantılarımızın en güzelleri Muhammed İkbâl'in şiirlerini okuduğumuz zamanlardı. İkbâl'i bana tanıtan da o idi. "Peyam-ı Maşrık" adlı şiir kitabını bana vermiş o sayede İkbâl'i okumuş ve sevmiştim. İkbâl'den okumaya başladığımda arada bazı beyitlerin tekrarını isterdi. Beğendiği beyitler üzerinde durur bunları tekrar eder veya bazı beyitleri içini çeke çeke dinlerdi. İkbâl'in şiirleri bazen ona heyecan verir, bazen içini serinletir bazen de onu hüzünlendirirdi."⁶

Her iki şairin de köleliğe, zulme, haksızlığa ve geriliğe karşı mücadele ettiklerini görüyoruz. Yine her iki şair de Kur'an-ı Kerim'in ışığında insanlara yol gösterme konusunda ahlak ve cesaret örneği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Birçok İslâm ülkesinde olduğu gibi Pakistan' da Türk milletine çok büyük misyon yüklüyor. Pakistan'ın millî şairi Muhammed İkbâl'in Avrupa'ya yolculuğu sırasında pilotun, Türk hava sahasına girildiğini duyurması üzerine ayağa kalkıp önünü ilikleyerek bekledikten sonra yerine oturduğunu, İkbâl'in, bu tavrının sebebini soranlara "Biz öyle bir milletin topraklarına girdik ki bu millet tam 400 yıl İslam'a hamilik yaptı. Bu coğrafya aynı zamanda Mevlâna Celalettin Rumi hazretlerinin yattığı topraklardır." diye cevap verdiğini söyledi. İkbâl'in bu tavrı Türkiye'nin İslâm coğrafyası için ne anlam ifade eder? Buradan hareketle Mehmet Âkif ve Muhammed İkbâl'in hayatında İslâm'ın yeri ve öneminden biraz bahsedebilir misiniz?

İkbâl'i düşündüğümüz zaman onun belleklerdeki yerinin sadece Pakistan'da değil, Müslüman Hindistan dünyasındaki özgürlük arzusuyla ayrılmaz bir bütünlük oluşturduğunu görürüz. Yine İkbâl'in şahsiyetinin gelişimindeki sosyal çevre ve onun mizaç unsurlarını gözlediğimizde İkbâl'i sadece Hindistan Alt-Kıtası'yla sınırlandıramayacağımızı görürüz. Bütün insanlığa hitap eden İkbâl'in Türkiye'de de önemi şüphesiz bilinmektedir ve Türk edebiyatçı ve düşünürler tarafından İkbâl'in felsefesi çeşitli araştırmacıların çalışmalarıyla canlı tutulmaya çalışılmaktadır. Zeria Karadeniz, (1953'te) Millî Şair İkbâl ve Hürriyet Fikri adlı makalesinde konuyla ilgili olarak şöyle der:

5 Kabaklı, Ahmet, *Âkif ve İkbâl*, Türk Edebiyatı, 1982, s. 1-2

6 Kabaklı, Ahmet, *Âkif ve İkbâl*, Türk Edebiyatı, 1982, s. 1-2

“İkbâl yalnız Doğu, yalnız Doğu-Batı mütefekkeri değil, kelimenin tam mânâsı ile bir dünya mütefekkeridir ve Dünya tefekkürünün zaferini yapanlar arasında yer alır.”⁷ Yani Doğu-Batı bütününden ortaya çıkmış bir düşünce insanıdır İkbâl ve Mevlana'yı sadece büyük bir Türk mütefekkeri olarak değil mürşidi olarak da kabul eder.

“İkbâl'i önemli kılan bir başka özellik de onun eskiye olduğu kadar çağdaş edebiyat ve felsefeye de vâkıf olması ve İslami çizgiden ödün vermeksizin çağın ihtiyaçlarına uygun olarak eski ile yeninin iyi bir sentezini yapabilmiş olmasıdır.”⁸

Yine Zeria Karadeniz, “İkbâl eğer layık olmasaydı, o baş döndürücü Mevlana irtifasına yükselemez, orada müsait vasata kavuşan bereketli bir bulut gibi hürriyet toprakları üzerine rahmet yağdıramazdı”⁹ diyerek İkbâl'i herhangi bir toplumun ya da milletin malı olmak gibi sınırlandırmalardan çıkılması gerektiğini ve Mevlana'yı düşünen her insanın dostu olarak görebiliyorsak İkbâl'i de yeryüzünde düşünen her insanın kardeşi olarak görmemiz gerektiğini ve kolektif bellekte yer etmiş önemli bir şair olduğunu vurgulamaktadır.

Sizce Muhammed İkbâl ve Mehmet Âkif'i çağını aşan bu güne ulaşan şair yapan özellikleri nelerdir?

İsmail Habip Sevük, Nisan 1953'te İkbâl ve Biz adlı makalesinde İkbâl'e ilişkin şöyle der: “Pakistan'ın hem millî, hem insanî, hem idealist, her manasıyla “büyük” İkbâl'in kim olduğunu ilk önce bizim İstiklâl cengi sıralarında, 1922 baharında, Ankara'daki Taceddin Dergâhında ikamet eden rahmetli şairimiz Mehmet Âkif ile orada geçen sohbet zamanlarımızda işitip, öğrenmiştim. Balkan Harbi facialarına karşı millî şairimiz Mehmet Âkif: Ne yerler dinliyor, ya Râb, ne gökler ruhum inlerken diye bütün iç feverânıyla haykırırken meğer Hind Müslümanlarının millî şairi İkbâl de “Allah'a Şekva” eserinde bizim Balkan faciamıza karşı Müslümanlardan inayetini esirgedi diye acı acı şikâyet eder, dururmuş.”¹⁰ Yine Sevük, bireysel belleğinde Mehmet Âkif ve İkbâl'i nasıl anımsadığını şu şekilde anlatmaktadır: “Birinci Cihan Harbinde yarı dünya ile beraber yıkıldığımız zaman İkbâl “Türklerin üzerine bir keder dağı çöktü” diye aynı keder dağının kendi göğsü üzerine de çöktüğünü duyuruyordu. İstiklâl Savaşları zamanımızda bizim Mehmet Âkif:

*“Doğacaktır sana vaat ettiği günler Hakkın,
Kim bilir belki yarın, belki yarından da yakın.”*

7 Karadeniz, Zeria. *Millî Şair İkbâl ve Hürriyet Fikri*. Pakistan Postası 15 Nisan 1953. Ankara. s.10

8 Soydan, Celal. *Aşk ve Tutku*. Akçağ, 1999, Ankara, s.32

9 Ibid. Karadeniz, Zeria. 1953. P.10.

10 Sevük, İsmail Habip. İkbâl ve Biz. Pakistan Postası 15 Nisan 1953. Ankara. p. 3.

diye istiklâlin zafer güneşine olan itimadını bir kehanet edasıyla anlatırken İkbâl de İstiklâl zaferimizi “Tulû-i İslâm” adlı eserinde bütün Müslümanlık aleminin kurtulacağına bir beşaret gibi selamlayarak Türklerin gösterdiği o kahramanlık harikasına karşı bütün dünyaya hitapla, “Ey insanlar! Bir kere daha sadakat, adalet ve şecaat dersi öğrenin” diyordu. Onun “Tulû-i İslâm”ı Sakarya ve Dumlupınar kahramanı Mustafa Kemal’i yalnız Türkiye’yi kurtaran muzaffer bir kumandan değil, aynı zamanda bütün Müslüman milletlerini de esaretten kurtaracak bir sembol olarak gördü.”¹¹

Muhammed İkbâl ve Mehmet Âkif Ersoy yaşasaydı sizce gençlere ne söylerdi? Hangi tavsiyelerde bulunurdu?

Muhammed İkbâl ve Mehmet Âkif, ırk ve coğrafya farklılığını önemsemezler, onların idealleri birlikteliktir. Dünyadaki bütün Müslümanları vatandaş, ırkdaş ve yoldaş olarak kabul ederler. Onlara göre Müslümanlar bir bütündür. İkbâl soy ile övünmeyi cehalet olarak görür. Soyun fani olduğunu kalıcı olan şeyin din birliği olduğuna inanır. Âkif de aynı şekilde ırkçılığı İslâm için bir tehlike olarak görür. Her iki şair de kurtuluşun ancak tüm İslâm âlemini özgürleşirse elde edilebileceğine inanmışlardır. İkbâl, Türk kahramanlığını ve özgürlük için mücadele eden Türk insanını takdir ederken, Mehmet Âkif de Hindistan Alt-Kıtası’ndaki Müslümanların azmine takdirle bakmaktadır. Tabi ki Hindistan Yarımadası Müslümanları, azimlerinin sonucu olarak Pakistan’ı kurmuşlardır. İkbâl, eserlerinin bazı yerlerinde Anadolu insanının acıları ve zaferleriyle ilgilenirken Mehmet Âkif de İngilizlerin Hindistan’da Müslümanlara karşı sergilediği politikaları eleştirerek dile getirmiştir. Her iki şair de özgür Pakistan’ın kuruluşunu belki göremediler ancak zaten onlar fikirleriyle özgürlüğün yolunu göstermişlerdi.

Mehmet Âkif, milleti sarıp sarmalayan bazı hastalıklardan şikâyetçidir. Bu hastalıklar; tembellik, azimsizlik, hissizlik, yolsuzluk, marifetsizlik ve ahlak bozukluğudur. İkbâl de Mehmet Âkif’le benzer duyguları hissetmiştir. İnsanlara sadece “çalışın” demekle bunun gerçekleşmeyeceğini bilmektedir ve bir sistem olarak benimsenmesini istemektedir. Her iki şair de çabayı ve çalışmayı yaşamak için gerekli görmektedir. Bu bakımdan Türkiye ve Hindistan Alt-Kıtası Müslümanları için karanlık olan o çağda toplumu aydınlatmışlardır.

İkbâl’in umudu gençliktedir, o gençliği, idealinde yaşattığı toplumun çekirdeği olarak görmekte ve gençler için dualar etmektedir. Yine Mehmet Âkif Ersoy da gençleri toplumun kurtuluşu olarak görmekte ve aydınlık geleceğin gençliğin ellerinde olduğunu belirtmektedir. Mustafa Kemal Atatürk de Türk gençlerine yazmış olduğu gençliğe hitabe de “Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur” der.

11 Sevük, İsmail Habip. İkbâl ve Biz. Pakistan Postası 15 Nisan 1953. Ankara. s. 3.

“Muhammed İkbâl, Türkiye’yi ve Türkleri gönülden sevmiş ve Türklerin dertleriyle dertlenmiştir. İster Trablusgarp Savaşı olsun ister Baklan Savaşları ve Kurtuluş Savaşı, her ortamda Türklere olan sevgisini ve desteğini ifade etmiş, Türkiye’ye yardım edilmesi için şiirleriyle de kamuoyu oluşturulmasına büyük katkılar sağlamıştır. Doğal olarak bu sevgi karşılıksız kalmamıştır. Muhammed İkbâl, Türkiye’de de geniş bir okuyucu kitlesi elde etmiş ve bu kitle onun sevgisine sevgi ile karşılık vermiştir. Ona sevgi ile karşılık veren ilk kişi ise büyük şair Mehmet Âkif Ersoy’dur.”¹²

Peki, bunlardan yola çıkarak biz gençlere neler söylersiniz? Nelere öncelik vermemizi, bu vatan ve millet için biz gençlere düşen görevler hususunda nelere vurgu yapmak istersiniz?

Ömer Rıza Doğrul, 1950 yılı Nisan’ında Türk-Pakistan Kültür Cemiyeti Başkanı sıfatıyla İkbâl anısına Ankara’da düzenlenen törende yaptığı konuşmada Sevük’ün belirttiğine göre şöyle der: “Pakistan’a aynı zamanda İkbâlistan denilebilir”.¹³ Yine, Ömer Rıza Doğrul’un 1951 başlarında dünya Müslümanları konferansına özel davetli olarak giderken Mevlâna’nın Konya’daki hatırasından/emanetinden aldığı bir tutam toprağı İkbâl’in Lahor’daki makberine götürdüğünü. O toprakla Konya’nın yedi asırlık zaman mesafesi içinden Lahor’a kavuştuğunu belirtir ve devam eder. O gün şüphesiz, İkbâl’in bedeninden ayrılan on üç yıllık ruhu Mevlâna’nın 678 yıllık ruhu önünde şevkle eğilmişti. Ondan bir yıl sonra, 13 Mart 1952’de, Allah’ın rahmetine kavuşan Ömer Rıza Doğrul’un taze ruhu da hiç şüphesiz, Mevlâna ve İkbâl’in ruhları tarafından müştereken gösterilen iltifatla mübeşşir olmuştu. Hayatta iken Pakistan’la Türkiye’yi ve İkbâl’le bizi bağlamak için en tesirli himmetlerini gösteren Ömer Rıza’nın Ruhu da sanki aynı vazifeye ebediyetin gufranında devam için bir murahhas gibi gitmiş oldu.¹⁴

Türkkaya Ataöv, Müslüman Hint tarihinde İkbâl’i tek rakibi Galip olan ve yirminci yüzyılda yetişen en büyük Urdu şairi olarak görür. Ona göre İkbâl kolektif belleklerde sadece bir şair olarak yer edinmemiştir. Ayrıca O, realist bir ıslahatçı, beşerî sefaleti göz önüne seren didaktik bir filozof, bir hümanist, Blake kadar Allah’a susamış bir mutasavvuf, Milton’u gölgede bırakacak kadar öğrenme aşkı olan bir bilgin, bir siyaset adamı ve bir mücahittir de... Onu bütün cepheleriyle tetkike kalkmak yeni bir Odyssea yazmak olur şüphesiz. Bir şair olarak yaptığı şey mistik haletirüâhiyesi şiir diliyle izah etmekten ibaret olduğuna göre, İkbâl’i bir filozof ve mutasavvıf olarak düşünelim diyerek İkbâl’in Doğu ile Batı arasında bir vasıta olacak kadar büyüklüğünden bahseder.¹⁵ Dünyanın yaratılışından bu yana kâinat meselesinin insanın aklını kurcaladığı bilinmektedir.

12 Toker, Halil. Muhammed İkbâl Şikayet ve Cevabı. Demavend, 2015, İstanbul, s. 30-31

13 Sevük, İsmail Habip. İkbâl ve Biz. Pakistan Postası 15 Nisan 1953. Ankara. s. 3.

14 Sevük, İsmail Habip. İkbâl ve Biz. Pakistan Postası 15 Nisan 1953. Ankara. p. 3.

15 Ataöv, Türkkaya. İkbâl’in “Nefs” ve “Hakiki ideal” Fikri. Pakistan Postası 15 Nisan 1953. Ankara. p. 11-12.

Kâinatın bir tek Varlık tarafından yaratıldığını kabul eden idealist filozoflar, onun bir bütün olduğu noktasında anlaşılır. Hatta materyalist filozoflar bile bu görüşü tasdik ederler. İkbâl de kâinatı bir bütün olarak kabul eder.

Türkkaya Ataöv, Avrupa edebiyatına yakından aşina olan İkbâl'in şiirde Shelley'i, felsefede de Nietzsche ve Bergson'u hatırlattığından bahseder. İkbâl, Müslüman olma bilinciyle düşünüp hissettiğinden ırk ve memleket farkı gözetmeden bütün Müslümanların birleşecekleri hayalî bir devlet tasavvur eder. Burada da aklımıza Birleşmiş Milletler mefhumunu ilk olarak ortaya atan Yunus Emre'nin "Yetmiş iki millete bir göz ile bakmak" mısrası akla gelmektedir.¹⁶

İnsanların imkânları sınırlıdır ve zaafı vardır, kendileri için hazırlanan mukadderattan habersizdirler. Dahası bir de hayat, insanlar üzerinde devamlı bir gerginlik ve baskı oluşturmaktadır. Böyle bir dünyada İkbâl'in ve Mehmet Âkif'in şiirleri ve felsefeleri gençlerde aranan/özlenen örnek insan özelliklerine bizleri yaklaştırmaktadır. Bu insan iyimserdir, hep umudu vardır. Kendine güvenir. Bilinçli davranışlar sergiler. Başkalarının telkinlerine kolaylıkla kapılmaz, gayretlidir, yeni buluşlara, keşiflere zihnini açık tutar. Azimli, imanlı ve gözü pektir. İlme saygısı vardır. Birbirlerine yaklaşan kültürlerin etkisi altında kimliğinin bilincindedir.

Kaynakça

- Assmann, Aleida, Erinnerungsräume. Formen und Wandlungen des kulturellen Gedächtnisses, München, Verlag C.H. Beck, 1999.
- Ataöv, Türkkaya. İkbâl'in "Nefs" ve "Hakiki ideal" Fikri. Pakistan Postası, Ankara, 15 Nisan 1953.
- Ataöv, Türkkaya. İkbâl'in "Nefs" ve "Hakiki ideal" Fikri. Pakistan Postası, Ankara, 15 Nisan 1953.
- Erl, Astrid/Ansgar, Nünning, Literatur und Erinnerungskultur. In Günter Osterle, (Hrg.). Erinnerung, Gedächtnis, Wissen. Studien zur kulturwissenschaftlichen Gedächtnis-forschung, Göttingen, Königshausen & Neumann, 2005.
- Grütter, Heinrich Theodor, Warum fasziniert die Vergangenheit? Perspektiven einer neuen Geschichtskultur. In Klaus Füssmann, Heinrich Theodor Grütter, Jörn Rüsen (Hrg.). Historische Faszination. Geschichtskultur heute, Köln, Böhlau Verlag, 1994.
- Kabaklı, Ahmet, Âkif ve İkbâl, Türk Edebiyatı, 1982.
- Karadeniz, Zeria. Millî Şair İkbâl ve Hürriyet Fikri. Pakistan Postası, Ankara, 15 Nisan 1953.
- Kişmir, Gonca. Almanya'da II.Dünya Savaşı Sonrası Yaşanan Bellek Patlamasına Tarihi Bakış, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (SEFAD) 2019; Issue: 41 (49-62).
- Sevük, İsmail Habip. İkbâl ve Biz. Pakistan Postası, Ankara, 15 Nisan 1953.
- Soydan, Celal. Aşk ve Tutku. Akçağ, Ankara, 1999.
- Toker, Halil. Muhammed İkbâl Şikayet ve Cevabı. Demavend, İstanbul, 2015.

16 Ataöv, Türkkaya. İkbâl'in "Nefs" ve "Hakiki ideal" Fikri. Pakistan Postası 15 Nisan 1953. Ankara. p. 11-12.

Mehmet Âkif Ersoy'un İdeal Gençlik Tasavvuru

Prof. Dr. Beyhan Kanter

Değerli hocam, öncelikle 2021 yılının İstiklâl Marşı yılı olarak ilan edilmesiyle ilgili görüşlerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Jan Assman, *Kültürel Bellek* isimli kitabında “geçmiş hatırlanarak yeniden kurulur” demektedir. Dolayısıyla kolektif hafızayı canlı tutmak, millî değerleri yeni nesillere aktarabilmek için mazinin değerlerini sürekli gündemde ve güncel tutmak gerekmektedir. İstiklâl Marşı da biliyorsunuz Türk milletinin âdeti küllerinden yeniden doğduğu bir süreçte, Türk milletinin yazdığı destanı sembolize etmektedir. Bu bağlamda hem millî duyarlılık anlamında hem estetik bir duyuş tarzıyla Türk milletinin dönüm noktasını yansıtan bir değerler manzumesidir. Dolayısıyla İstiklâl Marşı'nın yüzüncü yılının resmi olarak kabul edilmesi -ki Türkiye Yazarlar Birliği'nin bu konuda ciddi gayreti var- gençlerin İstiklâl Marşı'nı daha yakından tanınmasına ve içselleştirmesine vesile oldu.

Mehmet Âkif Ersoy'un kişiliği ve Türk milletine bakışıyla ilgili bilgiler verir misiniz? Siz bu konuda birçok araştırma yaptınız, birçok yazı kaleme aldınız bunu biliyoruz. Bu yönden bize yardımcı olur musunuz?

Sezai Karakoç'un, Orhan Okay'ın eserlerinde zikrettikleri bir söz var. Diyorlar ki Türk edebiyatında Mehmet Âkif Ersoy kadar eserleri ve edebiyat anlayışı yani şahsiyeti ile eserleri, şiirleri arasında bu kadar uygunluk bulunan şair çok azdır. *Safahat*'ta ne yazdıysa aslında hayatında birebir tatbik ettiği Mehmet Âkif'in yakın çevresi tarafından sürekli dile getirilmiştir. Dolayısıyla Âkif gerçekten şiirinde söylediği her şeyi, “*sözüm odun gibi olsun hakikat olsun tek*” dizesinde de görüleceği üzere hayatında tatbik eden, uygulayan bir insandır. Ziya Gökalp'in bir sözü var bildiğiniz üzere diyor ki; “*Şuur devrinde şiir susar, şiir devrinde şuur seyirci kalır.*” Âkif, şuur devrinde olmanın gerekliliğini idrak etmiş bir sanatkârdı. Hani hep diyoruz ya klişe bir şekilde sanatını cemiyete feda etti. Aslında sanatını feda etmedi. Yine sanatkâr duyuş tarzı, estetik yönelimleri var. Fakat Âkif diyor ki “*Şiir için, edebiyat için 'süs', 'çerez' diyenler var. Karnı tok, sırtı pek milletlere göre bu söz belki doğrudur. Lâkin bizim gibi aç, çıplak milletlere göre süsten, çerezden evvel giyecek yiyecek lâzım. Onun için ne kadar süslü, ne kadar tatlı olursa olsun libas hizmetini, gıda vazifesini görmeyen edebiyat bize hiçbir şey söylemez.*”

Mehmet Âkif edebiyatın bu işlevselliğini ön plana çıkardı. Edebiyatın işlevselliğini ön plana çıkarırken de kendi karakterini yansıtacak tarzda kaleme aldı. Onun şiirlerinde söylediği her şey gerçekten gözlemlerinin ürünüdür. Orhan Okay'ın “sokaktaki şair”, Mehmet Doğan'ın “camideki şair” dediği vasıflar gerçekten onun hayatını da şiirlerini de yansıtıcı bir şekildedir.

Âkif, niçin sokaktaki şair, niçin camideki şair? Burada Âkif'in camide olması tabii ki ibadete yönelik bir vurgu değil. Âkif'in Kastamonu'da, Balıkesir'de verdiği vaazlarla bizatihi Millî Mücadele'nin içerisinde yer almasıyla ilgili. Halkı bilinçlendirmeye çalışmasıyla ilgili. Nitekim işte Süleymaniye Kürsüsünde, Fatih Kürsüsünde şiirleri önemli örnekler. “Hayır, hayal ile yoktur benim alışverişim/İnan ki her ne demişsem görüp de söylemişim” dizelerini şiirlerinde açık bir biçimde görmekteyiz. Çünkü o edebiyatın devrinin ihtiyaçlarına cevap vermesi kanaatinden hareket ediyordu.

Âkif 1873 doğumlu. Âkif'in doğduğu yıllara, yaşadığı yıllara baktığımız zaman Balkan Savaşlarına, Birinci Dünya Savaşı'na ve Kurtuluş Savaşı'na tanıklık ettiğini görüyoruz. Sefalet, yoksulluk, yozlaşma, toplumsal çürüme ülkenin damarlarına kadar sinmiş bir vaziyette Âkif'in yaşadığı yıllarda. Tanpınar'ın “medeniyet krizi” dediği durumlara tanıklık eden bir şairdir Âkif.

Safahat için “devrinin romanı” denilmektedir ya işte bütün bu tanıklıkları realist bir perspektifle en ince detaylara kadar anlatmıştır. Âkif'in, ben şiirde hayale dalmam ifadesi de onun aslında karakterinden ve kişiliğinden gelen realist özelliklerinden ve olaylara romantik bakmamasından kaynaklanmaktadır. Âkif'in şiire başladığı dönemlerde Servet-i Fünun topluluğunun, daha sonrasında Fecr-i Ati şairlerinin poetik tutumları etkin bir biçimde görülmektedir. Öte yandan saf şiire yönelen şairler var. Fakat Âkif, dönemin sosyolojik koşullarını göz önünde bulundurarak doğrudan toplumu, toplumsal koşulları şiirlerine alıyor ve karakteriyle bütünleştirerek yansıtıyor.

Âkif'in karakterine dönecek olursak, hepinizin malumu olduğu üzere belli anları vardır. Mesela arkadaşı Abdullah Bey haksız yere görevden alınınca istifa eder Âkif. Ve hakikaten bu dönemde maddi anlamda da çok sıkıntılı bir dönemdedir. Yine Baytar Mektebi'nde Hasan Efendi adlı bir arkadaşına verdiği sözden dolayı arkadaşı ölünce onun çocuklarına bakar. Bunlar Âkif'in hem vefasını gösterir hem de “zulmü alkışlayamam, zalimi asla sevemem/Gelenin keyfi için geçmişe kalkıp sövemem” dizelerinde söylediği gibi boyun eğmeyen karakterini gösterir. Yani, “Yumuşak başlı isem, kim dedi uysal koyunum? Kesilir belki fakat çekmeye gelmez boyunum! Kanayan bir yara gördüm mü yanar ta ciğerim” dizelerinde söylediği gibi sessiz, sakin görünse de mazlumun yanında olmayı görev bilir.

Âkif'in dürüstlüğü verdiği sözlerden dönmemesinde de görülür. Bir arkadaşıyla buluşmak için sözleşirler. Çok kuvvetli bir yağmur yağıyor, her taraf çamur. Buna

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

rağmen Âkif sözünden dönmek için gidiyor. Ki İstanbul'un o dönemde yolları da oldukça bakımsızdır. "Seyfi Baba" şiirinde bahsediyor ya;

Sopa sağ elde, kırık camlı fener sol elde;

Boşanan yağmur iliklerde, çamur ta belde.

Hani, çoktan gömülen kaldırımın, hortlayarak,

"Gel!" diyen taşları kurtarmasa, insan batacak.

Saksağanlar gibi sektikçe birinden birine,

Boğuyordum müteveffâyı bütün âferine.

Sormayın derdimi, bitmez mi o taşlar, giderek,

Düştü artık bize göllerde pekâlâ yüzmek!

Yakamozlar saçarak her tarafından fenerim,

Çifte sandal, yüzüyorduk, o yüzer, ben yüzerim!

Çok mu yüzdük bilemem, toprağı bulduk neyse

Muhtemelen bu dizelerdeki gibi bir meşakkatle gitmiştir buluşma yerine. Gidiyor, arkadaşı evde yok. Âkif'in gelmeyeceğini düşünerek yan komşuya geçmiş. Âkif, arkadaşına dargın kalıyor, çünkü onun için bir sözden dönmek için tek geçerli sebep ölümdür. Bunlar Âkif'in kişiliğini yansıtan özelliklerdir. Dolayısıyla Âkif'in bu kişiliğini yansıtan özellikler Türk milletine bakışında da mesela Asım'a yaptığı nasihatlerde de görülmektedir.

Âkif'in yaşadığı yıllar malum sancılı bir süreç. "Medeniyet krizi" yaşanıyor, savaşlar bütün ülkeyi etkisi altına almış bir vaziyette. Bir tarafta toplumsal yozlaşmalar, bir tarafta sefalet, yoksulluk, kimlik krizleri, yanlış Batı algısı, Batılılaşma temayülleri, savaşların etkileri. Âkif bunların karşısına İttihad-ı İslam fikriyle çıkıyor ve nemelazımcılığa sürekli baş kaldırıyor. Niye? Çünkü o cemiyetin dertleriyle dertlenen birisidir. İstiklâl Marşı'nın yazılış sürecinde de görüyoruz. Öte yandan Hasta, Mahalle Kahvesi, Seyfi Baba, Meyhane, Küfe şiirleri toplumsal duyarlılığının izdüşümlerini barındırmaktadır. Mesela "Küfe" şiirinde Hasan'ı hatırlayın küfeyi tekmelerken kaderini tekmeliyor âdeta Hasan, değil mi? "Benim babam senin altında öldü, sen hâlâ Kurumla yat sokağın ortasında böyle daha" ifadelerinde sefaleti görmemek mümkün mü? Küçücük bir çocuğun sırtına yüklenen küfe değil aslında. Ailesinin geçim derdi. Âkif bunu o kadar realist bir şekilde anlatıyor ki "Hasta" şiiri için hep söylenir mesela. Fikret'in "Hasta Çocuk" şiirinde daha seçkin, daha elit bir tablo varken Âkif'in "Hasta" şiirinde bürokratik açmazları ve sefaleti görüyoruz. Okul yönetiminin veremli diye çocuğu dışarı atması, çocuğun bakımsızlıktan

ölüme terk edilmesi... Demek ki o dönemde bakım evlerinin, hastanelerinin olmayışı da Âkif'i dertlendiriyor. Bunların hepsini, Âkif tahkiyeli tarzda anlatırken aslında realist bir tablo çiziyor. Mesela 75 yaşındaki Seyfi Baba'nın çalışma mecburiyetinde bulunması ya da demin bahsettiğim gibi o sokakların hâli. Türk milletinin o günkü durumuna bakarken Âkif bu tabloları görüyor. Âkif'in eleştirisi doğrudan halkın içinde bulunduğu sefalet ve yoksulluğa dönük. Dolayısıyla o merhameti, kızgınlığı, öfkeyi, isyanı, yalvarışları şiirlerinde derin gözlemlerin sonucu olarak yansıtıyor. Şiirlerine bakın kimi yerlerde feryat eder, kimi yerde isyan eder, kimi yerde tevhide sığınır, kimi yerde "Hasta" şiirinde olduğu gibi merhamet duygusu kabarrır. Yani Âkif, millete bizatihi bir insanın yaşayabileceği bütün duygularla birlikte ve realist bir perspektiften bakıyor.

Mehmet Âkif'i çağını aşan, bugüne ulaşan şair yapan özellikleri nelerdir? Diye soracaktım. Tüm bu anlattığınız nitelikler Zaten onun her şeyden önce insan olması, inanan bir insan olması, ülkesinin, milletinin dertini dert edinmesi. Bütün bunlar Mehmet Âkif'i çok değerli kılıyor. Ama burada bize özellikle belirtmek istediğiniz şeyler olur mu?

Mehmet Âkif demin dediğim gibi şuur devrinde şiirini şuurun ama millî şuurun, millî bilincin emrine vermiş bir sanatkârdı.

Bana sor sevgili kâri'; sana ben söyleyeyim,

Ne hüviyyette şu karşında duran eş'ârım;

Bir yığın söz ki, samîmiyyeti ancak hüneri;

Ne tasannu' bilirim, çünkü, ne san'atkârım.

Şi'r için "gözyaşı" derler; onu bilmem, yalnız,

Aczimin giryesidir bence bütün âsârım!

Ağlarım, ağlatamam; hissederim, söyleyemem;

Dili yok kalbimin, ondan ne kadar bîzârım!

Oku, şâyed sana bir hisli yürek lâzımsa;

Oku, zîrâ onu yazdım, iki söz yazdımsa.

Dizeleri çok meşhurdur biliyorsunuz. Oysa Âkif, tasannu da bilir, sanatkârdır da. Onun söylemek istediği şey başka bir şey. Şiirini toplumsal bir alana çevirdiğinden bahsediyor. Nitekim Âkif'in şiiri sosyal ve toplumsal içerikli olduğu için çağını aşmış ve bugüne kadar gelmiştir. Çünkü onun şiirleri sadece kendi çağını değil, bugünü, belki yüzyıl sonrasını da kapsayacak sorunları anlatıyor. Niçin? Çünkü Âkif, adaletsizliğe baş

kaldırıyor, haksızlığa baş kaldırıyor, bağımsızlığa istiklâl hâle getirecek en zerre, en ufak bir şeye bile baş kaldırıyor. Çünkü hem dini hem millî duyguları şiirinde sürekli diri tutuyor. Bu millî bilinç ve dini duyarlık olduğu müddetçe -yani bunu hamaset yapmak anlamında söylemiyorum- Âkif'in şiirleri elbette yaşayacaktır. Ama sadece millî değerler bağlamında da değil. Çünkü Âkif demin dedim ya bir sosyolog gibi analiz yapıyor. Gerçekten Türk toplumunu o kadar iyi çözümlenmiş ki mesela “Meyhane”, “Mahalle Kahvesi” bugün de aşılammış sorunları ihtiva ediyor. İnsanları atalete, tembelliğe yönlendiren mekânlar bugün de aile hayatında krizlere yol açıyor. “Mahalle Kahvesi”ni okuduğumuz zaman betimlenen kahvenin bugünkü kahveden pek bir farkı olmadığını görüyoruz. Yani belki köhne sokaklarda olan ya da daha konforlu olanları vardır ama yüzyıl sonra da belki fark olmayacak.

Bir de tabii Âkif'in millî mücadeledeki rolü. *Sebilürreşad* ve *Sırat-ı Müstakim* dergilerinde Âkif'in rolü de çok önemli. Yani hakikaten bu dergilerde milleti bilinçlendirmek uğruna çok fazla yazılar yazılmış. Mesela Âkif dedik ya niçin bugüne gelen bir şairdir? *Sebilürreşad*'a bir okur mektup gönderiyor. Kolera salgınının olduğu günler. Diyor ki mektubu gönderen okur, gazete olarak ne iş yapıyorsunuz, eskiden kolera çıktığında devlet, hükümet bir hafız tutarmış. O hafız sokak sokak gezermiş. Böylelikle kolera kalkarmış. Uyarın da hükümeti bir hafız tutsunlar. Millet ölüyor, iyileşsin. Tabii Âkif sert bir cevap yazıyor ve İslam'ın hiçbir zaman bu tür uygulamalarının olmadığını, hadislerden, ayetlerden örnek vererek hastalıklara karşı tek çözümün tıp olduğunu, tedbirli olunması gerektiğini, perhize, temizliğe dikkat edilmesi gerektiğini vurguluyor. Ve tedbir almadan, tıbbi çözüm aramadan sokak sokak gezen hafızdan medet umulmasını eleştiriyor.

İstiklâl Marşı'nın yazılması sürecini bizimle paylaşır mısınız?

Sizin de söylediğiniz gibi 7 Kasım 1920'de gazetelere bir ilan veriliyor, İstiklâl Marşı yazılması için. Tabii bu arada Âkif'e söyleyenler de oluyor. Fakat Âkif, para ödülünden dolayı asla yanaşmıyor. Çünkü milletin kurtuluş müjdesini verecek bir marşı parayla yazmayı onuruna yediremiyor. Ki biz bunu hem Âkif'in biyografik bilgisinden, hem arkadaşlarının, dostlarının, anekdotlarından hem de Safahat'ından anlıyoruz yani bunu gerçekten samimiyetiyle söyleyeceğini. Çünkü Âkif için İstiklâl Marşı yazmak vatan görevi. Yani Kastamonu'da, Balıkesir'de halkı bilinçlendirmek için vaazlar veren, *Sebilürreşad*'ın bazı sayılarını Anadolu'da çıkaran birinin hakikaten böyle bir yarışmaya para ödülü için katılmayacağını biliyoruz. Âkif'e hatırlı dostlar aracılığıyla yine teklif götürülüyor. Fakat tabii ilan şartnamesi de değiştirilemiyor. Resmi birtakım süreçler sonunda ödülü bir hayır kurumuna vermeyi kabul ediyor. Bu şekilde ikna ediyorlar Mehmet Âkif'i. 1 Mart 1921 günü Hamdullah Suphi Tanrıöver, kürsüde Âkif'in yazdığı

şii okuyor. Ve 12 Mart 1921'de Türkiye Büyük Millet Meclisi yeniden toplanıyor ve "kahraman ordumuza" ithaf edilen İstiklâl Marşı kabul ediliyor. Biliyorsunuz zaten *Safahat*'a bile almıyor Mehmet Âkif Ersoy İstiklâl Marşı'nı. İstiklâl Marşı'nın ruhu zaten onun pek çok şiirinde var. Dolayısıyla vatani ve milleti için bir marş yazmak, istiklâlin bayraktarlığını yapmak gerçekten Âkif'in hakkıdır diye düşünüyorum.

Mehmet Âkif Ersoy yaşasaydı sizce gençlere ne söylerdi?

Biliyorsunuz Âkif'in gençlik teklifi Asım'la karakterize edilir; Asım rol modeliyle. Fakat Asım'dan önce de şiirlerinin pek çoğunda bir gençlik modeli, bir gençlik teklifi görmekteyiz. Gençliğe tavsiyeleri, nasihatleri söz konusu. Pek çok şiirinde gençliğe sesleniyor mesela. "*Çünkü milletlerin ikbali için, evladım/Marifet, bir de fazilet, iki kudret lazım*" diyor.

Âkif, Asım rol modeliyle İslam odaklı bir kimlik kurgusu inşa ediyor. Âkif'in bütün şiirlerinde İslam vurgusunu daima görmekteyiz. Ama kolera bahsinde anlattığım gibi kesinlikle yobazlığa veya milleti geriye götürecek bir vurgu değil bu. Âkif zaten neredeyse bütün şiirlerinde İslam'ın yanlış anlaşıldığını dile getiriyor. "*İnmemiştir hele Kur'ân, bunu hakkıyla bilin/ Ne mezarlıkta okunmak ne de fal bakmak için!*" dizelerinde de açıkça görüyoruz bunu. Önemli olan Âkif'e göre Kur'an'ın hakkıyla idrak edilmesi, anlaşılması ve tatbik edilmesidir.

Asım belirli bir kişiden ziyade bir temsiliyet. Yani Asım ideal gençliğin sembolize edildiği bir kimlik. İdeal gençlik, Âkif'in bugün görmek istediği gençlik halini ve istikbali temsil eder. Namusunu çiğnetmemiş ve çiğnetmeyecek olan bir gençlik. Dolayısıyla mazi, tarih ve gelecek Âkif'in gençlere seslendiği en önemli unsurlardır. Fakat burada önemli bir nokta; demin dediğimiz marifet, fazilet ve ilim. Fakat bu ilim nasıl alınmalı? Garp'tan alınmalı ama bir an evvel gidilip bir an evvel dönülmeli. Âkif, kendi neslinden şikayetçi. Kendi neslinin kötürüm gibi olduğunu, atalet içinde olduğunu söyleyerek Asım'ın nesline umudunu bağlıyor. Fakat Asım'ın neslinin de Batı'ya gidip dönmeyeceklerine dair korkusu var. Bu yüzden Asım'a dini ve millî değerleri hatırlatıyor sürekli. Allah'ın ipine sarılmayı ve millî olana yönelmeyi hatırlatıyor. Burada da önemli bir nokta karşımıza çıkıyor ve Asım'ın kaba kuvvete başvurmasını istemiyor. Âkif'in gençlikte aradığı özelliklerden biri de sağlam vücuda ve gürbüz bedenlere sahip olmaktır. Ki biliyorsunuz Mehmet Âkif Ersoy da iyi bir güreşçi imiş.

Âkif'in demin de dediğimiz gibi hayatıyla şiirlerindeki teklifleri, tavsiyeleri uyumlu... Çocuklara, gençlere spor yapmalarını söylerken de çalışın derken de kendi yaptıklarını da sezdiriyor aslında. Mesela Baytar Mektebi'ni birincilikle bitirmiş. Yani hayatında yapmadığı hiçbir şeyi tavsiye etmiyor Âkif. Dolayısıyla onun idealize gençliği aslında kendi hayatına uyguladığı davranış kalıplarından ve hayat stratejilerinden oluşmaktadır.

Kendisi gibi bir gençlik istiyor; bedenlen güçlü olmalı, ruhen de imanlı olmalı, akıllı olmalı, bilgili irfan sahibi olmalı. Bakın irfan da başka bir şey. Yani sadece bilgi anlamında değil.

Ayrıca ideal gençlik merhametli olmalı. Ve onun merhamet vurgusunu biz pek çok şiirinde görüyoruz. Mesela Seyfi Baba'da olsun, demin bahsettim, Küfe'de olsun kendisinin de nasıl merhametle etrafına baktığını görüyoruz. Ve bütün bu özellikler ideal gençliğin hem bedenlen hem ruhen olgunlaşmış gençliğin karakteristiğini ortaya koyuyor. Her ne kadar en çok Asım'da bunlardan bahsediyorsa da Safahat boyunca biz bunları görürüz. Ayrıca Âkif'in ideal gençliği asla ümitsizlik ve kedere düşmez. Âkif, kendi neslini niçin eleştiriyor? Ümitsizlik içinde oldukları için eleştiriyor, atalet içerisinde oldukları için eleştiriyor. Oysa Âkif yeni nesilden ümit ve cevvalik bekliyor. Asım nezdinde bunu söylüyor. Dolayısıyla bu toprağın değerleriyle özdeşleşmiş, Batı'dan ilim alınmış ama o ilmi, kendi dini ve millî değerleriyle bütünleştirmiş, bedenlen ve ruhen olgun bir gençlik kurgusu söz konusu Mehmet Âkif Ersoy'un.

Siz gençlere neler söylemek istersiniz, gençlerden beklentiniz nedir?

Âkif'ten konuşuyoruz ben gerçekten gençlerin Safahat'ı idrak ederek okumalarını isterim; belki biraz ağır gelecek bazı ifadeler ama sözlük kullanarak okumaları ufuklarını açacaktır. Yeni nesil çok fazla sosyal medyanın tutsağı durumunda bol bol kitap okumalarını ve okudukları üzerinde düşünmelerini tavsiye edebilirim. Yeni neslin işi aslında çok zor; çeldiriciler çok fazla, bilgisayar oyunları sosyal medyanın cezbediciliği ister istemez gençleri etkisi altına alıyor. Okuduklarını okumuş olmak için değil idrak ederek okumalarını, çevrelere turistik bakışlarla değil duyumsayarak/hissederek bakmalarını tavsiye edebilirim. Mesela Âkif'in şiirlerindeki gözlemler hep bir mekân-insan tefekkürü olarak karşımıza çıkıyor.

Mehmet Âkif Ersoy'u nasıl okumalıyız nasıl anlamalıyız ya da çevremizdekilere Mehmet Âkif Ersoy okumayı nasıl aşılayabiliriz?

Millî Eğitim müfredatını pek takip edemiyorum aslında. Müfredatta Âkif'in İstiklâl Marşı dışında hangi şiirleri var bilmiyorum. Bu anlamda müfredata Âkif'in şiirlerinin farklı konularda yazdığı şiirlerinin eklenmesi veya da Âkif'le ilgili yazılan yazılara yer verilmesi ve öğrencilerin Safahat'ı okumaya yönlendirilmesi etkili olabilir. Bu yıl yapılan faaliyetlerin Âkif'in anlaşılabilmesine çok katkı sağladığını düşünüyorum.

Türkiye Yazarlar Birliği her sene Mehmet Âkif Ersoy için bir program yapıyor ki zaten Mehmet Âkif Ersoy araştırma Merkezleri de var. Dediğiniz gibi Mehmet Âkif'in sadece İstiklâl Marşı'yla bilinmesinin ciddi anlamda bir kayıp olduğunu düşünüyorum. Öte

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

yandan Mehmet Âkif Ersoy'un biz hep millî ya da sosyal içerikli şiirlerinden bahsediyoruz ve bir klişe olarak "Âkif sanatını cemiyete feda etmiş" diyoruz. Kimileri Âkif'in şair değil nâzım olduğunu, yazdıklarının şiir değil manzume olduğunu iddia ediyor. Âkif'in gerçekten şiiri estetik bakımından da ince ince örülmüş. Yani sanatını feda etmemiş, şiirlerinde tasannu da var sanat da. Sadece toplumun ihtiyaçlarına göre şiirin tematik yönünün değiştirmiş. Belki içinde yaşadığı toplumun şartları farklı olsaydı farklı şiirler yazacaktı. Yani belki bireysel duyuş tarzını yansıtan aşk, ölüm, hüznün temalı şiirlere ağırlık verecekti.

Bir Şimdiki Zaman Şairi: Mehmet Âkif Ersoy

Duran Boz

2021 yılının İstiklâl Marşı yılı ilan edilmesi ile ilgili hem de Mehmet Âkif Ersoy ile ilgili değerli paylaşımlarda bulunacaksınız.

Hayat; inançla kurulur.

Kavgalar da inanç ateşiyle, inadı olmakla kazanılır.

Söz inadını yitirenler; menkıbesini de kaybederler! Sessiz kalakalırlar ortalıkta. İnkârlarıyla, sükûnetleriyle oynasınlar daima.

Hikâyesiz oluşun yakıcılığını duymazlar! Gelişigüzel serpilirler yeryüzüne! Kaybettiklerinin, kaybedeceklerinin sızısını hissetmeden! Bir ölü hâliyle sanrılarına yapışır sımsıkı. Temyiz melekelerini körelten hovardalıklarıyla saklambaç oynarlar ebediyen. Bilemezler, tarihin menkıbesiz kalanların hurdalığına dönüştüğünü!

Âkif'te; yaşamak azim ve kararlılığı olağanüstü bir vakıadır. İnsanı imrendirecek boyutlardadır: Hayata tutunuşundaki kesin, keskin kararlılığı! Onun bakışıyla; umursamazlık, toplumsal belleğin darmadağın edilişidir. Ahlâkî olanın, insanî olanın görmezden gelinmesi girişimidir. Yolkesen haramilerle omuz omuza durmaya adanıştır. Titizliğin eksiltilmesini yel yepelek kabullenmeye yatkın hâl geliştirir. Yârın kapısında bekleme gözü pekliliğini göğüslemekten kaçıştır. Sorumluluğun insanı yücelten kıvamını göremeyiştir. Felaketlere kapı aralayan fitnenin yayılışına davetiye çıkartmaktır. Bütüncül bir görüş açısına duyurgaları kapamaktır her yönüyle.

Âkif, Anadolu'nun ruhunu okuyan, bu ruhtan hız alan düşüncelerini şiir formunda ortaya koyan bir şairdir. Yazdıklarının bütününde bu ruhun özellikle özgürlükçü damarını ortaya çıkarmaya çalışır. İstiklâl ateşini tutuşturacak girişimleri başlatmak yurdu baştan sona konuşur. Söz konusu ruhun özelliklerini ortaya çıkartacak eylemlerde bulunur.

Mehmet Âkif'in bu çabasının arka planında yatan şey onun özgürlükçü karakterinin yanı sıra ondaki millet ve yurt sevgisidir. Eli kolu bağlı kalmaktansa gövdesini ortaya koyar. Sözün yerlerde sürünmemesi için kavgalara girer. Odun gibi olsa da sözünün hakikat olmasını ister. Bu tutumlarının gençlikte de yerleşik bir davranış hâline gelmesi onun yegâne düşüdüdür. Asım'ın şahsında bir gençlik rüyası örer. Bu gençlik rüyası, Âkif'in

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

Türkiye tasavvurunu örecek olan bir rüya hâliyle şiirlere konu olur. “Allah bu millete bir daha İstiklâl Marşı yazdırmasın.” derken de Mehmet Âkif’in ne denli çileli bir ömür sürdüğünün dip akıntıları okunur.

Mehmet Âkif’in kişiliğinde körü körüne kabulleniş ve teslimiyet yoktur. Bilerek itminan hâline ulaşmış bir ruhun teslimiyeti vardır.

“*Safahat*”taki şiir toplamı okunduğunda; şairin miskinliğe, umursamazlığa, unutkanlığa, hafızasızlığa, umutsuzluğa savaşa açtığı görülür. “*Yaşamak Umurumdadır*” diyen şairin söyleyişiyle; maziden ödünç alınan incelik çakışır bu noktada. Geçmiş zamanla, şimdiki zaman arasındaki bağın koparılmışlığı sona erer. Boşu boşuna üretilen ütopyaların mutlaklığı kalkar yürürlükten. Bugünü doğurmayacak, geçmiş zaman aynaları kırılır. Dünle bugün dirsek dirseğe çalışır. Parçalanmış zaman algılayışı yerine, bütünleşmiş zaman algısı devreye girer. Haktanırlığın pörsümeyen sözlüğü işleyişine başlar tabiatta.

Onun şiirlerinde; kuşatılmışlığın affedilemez çentikleriyle yüzleştirilir kişiöglü. Ezelf ilkenin yön gösteren pusulasına dönerek varoluş sorunsalını araştırır. Devinimsizliğin, ataletin buzullaştıran afetinden kaçırır. Yıkıntıların kurtçuğu bilinmek yerine, özgünlüğün has bahçesine sığınır. Güvelerce kemirilen özerkliğinin kavrayanı olmaya çağırılır.

/Canı pahasına katıldığı savaşıardan; çelikleşen tutkularıyla döner Âkif. Yol arkadaşlarının, yön arkadaşlarının sıkıntılarını, ekmeğine katık eder. İnançsız bir yüreğin, sineye yük olacağını haykırır. Ye’sin sonunun olmadığını, olsa bile sonunun hüsrana varacağını kaydını çıkartır. Davasında insan olana; çalışmayı öğütler. Ataletin, fitrata düşman olanların mesleği olduğunu geçirir bildirgesine.

En büyük hasmı umutsuzluğu kovmanın gönenciyle yaklaşır yapacaklarına. İlmin kıymetinin; pratiğe aktarılmakla değerleneceğine inanır. Niyetlere göre, insanın eylemlerinin anlam kazanacağını bilincindedir çünkü.

Tefrika girmeden millete; bozgunların sinsi akıntısıyla muncıklanmayacağını görür. Geleceği karanlık görerek; azmi elden bırakmanın, alçakça bir ölümü seçiş olacağını dikkatinden kaçırmaz.

Milleti ye’se sürükleyen felaketlerin, görev bilincine yabancılaşmakla ilişkilendirilebileceğinin ayırtına varır.

Dünya elindeyken çalışmayı öğütler âdemoğullarına. Gamsız, kedersiz, tasasız insanlar için yaşamının bir eğlenceden ibaret olduğunu, duyarlı insanlar içinse, yaşamının bir işkenceye dönüştüğünü zapta geçirir.

İnsanın gayesi için; bin çalışıp bir kazanmasının yetebileceğini ilkeleştirir. İnsandan geriye eserinin kalacağını, insanın eseriyle hatırlanacağını, kendinden sonraya eser bırakmanın çarçabuk unutulacağını söyler açıktan açığa.

Mehmet Âkif; bir şimdiki zaman şairidir. Çağının çetrefil sorunlarını enine boyuna kavramayı deneyen bir gelecek zaman işaretçisidir. Ufuklarda destanlaşacak arzularını seslendirmiştir hep.

Özel itina göstererek hassasiyetlerini yitirmemeye akitlemiştir. Sürüp gelen çağların, oyun kuran çetelesini sergilemiştir önümüzde. Döneminin şartlarını içten bir okuyuşla analiz etmeye yönelmiştir. Yaşadığı zamanla; bağı, bağlantısını kopartmamaya titizlenmiştir. Zaman dışılığa itelenmemek için görüş açısını keskinleştirmenin yolunu, yordamını araştırmıştır.

Varoluş sancısını çeken bir benliğin sürdürücüsü kalakalmayı içselleştirmiştir. Sinsi oyunların dalaveresine ilıştırilemeyen yüreğiyle, güzel elinde yoğrulmanın lügâtini bulmuştur. Serseri akıntıların hokkabazlığına ulanmamıştır.

Hayatını; yeryüzünü nefeslendirecek dostlukların ikamesine adanmıştır. Vefanın, sadâkatin, paylaşmanın gönül gören yamaçlarında gezinmiştir. Haksızlıkların töresini bozmak akdine yabancılaşmamıştır.

Yaşayan kelimelerin, ete kemiğe bürünen hâl dilinin konuşanı olmuştur. Savrulmalara karşı, birlikteliğin şelâlesinden gidermiştir susuzluğunu. Kör gidip yol giden bilinmezliklere eklenmemiştir. Çalışmanın, bir şeyler üretmenin lüzumuna dair inancıyla seçkinleşmiştir ufkumuzda.

Çağcıl yaklaşımlarıyla çağını yeniden okumaya, anlamaya, anlamlandırmaya ilişkin tasavvuruna bigâne kalmamıştır. Yenik düşmemiştir, gündelik bakış açısının öğüten değirmenine.

Hakkı, hakikati, hakkaniyeti sağanaklaştırmanın sorumluluğunu üstlenmiştir. Millet benliğini kıvandıracak haykırıların sözcülüğünü yapmıştır. Çizgisinin doğurana bilinmiştir, zorbalığın her çeşidini reddeden rikkatiyle. Yüzyıllar boyu değiştirilemeyen, bundan sonra da değiştirilemeyecek olan insanî durumları didiklemiştir şiirlerinde.

İnceden inceye hesaplamıştır; söylediği, söyleyeceği her sözün vebalini. Sorumlu bir entelektüel bilinciyle hareket etmiştir. Çileli bir ömrün yaşayanı kalmaktan gocunmamıştır. Tahammül sınırını zorlayan güçlüklerle karşılaşsa da vazgeçmemiştir doğru bildiğinden.

Sabır sınırını zorlayacak yolculuklara çıkmıştır. Zamanın tanığı olmak pahasına Asya'yı, Afrika'yı, Balkanlar'ı, Avrupa'yı yakından tanımıştır. Yolculukları, ondaki coğrafya bilincinin besleyenidir. Seyahatleri, amaçsız olmayıp tarihsel ve kültürel keşiflerin iç dünyasındaki dinamikleri yakından görmeye dairedir.

Bir maceraperest tutarsızlığıyla dolaşmamıştır gittiği, gördüğü yerleri. Gezileri ilerlemeyi, kalkınmayı tetikleyen unsurları içeriden biri edasıyla kavramak içindir.

Yüreğini ekleyerek yaptığı yolculuklardan istediği sonuca ulaşmıştır. Çalışmaya, çabalamaya, didinmeye yönelten yaklaşımıyla Âkif; günümüzün önceden okuyanı, kavrayandır.

Terakkinin pespayeleşen bir zihinle gerçekleştiremeyeceğini, millet hafızasının sorunlara çözüm üreten bir akılla yeni baştan kurulabileceğini dillendirmiştir. Buradan hareketle Âkif; millet vicdanında yankılanacak bir dilin kâşifi olmuştur denilebilir.

Yazılarını, kelâmı, inceden inceye ölçüp tartarak yazmıştır. Her söylenenin, her yazılanın hesabının bir gün görüleceğine ilişkin inancıyla, ufkumuzun kutup yıldızı bilinmiştir. Söz konusu nedenlerden dolayıdır ki Mehmet Âkif'in yazdıklarında belirsizliğin gündemi yoktur.

Elbette yaşadıklarının payı büyüktür, böylesine apaçık bir söyleyişi tercih etmesinde. “*Dili aynı, vicdanı aynı, acısı aynı, sevinci aynı, inancı aynı, kültürü aynı, tarihi aynı, kökeni aynı*” olan nesillerin buhranını eşelemek vazgeçilmezdir çünkü. Bundan dolayı o, Garp'ın afakını saran çelik zırhlı duvarda, iman dolu göğsüyle gedikler açmak kararlılığının öncüsüdür.

Bir yandan matbuatla uğraşırken, diğer yandan da cephenin önünde yürüyen eylem adamlığını birleştirmiştir. Yazıyla, eylemi içtenlikle kaynaştıran yol oğlu olabilmeye inandırmıştır kalemini.

Çağın dehşete açılan karartmalarına lakayt kalmamıştır. Bozgunlarla kucaklaşan coğrafyanın ufalanışı, ondaki hiddetin kayıtsız şartsız uyarandır. Sanatçı mizacının da kazandırdıklarıyla, güncel olanı, değişmez olanla yedirerek iç evini zenginleştirmiştir. Oylum oylum kabaran istiklâl istencinin, istikbâl beklentisinin burçlarını turmanmıştır.

“*Safahat*”ı kaybedilmiş vakitlere, yitirilmiş topraklara, dağılmış millet bütünlüğüne, yağmalanmış coğrafya zenginliğine, nasıl karşı durulacağına işaretleriyle doludur. Alelâde bir zihnin hezeyanı olmayıp, inançlı, vakur, kararlı, kendinden emin bir aklın ilmihâlidir.

Dildeki, dille oluşan düşüncedeki hassasiyeti onun çağ dışı olmadığını reddedilemez kanıttır. Yerel olanla, evrensel olanı aynı potada pişirerek; döneminin vicdanı olmuştur. Yüreğini kanatan işgalleri, zulümleri, ihanetleri sorgulamıştır hep. Özgürleşme istencinin kıvılcımını tutuşturmuştur Anadolu'da. Millet olma sorununun, özgürleşme sorunuyla doğru orantılı olduğuna inandırmıştır varlığını.

/İşgallerin kahreden alabarası içerisinde; gelişmenin, yetkinleşmenin anlatıcılığını üstlenmiştir. Garp'tan gelenin; Şark'ın ruhunda derin yaralar açtığını açıklamıştır olabildiğince. “*Mahalle Kahvesi*”nde miskinleşenleri uyarılmış, Garp'ın ilmini almayı, ahlâkını almamayı teklif etmiştir. Tarih bilincini uyandırmak için; kendisinden önceki zamanlardan örnekler vermiştir anlatılarında.

“Köse İmam” tiplmesiyle öykünmenin, öykünmeciliğın, kişiliksizleştirmenin kahreden dalayışını aktarmıştır. Sünepeleşen algı dünyasının, yeni baştan çatılmasını duyurmuştur milletine.

“Âsım'ın Nesli” bir gelecek zaman yorumudur her bakımdan. Geçmiş zamanların tanıklığına çağrılır şimdiki zaman. Toprağı bayındır kılan medeniyetin doğuranları; yaşanan zamanın dökülmüşlükleriyle kıyaslanır. Uygarlığımızın temel besleyenlerine dikkat çekilir. Kendine yetebilirliğin, kendisi olabilirliğin imkânları eşelenir. Medeniyetleri kuran temel öğenin; imanla, inançla izah edilebileceği savunulur.

Tarumar edilen ruh dünyasının kurulabilmesi imkânları haykırılır. Tarihsel olanla, günübürlük olanı harmanlayarak; çağla hesaplaşmanın dersine çalışılır. Varoluşumuzu kuracak temel ölçütler serilir önümüze. Asrın bozulan idrakini yeniden mihverine döndürmenin ateşli savunucusu olunur. Baskıların, zorbalıkların matematiğini bozmak için uğraşılır mütemadiyen.

Âkif dile öylesine önem vermiştir ki; Türkçenin has romanları yazılıncaya kadar Batılıları okuyacağını kayda geçirmiştir. Zihin iklimine yabancı da kalsa; insan ruhunun derinliklerine inebilen eserlerle yetinmeyi ilkeleştirmiştir. Doğu'nun ruh mimarlarını da görmezden gelmemiştir. “Bostan”, “Gülistan”, “Mesnevi” sularından kanasıya içmiştir. İki dünyaya da sağır kalmamıştır açıkçası. Vicdanını kanırtarak ezeli ahengin terazisinde tartmıştır yaptıklarını.

Anadolu ufkunda cilveleşen yangınların seyircisi kalmamaya azmettirmiştir iradesini. Aynı safta omuz omuza durduklarının dertlerini dillendirmiştir ilânihaye. İnanımızı, çalışmanın, didinmenin, uğraşmanın özümüzde var olan köken örneğini keşfe çağırmıştır. Nesnelerin ezberletilen dayatmasından, ruhun özerkleştiren fiyakasına göğsünü açmıştır. Yitirerek elde etmenin, çoğalmanın gramerini bulmuştur sonuçta. Gökte dolaşan Leylâ'nın, yeryüzü nöbetinde bekleyeni kalmıştır. Şühedanın tanıklığıyla, tartmıştır yapabildiklerini, yapamadıklarını!

Çalışmak, ilim, irfan sahibi olmak, ahlâkî yücelikleri önemsemek, umutsuzluğa düşmemek, arkada bir eser bırakmak, yaşama inat ve kararlılığına sahip olmak, geçmişle bugünü vicdanın potasında kaynaştırmak, medeniyet burçlarını tırmanarak yükselmektir: Âkif'in “Safahat”la içimizde döndürdüğü aynada görülenler!

Bir gönlü olanlar; “Safahat” çarşısından alışveriş yapabilirler ancak!

Gönülsüzlere kapalıdır; “Safahat” dükkânının kepenkleri.

Mehmet Âkif'in şiirlerinden okuyarak programımızı sonlandıralım isterim.

— Korkma!

Cehennem olsa gelen, göğsümüzde söndürürüz;

Bu yol ki Hak yoludur, dönme bilmeyiz, yürürüz!

Düşer mi tek taşı, sandın, harîm-i nâmûsun?
Meğer ki harbe giren son nefer şehîd olsun.
Şu karşımızdaki mahşer kudursa, çıldırsa;
Denizler ordu, bulutlar donanma yağdırsa;
Bu altımızdaki yerden bütün yanardağlar,
Taşıp da kaplasa âfâkı bir kızıl sarsar;
Değil mi cebhemizin sînesinde îman bir;
Sevinme bir, acı bir, gâye aynı, vicdan bir;
Değil mi cenge koşan Çerkes'in, Lâz'ın, Türk'ün,
Arab'la, Kürd ile bâkîdir ittihâdı bugün;
Değil mi sînede birdir vuran yürek Yılmaz!

Cihan yıkılsa, emîn ol, bu cebhe sarsılmaz!
Nasıl ki yarmadan âfâkı pâre pâre düşer,
Hudâ'yı boğmak için saldıran cünûn-i beşer;
Nasıl ki nûr-i hakîkatle çarpışan evhâm;
Olur şerâre-i gayretle âkıbet güm-nâm,

Şu karşımızdaki mahşer de öyle haşrolacak.

Yakında kurtulacaktır bu cebhe...

— Kurtulacak?..

Demek yıkılmayacak kible-gâh-ı âmâlîm...

Demek ki ölmüyoruz...

Haydi arkadaş gidelim!

(HATIRALAR'dan)

“Zulmü alkışlayamam, zâlimi aslâ sevemem;

Gelenin keyfi için geçmişe kalkıp sövemem.

Biri ecdâdıma saldırdı mı, hattâ, boğarım...

— Boğamazsın ki!

— Hiç olmazsa yanımdan koğarım.1

Üç buçuk soysuzun ardında zağarlık yapamam;

Hele hak nâmına haksızlığa ölsem tapamam.

Doğduğumdan beridir âşıkım istiklâle,
Bana hiç tasmalık etmiş değil altın lâle.
Yumuşak başlı isem, kim dedi uysal koyunum?
Kesilir, belki, fakat çekmeye gelmez boyunum.
Kanayan bir yara gördüm mü yanar tâ ciğerim,
Onu dindirmek için kamçı yerim, çifte yerim.
Adam aldırma da geç git, diyemem, aldırırım.
Çiğnerim, çiğnenirim, hakkı tutar kaldırırım.
Zâlimin hasmıyım amma severim mazlûmu...”

(ASİM'dan)

“Nârın yetişir... Bekliyoruz nûrunu...

- Âmin!

Müstakbel için sîne-i millette emel yok!
Bir ukde var ancak, o da: “Tevfik-i ezel yok!”
Sensin edecek “var!” diye vicdanlan tatmîn.
Çok görme, İlâhî bize bir nefhanı...
Kur an ayak altında sürünsün mü, İlâhi
Ayatının üstünde yürünsün mü, İlâhi
Haç Kabe nin alnında görünsün mü, İlâhi
Çöksün mü nihayet yıkılıp koskoca bir din
Çektirme, İlâhi, be kadar zilleti
-Amin!
Ve l hamdu li llahi Rabbi l alemin.”

(FATİH KÜRSÜSÜNDE'den)

“Yâ İlâhî bize tevfikini gönder...

-Âmin!

Doğru yol hangisidir, millete göster...

-Âmin!

Rûh-i İslâm'ı şedâid sıkıyor, öldürecek.
Zulmü te'dîb ise maksûd-i mehîbin, gerçek,

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

Nâra yansın mı berâber bu kadar mazlûmîn

Bî-günâhız çoğumuz... Yakma İlâhî!

-Âmin!

Boğuyor âlem-i İslâm'ı bir azgın fitne,

Kıt'alar kaynıyarak gitti o girdâb içine!

Mahvolan âileler bir sürü ma'sûmundur,

Kalan âvârelerin hâli de ma'lûmundur.

Nasıl olmaz ki Tezelzül veriyor arşa enin!

Dinsin artık bu hazin velvele ya Rab!

-Amin!

Müslüman mülkünü her yerde felaket vurdu...

Bir bu toprak kalıyor dinimizin son yurdu!

Bu da çiğnendi mi, çiğnendi demek şer -i mübin;

Hak-sar eyleme ya Rab, onu olsun...

-Amin!

Ve'l hamdu li l-lahi Rabbi l-alemin."

(SÜLEYMANİYE KÜRSÜSÜNDE'den)

Camideki Şair

D. Mehmet Doğan

Öncelikle 2021 yılının İstiklâl Marşı Yılı olarak ilan edilmesi ile ilgili görüşlerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Bu sene malum İstiklâl Marşı'nın kabul edilişinin 100 yılındayız bir aya yakın bir gün kaldı 12 Mart 1921. aradan 100 yıl geçti, çok da kısa bir zaman değil en az 3-4 nesil geçmiş demektir bu. Bu üç dört nesil hep İstiklâl Marşı ile yaşadı, büyüdü, hayatının her safhasında İstiklâl Marşı vardı. Okulda hatta spor karşılaşmalarında bile biz İstiklâl Marşı söylüyoruz. Tabii ki İstiklâl Marşı'nı herkes biliyor, iki kıtasını ezberliyor, musikisine kadar zorsa da bestesi onu ezberlemeye çalışıyor. Bu biraz zor ama İstiklâl Marşı'nın bütünü bilmek manasına nüfuz etmek, onun yazıldığı dönemi tanımak, o zor şartları bilmek ve o zor şartlar içinde İstiklâl Marşı'nın doğuşunu anlamak, Mehmet Âkif'i bu vesile ile yakından tanımak... Mehmet Âkif'i biliyoruz Biz İstiklâl Marşı'nı bildiğimiz gibi ama olaylar vesilesi ile insanlar tanınır, yaptıkları ettikleri ile tanınır. Mehmet Âkif İstiklâl Marşı'nın yazılış sürecindeki tutumuyla, tavrıyla da bilinmesi gereken önemli bir şahsiyettir. Onun bu konuyla ilgili, yani millî marş yarışması ile ilgili görüşleri var. Bu görüşler yüzünden bu düşüncesi yüzünden yarışmaya katılmıyor malum, sonuna kadar da o görüşlerinden vazgeçmiyor. İşte bütün bunların bir hafıza tazelemesi şeklinde 2021 yılı içinde önümüze gelmesini istiyorduk. Geçen yıl, yani 2020 yılının, tabii başlarında malum bu bütün dünyayı kasıp kavuran salgın başladı, mart ayından itibaren de ülkemizde bu salgınla ilgili tedbirler alınmaya başlandı, günlerce sokağa çıkamadık. O günlerde biz 2021 yılının İstiklâl Marşı'nın 100. yılı olarak değerlendirilmesi, kutlanması konusunda hazırlıklar yapmaya başlamıştık. Tabii biraz gecikmeyle mayıs ayından itibaren bunu resmi, üst makamlara da ulaştırdık, duyurduk. Tabii zor bir yıldan geçtik, her bakımdan zor bir yıldır Türkiye için 2020 yılı. Salgın, depremler, dış münasebetler, içerideki birtakım sıkıntılar falan. Ve nihayet biraz bize göre geç bir zamanda da olsa 2021 yılının İstiklâl Marşı yılı olması Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edildi. Meclis başkanımız bu konuda bir teklif hazırladı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde grubu bulunan bütün parti liderleri bunu kabul ettiler Dolayısıyla 100 yıl sonra İstiklâl Marşı yine bir mutabakata vesile oldu bundan da büyük mutluluk duyuyoruz. 2021 yılı İstiklâl Marşı yılı oldu, bu ne anlama gelir eğer bunu konuşmamız gerekirse. Tabii böyle resmen yıl ilan edilmiş ve devletin işin içinde olduğu konularda, hususlarda resmîyetin ön alması gerekiyor yani resmî kurumların öncülük etmesi, ön alması, bu

konuyla ilgili birtakım çalışmalar, faaliyetler yapması gerekiyor. Bunu bekliyoruz, bir aydan fazla zaman geçti üzerinden, 12 Mart'a da 1 ay kadar zaman kaldı. Tam yarı yerde sayılabiliriz. Henüz resmîyet anlamında çok ciddi bir etkinlik görünmüyor. Ama şunu söyleyebiliriz; İstiklâl Marşı yılı kabul edilmesi dolayısıyla Türkiye'nin her yanında ilgili kuruluşlar (belediyeler, millî eğitim müdürlükleri, vakıflar, dernekler gibi gönüllü kuruluşlar, üniversiteler..) Kendi imkânları dâhilinde böyle 2021 yılı İstiklâl Marşı yılı dolayısıyla faaliyetler yapmak için hazırlık içindeler. Bunların bir kısmından bizim haberimiz var, tabii bizim haberimiz olmayan çabalar, gayretler de olabilir. Bir de tabii yıl on iki ay, bir ayı geçti on bir ay var. Biraz da o on bir ayda bu işlerin yapılacağını ümit ediyoruz. Yine bu salgın dolayısıyla insanların bir araya gelme imkânı olmuyor yani yüz yüze faaliyetlerin, toplantıların yapılması mümkün olamıyor. Öyle sanıyorum ki biraz da bu konuda faaliyet yapmak isteyenler, çalışmak isteyenler güz aylarını hedefliyorlar, yani öyle tahmin ediliyor ki ekim, kasım aylarında, son üç ayda aşı filan sebebiyle biraz işler yoluna girecek dolayısıyla o alışık olduğumuz, yıllardır yapılagelen tarzda faaliyetler yapılacak gibi de düşünülüyor olabilir. Tabii biz her ihtimali de göz önünde bulunduruyoruz ama onun için dahi şimdiden bir planlamanın ön hazırlığı yapılması gerekiyor. Kendi konumuza gelince, Türkiye Yazarlar Birliği'ni kastediyorum. Kazım Arıcan, Türkiye Yazarlar Birliği başkanımız, bizim vakfımız var ayrıca Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı, onun Mehmet Âkif Araştırmaları Merkezi var. Bizim faaliyetlerimizle ilgili bir sıkıntı yok. Biz aslında faaliyetlere kasım ayında başladık. 19 Kasım'da Mehmet Âkif'in Kastamonu'da meşhur Nasrullah Vaazı var, Nasrullah Camii kürsüsünde yaptığı konuşma var. Millî mücadelenin temel metinlerinden biri bu yani orada konuşulmakla kalmamış Eşref Edip bunu güzel şekilde not etmiş, metin olarak dergisinde yayımlamış ve kitapçık olarak basılmış ve o zamanın şartlarında Anadolu'nun her tarafına dağıtılmış, camilerde hocalardan kürsülerden okumuş, toplu olarak bulunulan yerlerde yine bu vaazın metni okunmuş. Neden, çünkü Millî mücadelenin ruhunu çok iyi yansıtan bir metin. Bunun yüzüncü yılını Kastamonu'da yapılan bir toplantıyla hatırlamış olduk ve başlangıcımız böyle oldu. Bütün yıla yaygın bir faaliyet düzenimiz var bunları da peyderpey uyguluyoruz. Tabii 27 Aralık Pazar gününe rastladı, biz 1978'den beri her 27 Aralık'ta Tacettin Dergahı'na gidiyoruz. Orada mütevazı bir faaliyet, toplantı yapıyoruz. Kuranı kerim okuyarak başlayan ve Kuran okuyarak tamamlanan Kuran şairinin ruhuna uygun bir faaliyet bu. Bu sene cumartesi, pazar günleri malum sokağa çıkma yasağı var. Özel izin alarak birkaç arkadaşımız (5 kişi kadardık) Tacettin Dergahı'na gittik. Bu yıl da nöbetimizi böylece yapmış olduk, bizim için bir nöbet, bu, nöbetimizi tuttuk. Azdık ama bu işin azı çoğu olmaz, önemli olan bir geleneğin sürdürülmesidir. Bu geleneği sürdürmeye devam ediyoruz. Tabii yıl içinde bizim çok faaliyetimiz var, bunlardan en yakın olanı ve büyük çaplısı 12 Mart haftasında başlayacağımız, yani 12 Mart günü başlayacağımız Yüzüncü Yılında İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif Bilgi Şöleni. Kırk kadar katılımcısı var (bilim adamları, fikir adamları, edebiyatçılar..) biz bu çeşitliliği

önemiyoruz, sırf akademisyenlerden veya yazarlardan oluşan bir toplantı değil. Çeşitli açılardan bakabilen kişilerin bulunduğu bir faaliyeti daha önemli buluyoruz. İşte o hafta 5 gün, tabii elektronik ortamda bu faaliyeti gerçekleştireceğiz, kitabını da Eylül, ekim gibi Allah nasip ederse çıkaracağız. Bu kapsamlı bir faaliyet ve bizim daha önce yaptığımız böyle 9 tane bilgi şöleni var. Onuncusunu böylece yapmış olacağız. 9 bilgi şöleninin kitabını da yayınladık, tabii kitap baskıları bittiği için de bütün bu şölenlerin kitaplarının elektronik versiyonunu Mehmet Âkif Araştırmaları Merkezi sitesinde paylaştık. Âkif üzerine çalışan, araştıran veya bilgi sahibi olmak isteyenler bu kitaplara kolaylıkla müracaat edebiliyorlar. 2021 yılı yüzüncü yıl dolayısıyla çok şey söylenebilir, son olarak şunu söyleyip diğer soruya geçelim. 100 yılda bir gelir. Biz birinci yüzyılda yaşıyoruz, ikinci yüzyılda kimler olur onu bilemiyoruz. Tabii şu anda yaşayan hiç kimsenin olamayacağını biliyoruz elbette çünkü bu andan itibaren 100 yıllık bir süre var. İstiklâl Marşı'nın ikinci yüzyılı belki de çok farklı şekillerde, çok farklı ortamlarda kutlanacak, biz kendi dönemimizde bunu en iyi şekilde yapmaya çalışmalıyız.

Camideki Şair Mehmet Âkif kitabının yazılma sürecinden bahseder misiniz? Siz bu kitabı Âkif'in idealindeki gençliğe, Asım'a ithaf ediyorsunuz.

Bu otuz yıllık bir kitap, ilk defa 1988, 89'da yayımlanmıştır. Tabii öncesi de var ben Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisinin yayın yönetmenliği yaparken (1974, 77 yılları arasında) ansiklopedinin maddelerini dağıttık hocalara ve konuyla ilgili yazarlara. Kendim de Mehmet Âkif'i (Ansiklopedinin başlarında yer alıyor çünkü "e" harfi Ersoy'a göre alacağımız için. Mehmet Âkif Ersoy maddesini de kendim yazmak istedim, onu ben üstlendim böyleye Mehmet Âkif'le ilgili o zaman elde bulunan her türlü kitabı okudum, notlar aldım ve bu maddeyi o zamanın şartlarında hazırladım. Yani Mehmet Âkif'le ilgili böylece hayatı, eserleri çerçevesinde uzunca bir ansiklopedi maddesi hazırlamış oldum. Bu kitabın ana maddesi budur. Mehmet Âkif, hayatı, eserleri, şahsiyeti diyebileceğimiz bu maddedir. Yine 1970'li yılların sonunda Ankara'da Türkiye Yazarlar Birliği kurulduktan sonra 1978 Ağustos'unda kurulmuştur. O zaman yazarlar birliğini kuran arkadaşlar oturduk, şunu konuştuk. Biz hangi yazarı öne çıkaralım? Bir nevi meslek atası gibi... Onun üzerinde duralım, onu gençlerimize, milletimize tanıtalım, onunla ilgili yapılması gereken faaliyetleri yapalım diye bunu tartıştık ve sonunda Mehmet Âkif'te karar kıldık. Bunun birçok sebebi var. Malum eserleri; İstiklâl Marşı, Safahat'ı, şiirleri... Bunlar çok önemli dilimiz ve edebiyatımız için. Bunun dışında Mehmet Âkif'in bir mücadelesi var, bir davası var ve bu mücadele Balkan Harbi'nde başlıyor (Birinci Dünya Savaş'ında) ve son olarak millî mücadelede, istiklâl savaşında devam ediyor. Mehmet Âkif hep bu dönemlerde olayların belli ölçüde içinde oluyor, sonuncusunda çok daha fazla içinde oluyor yani mücadelesi var. Bir de şahsiyeti var, Mehmet Âkif'in çok güçlü bir karakter sahibi olduğunu biliyoruz yani onun özü sözü bir şahsiyet olduğunu,

hayatının bu istikametten sapmadan başlayıp bittiğini de biliyoruz. Böyle insanlar zor bulunuyor. Biz Mehmet Âkif gibi her bakımdan önemli, değerli, topluma takdim edildiği zaman sağından solundan çekiştirilmeyecek kıymetli bir isim üzerinde ittifak ettik. İşte o süreç içerisinde de yine Mehmet Âkif'le ilgili çalışmalar yaptık. Bazı dergilerde yazılarımız yayımlandı ve daha sonra da Mehmet Âkif'in millî mücadeledeki rolüyle ilgili bir gazete eki olarak uzunca bir yazımın yayımlanmıştı. Bütün bunları toplayarak küçük bir kitapçık yayımladık. Biz daha sonra ne olacağını o zaman bilecek durumda değiliz, Mehmet Âkif'le ilgili yazılarımızı, çalışmalarımızı toplayıp bu konuyla ilgili olanları sunmak istedik. İsim olarak da "Camideki Şair" başlığını seçtik. Camideki şair Mehmet Âkif. Tabii camiye gidip gelen, camiden geçen şair çoktur ama camide fikirlerini yayan, cami kürsüsüne çıkan, vaaz kürsüsüne çıkan, oradan fikirlerini yayan şair bir tane var o da Mehmet Âkif. Mehmet Âkif'in cami kürsülerine çıkma tarihi diyebiliriz ki 110 yıl öncesine dayanıyor. Balkan Harbi sırasında, Balkan Harbi'nin devam ettiği belki de artık sona yaklaştığı zamanlarda Müdafaa-i Millî ye Cemiyeti diye yarı resmi bir teşekkül meydana getiriliyor. Bu cemiyet ne yapacak? Milletin maneviyatı Balkan Harbi dolayısıyla çok sarsılmış durumda. Yani Osmanlı, bir zamanlar muazzam Osmanlı devletinin güçlü bilinen ordusu 1912 yılında Küçük Balkan Kavimleri karşısında ağır bir mağlubiyete maruz kaldı, bu halkın maneviyatını çok etkiledi. Tabii bu mağlubiyetin yan bazı sonuçları var. Balkanlardan yüzbinlerce Müslüman-Türk güvenlik endişesiyle İstanbul'a doğru akmaya başladı, büyük bir muhaceret dalgası. Tabii kışta kıyamette bunların bir kısmı yollarda maalesef sahi oldu. Bir kısmı hastalıktan ve açlıktan hatta hayatlarını kaybetti, geriye kalanları da İstanbul'a veya İstanbul'a yakın yerlere geldiler. Buralarda da bütün bir kalabalık kitleyi barındıracak yerler yok. Camii avluları, medreseler, o zamanki büyük kamu binaları... Bunlara tahsis edildiler ama çok zor şartlardı. Yani mağlubiyetin arkasından gelen bu göçler de büyük tedirginliğe yol açtı. İşte Müdafaa-i Millî ye cemiyeti bir taraftan askerlere teçhizat gibi yardımlar yapmak üzere kurulmuştu diğer taraftan da halkın maneviyatını güçlendirmek, Balkan Harbi sonrası halkın maneviyatında meydana gelen kırılmayı onarmak, tamir etmek maksadını güdüyordu. Bunun için bir neşriyat heyeti, işhad heyeti yani yayın ve aydınlatma heyetleri meydana getirilmişti. Âkif bu heyetteydi. Bu heyete o zamanın ünlü şairleri, yazarları alınmıştı. O zaman ne kadar belli başlı şair varsa, bilinen, tanınan şair varsa Rezaizade Mahmut Ekrem gibi, o zamanlar Servet-i Fünun Edebiyatının üstad tanıdığı şair; Abdulhak Hamit Tarhan gibi, Süleyman Nazif gibi, Cenap Şahabettin gibi başka isimler de var hepsini saymaya gerek yok... Mehmet Âkif bu heyetin kâatibi, şimdiki tabirle sekreteri yapılmış ve Âkif bu Neşriyat heyeti tarafından İstanbul'un selatin camilerinde halkın maneviyatını güçlendirici konuşma yapmak üzere görevlendirilmiş. Ve Mehmet Âkif 1912 yılında Bayazıt Camii kürsüsünde vaaz etmeye, konuşmaya başlayarak bu vazifeyi yerine getirmiş sonra da İstanbul'un büyük camilerinde, selatin camilerinde bu mealde konuşmalar yapıyor. Zaten hatırlanacağı üzere Mehmet Âkif'in

iki kitabı Süleymaniye kürsüsünde ve Fatih kürsüsünde işte bu cami kürsülerindeki konuşmaların şiirleştirilmiş şeklidir, manzum hale getirilmiştir. Süleymaniye kürsüsünde Abdurresit İbrahim diye bir Kazan Tatarı Rusya'yı terk etmek zorunda kalmış, Türkistan'ı dolaşmış, Hindistan'ı dolaşmış, Japonya'ya gitmiş ve Türkiye'de meşrutiyet ilan edilince de İstanbul'a gelmiş önemli bir şahsiyet bu. Onun ağzından Âkif konuşuyor. Neden onun ağzından konuşuyor, çünkü Abdurresit İbrahim bütün İslam dünyasını görmüş. Gözlemlemiş. Ne olup bittiğini, zaaflarımızı, gücümüzü biliyor. Süleymaniye kürsüsünde onu konuşturuyor Âkif. Aslında Âkif kendisi konuşuyor ama onun ağzından konuşuyor. Abdurresit İbrahim'le tabii ki fikir beraberlikleri var, ayrı gayrı yok. İkinci Fatih kürsüsünde ise kendisi konuşuyor. Yani cami kürsüsünde hem fiilen konuşup var ediyor hem de bunu edebiyata yansıtıyor. O yüzden Mehmet Âkif'e biz Camideki Şair dedik. Mehmet Âkif 1912 yılında camilerde konuşmaya başladı, sonraki yıllarda da bu devam etti, millî mücadele yıllarında da Mehmet Âkif Anadolu'nun muhtelif camilerinde, önce Balıkesir'de, Ankara'da ve tabii biraz önce sözünü ettiğimiz Kastamonu'da cami kürsülerinde halka hitap etti, fikirlerini açıkladı, milleti aydınlatmaya çalıştı ve on yıl diyebiliriz ki Mehmet Âkif cami kürsülerinde konuşmasını sürdürdü biz o yüzden kitaba Camideki Şair ismini uygun bulduk. Bu isim Mehmet Âkif'e yakıştı, yani kitabın ismi o yüzden de ilgi çekti. Tabii daha sonra bizim Mehmet Âkif'le ilgili çalışmalarımız, araştırmalarımız devam etti. Şunu demek istiyorum; biz oturup da Mehmet Âkif'le ilgili bir kitap yazalım diye uzun bir zamanı kesintisiz ayırıp böyle bir kitap yazamadık maalesef. Öyle de olabilirdi belki ama bir taraftan da bunun şu faydası var, kitabı daha sonraki yıllarda genişletme mecburiyeti hissettik. Bunun faydası şu: 1970'lerdeki Mehmet Âkif imajı, 80'lerdeki Mehmet Âkif imajı 90'lardaki Mehmet Âkif imajı farklılaştı. 1970'lerin sonunda İstiklâl Marşı'na, Mehmet Âkif'e karşı bir tavır vardı. Sağda da solda da vardı. İstiklâl Marşı'nda ayağa kalkmamak, ona riayet etmemek, saygı göstermemek solda da sağda da yapılan, belki herkesin içinde olduğu, katıldığı bir şey değildi ama böyle şeyler vardı. Tabii 80'lerde bu geri plana düştü. İstiklâl Marşı'nın önemi daha da anlaşıldı. Mehmet Âkif'in önemi daha fazla kavrandı hatta 1986 yılında ilk defa devlet (vefatından 50 yıl sonra) Mehmet Âkif'i resmi bir törenle andı. Başbakanın, kültür bakanının ve başka devlet erkânının da katıldığı bir törendi bu ve Mehmet Âkif'in 50. Yıl dolayısıyla devlet ilk defa (bunu tekrar söylüyorum) Mehmet Âkif'i andı. Bu bir nevi bir iade-i itibar gibi bir devlet açısından, yani Âkif'in itibarına bir şey olduğu, değerinden bir şey kaybettiği yok ama devlet her ne kadar İstiklâl Marşı'nın şairiyse de Âkif'ten uzak durdu, Mehmet Âkif'i hatırlamadı ama 50. Yılında (elhamdülillah) bu bir anlamdaki zincir kırıldı ve devlet Mehmet Âkif'i ilk defa o zaman andı ve ondan sonra da bu iş normal hale gelmeye başladı. 90'lı yıllarda yine Mehmet Âkif çok değer verilen, önemsenen bir şahsiyetti ama 1996, 97 yılında 28 Şubat hadisesi ortaya çıktı, bir nevi darbe bu, buna yarı darbe, müdahale diyorlar. Bir şekilde Türkiye'nin güç merkezlerini, siyasi sistemini değiştirmek, etkilemek için böyle bir hareket başlattı.

Mehmet Âkif ve İstiklâl Marşı aleyhinde de o günlerde 1996-97-98... sonraki yıllarda da bu sirayet etmiştir. İstiklâl Marşı aleyhinde Mehmet Âkif aleyhinde bir tavır ortaya çıktı. Bu yaygınlaştırılmaya çalıştı hatta bir ara 10. Yıl Marşı millî marş olacaktı gibi bir hava meydana getirildi. Her yerde, her fırsatta 10. Yıl Marşı okundu falan böyle bir dönem geçirdik. İşte bütün bu dönemlerden sonra Mehmet Âkif'in tekrar yine devlet tarafından bir anlamda resmiyet tarafından dışlandığı bir dönemden sonra Âkif tekrar yine resmiyet nezdinde bilinen, tanınan, anılan bir şahsiyet oldu hatta 2007 yılında 12 Mart İstiklâl Marşı'nın kabul edildiği gün millî günlerimiz arasına katıldı. Biz bunun için neredeyse 10 yıl mücadele ettik, meclis nezdinde, hükümet nezdinde... En sonunda şimdi Cumhurbaşkanımız olan Tayyip Erdoğan o zaman başbakandı, o bir kanun teklifi ile konuyu meclise getirdi ve 2007 yılında 12 Mart ilk sivil millî günümüz olarak kabul edilmiş oldu. İşte bütün bu millî süreçler içinde Mehmet Âkif konusunda biz yazdık, çizdik, Mehmet Âkif'e yapılan saldırılara gerekli cevapları verdik ve onları da bu kitapta topladık. Kitabın hacmi tabii ilk döneme göre çok arttı ama ben Âkif'le ilgili 2 kitap daha yayınladım. İkinci kitabımız İslam Şairi İstiklâl Şairidir üçüncüsü de Çanakkale'den Sakarya'ya Mehmet Âkif kitabıdır. Dolayısıyla Âkif üzerine çalışmalarımız hep devam etti. Yazılarımız çeşitli mecralarda yayımlandı, gazete yazıları da var içinde, dergilerde yayımlanan yazılar da var, hiçbir yerde yayımlanmamış kitaba sadece koyduğumuzda daha uzun bahisler, fasıllar var. Velhasılkelam Âkif üzerindeki çalışmalarımız devam ediyor. Hala da bu konuda yazmaya, çizmeye devam ediyoruz. Herhalde bu bizim ömrümüz boyunca sürecek işlerimizden birisidir. Gücümüz yettiğince, ömrümüz olduğunca Mehmet Âkif bizim ilgi alanımız olacak.

Mehmet Âkif Ersoy'un kişiliği ve Türk Milleti'ne bakışı ile ilgili bizi bilgilendirir misiniz?

Mehmet Âkif'in kişiliği için birtakım tarifler var, Merhum Orhan Okay Hoca'nın Âkif'le ilgili kitabı bir karakter heykeli ifadesini çok beğenirim. Yani Âkif bir karakter adamı. Konuşmamızın başında da buna temas etmiştik. Bütün hayatı doğrularının peşinde gitmek, doğrularını yaşamak ve yaşatmak şeklinde geçmiştir. Mehmet Âkif'in dürüstlüğü, ahlakı, insan ilişkilerindeki doğruluğu, yalandan, hileden, hurdadan kaçınması, doğru bildiklerini sonuna kadar müdafaa etmesi, hesap kitap adamı olmaması şöyle yaparsam şöyle olur, böyle yaparsam böyle olur gibi hiç hesaba kitaba girmemesi, yani kendini kurtaracak kadar bile siyaset yapmak istememesi. Bütün bunlar onu müstesna bir karakter yapıyor. Yani şöyle bir hep benim hatırıma gelen bir şey var. Bizim 19. Yüzyılda Direktör Ali Bey diye piyesler de yazan, Moliere'den adapteler yapan, mizaha meraklı bir yazarımız var. Onun bir mizah sözlüğü var Lehçet'ül Hakayik diye, hakikatlerin lehçesi veya hakikatlerin dili diye, orada bir kelimenin tarifi benim dikkatimi çekmişti. Cüce kelimesi, cüce kelimesinin karşısında "büyük adamların yakından görünüşü" yazıyordu.

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

Büyük adamların yakından görünüşü bu gerçekten büyük ölçüde doğru bir tarif. Bunu hayatımızdan biliyoruz. Birçok büyük adam bildik, tanıdık, bunların içinde çok azının bu tarifi dışına düştüğünü söylesek hata etmiş olmayız. Yani bir büyük adamı, büyük şairi, büyük yazarı gençliğinde tanırınız. Eseri sizi çok etkiler fakat onu tanımaya devam etmek gibi bir durum hasıl olursa yani daha yakından tanımak için bir gayretiniz olursa o tanıma süreci devam ettikçe o büyük adamın birtakım zaaflarının, hatalarının, kusurlarının olduğunu fark edersiniz. O büyük adam küçülmeye başlar, o ilk büyük nispetini zamanla kaybeder, gerçekten de küçük bir adama dönüşür. İşte Mehmet Âkif bunun tersidir. Mehmet Âkif'i tanıdıkça onun büyüklüğünü daha yakından hissedersiniz. Mehmet Âkif öyle büyük bir şahsiyettir ki onun büyüklüğü tanıdıkça anlaşılır. Bu ne anlama gelir? Bir anlamda büyüklüğünü gizleyen bir adamdır Mehmet Âkif, yani öyle sıradan biriymiş gibi gösteren birisi. Bunu Mithat Cemal anlatıyor yani Mithat Cemal'in dikkatini çekmiş bu. Onun tevazu, insan ilişkilerinde sıradan bir adammış gibi görünmesine yol açıyor. O bu büyüklüğünü gizleyebilen bir adamdı ve bunda da asla riya yoktu, yani tabii olarak bunu yapıyordu diyor. Gerçekten de Âkif böyle birisi onun bütün hayatında böyle olduğunu biliyoruz, hayatının bir döneminde şöyle, öbür döneminde böyle değil. Hayatının her safhasında böyle bir şahsiyet. Hüseyin Cahit Yalçın'ın bir sözü var: Âkif eserinden büyük bir adamdır” diyor. Âkif'in eseri büyük zaten. Sadece Safahat'ı değil onun dışında yaptıkları, yazdıkları, hayatında sürdürdüğü mücadelesi büyük ama diyor o eserinden de büyük bir adamdır diyor Hüseyin Cahit. Hüseyin Cahit de zihniyet olarak Âkif'le aynı kulvarda değildir hatta belki ona zıttır. O dahi böyle söylüyor. Âkif'i tanıyan, onu bilen, onun fikri zikriyle uyuşmasa bile onun değerini takdir eden çok sayıda şahsiyet var. Bu kolay bir şey değil. Evet, Âkif bütün hayatını bütün olarak yaşamış birisi. Yarısı öyle yarısı böyle değil. Böyle büyük şahsiyet de çok fazla bulunmuyor ne yazık ki.

Mehmet Âkif'i çağını aşan bugüne ulaşan şair yapan özellikleri nelerdir?

Mehmet Âkif'i yüzyıl sonra da konuşuyoruz. Şiirlerini okuyoruz. Bize hala bir şeyler söylüyor, bütün topluma söylüyor. Hatta bugün o şiirleri ezberlemek ihtiyacı hissediyoruz. Gençler hala onun şiirlerini, bazı dil aşınmaları yüzünden zor anlasalar bile okuyorlar, beğeniyorlar, benimsiyorlar, ezberliyorlar. Neden böyle, çünkü Mehmet Âkif hayatı ile şiiri iç içe geçirmiş. Bu sadece kendi hayatı değil, kendi dönemi, şimdi Safahat ne demek? Safhalar demek, devirler demek, dönemler demek. Mehmet Âkif hayatının safhalarını veya bizim milletimizin hayatının safhalarını bize şiirlerinde anlatıyor. Şiirleri hayatla iç içe. Bizim iyi tarafımız da var kötü tarafımız da var. Güçlü tarafımız da var, zayıf tarafımız da var. Bütün 19. yüzyıl sonu, 20. yüzyıl başında olup biten hadiselerle ilgili Mehmet Âkif'in şiirleri var. Balkan Harbi ile ilgili var, Çanakkale'yle ilgili var, Millî Mücadele ile ilgili var. Bunlar tabii ki biraz tarihe mal olan

olaylar ama tarihe mal olmayacak kahvehanelerimiz var, sokaklarımız var, caddelerimiz var, şehirlerimiz var, köylerimiz var, köy hayatımız var, gencimiz var, ihtiyarımız var, dindarımız var, dindar olmayanımız var ve işte toplumun adeta bir aynası gibi eserleri. Ve o gün söylediği sözlerin bugüne de geçerliği var. Yani o gün söylediği sözler orada kalmış, bitmiş değil. Bugün de Mehmet Âkif'in fikirleri bizim için ufuk açıcı bir tesir uyandırıyor. Mehmet Âkif neden böyle, Mehmet Âkif bir kere şiiri şiir olsun diye yapmıyor. Yani sanat sanat içindir görüşüne bağlı bir şair değil. Bir kere Mehmet Âkif'te çok güçlü bir, bana göre deha ölçüsünde şiir kabiliyeti var ama bunu o sadece bir şairmiş gibi ele almıyor. Yani milletin, memleketinin en zor zamanlarında fikirlerini şiirle anlatmak isteyen, iyiyi, güzeli, doğruyu bu şekilde millete telkin etmek isteyen bir yol tutuyor. İşte o zaman milletin zihnine yönelik bu şiirler o zaman da etkili oluyor, şimdi de etkisini devam ettiriyor. Mehmet Âkif'in birçok metni bizim için temel, İstiklâl Marşı millî marşımız, onu her fırsatta söylüyoruz resmen de bu öyle olması gerekiyor. Öyle olmasa da bu şiir bizim için önemliydi. Ben diyorum ki Mehmet Âkif'in iki yine şiir parçası var ki onları biz hiç mecburiyet olmadığı halde sürekli tekrarlıyoruz. Bunlardan birisi Çanakkale Şehitlerine şiiridir. Çanakkale Şehitlerine şiiri Türkiye'de en çok okunan, en çok ezberlenen şiirdir. Hala bu böyledir ve o muazzam Çanakkale Savaşı, Çanakkale Mahşeri olarak tarif edilen Çanakkale Savaşı'nı zihnimizde diri tutan nedir denilirse işte o Mehmet Âkif'in Çanakkale Şehitlerine şiiridir. İşte bu bizim millet olarak emperyalizme karşı mücadelemizi en iyi şekilde ifade eden bir metindir ve onu biz unutmuyoruz. Unutulmaz yani. Üçüncü bir millî marş olarak ben "Zulmü alkışlayamam, zalimi asla sevemem" diye başlayan o çok yüksek tonda konuşan bölümü Asım'dadır bu da hem Çanakkale Şehitlerine şiiri Asım'dadır hem de Zulmü Alkışlayamam, "İrticanın şu sizin lehçede ma'nası bu mu? diye biten" şiir bu da bizim mazlumiyetimizin marşdır. Yani biz ne zaman kendimizi mazlum hissettik, sağdan soldan baskılara maruz kalsak, ezilmek istesek bu şiiri hatırlarız. Zalime zulme karşıyız, kendimize olduğu zaman da karşıyız, bizim dışımızdakilere olduğu zaman da karşıyız. Bu üç temel metin bizim vazgeçilmezlerimizdir ama tabii ki Âkif'in bütün şiirleri, bütün yaptıkları bizim için yine önemlidir ama içinden bu üç tanesi adeta millî marş gibi okunur, terennüm edilir. Bunu da unutmamak lazım.

Mehmet Âkif Ersoy yaşasaydı sizce gençlere ne söylerdi?

Gençlere yönelik Mehmet Âkif'in çok şiirleri var, hatta diyebiliriz ki Mehmet Âkif'in bu şiirlerinin tamamı gençlere yöneliktir. Çünkü böyle mürebbi konumunda olanları yani gençleri yetiştirmek için çabalayanlar, (Âkif bunların başında gelir bence edebiyatımızda) toplumu değiştirmek, toplumu yenilemek isteyenler gençleri muhatap olarak alırlar. Belli bir yaşın üzerindeki insanların artık değişme kabiliyeti azalmıştır, zayıflamıştır ama gençler, yetişmekte olan insanlar böyle metinlerden, şiirlerden, eserlerden daha fazla

etkilenebilirler ve onlar zaten geleceğin toplumunu meydana getireceklerinden mürebbi dediğimiz, terbiyeciler dediğimiz bu şahsiyetler gençlere yönelirler, Âkif de gençlere yönelmiştir. Birçok şiirinde bu doğrudandır. Bazı şiirlerinde doğrudan değildir ama yine arka planda gençlerin gözetildiğini düşünebiliriz. Tabii Mehmet Âkif'in doğrudan gençlere yönelik bir kitabı var hatta. Yedi ciltlik Safahat'ın altıncı kitabı "Asım" kitabıdır malum. Asım, Mehmet Âkif'in en olgun dönemi şaheseri olarak kabul edilir. Mehmet Âkif daha önce beş şiir kitabı yayımlamıştır. Elbette ki bu kitaplardaki şiirler de çok önemlidir ama Asım artık onun olgunluk döneminde yazılmıştır ve Mehmet Âkif bu Asım'da şiirin zirvesine çıkmıştır, aruzun zirvesine çıkmıştır. İfadesini o kadar geniş bir çerçevede güçlendirmiştir ki. Toplumun en alt kesiminin konuştuğu dil de vardır orada en üst kesiminin konuştuğu dil de vardır. Âkif bütün bunları bir şiir içinde, o zaman aruz vezninin dar kalıpları içinde ifade etmeyi başarmıştır. Dilekçe yazmıştır aruzla, bunlar kolay işler değil ve Mehmet Âkif'in teknik üstünlüğünü gösteriyor. Bu Asım'da zirvede, sadece o değil fikirdeki üstünlük de yine Asım'da zirvededir. Âkif, Asım karakteri üzerinden, bir genç üzerinden bir model oluşturmaktadır. Gençliğe sen böyle olmalısın diyebileceğiniz bir model sunmaktadır. Bu Asım'dır. Asım kim? Asım Çanakkale Savaşı başlayınca Avrupa'daki tahsilini yarıda kesip gönüllü olarak cepheye giden bir gençtir. O zaman tabii ki ülkemizde birçok yüksek okul, orta kademe okul hatta medreselerden gençler Çanakkale Savaşı'na katılmışlardır. O yüzden Çanakkale'de böyle tahsilli zayıyatımız çoktur. Asım da bu gençlerden biridir ve o da Avrupa'daki tahsilini bırakıp gelmiştir, savaşmıştır. Bazı arkadaşları şehit olmuştur, o da gazi olarak İstanbul'a dönmüştür. Bir kere vatani, milleti, dini, imanı için kendini feda edebilecek bir gençten bahsediyoruz. İdeal sahibi bir genç bu. Fizikten ruha yükselmiş bir genç daha doğrusu, fiziğinin ötesinde bir dünyaya ulaşabilmiş bir genç. Bu genç nasıl birisidir diye sorulursa Âkif onu bize fizik olarak da çok güçlü olarak anlatıyor. Fiziken çok güçlü, yani sporcu diyebileceğimiz, sportif karakterde birisi. Güreşçi de olabilir bu, güreş deyince hep ağır sıkletler aklımıza geliyor, öyle şişman birisi değil yani. Öyle anlaşılmasın diye böyle sportif birisi diyorum. Sırım gibi bir delikanlı bir taraftan. Diğer taraftan da fiziği yanında ruhen de kuvvetli birisi. Bedenen kuvvetli, ruhen kuvvetli, zihni sağlam, akli fikri yerinde, muhakemesi yerinde yani iki yönden de güçlü bir genç. Sadece bedeni güçlü değil. Maneviyatı da kuvvetli bir genç karakteri bize çiziyor ve bu genç haksızlık karşısında susmuyor, dilsiz şeytanlığı tercih etmiyor, gücü yettiği kadar hakkı üstün tutmaya çalışıyor. Âkif işte bu karakteri bize anlatıyor ve bize örnek, model olarak sunuyor. Asım'ın nesli dediğimiz nesil, Âkif'in tarif ettiği nu nesil bu kitabın yayınlandığı 1924 yılı ağustos ayında Asım ilk defa yayınlanmıştır, o tarihten beri bizim literatürümüzde yeri olan bir kavramdır Asım'ın nesli o günden bugüne Asım'ın neslinden birçok gencimiz geldi geçti, hala da o nesilden olanlar var ama tabii ki herkes Asım olamaz, herkes Asım'ın neslinden olamaz. Onun şartları var, o şartları da işte Âkif, Asım kitabında bize en güzel şekilde anlatıyor.

Tüm bunlardan yola çıkarak siz gençlere neler söylemek istersiniz?

Bizim gençlere söyleyeceğimiz Âkif'in söyleyeceğinden daha üstün bir şey olamaz diye düşünüyorum ben. Tabii ki denilecek ki zaman çok değişti, araya yüz yıl girdi... Doğru bütün bunları kabul ediyorum. Yüzyıl, bir asır geçti aradan, nesiller geçti, çok şey değişti, teknolojideki değişimler baş döndürücü bir süratle oldu hatta son çeyrek diyelim yani 1900'lü yılların sonu ile 20. yüzyılın başındaki değişimler daha önceki yüzyıllarla kıyaslanamayacak ölçüde oldu ama insan yapısı, karakteri, psikolojisi diyebiliriz; bunlarda bir değişiklik olmadı, yani fon değişse bile, kullandığımız aletler değişse bile, teknoloji bizi şöyle veya böyle etkilese bile bizim o insani karakterimiz yine olduğu gibi devam ediyor. Bu yüzden Âkif'in bilhassa Asım'da gençler için söyledikleri önemli, yani gençlerimize bizim tavsiyemiz: Mehmet Âkif'i okuyun, Asım'ı okuyun demekten ibaret olabilir. Eğer Âkif'i iyi okurlarsa, anlamaya çalışarak okurlarsa, Asım'ı dikkatle okur, biraz önce söylediğimiz gibi bazı bölümlerini ezberlerlerse, Çanakkale Şehitlerine bunlardan biri, Zulmü Alkışlayamam Zalimi Asla Sevemem aynı şekilde böyle. Bunları ezberlerlerse o kitaptan bir hayli hayat düsturu devşirebilirler. Tabii Mehmet Âkif'in bütün bu gençlik için söyledikleri aslında bizim geçmişimizle ilgili atflarla dolu. Yani geçmişimiz, bizi var eden kültürel yapı, medeni yapı nedir? Bu tabii ki din kaynaklıdır, Kuran kaynaklıdır, Mehmet Âkif'in atıfları esasen Kuran'adır, Peygamberimizdir, onun yapıp ettiklerine, söylediklerinedir. Dolayısıyla 20. yüzyılda bunların bir yorumudur Mehmet Âkif'in söyledikleri o yüzden de ayrıca önem taşıyor yani kafadan uydurmuş, söylemiş değil çok sağlam dayanakları olan sözlerdir. O yüzden gençler Mehmet Âkif'i dikkatli okumalı, Asım'ı dikkatli okumalı ve bundan istifade etmenin yolunu aramalıdır.

Mehmet Âkif'in Şiir Dünyası

Prof. Dr. Fazıl Gökçek

Öncelikle 2021 yılının İstiklâl Marşı yılı olarak ilan edilmesi ile ilgili görüşlerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Esasında Mehmet Âkif'in her vesileyle anılması lazım. Ölüm yıldönümünde, doğum yıldönümünde ve İstiklâl Marşı'nın kabul yıldönümlerinde zaten bu anmalar yapılıyordu. Ama 100'üncü yıl dolayısıyla bu yılın İstiklâl Marşı yılı olarak ilan edilmesi tabii anlamlı. Fakat şöyle bir şey var, onu paylaşmak isterim. Resmi hüviyeti olması bu faaliyetlerin, İstiklâl Marşı'yla ilgili olsun ya da genel olarak Mehmet Âkif ile ilgili olsun, işte bir merkezden gönderilen bir çeşit turnak içinde talimatla toplantılar yapılması çok da gerekli değil. Lüzum yok buna. Çünkü Mehmet Âkif zaten sivil inisiyatifle benimsenmiş bir şair, toplum tarafından benimsenmiş bir şair ve fikir adamı. Dolayısıyla sizin gibi sivil toplum kuruluşları aracılığıyla anılmasını ben daha anlamlı buluyorum. Evet, ben de yaptım, Ege Üniversitesi'nde bir İstiklâl Marşı sempozyumu düzenledik, çeşitli ülkelerden katılımcılar da oldu, bunlar da elbette gerekli. Fakat dediğim gibi zaten Mehmet Âkif toplumumuz tarafından, milletimiz tarafından benimsenmiş, halka mâl olmuş bir şair. O yüzden de devlet himayesine yine turnak içinde bu anlamda çok fazla da ihtiyacı yok. Tabii ki, ne diyelim, yuvarlak yıldönümleri diyelim, yüzüncü yıl, bunlar içerisinde kuşkusuz çok önemli. Bunu vesile edinerek Mehmet Âkif'in daha geniş çerçevede anılması gerekliydi. Bu da büyük ölçüde bu yıl yapıldı. Yapılanların bir kısmı kalacak, bir kısmı belki unutulacak ama bu hep böyledir zaten, bunun bir sakıncası yok.

Gençlerle konuştuğumuzda genelde Mehmet Âkif'i sadece İstiklâl Marşı yazarı olarak tanıdıklarını söylüyorlar. Mehmet Âkif Ersoy'un şiirleri de mi var diyen gençler biliyorum. Bu anlamda size şu soruyu yöneltmek istiyorum. Mehmet Âkif Ersoy'un kişiliği ve Türk milletine bakışıyla ilgili bizi bilgilendirebilir misiniz?

Şimdi bir defa Mehmet Âkif'in sadece İstiklâl Marşı şairi olarak tanınması ya da anılması doğru değil. Esasında Mehmet Âkif, İstiklâl Marşı'nı daha önce zaten kendi rüştünü ispat etmiş ve bir millî şair olarak toplum tarafından kabul edilmiş olduğu için yazdı. Ona da ayrıca daha sonra geliriz. İstiklâl Marşı'nın nasıl yazıldığından, hangi aşamalardan geçtiğinden de ayrıca gerekirse bahsederiz. Mehmet Âkif sadece İstiklâl Marşı'nın şairi değil. 1908 yılında Eşref Edip ile birlikte çıkarmaya başladığı bir dergi var. *Sırat-ı*

Müstâkim. Daha sonra Sebilürreşad adını alacak olan dergi, çok uzun yıllar yayınlanıyor. Millî mücadele döneminde de millî mücadeleye destek veren yayın organlarından biri. Ve orada Mehmet Âkif'in şiirleri yayımlanıyor 1908 yılından itibaren. Aslında biraz daha geriye gidersek 1890'lı yıllardan itibaren onun şiir yazmaya başladığını biliyoruz ama yayınlamıyor. Meşrutiyet'ten sonra, yani İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra dergide bunları birbiri peşi sıra yayınlıyor. Sonra da ilk kitabını 1911 yılında çıkarıyor. Safahat adıyla yayınlanan ilk şiir kitabı 1911 yılında. Bir de bu vesileyle yine gençlerin bilmediği, genellikle yanlış bildiği bir şeyi daha düzeltelim. Mehmet Âkif'in Safahat adlı bir tek şiir kitabının olduğu zannediliyor. Bu doğru değil. Bütün diğer kitapları daha sonra Safahat üst başlığı altında toplanarak topluca yayımlandığı için böyle bir zan var, bir yanlışlık var. Mehmet Âkif'in yedi ayrı şiir kitabı var. 1911'de, 12'de, 13'te, 14'te, 17'de, 24'te ve 34'te birbiri peşi sıra yayımlanan şiir kitapları bunlar. Birincisinin adı *Safahat*. Sonra *Süleymaniye Kürsüsünde*, üçüncü kitap *Hakkın Sesleri*, dördüncü kitap *Fatih Kürsüsünde*, Beşinci kitap *Hatıralar*, altıncısı *Asım* ve yedincisi de *Gölgeler*. Bu yedi şiir kitabı yazıldığı ve yayımlandığı dönemin bir bakıma panoramasını veren kitaplar. Mehmet Âkif'in bir de böyle bir tarafı var. Bir şair ama aynı zamanda toplumun bir bakıma hassasiyetlerini dile getiren bir fikir adamı.

Diğer taraftan milletimizin içinde bulunduğu süreci on dokuzuncu yüzyılın sonlarından 1920'li yıllara kadar adeta birbiri peşi sıra kitaplarında yansıtan bir şair Mehmet Âkif. O yönüyle bir bakıma Mehmet Âkif'in yazdıklarını okumak, İstiklâl Marşı'ndan önce ve sonra yazdıklarını okumak bir çeşit Türkiye'nin yakın tarihini okumak gibi bir şeydir. O yüzden Mehmet Âkif'in bütün yönleriyle, sadece şiirleriyle de değil, Sırat-ı Müstakim'de, yayımlanan yazılarıyla da düz yazılarıyla da, fikir yazılarıyla da tanınması gerekir. Sorunun biraz içinde, biraz dışında oldu söylediklerim.

Mehmet Âkif Ersoy'un, çağını aşan, onu bugüne ulaştan şair yapan özellikleri nelerdir?

Ama bu konuda da o kadar çok söylenecek şey var ki. Mehmet Âkif dediğim gibi şair ama aynı zamanda fikir adamı. Zaten şiir onun için biraz fikirlerin dile getirildiği bir edebiyat türü. Bunu söylerken estetiği bütünüyle ihmal ettiğini, sanatkar olduğunu bir bakıma unuttuğunu söylemek istemiyorum. Elbette şiirin imkanlarını kullanarak fikirlerini dile getiriyor. Dolayısıyla da estetikten de çok ödün vermiyor. Evet, manzum hikâye tarzında yazdığı, lirik şiirin özelliklerini içermeyen, hikâye diyebileceğimiz şiirleri de var. Ama onlar da bir sanat değerine sahip. Çünkü sanatı sadece lirik şiirle sınırlandırmak, şiir sanatını, sadece lirik şiirle sınırlandırmak da doğru değil. Bunu geniş bir yelpaze halinde düşünmek gerekir. Mehmet Âkif bu anlamda çok da fazla sanattan ödün vermiş bir şair değildir. Ama fikri önemseyen bir şair. Fikirlerini şiirin içerisine gizleyen bir şair. Dolayısıyla onun şiirlerini okurken bir taraftan da işte sizin söylediğiniz

çağını aşan tarafını yakalayıp bilmemiz lazım. Gerçekten de gerek toplumun sorunlarını tasvir ederken gerekse bu sorunlara birtakım çözüm önerileri sunarken çağdaşlarından ayrılan bir tarafı var, Mehmet Âkif'in. Çok gerçekçi bir adam Mehmet Âkif, yani afaki konuşmuyor, olabilecek olanlardan söz ediyor ve toplumu da gerçekten olduğu gibi gösteriyor. Yani halk dalkavukluğu yapmıyor mesela. Halkın yanlışlarını çok şiddetli bir dille eleştiriyor. Mesela milletten söz ederken özellikle Çanakkale Savaşı yıllarına kadar yazdığı şiirlere baktığımızda biz Mehmet Âkif'in çok olumsuz ve karamsar bir tablo çizdiğini görüyoruz. İşte ne diyor, tembelsiniz diyor. Çalışmıyorsunuz diyor. Sürekli miskinsiniz diyor. Leş misiniz diyor, cenaze misiniz diyor. Böyle tahkir edici ifadelerle söz ediyor milletten. Çünkü olan bitene baktığında, dediğim gibi gerçekçi bir insan ve karamsarlığa kapılıyor. Çünkü gerçekten bir şey, bir atalet ve bir cehalet çağı adeta yaşanıyor. Yirminci yüzyılın başlarında, on dokuzuncu yüzyılın sonlarında. Bunu en şiddetli bir lisan ile dile getiren isimlerden biri Mehmet Âkif. Ama Çanakkale Savaşı ile birlikte gerçekleşen direnişi görünce de bu defa, ardından da Millî Mücadele, Anadolu'da başlayan Millî mücadele, bu defa yine gerçekçi bir bakışla artık durumun düzelmeye başladığını ve gelecek için ümitli olmak gerektiğini gören ve bunu da şiirleriyle yansıtan bir isim. Yani işte bunun en zirveye ulaştığı metin de İstiklâl Marşı. İstiklâl Marşı'nda artık daha önce çok olumsuz ifadelerle söz ettiği ordudan, mesela 1915'e kadar ordu da toplumun diğer unsurları gibi Mehmet Âkif'in çok eleştirdiği kurumlardan biri, ama 1915'den sonra ve Millî Mücadele yıllarında artık o kahraman. İstiklâl Marşı'nı da işte o kahraman ordumuza ithaf ediyor. Yani Mehmet Âkif'in şiirlerini okurken biz çok gerçekçi bir bakışla toplumumuzun içinde bulunduğu, işte o süreci, Balkan savaşlarının öncesinde 1870'lerin sonlarından itibaren başlayan, belki Berlin Anlaşmasıyla başlatılabilecek o çözümlü ve çöküş sürecini çok gerçekçi bir bakışla tasvir ettiğini görüyoruz Çanakkale bir çeşit dönüm noktası ve onunla birlikte başlayan şahlanışı ve yükselişi onun şiirleriyle birlikte izleyebiliyoruz. Bunu çağı içerisinde bu kadar gerçekçi bir tavırla ortaya koyabilen başka bir sanatkar yok desek çok da yanlış olmaz. Yani çağını, çağdaşı olan romancılardan bile daha iyi yansıtmıştır. Topluma adeta bir ayna tutmuştur Mehmet Âkif. Bu bakımdan onun çok özel bir yeri vardır.

Benim alanım felsefe, bizde bir filozof tanımı var. “Filozof çağının problemlerine, çağını aşan çözümler arayan kişidir” şeklinde. Bu yönüyle baktığımızda Mehmet Âkif Ersoy'un da bir filozof edasıyla çağını resmettiğini, çağının problemlerine çözümler aradığını burada çok güzel bir şekilde ifade ettiğini görüyoruz. Hocam sizden şimdi ricamız, biz birçok hocamızdan dinledik ama her hoca için ya da her konuşmacımız için ayrı bir yeri var. Yani yüreğinde ayrı bir yere dokunuyor İstiklâl Marşı'nın yazılma süreci. Bu süreçten bize biraz bahsedebilir misiniz?

İstiklâl Marşına gelmeden önce Mehmet Âkif'in Ankara'ya nasıl geldiğinden isterseniz kısaca bahsedeyim.

1920'de meclisin açılışından bir gün sonra, 24 Nisan'da Mehmet Âkif Ankara'ya geliyor. Nasıl geldiğini biliyoruz. Davet edilerek geliyor. Mustafa Kemal Paşa tarafından davet ediliyor. Çünkü o tarihe kadar verdiği eserlerle Mehmet Âkif kendisini bir millî şair ve İslam şairi olarak adeta tescil ettirmiş. Toplumun çok itibar ettiği bir isim. O yüzden onun bu itibarından millî mücadeleyi yürüten komutanlar ve başta Mustafa Kemal Paşa yararlanmak istiyorlar. O da hiç tereddüt etmeden bu daveti kabul ediyor. Ayrılırken Eşref Edib'e yazdığı bir pusula var, bir mektup var. Diyor ki ben gidiyorum, beni çağırıyorlar, sen de derginin klişelerini al ve peşimden gel diyor. Meşihat'tekilere de söyle sakın millî mücadele aleyhinde bir şey yapmasınlar diyor. Yani onları da uyarıyor. Dediğim gibi yol uzun sürdüğü için Meclis'in açılışına yetişemiyor 23 Nisan'a. Ama 24 Nisan'da geliyor ve ayağının tozuyla Hacı Bayram Camii'nde bir vaaz veriyor. Sonra çeşitli civar şehirlerde, işte Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde, Konya'da vesaire, Balıkesir'de, Kastamonu'da, Konya'nın bazı ilçelerinde vaiz kürsülerine çıkıyor ve halkı millî mücadeleye katılmaya davet ediyor. Bir taraftan da arkasından gelen Eşref Edip'le birlikte dergiyi çıkarmaya devam ediyorlar. Dergide de yine şiirleri, vaazları, makaleleri vesaire yayınlanmaya devam ediyor. Dolayısıyla bir İstiklâl Marşı yazılması söz konusu olduğunda, bu konu gündeme geldiğinde herkesin dönüp baktığı isim doğal olarak Mehmet Âkif oluyor.

1920 yılının sonlarına doğru Kasım ayında Türkiye Büyük Millet Meclisi bir millî marş ihtiyacı duyuyor. Cepheye savaşan askerlerin moral ve motivasyonunu yükseltecek bir millî marşa ihtiyaç duyuluyor. Ve bunun için bir müsabaka ilan ediliyor. Maarif Vekaleti yani şimdiki adıyla söylersek Millî Eğitim Bakanlığı'na Türkiye Büyük Millet Meclisi de bu görevi veriyor, bu bir millî marş müsabakası düzenlenmesi görevini. Ve Millî Eğitim Bakanlığı bunu ilan ediyor. Çok sayıda şiir geliyor bu yarışmaya. 700'ün üzerinde 720 civarında şiir gönderiliyor. Tanınmış, tanınmamış birçok şair tarafından yazılmış şiirler bunlar. Bir komisyon kuruluyor ve bu komisyon tarafından bunlar değerlendiriliyor. Yirmi civarında şiir seçiliyor, elemeyi geçiyor bunlar, ilk ön elemeyi. Ama bunların içerisinde Mehmet Âkif'in şiiri yok. Komisyonunda bulunanlar da böyle bir şiiri en iyi şekilde Mehmet Âkif'in yazabileceğini biliyorlar. Devrin maarif vekili Hamdullah Suphi Bey de Hamdullah Suphi Tanrıöver ki o da bir şairdir, o da böyle bir şiirin en layık şekliyle Mehmet Âkif tarafından yazılabileceğini biliyor. Ama Mehmet Âkif bu müsabakaya şiir göndermiyor. Neden göndermiyor? Birincisi, yani kendi söylediklerinden biliyoruz, birincisi, dediğim gibi, o tarihe gelinceye kadar Mehmet Âkif usta bir şair artık. Yani rüştünü ispat etmiş, toplum tarafından kabul edilmiş, yaşı da 50'ye yakın, 40'ın çok üzerinde bir usta şair. Dolayısıyla bir müsabakaya katılmak pek ona yakışacak bir şey gibi görünmüyor kendisine. Birincisi bu. İkincisi de müsabakayı kazanacak olana verileceği vaat edilen bir para ödülü var. Bu da ona çok soğuk geliyor.

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

Yani para ile para karşılığında bir millî marş yazılmasını kabul edemiyor? Parayla marş mı yazılır diyor. O yüzden katılmıyor bu yarışmaya.

Dostları, arkadaşları ikna etmeye çalışıyorlar. Mecliste arkadaşı olan Balıkesir Milletvekili Hasan Basri Çantay ısrar ediyor. Böyle bir şiire ihtiyaç olduğunu, bunu da en iyi onun yazabileceğini söylüyor. Ama Mehmet Âkif çoluk çocukla müsabakaya mı çıkacağım diyor. İkincisi, parayla marş mı yazılır diyor. Bunun üzerine Maarif Vekili Hamdullah Suphi Bey ki dediğim gibi kendisi de bir şair ve daha Mehmet Âkif'in ilk şiir kitabı çıktığında, 1911 yılında bu kitabı hakkında yazı yazmış birisi Hamdullah Suphi Bey. Mehmet Âkif'in bu kitabını öven çok güzel bir de yazısı var. Şair olarak tanıdığı ve üstat kabul ettiği birisi Mehmet Âkif. Bunun üzerine bir kısa mektup yazıyor. Mehmet Âkif'in bu müsabakaya katılması için. Asil endişenizin icap ettiği ne varsa yaparız efendim diyor. Yani sizin bu para ödülü dolayısıyla bu şiiri yazmadığınızı anlıyorum. Bunu asil bir endişe olarak niteliyor. Bu güzel bir ifade. O yüzden vurguluyorum, tekrar tekrar. Asil endişenizin icap ettiği ne varsa yaparız diyor.

Bu mektup üzerine yine ve aynı zamanda Hasan Basri Çantay'ın zorlamaları üzerine... Hatta şöyle bir şey de var, onu da anlatayım. Biraz hoşluk olsun, öyle diyeyim. Meclis'te otururlarken Hasan Basri Bey'le Mehmet Âkif bir gün, tam bu İstiklâl Marşı yazdırma sürecinde, Hasan Basri Bey bir şeyler yazıyor önündeki bir kâğıda sürekli, sonra elini şakağına koyuyor, düşünüyor, tekrar yazıyor, çiziyor falan. Bunu görünce Mehmet Âkif, ne yapıyorsun diyor, neyle uğraşıyorsun? İstiklâl Marşı yazıyorum diyor Hasan Basri Bey. Hadi canım diyor, sen ne anlarsın şiirden, nasıl yazacaksın. Ne yapayım diyor, sen yazmayınca iş bize düştü diyor. Böyle takılmaları da oluyor. Bunun üzerine tamam diyor Mehmet Âkif, kabul ediyor ve anlatılanlara göre birkaç gün içerisinde Taceddin Dergâhında İstiklâl Marşı'nı tamamlıyor.

Tabii İstiklâl Marşı'nı okuduğumuzda görüyoruz. Bu öyle birkaç gün içerisinde esasında pek de yazılabilecek bir şiir değil. Mehmet Âkif üstelik de şiir işçisidir. Yani şiirlerini çalışarak üreten bir şair. Öyle ilhamla, anlık ilhamlarla yazan bir şair olmadığını da biliyoruz. Dolayısıyla bunun iki açıklaması var. Bir, Mehmet Âkif yarışmaya katılmamış da olsa bir millî marş ihtiyacının doğduğunun telaffuz edilmeye başlanması ve bunun kamuoyunda konuşulmaya başlanmasıyla birlikte sanki bunu yazmaya başlamıştır gibi geliyor bana. En azından zihninde, kafasında bunu dolandırdığı açık. Bir de şu var tabii, o günlerin heyecanı, o heyecanla, bir bakıma onun ilhamı zorlamasıyla biraz da vücut bulmuş bir şiir İstiklâl Marşı. Gerçekten tam da o günlerin havasını, atmosferini, ruhunu yansıtan bir şiir İstiklâl Marşı. Böylece bu şiiri tamamlıyor ve veriyor.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde oylamaya konuluyor. Ön elemeyi geçen o yirmi şiirden sonra yediye düşürülüyor şiir sayısı ve İstiklâl Marşı da Mehmet Âkif'in şiiri de bunların içerisinde. Ve Meclis'te hemen hemen bütün meclisin oluruyla, çoğunluğun.

Çoğunluk bile denemez, sadece bir Tunalı Hilmi bildiğim kadarıyla itiraz ediyor. İşte şu da dinlensin, bu şiir de dinlensin, benim de bir şiirim var falan filan gibi şeylerle itirazda bulunuyor. Onun dışında bütün meclisin oy birliğiyle Mehmet Âkif'in şiiri millî marş olarak kabul ediliyor. Bunun üzerine Hamdullah Suphi Bey, ki aynı zamanda çok iyi bir hatiptir kendisi, öyle anlatılır, Meclis kürsüsünde Maarif Vekili olarak bu şiiri okuyor. Tabii artık millî marş olarak kabul edildiği için ayakta dinleniyor ve böylece Mehmet Âkif'in yazdığı şiir, İstiklâl Marşı millî marş olarak kabul ediliyor. Bir şey daha. Bu oylama yapılırken Mehmet Âkif, yani böyle kendisinin övüldüğü ortamlarda bulunmaktan çok hoşlanan biri değil, mütevazı bir adam, bakıyorlar yok, gitmiş.

Söyle bir anekdot da var onun bu tarafıyla ilgili. Onu da buraya bağlayarak anlatayım. Meşrutiyet döneminde Mehmet Âkif'in şiirlerini çok seven, Mehmet Âkif'in de kitabında Köse İmam olarak canlandığı bir alim var, Ali Şevki Efendi... Evinde toplantılar yaparmış ve şiirler okunur, şairler falan gelirmiş bu toplantılara. Mehmet Âkif'in bulunmadığı toplantılarda sürekli onun şiirlerini okur, okutur ve çok olumlu şeyler söylemiş hakkında.

Fakat Mehmet Âkif'in geldiği toplantılarda yine Mehmet Âkif'in şiirlerinden okur, hep eleştirir, olumsuz taraflarını söylemiş bu şiirlerin. Ve Mehmet Âkif bu adamı çok severmiş. Seni toksözlü imam diyor ya Asım'da Köse İmam olarak canlandığı bu karaktere, onun bu toksözlü oluşunu, yani insanın hatalarını yüzüne söyleyen insanları seviyor Mehmet Âkif. Yüzüne karşı övenleri sevmiyor. Böyle bir de güzel tarafı var. Çok güzel tarafı var da bu da birisi.

Mehmet Âkif Ersoy yaşasaydı sizce gençlere ne söylerdi? Günümüz gençliğine siz ne söylemek istersiniz?

Ne söylerdi Mehmet Âkif? Bir defa, en başta galiba çalışmayı telkin ederdi. Çünkü ancak çalışarak bir milletin kendi durumunu düzeltebileceğine inanan biri Mehmet Âkif. Özellikle mesela Fatih Kürsüsünde adlı kitabı, dördüncü kitabı tamamen bu çalışma fikri üzerine kuruludur. Bununla bağlantılı olarak işte bilgi ile donanma ve cehaletten kurtulmak. Çünkü toplumumuzun geri kalmasının en önemli sebebinin tembellik ile beraber, ikisi birbirine bağlı şeyler zaten, cehalet olduğunu söylüyor Mehmet Âkif, bu cehaletten kurtulmamız gerektiğini söylüyor. Mahalle mektebinden başlayarak eğitim sistemimizi tamamen sıfırdan başlayarak yenilememiz ve bilgiyle donanmamız gerektiğini söylüyor. Ahlaklı olmak, zaten belirtmeye bile gerek yok, Mehmet Âkif için çok önemli. Ve fazilet kavramının özellikle altını çiziyor. Fazilet... Bilgi tek başına yetmiyor. Aynı zamanda erdemli olmak gerekiyor. O bilgiyi kullanırken, o bilgiyi topluma yayarken, o bilgiyi başka insanların hizmetinde kullanırken, aynı zamanda o edinilen bilgiye uygun bir fazilete sahip olmak gerektiğini söylüyor Mehmet Âkif, bu da çok önemli.

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

Sadece söylemekle kalmıyor, onun da altını çizmek lazım. Kendisi bunu kendi hayatında yaşıyor. Bu çok önemli bir şey. Genellikle hepimizin başına gelmiştir. Siz genç olduğunuz için daha gelmemişse bile gelecektir. Uzaktan eserlerinden tanıdığımız birtakım şairler, yazarları daha sonra yakından tanıyınca büyük bir hayal kırıklığına uğrarsınız. Yani yazdıklarıyla çok olumlu şeyler söylüyordur ama kendi hayatında onlar yoktur ya, birçok örneği vardır bunun. Mehmet Âkif bunun gerçekten istisnalarından biridir. Yani ne tavsiye ediyorsa, neyin yapılmasını istiyorsa onu kendi hayatında da gerçekleştiren birisi. Mesela söz vermenin çok önemli olduğunu eserlerinde dile getiriyor. Verilen sözün tutulmasının ne kadar önemli olduğunu söylüyor. Kendi hayatında bunun bir sürü örneği var. Verdiği söze sadık oluşu ile ilgili Mehmet Âkif'in pek çok anekdot var. Mesela Emrullah Efendi ile anlaşıyorlar bir gün. Emrullah Efendi İstanbul'da karşı tarafta oturuyor. Yani Üsküdar tarafında, Bağlarbaşı civarında oralarda bir yerde oturuyor. Mehmet Âkif bu tarafta, Fatih'te. Filanca gün, Emrullah Efendi, bana gel diyor Âkif'e. O da kabul ediyor. Fakat o gün bir fırtına, kar, bora, İstanbul'da görülmedik bir kış. Hiç kimse evinden çıkamıyor adeta, öyle bir hava. Emrullah Efendi de bu havada gelinir mi, nasıl gelecek, gelmez diye düşünerek komşuya geçiyor. Yandaki eve sohbet etmek amacıyla. Ama Mehmet Âkif gidecek, yani söz vermiş ve o sözü tutması lazım. Yürümeyi çok sevmiş zaten rahmetli. Yürüyerek o kışta kıyamette Boğaz'a kadar geliyor. Oradan da bir kayık buluyor, bir şey yapıyor, zorla, güç bela karşıya geçiyor. Yani neredeyse ölüm tehlikesi atlatarak. Emrullah Efendi'nin evine gidiyor. Kapıyı çalıyor, evden çıkan birisi, işte efendi komşuya gitti efendim, hemen çağırılım müsaade edin falan diyor, ama Mehmet Âkif hayır diyor, Bana söz vermişti, evde olması gerekirdi. Dönüp geri gidiyor. Yani verilen sözün tutulmasının ne kadar önemli olduğuna ilişkin ders niteliğinde bir olay bu.

Böyle şeyler hayatında Mehmet Âkif'in çok. Mesela daha çocuk yaşta bir arkadaşıyla birlikte öyle bir çeşit yarenlik gibi kendi aralarında konuşuyorlar. Bunu Mithat Cemal anlatıyor kitabında, Mehmet Âkif adlı kitabında. Birimiz ölürsek değerimiz onun çocuklarına, ilerde evlendiğimizde -daha bekârlar o zaman- ölenin çocuklarına diğeri baksın falan diye konuşuyorlar aralarında, güya bir anlaşma yapıyorlar. Yıllar geçiyor aradan, ikisi de evleniyor, çocukları oluyor ve Mehmet Âkif'in o arkadaşı ölüyor. Mehmet Âkif üç çocuğunu o arkadaşının alıyor, kendi evine getiriyor. Ben ona söz vermiştim. BU çocuklarla ben bakacağım diyor. Mithat Cemal bir gün evine gittiğinde Mehmet Âkif'in çok kalabalık çocuk görünce, bunlar nereden çıktı diye soruyor, benim çocuklarım diyor Mehmet Âkif. Yahu senin bu kadar çocuğun yoktu falan deyince hikâye anlaşılıyor. Yani o verdiği sözü tutmuş ve o çocukları evine getirmiş. Mehmet Âkif. Artık ne kadar baktı ne zamana kadar orasını bilmiyoruz ama bu olay da onun söze ne kadar değer verdiğine dair bir başka anekdot. Bugün bizim maalesef kaybettiğimiz bir şey bu. Bugün Türkler deyince, Müslümanlar deyince Batı'da böyle kötü, olumsuz bir

imajımız var. Yani verilen sözü tutmamak gibi. Bu işte geleceğe tavsiyesi ne idi Mehmet Âkif'in, biri buydu mesela. Verilen sözün tutulması. Ahlaklı olmak, ahlaklı olmanın en başta gelen özelliklerinden biri budur. Verilen sözü tutmak. Ahlak deyince biz sadece böyle dini alanın bir kısmını anlıyoruz. Bu çok doğru bir şey değil. Ahlak Mehmet Âkif için aynı zamanda felsefi bir duruş. Dinden bağımsız değil elbette ama sadece dinle ilgili bir şey de değil. Çok gerçekten özü ile sözü birbirine uygun bir insan Mehmet Âkif. Böyle insanlarla karşılaşmak ne yazık ki çok zor. Mehmet Âkif onlardan biri. Ne söylüyorsa, eserlerinde neyi tavsiye ediyorsa kendisi de bunu yapan bir isim. Yani bilgili olmak lazım diyor mesela. İşte çağının pozitif bilimlerini en iyi şekilde öğreniyor. Biliyorsunuz Baytar Mektebi'nde okuyor Mehmet Âkif, yüksekokula babasının ölümü dolayısıyla Mülkiyeye devam edemiyor. O yüzden baytar mektebinde, şimdiki tabirle veterinerlik okulunda okumak mecburiyetinde kalıyor. Ama bu bir fen bilimi ve orada aldığı derslerle kendini gerçekten yetiştiriyor fen bilimleri alanında. Çok iyi Fransızca biliyor mesela. O zaman lazım çünkü.

Yani çağının en iyi Fransızca bilen isimlerinden biri Mehmet Âkif. Kitabı eline alıp, Fransızca bir kitabı, Türkçe okuyacak kadar. Yine bunu da Mithat Cemal kitabında örnekleriyle anlatıyor. Fransızca bir kitabı alıp Fransızca sayfayı Türkçe anında çevirerek ve yanlışsız, düşük cümle kurmadan tercüme edebilecek kadar Fransızca biliyor.

Arapça biliyor. Çağının en iyi Arapça bilen isimlerinden biri. O yüzden zaten Cumhuriyetin ilanından sonra Diyanet İşleri Başkanlığı Kuran'ın tercümesi görevini Mehmet Âkif'e veriyor. Bunu hakkıyla en iyi şekilde onun yapabileceğini biliyorlar.

Siz gençlere neler söylersiniz?

Safahatı okumalarını. Bir defa onu, Safahatı anlayarak okuyacak bir donanıma sahip olmaları lazım. Bunun için aradaki dil engelini aşmaları lazım. Bir dil engeli maalesef var bugün. Çünkü Mehmet Âkif'in yazdığı dönemdeki Türkçe ile bugünkü Türkçe arasında büyük bir uçurum var. Bu Mehmet Âkif'in suçu değil. Mehmet Âkif içinde yaşadığı dönemin güzel Türkçesini, konuşulan Türkçesini kullanıyordu şiirlerinde, ama biz Türkçe ile maalesef çok oynadık. Türkçeye dışarıdan aşırı müdahalelerde bulunduk. Bu büyük bir hata idi. Bugün de onun ceremesini çekiyoruz. İşte 50 yıl önce yazmış şairlerimizi, yazarlarımızı 70 yıl, 80 yıl önce yazmış şairlerimizi, yazarlarımızı bugünkü gençler okuyup anlayamıyorlar. Yani Ömer Seyfettin'i anlayamıyorlar, Reşat Nuri'yi anlayamıyorlar. Halide Edib'i sadeleştirerek yayınlamak ne demektir Allah aşkına? Böyle bir duruma maalesef düştük. O yüzden safahat için de böyle bir sorun var. Bunun yolu Mehmet Âkif'in yazdığı şiirleri günümüz Türkçesine aktararak. Yani tamam o da yapılıyor, ben de yaptım ya da yapılan bir işe ben de katıldım. Şiirlerin günümüz Türkçesine aktarılması işine. Bu çok doğru bir şey değil esasında. Bizim o dili

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

öğrenmemiz lazım. Yani o şiirleri günümüz diline aktarmak yerine bizim 100 yıl önceki Türkçeyi anlayabilecek bir donanıma sahip olmamız lazım. Bu da öyle aman aman çok zor bir şey değil. Yani o tür metinleri zaman zaman sözlüğe bakarak okudukça, hele de sizin yaşlarınızda o kelimeler iki üç defa sözlüğe baktığınızda zihninizde kalacaktır. Bugün zaten büyük lügatler açıp sayfalar çevirmek de gerekmiyor. Yani elinizdeki cep telefonunda bir sürü sözlük var. Osmanlıca sözcükler de var. Çok az bir uğraşla herhangi bir kelimenin anlamını öğrenebilirsiniz. Birkaç kere baktığınızda da o kalır. O sizin dağarcığınızdaki kelimelerden biri olur artık. Bunu yaparak Mehmet Âkif'in şiirlerini önce rahat anlayabilecek düzeye gelmek lazım. Sonra da o anladıklarımızı kendi hayatımızda yaşamaya çalışmamız lazım. Yani Mehmet Âkif'in şiirlerinde tavsiye ettiği şeyleri kendi hayatımıza yansıtmaya çalışmamız lazım. Elbette şunu demek istemiyorum. Dönelim Mehmet Âkif'in zamanındaki gibi düşünelim. Dönelim Mehmet Âkif'in zamanındaki gibi yaşayalım falan demiyorum. Biz bu çağın insanıyız. Bu çağın gereklerini elbette yerine getireceğiz. Ama geleneği bugüne taşımadan da bir şey yapamayız. Hayatımızın bir devamlılığının olması lazım, Tanpınar'ın devam ederek değişmek, değişerek devam etmek dediği şey var ya değişerek devam etmek, devam ederek değişmek. Bunu yapabilmemiz lazım. Bunun için geçmişin birikimine sahip olmamız lazım. Çağımızı iyi anlamamız lazım. Mehmet Âkif de zaten bize bunu tavsiye ediyor. Gençlere bunu tavsiye ediyor.

İstiklâl Marşı ve Millî Değerler

Prof. Dr. Hacı Ömer Özden

Öncelikle 2021 yılının İstiklâl Marşı Yılı olarak ilan edilmesi ile ilgili görüşlerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Bu programa katılmaktan dolayı mutluluğumu ifade etmek isterim. İstiklâl Marşı'nın yazılışının ve Büyük Millet Meclisi'nde kabulünün 100. Yılı'nın çok önemli bir dönüm noktası olduğunu düşünüyorum. Çünkü Âkif yeniden gündeme geldi bu vesileyle. Yine bu vesileyle insanımız istiklâlin, bağımsızlığın, vatan duygusunun hür olmanın ne almama geldiğini idrak etmiş oldu. Bu bakımdan bu yılı Mehmet Âkif ve İstiklâl Marşı yılı olarak kabul eden yüce meclisimizin bütün üyelerine teşekkürü borç biliyorum. Yine bunu gündeme getiren Türkiye Yazarlar Birliği Genel Merkezimizi de takdir ediyorum. Bunu gündeme getirme hadisesi bir farkındalık yarattı. Basından takip ettiğim kadarıyla sevgili genel başkanımız Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan, onursal başkanımız D. Mehmet Doğan ve yönetim kurulu, TBMM Başkanı Sayın Mustafa Şentop'u makamında ziyaret edip bu yılın İstiklâl Marşı Yılı olması fikri götürüldüğünde meclisimiz tarafından kabul edildi. Ortak bir deklarasyonla da toplumumuza ilan edilmiş oldu. Bundan ben ve benim gibi memleket sevdalıları, vatan sevdalılarının hepsi son derece de mutlu olduk. Hem Meclisimize hem de Türkiye Yazarlar Birliği genel merkezi ilgililerine can-ı gönülden teşekkür ediyorum sizin vasıtanızla.

Bir milleti millet yapan değerler vardır. İstiklâl Marşımız da hem millî hem de manevî değerlerimizi ortaya koyan uzlaşma metnidir. Peki millî marşımızda ortaya konulan millî ve manevî değerlerimiz nelerdir?

Bu fevkalade güzel hazırlanmış bir soru. İstiklâl Marşımız 10 kıta 41 mısralık metinde baştan sona millî ve manevî değerlerimizi anlatmaktadır. Öncelikle manevî değerlerimizle başlayalım. Mesela manevî değerlerimizden bir tanesi, marşımızın hemen ilk kelimesidir Korkma! Şimdi bizi dinleyen sevgili gençler diyecekler ki bunun neresinde manevî değer var! Bildiğiniz gibi Peygamber Efendimiz de Mekke'den Medine'ye hicret ederken yanında çok değerli dostu, ona en sadık arkadaşı Hazreti Ebubekir ile arkasından gelen müşriklerden saklanmak için bir mağaraya sığınmıştır. O sırada müşrikler de mağaranın kapısına kadar gelmişlerdir. Hz Ebubekir bu durumdan endişelendiğinde. Peygamber Efendimiz demiştir ki "La Tehzen!" yani "Korkma! Onlar Allah'ın yardımıyla bizi

bulamazlar.” Şimdi burada da Merhum Âkif, İstiklâl Marşı'na bir ünlem ile adeta bir “titre ve kendine dön” ifadesi gibi olan “Korkma!” ile başlamıştır. “Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak.”

1915'te Çanakkale'de bütün dünyanın hem deniz hem kara orduları bir Haçlı Seferi olarak saldırmalarına, denizden ve karadan zorlamalarına rağmen Çanakkale'den geçememişlerdi. Bu kez kendilerini biraz daha güçlü hissettiler ve güneyimizi Fransızlar, İtalyanlar; doğumuzu Ruslar, Ermeniler; batımızı İngilizlerin güdümündeki Yunanlılar işgal ettiler. Yunanlıların tek başına yapabilecekleri bir şey yok ama arkalarında koskocaman bir İngiltere, bir İngiliz İmparatorluğu var. Onların kışkırtmaları ve desteğiyle, onların verdiği silahlarla, donanımla bizim batı bölgemizde ciddi manada tahribat yapıyorlar. Dolayısıyla sadece Orta Anadolu'ya sıkışıp kalmış ve nüfusu azalmış bir Türk milleti, böyle güçlü bir ordu karşısında, bir avuç toprak, bir avuç insanla ne yapabilir? Âkif, zor şartlar altında bulunan milletimize diyor ki “Karşımızda bütün dünyanın orduları olsa da sakın ha korkmayın! Çünkü bu milletin şafaklarında sönmeyecek olan bir hilâl vardır. O karanlık, o gece yani düşman ne kadar güçlü olsa da o hilâl parlayacak ve bizi aydınlığa çıkaracaktır.” Böylece Âkif, ön planda insanımıza manevi yani psikolojik destek veriyor. “Sakın ola ki korkmayın; kendinize güvenin!” Güvenmek demek, bana göre kazanmanın yarısıdır. Ve ardından bir başka manevi değer geliyor, inanmak... “İnanın! Mutlak surette kurtulacağımıza inanın!” diyor. Bu inanç, kurtuluştaki maddi desteğin neredeyse hiç olmadığı bir ortamda, milletimize sadece gönül desteği değildir. Aynı zamanda bu evreni yaratan ve bu millete İslam dininin bayraktarlığını vermiş olan Yüce Tanrı'nın vereceği manevi yardıma inanmaktır. Çünkü bu mücadelede O, bizden yardımını asla esirgemeyecektir. Peki bu mücadele neyin mücadelesidir? Bu mücadele doğru ile yanlışın, batıl ile hakkın mücadelesidir. Dolayısıyla Allah, batılın karşısında hakikatin, yani doğru olanın yanında yer alacaktır. Çünkü Cenab-ı Allah'ın adlarından birisidir Hak. Mademki O, Hak'tır, haklı olanın yanında bulunacaktır. Buna da inanacağız. Dolayısıyla Âkif burada, manevi manada en önemli hususlardan birinin, güzel dinimizin bize verdiği imanın, vatanın kurtuluşunda da yanımızda olacağını ve O'nun yardımının haklı olanın yanında olduğunu aklımızdan çıkarmamamız gerektiğini hatırlatıyor. Bu, güvenme duygusunun işlendiği önemli bir psikolojik destektir.

Millî değerlerimize gelince. İstiklâl Marşımız baştan aşağı millî değerlerimizle doludur dedik. Mesela vatan duygusu. Çünkü burada savunulan husus vatanıdır. Malum vatan sözü konusu olduğunda her şey teferruattan ibaret kalıyor. Asıl olan vatanıdır. Çünkü vatani olmayanın, inancı da elinden gider, inancının gereği olan kulluk duygusu da elden gider, ibadetlerini yapması da elden gider. Dolayısıyla bu aynı zamanda bir dini husustur. Yine Peygamber Efendimiz “Hubbu'l-vatan mine'l-iman” yani “vatan aşkı, vatan sevgisi, imandandır” diyor. Dolayısıyla burada hem millî hem de manevi değer olarak vatanın

savunulması söz konusu. İşte bu savunmayı en iyi şekilde yapabilmek için merhum Âkif bize kendimize güvenmemiz gerektiğini söylüyor.

Yine İstiklâl Marşımızda ifade edilen bir başka millî değerimiz, bayrağımızdır. Burada hemen ilk mısradaki bakınız Âkif, “Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak” diyerek bayrağımıza ve sancağımıza bir göndermede bulunuyor. Bu vatanda yurdumuzun en ücra köşesinde bile en son tüten ocak sönmeden bayrağımız göklerden inmeyecek diyor. Bayrak istiklâlin, bağımsızlığın sembolüdür. Bu bakımdan burada ortaya çıkan millî değer, aynı zamanda istiklâldir. Çünkü Büyük Millet Meclisi’imizin kuruluşu yolunda yapılan büyük mücadelede Mustafa Kemal Paşa Samsun’a ayak basıp oradan Amasya’ya geçtiğinde bir tamim (genelge) yayınlamıştı. Amasya’dan Erzurum’a geldiğinde Erzurum’da bir kongre yaptı 23 Temmuz’da. Erzurum Kongresi’nde mahalli nitelikte alınan kararlar, 4 Eylül’de Sivas’ta yapılan kongrede millî ve bütün vatan sathını ilgilendiren genel kararlar haline getirildi. Peki Erzurum’daki mahalli düzeyde olan kongrede alınan en önemli karar neydi? Manda ve himayenin kabul edilemeyeceğiydi. Yani Türk milleti, tarihin en eski dönemlerinden, en eski devirlerinden getirdiği ve bu vatana da onun üzerine inşa ettiği İstiklâlden asla taviz verilemez denilmiştir. Bu kararı doğrudan doğruya milletimiz almıştır. Manda ve himaye ne demek? Bir başka devletin koruyuculuğu altına girmek ve adeta onun koruyuculuğu ve onun kanatları altında hayatini sürdürmek. Bu, devlet olmak onuruna aykırıdır. Görünüşte bir devlet gibisinizdir, ama siz kendi kendinizi yönetemezsiniz; sizin adınıza başkaları kararlar alır. Öyleyse burada istiklâlin devamı olarak ortaya çıkan bir başka kavram devlet kavramıdır. Bu da İstiklâl Marşında vurgulanan hususlardan biridir.

Millî değerlerimizden biri de millî marşımızdır. Millî marş neden millî değerdir? Çünkü bu millî marş bütün Türk milletinin bağımsızlığını ifade eder. Bakınız 12 Mart 1921’de Meclisimizin bu marş kabul etmesiyle biz artık kendimizi bir devlet olarak hissetmeye başladık. Çünkü Marşımız bunu bütün dünyaya ilan etti. Bir marşımız var, bu marşta da istiklâlimizi anlatıyoruz denilmiş oldu.

Yine marşımızın geneline baktığımız zaman belki doğrudan doğru ifade edilmiyor ama mesela dördüncü kıt’adaki;

Garb’ın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;

Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.

Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imânı boğar,

Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

İfadeler, geleneğimiz, göreneğimiz, örfümüz, adetimizin, bir Türk millî kültürü oluşturduğunu ve bu millî kültürün, silahlarla, maddi teçhizatla donanımlı olan Batı

medeniyeti karşısında asla pes etmeyeceğini vurgulamaktadır. Doğrudan doğruya geleneğimize göreneğimize sahip çıkalım, denilirse de bu kıt'ayı okuduğumuzda ve marşın geneline baktığımızda anlıyoruz ki bizi biz yapan değerlerin içerisinde bize ait yaşama biçimimiz, bize ait düşünce dünyamız, bize ait duygularımız, bize ait olan imanımız bu marşın içerisine adeta serpiştirilmiş durumdadır.

Kanaatime göre marşımızdaki millî ve manevi değerler sadece bunlar değildir. Mesela şehitlerimizden söz ediyor. Bu vatani vatan yapan en önemli hususlardan biri, toprağın üstündekilerden çok altındakilerdir, onların toprağa akıtmış oldukları helal kandır. Çünkü onların kanları sayesinde biz bu vatanı müreffeh bir şekilde yaşıyoruz. Ve yine vatanımız bugün de bazı sıkıntılar içerisinde bulunuyor. Aşağı yukarı 30 yılı aşkın zamandır yine dünyanın büyük güçlerinin organize ettiği bir terör belasının içerisindeyiz. Yine bütün hedef bizim vatanımızı ve istiklâlimizi elimizden almaktır. Terörün yanında bir taraftan da sözde iddialarla bir Ermeni problemi ile karşı karşıyayız. Malum, bu sene Amerika'da bu sözde iddialar kabul edildi. Halkımız belki bunların farkında olmayabilir, ama yöneticilerimiz, ordumuz, askerimiz, güvenlik güçlerimiz her şeyin farkındadır ve onlar gece gündüz demeden sınırlarımızda 30 seneyi aşkın zamandır yurt içinde ve yurt dışında yapılan mücadelelerle teröre ve teröre destek veren ülkelerle mücadele etmekte. Bizler evimizde rahatça uyurken, askerimiz ve emniyet güçlerimiz, vatanımızı cansiperâne bir şekilde ve serdengeçtiler olarak müdafaa ve muhafaza ediyorlar; gazi oluyor, şehit düşüyorlar. Dolayısıyla biz şehitlerimize ve gazilerimize çok şey borçluyuz. Bu vatani vatan yapan temel unsurlardan birisi de onların bu mücadelesi onların bu vatan uğruna akıtmış oldukları tertemiz kanlarıdır. Nitekim marşın içerisinde çok sık bir şekilde şehitlerimize atıfta bulunuluyor. Bu bakımdan şehitlerimizi saygı ve rahmetle anıyoruz.

İstiklâl Marşı'mız toplumumuzu bir araya getiren değerler manzumesidir. Muhtevası itibarıyla millî ve manevi kimliğimizin en güçlü ifadesidir. Bu sebeple de İstiklâl Marşı millî mutabakat metnidir. Peki buradan hareket edersek İstiklâl Marşımız bu topraklar ve toplum için ne anlam ifade ediyor? Bize vermek istediği mesaj nedir?

İstiklâl Marşı hakikaten bir millî mutabakat metnidir. Bu marş, Mehmet Âkif'in gönlünden kalemine dökülmüştür. Yani bir gönül hikâyesi vardır burada. Nedir bu gönül hikâyesi? Vatan aşkıdır. Mehmet Âkif bütün Türk milletinin Vatanına olan sevdasını adeta kendi bünyesinde kendi varlığında kendi kalbinde ve kendi aklında toplamış ve o topladığı duyguları adeta Türk milletinin bir güzide temsilcisi olarak ifade etmiştir. Bu metin, sadece Mehmet Âkif'in dilinden, kaleminden, gönlünden dökülenler değildir; İstiklâl Marşı'mız, milletimizin duygularının Âkif'in kaleminde vücut bulmuş şeklidir. Dolayısıyla İstiklâl Marşı, sadece Anadolu'daki değil, doğduğumuz, tarih sahnesine çıktığımız Atayurt topraklarından tutun, Çin Seddi'ni aşır belli özerk bölgeleri de dâhil

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

edecek olursak Çin'in içlerinden anayurdumuz Anadolu'ya kadar uzanan coğrafyada Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan, Azerbaycan; güneyimizde Kıbrıs, Türkmeneli yani Halep, Kerkük, Şam, batımızda Balkanlar, Orta Avrupa ve Adriyatik Denizi'nin kıyılarına ve dünyanın her tarafına dağılmış olan milletimizin adeta hepsinin birden gönlünden kopan duygulardır. Bu da bir zamanlar 150 milyon diyorduk ama şimdi 200 milyona belki 250 milyona ulaşan bir nüfus demektir ki TYB şeref başkanı D. Mehmet Doğan'ın da ifade ettiği gibi İstiklâl Marşının bir millî mutabakat metinine dönüşmesi demektir. Bunu Mehmet Âkif adeta kendisini milletimizin bütününe yerine koyarak onların zihninden, gönlünden, duygu dünyasından geçenleri hissetmiş, sezmiş, içselleştirmiş ve sonra duygularını, gönlünden elindeki kalemine kendi ifadeleriyle dökmüş ve bildiğiniz gibi İstiklâl Marşı Tacettin Dergâhı'nda ulvi, manevi ve millî bir yoğunlaşmanın sonucunda ortaya çıkmıştır. İşte bu yoğunlaşma bir anlamda felsefedeki entüsyonistler yani sezgicilerin sezgileri veya bizim kültür dünyamızdaki mutasavvıfların sezgileri gibidir. Âkif sezgi yoluyla milletimizin ruh dünyasında, manevi dünyasında gezinmiş ve gezindiği sırada bütün Türk milletinin duygularından edindiği intibaları asırlar üstü bir hissedişle bize, bizden sonraki nesillere, ondan sonrakilerden de sonrakilere kendi kaleminden çıkan ifadeler olarak aktarmıştır.

Mehmet Âkif yakın tarihimize damgasını vurmuş bir şahsiyettir. Âkif'i bilmek demek onun İstiklâl Marşımıza yansıyan duygularını bilmek demektir. Hem geçmişi hem de geçmişte ecdadımızın yaşadığı sorunları tanımak hem de o sorunların üstesinden gelmek için nasıl bir tavır sergilememiz gerektiğini bilmek demektir. Peki İstiklâl Marşımızı göz önünde bulundurursak Âkif'in Vatan ve İstiklâl düşüncesi arasında nasıl bir ilişki vardır?

Bizim kültürümüzde en önemli hususlardan biri, sözlerimizin başında da söylediğimiz "istiklâl"dir. Tarihin sahnesine çıktığımız günden bu yana hep istiklâlimizi ön planda tutmuşuzdur. İşte Âkif,

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.

Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!

Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner, aşarım;

Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Derken, burada o hürriyet duygusunu ve onun bir devamı niteliğinde olan istiklâl duygusunu anlatmak istemiştir. Ve istiklâlimiz söz konusu olduğunda denizlere, okyanuslara bile kafa tutabilecek bir yapımız var demek istemiştir. Nereden geliyor bu yüksek duygular? Tarihin derinliklerinden geliyor. Çünkü bizim devlet felsefemizin temelinde, istiklâl kavramı vardır. Biz 16 tane büyük devlet kurmuşuz. Bunun yanında irili ufaklı beylikler, emirlikler, küçük devletler kurmuşuz. Bu kadar çok devlet kurmanın bir sebebi var. Şimdi bir örnekle bunu açıklayacağım. Büyük Selçuklu Devleti kendi

asrında dünyanın en büyük, en önemli devletlerinden birisiydi. Bundan dolayı da Haçlı Seferleri ile muhatap olmuştur. Selçuklu çağında Hindistan'a doğru Gazneli Devleti, bugünkü Irak, Suriye havzasında küçük emirlikler, atabeylikler kurulmuştu. Anadolu'da Anadolu Selçuklu Devleti kurulmak üzereydi. Anadolu Selçuk Devleti devam ederken Anadolu'da beylikler oluşmaya başlamıştı. Peki bütün bunların sebebi neydi? Anlıyoruz ki bunun sebebi, devletin yıkılması söz konusu olursa bu tehlikeye karşı bunların içerisinde birinin diğerlerini bir araya getirip istiklâl ilan ederek, önceki devletin devamı niteliğinde bir çınar gibi yeşertip, büyütme ve milletimizi devletsiz bırakmamaktır. Çünkü Türk milleti istiklâle vurgundur, âşıktır. Bunu bütün tarih boyunca görmemiz mümkün. Sözgelimi II. Gök Türk devletinin kuruluşu böyle bir sevdanın ürünüdür. I. Gök Türk devleti birtakım tedbirsizlikler sonucunda Çin tarafından yıkılmıştır. Ve tarihimize baktığımız zaman bağımsızlığımızı yitirdiğimiz tek dönem, bu 50 yıla yakın süren dönemdir. Bu yaklaşık 50 yıllık dönemde Türk milleti bağımsızlığını yitirmiştir, ama istiklâl ateşi hiç sönmemiştir. Bunu, Hüseyin Nihal Atsız Bozkurtlar isimli romanında anlatır. Gençlerimize bu romanı okumalarını tavsiye ediyorum. Orada yine kağan ailesinden bir genç var; adı Kürşad. Gencecik yaşına rağmen etrafında toplanan 40 yiğitle beraber istiklâl ateşini yeniden harlandırıyor. Ve Çin hükümdarına karşı ayaklanıyor. Gerçi diyebilirsiniz ki 40 kişi koskoca Çin ordusuna karşı ne yapabilir! Nitekim kırkını da şehit ediyorlar. -Vatan uğruna Türk milletinin evlatları, kanlarını feda ettiklerinde hepsine ben şehit olarak bakıyorum. Henüz Müslümanlık kabul edilmediği bir dönemdir ama onlara da şehit diyorum, çünkü vatan uğruna ölmüşlerdir.- Ama onların yaktığı bu istiklâl ateşi karşılık bulmuş ve hemen arkasından II. Gök Türk devleti kurulmuştur.

Osmanlı, Anadolu Selçuklunun yok olması noktasına gelmeden kurulmuştur. Osmanlı Devleti, 622 yıllık bir iktidar döneminden sonra yine büyük devletlerin iştirakiyle bir dağılma, yıkılma sürecine girdiği sırada Türk milleti Anadolu'da, bugün başşehirimiz olan Ankara'da tek yürek halinde yeniden toplanmıştır. Ve yapılan kongrelerden sonra, Osmanlı Devleti henüz çökmeden, Mustafa Kemal Paşa'nın Büyük Millet Meclisi'ni kurması suretiyle Anadolu'da yeni bir devlet kurulmuştur. Bu mücadele devam etmiş ve biliyorsunuz Büyük Taarruz'un akabinde yine Mustafa Kemal Atatürk'ün "Ya İstiklâl! Ya Ölüm!" parolası neticesinde Yunan bayrağı altında toplanmış bütün Hıristiyan devletlerin askerleri, "ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!" emrinin gereği olarak Akdeniz'e dökülmüştür.

Bu vesileyle şunu da ifade etmiş olayım, Ege Denizi'nin adını biz koymadık, oranın tümüne biz, Akdeniz diyoruz. Yunanlılar oraya Ege diyorlar. Bizim nazarımızda Akdeniz'in devamıdır. Ama günümüzde artık adeta Ege'yi kabullendik. Ben o bölgemize Ege bölgesinden ziyade Batı Anadolu demeyi tercih ediyorum. Ege Denizi'nden ziyade de Akdeniz'in kuzeyi demeyi tercih ediyorum. Çünkü orası Akdeniz'in devamıdır. Niye

öyle diyorum? Çünkü Akdeniz, biliyorsunuz Barbaros Hayrettin Paşa zamanında bir Türk Gölü olmuştur. Yani kendi iç denizimiz gibi görmek istediğim için öyle demeyi istiyorum. Böylece istiklâlin bizim için ne kadar önemli olduğunu, zannedersen ifade etmeye çalıştım. Bunu Âkif'in İstiklâl Marşı'nın onuncu kıt'asında, ki buna kıt'a demek doğru olmaz çünkü beş mısradan ibarettir bu beşlemesinde diyelim, şöyle ifade ettiğini görüyoruz:

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl;

Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.

Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:

Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;

Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Demek ki Âkif, istiklâlin Hakk'a yani yaratıcıya, Allah'a ve hakikate, doğruya, doğrunun peşinde olana inanmış olan milletimizin hakkı olduğunu söylüyor. İstiklâl, bizim için o derecede önemlidir.

Mehmet Âkif Ersoy'un kişiliği ve Türk Milleti'ne bakışı ile ilgili neler söylersiniz?

Mehmet Âkif bey, kişilik olarak bir abide şahsiyettir. Sadece İstiklâl Marşı gibi önemli bir marşı yazdığından ve bizim gönül dünyamıza naksettiğinden, hakkettiğinden dolayı değil, Âkif hakikaten her bakımdan bir abide şahsiyettir. Çünkü milletimiz için kendisini feda edecek kadar bu milleti seven, kişiliği oturmuş abide bir karakter örneğidir. Milleti uğruna yapmış olduğu fedakârlıklardan söz etmeyecek kadar gururludur, haysiyetlidir, şereflidir. Yani "ben İstiklâl Marşını yazdım, ben Çanakkale Şehitlerine'yi yazdım, ben Safahat'ı yazdım, ben Sebülürreşâd dergisini çıkardım, şunu yaptım, bunu yaptım" hiçbir zaman dememiştir. Şimdi günümüzde birisi bir şiir yazıyor, yazdığı şiiri de ahım şahım olmasa da her yerde şiirinden söz ediyor. Bir kitabı çıkıyor, "şunu yazdım, şu kitabım yayınlandı" diye böbürleniyor. Günümüzde herkes kendisini övüyor. Oysa Âkif kendisinden söz etmemiş, ön planda milletini görmüştür.

Verdiği sözde durmuştur. Bir arkadaşıyla ertesi gün buluşmak için sözleşmişler. Ancak o gün fırtına çıkınca arkadaşı "nasıl olsa bu fırtınada kimse dışarı çıkmaz, Âkif de gelmez" diye düşünmüş ve buluşacakları yere gitmemiş. Ama Âkif verilen söz asla yere düşmez inancıyla hareket ettiğinden dolayı o fırtınada ne yapmış ne etmiş, ölüm riskini bile göze alarak boğazı geçmiş ve verilen saatte arkadaşıyla buluşacağı yere gitmiş. Arkadaşını bulamayınca da tabii çok bozulmuş. O arkadaşıyla ondan sonra irtibatını kesmiş. Çünkü insanların şahsiyetlerini ortaya çıkaran hususlardan biri, verilen sözde durulup, durulmadığıdır. Eğer bir kişi sözünde duruyorsa, güvenilir kişidir. Âkif de milletimizin gönlünde ayrı bir yeri olan güvenilen bir şahsiyettir.

Mehmet Âkif Bey, hem millî hem manevi bir şahsiyetimizdir. Onun Çanakkale şehitleri için yazmış olduğu şiiri abide şiirlerimizden bir tanesidir. Mehmet Âkif bu şiiri, Çanakkale savaşlarını gördüğü için yazmamıştır. O, Teşkilat-ı Mahsusa'nın bir üyesi olarak devletimiz adına yurtdışında kendi alanında operasyonlar yapabilecek birisidir. Mesela Berlin'de ordumuz ve milletimiz aleyhinde yapılan çirkin bilgilendirmelere karşı yine gizli görevle Berlin'e gidip milletimiz ve ordumuzla ilgili doğru bilgilendirmeler yapmıştır. Millî mücadelede çeşitli şehirlerinde vaazlar, konferanslar vermek suretiyle millî dayanışmayı ayakta tutmaya çalışmıştır. Yine bu mücadele sırasında Ortadoğu taraflarında pek çok faaliyetlerde bulunmuştur. Çanakkale Savaşları da onun bu bölgede bulunduğu sırada yapılmaktadır. Kendisi Çanakkale Savaşları'na katılmadığından dolayı fevkalade üzgündür ama Teşkilat-ı Mahsusa'nın verdiği bir görevle gittiği Arap çöllerinde görev başındadır. Duyduğu haberlere göre Çanakkale'de on binlerce hatta yüz binlerce şehidimiz vardır. Bu şehitlerimiz tahsil yapan lise, üniversite gençleridir. Vatanımızın kınalı kuzularıdır bunlar. O, zafer müjdesini bu çöllerde almış, bu devasa ve abide şiiri bir tren istasyonunda şehitlerimiz için yazmıştır. Bu şiir Âkif'in vatanına olan sevdasının ne derece üst düzeyde olduğunu göstermesi bakımından da ayrıca önemlidir.

Onun kişiliğini anlamak bakımından son bir örneği de İstiklâl Marşı ile ilgili verebiliriz. Bunu herkes biliyor, sadece hatırlatmak amacıyla söyleyeceğim. Millet Meclisimiz 500 liralık ya da 500 altınlık ödül koyarak İstiklâl Marşı yazılması için bir yarışma tertip etmiştir. Ve bu yarışmaya birçok şair katılmıştır. Oysa Mehmet Âkif şiir göndermemiştir. Onu çok yakından tanıyan dostu Hamdullah Suphi Tanrıöver Meclis'te Âkif'ten söz ederek "Mehmet Âkif beyin de bu yarışmaya katılmasını sağlamalıyız" demiştir. Fakat teklif kendisine götürüldüğünde "ben para için millî marş yazmam" demiştir. Bu paranın bütçeye konduğu için yanlış hatırlamıyorsam yetim çocuklar ve ordumuz için harcanması karşılığında marşı yazabileceğini söylemiş, Hamdullah Suphi Bey onun bu teklifini kabul etmiştir. Bunun üzerine Tacettin Dergâhına adeta kapanmış ve İstiklâl Marşı orada doğmuştur. Ama inanıyorum ki İstiklâl Marşı birdenbire doğan bir şey değildir. İstiklâl Marşı Mehmet Âkif'in milletimizin gönlünden geçenleri adeta imbikten geçirir gibi damıtarak gönlünde tutmuş ve o gönlündekiler o hafızasındakiler milletin duyguları olarak onun kaleminden kâğıda dökülmüştür. Onun şahsiyetinin ne kadar üst düzey seviyede olduğunu, vatan sevgisini hangi düzeyde olduğunu göstermesi bakımından sanıyorum bu örnek tek başına bile yeterlidir.

Mehmet Âkif Ersoy yaşasaydı sizce gençlere ne söylerdi? Tüm bunlardan yola çıkarak siz gençlere neler söylemek istersiniz?

Tabii ki benim Mehmet Âkif'in gençlerimize ne söyleyeceğini tahmin etmem mümkün değil. Ama kendimi Mehmet Âkif'in Türkçe kelime olmadığı için empati kurarak yani

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

kendimi onun yerine koyup onun gibi hissedip, elbette ki onun gibi düşünmem, o olmam mümkün değil ama, ben Âkif olsam gençlerimize, vatan, millet, devlet, bayrak için, millî ve manevi değerlerimiz için gece gündüz hiç durmadan çalışın derim. Çünkü Âkif'in canavar olarak nitelediği medeniyeti, milletimizin mensuplarının, canavarlıktan çıkarıp insanlığın hizmetine sunacak donanımda olduğunu biliyoruz. Gençler! Her biriniz birer pırlantasınız, birer cevhersiniz, mücevhersiniz. Sizler yeterince ve aşk ile çalıştığınız zaman medeniyetin asıl anlamına ulaşacağını düşünüyorum. Çünkü medeniyet demek şehirleşmek demek. Şehirleşmek demek bayağı ya da kaba duygulardan kurtulup, ince estetik duygularla donanmak demek, donanımlı olmak demek. Türk gençliğinin bunu yapabilecek kudrette olduğunu biliyorum. Gençlerimizde o asalet var. Fakat bizim 2 tane noksanımız var. Birisi kendimize olan güven noksanlığımız, diğeri de çalışmaya fazla meyilli olmayışımız. Ben Ömer Özden olarak diyorum ki sevgili gençler hepinizin kendinize geçmişten örnekler alarak bir güven duygusu geliştirmeniz lazım. Kendinize güvendiğiniz takdirde, yapabileceğinize inancınız tamamlanacaktır. Ben yapabilirim, biz yapabiliriz dediğiniz zaman bu işlerin olacağını düşünüyorum. Bugün medeniyeti temsil eden Batı toplumları insanları imha edecek silahlar yapıyor ve toplu imhalar gerçekleştiriyorlar. İnsanlığın anlamını yitirmesine yol açıyorlar. Eğer biz medeniyeti yeniden kuracak olursak, imha edici, yok edici değil insanları yaşatıcı işler yapacağız. Evet silahsız, ordu devlet elbette olmaz. Ama onu masum insanları yok etmek için değil, doğru yerde kullanmak gerek. İşte sözgelimi bugün İsrail'de Filistinliler bu kitle imha silahlarıyla adeta imha ediliyorlar. Yine güneyimizde Suriye'nin yaptığı toplu imhalar var ve yine güneyimizde terör örgütünün öğretmen demeden, çocuk, aile, genç demeden insanlarımıza Batılıların yaptığı silahları kullandıklarını görüyoruz. 2016 yılının 15 Temmuz akşamında, bu ülkede yetişen ama birtakım vatan hainlerinin güdümüne girmiş olan, bu devletin maaşını almış olan, bu devletin beslemiş olduğu askerlerin, generallerin savaş uçaklarını, silahları Türk milletinin üzerine doğrultup bir gecede 251 vatandaşımızı şehit ettiklerini görüyoruz. İki binden fazla yaralı, gazimiz oldu. Fetö'den söz ediyorum. Bunlar medeniyetin imha edici boyutlarındalar. Biz ise medeniyeti kendi raylarına oturtacağız, kendi yatağında göreceğiz ve hayatı daha insanca yaşamak ve yaşatmak için, bilimi insanlığın faydasına kullanmak için öğreneceğiz. Böylece Mehmet Âkif'in tek dışı kalmış canavar diye nitelediği Batı medeniyeti değiştirilip, insani amaçlar uğruna çabalayan bir medeniyete dönüşmüş olacak. Bu bakımdan sizlerden benim bir büyüğünüz olarak istirhamım, ricam, isteğim, kendinize güvenip çok çalışmanız ve bu çalışmanızın neticesinde de ülkemizi muasır medeniyetlerin üzerine çıkarmanızdır.

Hepinizi sevgi ve saygıyla selamlayarak sözlerime son veriyorum.

Nurettin Topçu'da Mehmet Âkif Algısı

Prof. Dr. Hüseyin Karaman

Öncelikle 2021 yılının İstiklâl Marşı Yılı olarak ilan edilmesi ile ilgili olarak ne düşünüyorsunuz, bu konudaki görüşlerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Sözlerime başlarken, bizlere Mehmet Âkif'i ve İstiklâl Marşı'nı konuşma imkânı verdiğinden dolayı Türkiye Yazarlar Birliği'ne teşekkür ediyorum. Çünkü 2021 yılı, İstiklâl Marşı'nın TBMM'de kabulünün 1000. Yılı olması dolayısıyla Cumhurbaşkanımız tarafından "Mehmet Âkif ve İstiklâl Marşı Yılı" olarak ilan edildi. İstiklâl Marşı 12 Mart 1921 yılında TBMM tarafından millî marş olarak kabul edildi. İstiklâl Marşı'nın yazılma süreci de enteresandır. Bizleri dinleyenlerin bilgilerini tazelemek için İstiklâl Marşı'nın yazılma sürecinden kısaca bahsetmek isterim. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından millî marş yazılması için yarışma düzenleniyor. Yarışmayı kazananlara, yarışmaya çok fazla şiirin katılmasını sağlamak için, dönemin şartlarında hatırı sayılır bir ödül verileceği ifade ediliyor. Mehmet Âkif Ersoy, ilk önce ödüllü bir yarışma olduğu için bu yarışmaya katılmıyor. Yazılan şiirler ve marşlar geliyor. Ancak jüri bakıyor ki gelen şiir ve marşların hiçbirisi istedikleri özellikte değil. Bunun üzerine Millî Eğitim Bakanlığı, Mehmet Âkif Ersoy ile irtibat kuruyor ve marş yazması için kendisinden özellikle talepte bulunuyor. Ancak bakanlık Âkif'in hassasiyetini bildiği için kazansa bile kendisine para verilmeyeceğini ifade ediyor. Bunun üzerine Mehmet Âkif teklifi kabul ediyor ve Tacettin Dergâhı'na giderek İstiklâl Marşı'nı yazmaya başlıyor. İşte böyle bir halet-i ruhiye ile Mehmet Âkif Ersoy bu marşı yazıyor.

Bu noktada şunu da ifade etmeliyim ki, İstiklâl Marşı millet olarak bizim en önemli kimlik yapıcı unsurumuzdur. Esasında bu marş Türk Milleti'nin mutabakat metnidir. Biliyorsunuz Mehmet Âkif İstiklâl Marşı'nı Safahat'a almamıştır. Yani Safahat'ta Âkif'in bütün şiirleri, vardır ama İstiklâl Marşı yoktur. Âkif İstiklâl Marşını Safahat isimli kitabına niye almamıştır? Çünkü o bu marşın milletin olduğunu, kendi eseri olmadığını söylüyor. Âkif marşı millete verdiğinden dolayı Safahat'a almıyor. Dolayısıyla buradan şuraya geleceğim. Sayın Cumhurbaşkanımız ve TBMM tarafından 2021 yılının İstiklâl Marşı yılı olarak ilan edilmesi, bu anlamda milletin marşa sahip çıkmasını ifade etmesi açısından da önemli bir olay. Malumunuz bizim insanımız biraz unutkan. Kolay unutuyoruz. Geçmiş, geçmişin dönemlerini, şartlarını kolay unutuyoruz. İstiklâl Marşı'nın yazıldığı dönemleri de maalesef unutuyoruz. Yani hangi dönemlerde ve hangi

şartlarda oldu? O dönemde ülkenin durumu neydi? İstiklâl Marşı'nı yazan Mehmet Âkif hangi duygularla bunu yazmıştır? Bu marş insanımıza, gençliğimize ve milletimize ne mesajlar veriyor? Tabii bunları unutmuyoruz. Bu anlamda 2021 yılının İstiklâl Marşı yılı olarak kabul edilmesi bu açıdan önemli. Bu çerçevede düzenlenecek etkinlikler vasıtasıyla gençlerimizde ve öğrencilerimizde yeni bir bilinç, yeni bir farkındalık olacak. Dolayısıyla İstiklâl Marşı'nı onun ruhunu, anlamını daha iyi anlayacağız. Bu açıdan gerçekten anlamlı ve önemli olay olarak ifade ediyorum. Tabii ki 2021 yılının İstiklâl Marşı Yılı ilan edilmesi olayında Türkiye Yazarlar Birliği'ni ayrıca zikretmek gerekir. Özellikle Türkiye Yazarlar Birliği'nin başkanı benim de arkadaşım ve dostum olan Ankara Sosyal Bilimler Üniversite'si Rektörü Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan'ı ayrıca zikretmek lazım. Çünkü onların bu anlamda ciddi katkıları oldu. Farkındalık yaratmaya, kamuoyu yaratmaya çalıştılar ve onda da başarılı oldular. Şahsım ve milletimiz adına kendilerine teşekkür ediyor ve şükranlarımı sunuyorum. Gerçekten bu yıl içerisinde yapacağımız bütün etkinliklerin; üniversitelerin, bakanlıkların, STK'ların, kamunun ve özel kuruluşların yapacağı etkinliklerin İstiklâl Marşı'mızı daha iyi anlamamıza daha iyi kavramamıza ve biz de millî ve manevî şuur oluşturmaya katkı verecektir diye düşünüyorum.

Nurettin Topçu ile Mehmet Âkif arasında nasıl bir ilişki vardır? Bunu açıklayınız?

Bu noktada öncelikle şunu söyleyeyim ki, topluma yön veren büyük düşünürleri, şahsiyetleri değerlendirirken yaşadıkları dönemin şartlarını göz önünde bulundurmak gerekir. Çünkü her fikir ve düşünce adamı kendi döneminin adamıdır. Bir düşünürün, bir filozofun neden böyle düşünüp böyle davrandığını anlayabilmek için yaşadığı dönemi ve dönemin şartlarını çok iyi bilmek gerekmektedir. Nurettin Topçu ve Mehmet Âkif Ersoy'a bakarken de böyle bakmak gerekmektedir.

Nurettin Topçu ve Mehmet Âkif Ersoy milletimizin yetiştirmiş olduğu ender şahsiyet ve düşünürlerden ikisidir. Bunların her ikisi de hem Osmanlı'nın son dönemlerinde hem de Cumhuriyetin ilk dönemlerinde yaşamışlardır. Nurettin Topçu'ya baktığımızda babası Erzurumlu, annesi Erzincanlı, kendisi İstanbul'da doğuyor ve Üniversite yıllarına kadar eğitimini İstanbul'da alıyor. Mehmet Âkif Ersoy'a baktığımız zaman babası Rumelili annesi Buharalı, o da İstanbul'da dünyaya geliyor ve İstanbul'da yaşıyor. Mehmet Âkif veterinerdir. Tarım Bakanlığında uzun yıllar bu görevini yapmıştır. Ama sonra tam da Mehmet Âkif'in yapısına uygun bir şekilde istifa etmiştir. Niye? Çünkü torpil, adam kayırmacılık gibi olayları görünce istifa etmiştir.

Nurettin Topçu ile Mehmet Âkif Ersoy'un her ikisi de gerçekten iyi yetişmiş insanlar. Şimdi Topçu'ya bakıyoruz Üniversiteyi Fransa'da okumuş ve Sorbonne Üniversitesi'nde doktora yapmış bir entelektüel. Topçu'nun 20 civarında eseri var. Bu 20 civarındaki

eserin bir tanesi Mehmet Âkif ismini taşıyor. Topçu'nun zaten 2 eseri 2 kişinin ismini taşır. Birisi Mehmet Âkif'in ismini taşmakta, birisi de Mevlana'nın ismini taşımaktadır. Ama Mevlana'nın ismini taşıyan eserin ismi Mevlâna ve Tasavvuf'tur. Ancak Âkif'in ismini taşıyan eseri sadece Mehmet Âkif şeklindedir.

Ayrıca Topçu, ilk olarak Şubat 1939 yılında yayımlamaya başladığı Hareket Dergisi'nde de Mehmet Âkif'le ilgili makaleler yazmış, onun yaşatılması ve gençliğe tanıtılması için 1950'lerde çeşitli anma toplantıları düzenleyerek konuşmalar yapmıştır.

Bu eserlerinde, Mehmet Âkif Ersoy'un sanat anlayışından milliyetçilik, din ve mistisizm ile ilgili görüşlerine, isyan ve hürriyet anlayışına varıncaya kadar düşünce sisteminin değişik yönlerini ele alıp incelemiştir. Hatta Topçu yazılarında, Mehmet Âkif'in Safahat isimli eserini, alışılmıştan farklı bir şekilde felsefî açıdan da ele almış ve Safahat'ın felsefesini ortaya koymaya çalışmıştır.

Zaten merhum Nurettin Topçu'nun fikir ve düşüncelerinden etkilendiği kişilerden biri de Mehmet Âkif Ersoy'dur. Her ne kadar ikisi de aynı dönemlerde yaşamış gibi olsalar da Mehmet Âkif Topçu'dan daha önce doğuyor ve daha önce vefat ediyor.

Mehmet Âkif Ersoy 1873-1936 yılları arasında yaşıyor. Nurettin Topçu'ya baktığımızda 1909-1975 yılları arasında yaşıyor. Dolayısıyla ikisi de aynı dönemde yaşıyorlar. Vefat tarihleri itibariyle Âkif ile Topçu arasında baktığımızda Mehmet Âkif vefat ettiğinde Topçu 27 yaşında. Böyle bir durum var. Bilindiği gibi Nurettin Topçu 1928 yılında üniversite okumak için Fransa'ya gidiyor. Fransa'dan 1934'te dönüyor. Mehmet Âkif'te 1936 yılında vefat ediyor. Dolayısıyla Nurettin Topçu Fransa'dan döndükten 2 yıl sonra Âkif vefat ediyor. Şimdi kaynaklara baktığımızda Âkif ile Nurettin Topçu görüşmüş olduklarını görüyoruz. Bu görüşme Âkif'in Mısır'dan hasta olarak Türkiye'ye döndüğü dönemde meydana geliyor.

Nurettin Topçu Hüseyin Avni Ulaş ile birlikte hasta yatağında yatarken Mehmet Âkif'i ziyaret etmiştir. Hüseyin Avni Ulaş'ı da kısa bir not olarak aktarayım. Hüseyin Avni Ulaş birinci mecliste Erzurum mebusu, milletvekili ve önemli bir kanaat önderi olarak yer almıştır. Nurettin Topçu, Hüseyin Avni Ulaş ile birlikte Mehmet Âkif'i hasta yatağında ziyaret ediyorlar. Burada ziyarette de enteresan bir olay oluyor. Tabi çok uzun süren bir ziyaret değil bu. Nurettin Topçu odadan biraz erken ayrılıyor. Hüseyin Avni Ulaş bilerek geri kalıyor. Hüseyin Avni Ulaş tam odadan çıkacakken Mehmet Âkif'in yastığının altına bir miktar para bırakıyor. Mehmet Âkif bu parayı görünce hemen Hüseyin Avni Ulaş'a; "Bu parada başkasının da parası var mı? Sadece senin paran mı?" diye soruyor. O da "bu tamamen benim param" diyor. Âkif bunun üzerine; "O zaman ben bunu borç olarak kabul ediyorum" diyor ve parayı kabul ediyor.

Nurettin Topçu ile Mehmet Âkif arasında bir hasta ziyaretinden öteye geçmeyen kısa bir görüşme olmuş olmasına rağmen acaba Nurettin Topçu'daki bu Mehmet Âkif ilgisi ve Topçu'nun Âkif'ten etkilenmesi nasıl oluyor?

Bu şöyle oluşuyor: Nurettin Topçu ilkokulda okurken esasında Âkif'e ilgisi başlıyor. Topçu ilkokulda okurken Türkçe öğretmeni var Nafız Bey diye. Nafız bey tam bir Mehmet Âkif hayranı. Topçu da Türkçe öğretmenini çok seviyor. Nafız bey Mehmet Âkif'in düşüncesini ve karakterini Nurettin Topçu'ya aşıl原因an kişidir. Dolayısıyla Nurettin Topçu Âkif'i Türkçe öğretmeni olan Nafız Bey vasıtasıyla tanıyor. Onun eserlerini okumaya başlıyor. Topçu'nun Âkif'ten etkilenmesi, esasında görüşme ve konuşma sayesinde oluşan bir etkilenme değil, daha ziyade eserlerini okuyarak, mücadelesini ve kişiliğini araştırarak tanımış, benimsemiş ve bu şekilde bir etkilenme olmuştur.

Topçu'nun Âkif'e bu derece önem vermesine bir de şöyle bakmak lazım. Nurettin Topçu ile Mehmet Âkif Ersoy'un davaları ve mücadeleleri aynı, her ikisi de aynı davanın yolcuları. Aynı derdi çekiyorlar. İkisi de Anadolu'nun içine düştüğü durumdan kurtuluşunun çarelerini arıyorlar. Her ikisi de bu çareyi hem millî ve yerli düşüncede hem de İslam'a dönmede buluyorlar. Nurettin Topçu vefat ettiğinde masasının üzerinde iki kişinin fotoğrafı bulunuyor. Bir tanesi Hüseyin Avni Ulaş'tır. Hüseyin Avni Ulaş, Erzurum milletvekili ve Nurettin Topçu'nun kayınpederidir. İkincisi de Mehmet Âkif'tir. Nurettin Topçu'nun peygamberler istisna edildiği zaman en çok yücelttiği kişi Mehmet Âkif Ersoy'dur. Yani bunun da özellikle bilinmesini isterim. Topçu'nun, Âkif'e karşı ayrı bir hayranlığı vardır. Topçu bu hayranlığını hayatının her aşamasında dile getirmiştir.

Âkif İstiklâl Marşını yazmış olan bir millî şairimizdir. Buna rağmen bildiğim kadarıyla Âkif'in cenaze merasimi de enteresan olmuştur. Bu konularda Nurettin Topçu ne söylüyor?

Nurettin Topçu bazı yazılarında Âkif'in cenazesini anlatıyor. Âkif'in cenazesi gerçekten enteresandır. İnsanlar, günümüzdeki olaylara bakış açısından hareketle Âkif'in cenazesinin çok görkemli, çok yoğun katılımlı ve devlet erkânının da yer aldığı bir cenaze merasimi olduğunu düşünebilirler. Böyle düşünmekte de haklıdırlar. Ama maalesef durum hiç de öyle olmamıştır. Tarihi vesikalar, belgeler olayın nasıl olduğunu çok net bir şekilde ortaya koyuyor. Bir defa şunu söyleyeyim ki, Âkif'e resmî tören düzenlenmemiştir. Bırakın resmî tören düzenlenmesini o dönemde (1936) tek parti iktidarı var ve Âkif'in cenazesine devlet erkânının katılması bile zımnen yasaklanmıştır. İnsanlar korktukları için maalesef cenazeye katılmamışlardır. Nurettin Topçu bu olayı şöyle anlatıyor: Duyduk ki Mehmet Âkif Ersoy vefat etmiş ve cenazesi Beyazıt Cami'sinden kaldırılacak. Hemen Beyazıt Cami'sinin avlusuna gittim ve beklemeye başladım. Mehmet Âkif'in cenazesi, tabutu gelecek ve Âkif'e yaraşır bir şekilde cenazeyi kaldıracağız. Fakat bekliyoruz, bekliyoruz

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

gelen, giden yok, herhangi bir hareketlilik yok. Bu sırada musalla taşının üzerinde ahşap bir tabut var, yanında da birkaç kişi bekliyor. Şöyle ilk bakıldığında kimsesiz bir kişinin tabutu gibi görünüyor. Bir müddet sonra insanlar musalla taşının üzerindeki ahşap tabutun Mehmet Âkif Ersoy'a ait olduğunu söylediler. Üzerinde Türk bayrağı yok, etrafında kimse yok, bu nasıl Mehmet Âkif'in cenazesi olur? Diye düşündüm. Bunun üzerine hemen Beyazıt Camisi'nin etrafında bulunan Emin Efendi lokantasına gittim ve lokantadan Türk bayrağı alarak tabutun üzerine örttüm. Yine İstanbul Üniversitesi'ne haber verdik, üniversiteden öğrenciler geldi ve öğrencilerle beraber Âkif'in cenaze namazını kıldık. Yine öğrencilerin omuzlarında Edirnekapı mezarlığına defnettik. Hatta o dönemin gazetelerine bakıldığı zaman Âkif'in vefat haberi gazetelerin birinci sayfalarından verilmiyor. Maalesef arka sayfalarda küçük bir haber olarak veriliyor. Topçu iki sene sonra Âkif'in vefat yıl dönümünde anma toplantısı düzenliyor. Yine mezarını da üniversite öğrencileri kendi aralarında para toplayıp da yaptırıyorlar.

Bu nokta da şunu da söyleyeyim ki o dönemin şartlarını ve dönemin idarecilerinin Âkif'e bakışımı düşündüğümüzde bütün bunların normal olduğunu görürüz. Tam da bu noktada, dinleyicilerimizin İstiklâl Marşı'nın yazarı Âkif'e 1925'li ve 1930'lu yıllarda resmî ideoloji tarafından nasıl bakıldığını daha iyi anlamaları için bir iki anekdot anlatmak isterim. Bunların hepsi belgeli şeylerdir. Mehmet Âkif Ersoy, gitmek zorunda kaldığı Mısır'dan 1936 yılında, tam 10 yıl sonra, hasta olarak Türkiye'ye dönüyor. Tek arzusu vatan toprağında ölebilmek olan Âkif, hasta yatağında yatarken "Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda" dediği vatanına dönüyor. Fakat maalesef vatanından ayrılmak durumunda kalması ve bunun sebepleri de çok enteresandır.

Âkif İstanbul'a gelince İçişleri Bakanlığı İstanbul Valiliğine şöyle bir yazı yazmıştır:

"Şair Âkif'in İstanbul'a geldiği gazetelerden okunmuştur. Ne zaman geldiğinin, geliş sebebinin ve durumunun tetkik ve takibini rica ederim."

Bunun üzerine İstanbul Valiliği Âkif'in İstanbul'a gelişini araştırmış ve İçişleri Bakanlığına şöyle bir yazı yazmıştır:

"Şair Mehmet Âkif, kansere yakalandığından tedavi için İstanbul'a gelmiştir. Maçka'da İzmir Palas'ta oturan Abbas Hilmi Paşa ailesinden Prenses Emine'nin himaye ve yardımı ile Teşvikiye Sağlık Evine yatırılmıştır. Mısır'a dönmeyeceğini ve bundan böyle memlekette kalacağını ziyaretçilerine söyleyen bu şahsın durumu gözetim altına aldırılmıştır. İstanbul'a gelişinde başka bir maksadı olup olmadığı da araştırılmaktadır." Bu yazışma da göstermektedir ki, dönemin yöneticileri hala Âkif'ten şüphelenmekte ve hasta yatağında olmasına rağmen onu takip etmekte.

Hatta şunu da söyleyeyim bugün Safahat ile övünüyoruz, haklıyız da. Önemli bir eserdir. Âkif Mısır'dan İstanbul'a geldikten sonra ardından Safahat'ta İstanbul'a gelmiştir.

Ancak Safahat ya gümrükten geri gönderilmiş ve ülkeye girişine izin verilmemiş, ya da gümrükten ülkeye girmesine izin verilmiş, ancak gümrükten geçtikten sonra aynen bir suç malzemesi gibi el konularak imha edilmiştir. Bütün bunları, bizi dinleyenlerin, Âkif için neden resmî tören düzenlenmediğini, neden cenazesine büyük kalabalıkların katılmadığını ve dönemin resmî ideolojisinin olaya nasıl baktığını daha iyi anlamaları için anekdot olarak aktarmış oldum.

Âkife karşı devletin bu olumsuz tutumu 1950 yılındaki Demokrat Parti iktidarına kadar devam etmiştir. Demokrat Parti ile birlikte Âkif'e bakış değişmiştir.

Topçu Âkif'i nasıl ifade ediyor, ona göre Âkif'in özellikleri nelerdir?

Her ne kadar Topçu ile Âkif, daha önce ifade ettiğim gibi, hayatlarında bir kere, o da Âkif hasta yatağında yatarken görüşmüş iseler de Mehmet Âkif, Topçu'nun ilk rol modellerden biri ve onun "büyük adam"ıdır.

Nurettin Topçu'ya göre Âkif'in bir başka özelliği de münzevi olmasıdır, kalabalığın içinde yalnız yaşamasıdır. Âkif kibirlenmemiştir, mürşitlik taslamamıştır.

Topçu, Âkif gibi "büyük adam"ların üçüncü özelliğinin devlet ve ikbal mevkilerinden uzak durmaları olduğunu belirtmektedir. Onlar kuvvetin, haksızlığın ve onları körü körüne alkışlayan kalabalığın dışında kalmışlardır.

Topçu, Âkif gibi "büyük adam"ların üçüncü özelliğinin de devlet ve ikbal mevkilerinden uzak durmaları olduğunu belirtmektedir. Onlar kuvvetin, haksızlığın ve onları körü körüne alkışlayan kalabalığın dışında kalmışlardır.

Topçu Âkif'i zulüm ve gösterişe tahammülsüz bir iman ve isyan abidesi, bir kurtarıcı olarak görmektedir. Hatta bir yazısında Âkif'in şahsiyeti ile Hz. Ömer (ra)'ın şahsiyeti arasında ilişki kurmaktadır.

Topçu'ya göre Âkif, mücadeleci bir karaktere ve isyanla dolu bir ruh yapısına sahiptir. Âkif bu özelliğini Safahat'ta şu dizelerle ortaya koymuştur:

Doğduğumdan beridir âşıkım istiklâle,

Bana hiç tasmalık etmiş değil altın lâle.

Âkif'in bir özelliği de dostluğa ve sözleşmelere çok önem vermesidir. Âkif'e göre;

"Bir söz ya ölüm, yahut ona yakın bir felaketle yerine getirilmezse ancak o zaman mazur görülebilir."

Âkif'in bir özelliği de dava adamı olmaktır. Âkif bir hak davasının adamıdır.

Âkif, dostluğa ve sözleşmelere son derece önem veren bir kişidir.

Hizmet adamı olan Âkif, ön palana çıkmayı sevmeyen, sessiz yaşamış olan bir kişidir. Hayatının sonralına doğru “sessiz yaşadım kim beni nereden bilecek” demiştir.

Âkif, ömründe bir kere bile olsa kuvvete boyun eğmemiştir. Haksızlığa karşı hiç tahammülü yoktur. Taassuba ve cehalete karşıdır.

Mehmet Âkif'in bir başka özelliği de ön plana çıkmayı sevmeyen kişi olmasıdır. Esasında Mehmet Âkif sessiz yaşadığını ifade etmektedir: “Sessiz yaşadım kim beni nerden bilecektir?” Halbuki Âkif çok hareketli ve mücadeleci bir hayat yaşamıştır: İstiklâl Marşı'nı yazmıştır, milletvekili olmuştur, Kurtuluş Savaşı'nda aktif olarak görev almıştır, Çanakkale Savaşları esnasında Arabistan yarımadasında Arapların Osmanlıyı arkadan vurmaması için cephe arkasında uğraşırken Çanakkale Savaşını içinde hissetmiş ve Çanakkale Şehitleri isimli o muhteşem eserini yazmıştır. Âkif bu şekilde vatan ve milletine karşı duyguları yoğun olan bir kişidir.

Mehmet Âkif'in davası ve mücadelesi ne idi?

Âkif'in esasında bütün derdi, mücadelesi, Safahat'a baktığımız zaman, oradaki şiirlerinde ve nesirlerinde açık ve net bir şekilde gördüğümüz üzere izzetli, şerefli, onurlu bir hayat yaşamak. Tabii ki bütün bunların olabilmesi için çalışmak gerekiyor.

Hem siyasal anlamda hürriyet vurgusu yaptı, hem de insani bir değer anlamında hürriyetin kaçınılmaz olduğunu savundu.

Zulmü Alkışlayamam isimli şiirinde bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

Doğduğumdan beridir aşıkım istiklâle,

Bana hiç tasmalık etmiş değil altın lale.

Yumuşak başlı isem, kim dedi uysal koyunum?

Kesilir belki, fakat çekmeye gelmez boyunum.

Âkif'in asıl davası hakikati ifade etmek ve hakkın yanında yer almaktır. Bu durumu yine Zulmü Alkışlayamam isimli şiirinde şu şekilde ifade etmektedir:

Hele hak namına haksızlığa ölsem tapamam.

Kanayan bir yara gördüm mü yanar tâ ciğerim,

Onu dindirmek için kamçı yerim, çifte yerim.

Adam aldırma da geç git, diyemem, aldırırım.

Çiğnerim, çiğnenirim, hakkı tutar kaldırım.

Zalimin hasmıyım amma severim mazlumum...

Yani Âkif bütün davasını, derdini burada özetliyor. Âkif'in derdi ve davası özgürlük ve Hakk'ın yanında yer almaktır.

Hem Nurettin Topçu'nun hem de Âkif'in düşünce dünyalarının önemli bir yönünü oluşturan Ahlak konusuna Topçu nasıl yaklaşmaktadır ve Nurettin Topçu ile Mehmet Âkif'in ahlak anlayışları arasında nasıl bir ilişki vardır?

Ahlak konusu içinde yaşadığımız modern dönemin çok fazla ihtiyaç duyduğu bir alandır. Ahlaka insanımız her dönemde ihtiyaç duyar, ama maalesef modern dönemde biraz daha fazla ihtiyaç duymaktayız. Çünkü şu an ciddi bir ahlak bunalımı yaşıyoruz. Hem bireysel hem de toplumsal anlamda. Bir yozlaşma yaşıyoruz.

Nurettin Topçu Türkiye'de ahlak alanında doktora yapan ilk kişi. Aynı zamanda Topçu, liselerde okutulan ilk ahlak kitabının da yazarıdır. Dolayısıyla Nurettin Topçu teorik anlamda ahlakın müktesebatına sahip bir kişidir. Ancak onun ahlakla ilgisi sadece teorik planda kalmamıştır. Topçu, pratik anlamda, kendi hayatında da tamamen ahlaki tavrı ortaya koyan ahlaki bir hayat yaşayan bir kişiliktir. Dolayısıyla Nurettin Topçu hem ahlakın teorisini hem de pratiğini ortaya koyan bir insandır. Topçu ahlak davasının başyazarıdır. Ahlaka dayalı bir hayat yaşamıştır.

Mehmet Âkif'e geliyoruz o da aynı şekilde ahlakı sadece bir nazariye olarak, teori olarak görmüyor, o da ahlakı bizatihi hayatında yaşıyor. Daha önce de ifade ettiğim gibi Topçu memurluktan yine bir ahlaki tavırla ayrılıyor. Bunu kaç insan yapabilir! Veteriner olarak Tarım Bakanlığında hem de yetkili bir kişi olarak bulunuyor, ama şahit olduğu adam kayırmacılık ve torpil gibi olaylara karşı bir tepki olarak istifa ediyor ve memuriyet hayatını sona erdiriyor. Dolayısıyla Mehmet Âkif Ersoy ve Nurettin Topçu'nun her ikisi de ahlakı bizatihi pratik hayatlarında yaşayan kişilerdir.

Ayrıca yine hem Topçu'da, hem de Âkif'te isyan ahlakı düşüncesi vardır. Her ikisi de mücadelecı bir karaktere, isyanla dolu bir ruh yapısına sahiptir. Onlardaki bu isyanla dolu ruh anarşizm demek değildi.

Âkif bu özelliğini Zulmü Alkışlayamam isimli şiirinde açık ve net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Kanayan bir yara gördüm mü yanar ta ciğerim,

Onu dindirmek için kamçı yerim, çifte yerim.

Adam aldırma da geç git diyemem, aldırırım,

Çiğnerim, çiğnenirim, Hakk'ı tutar kaldırım.

Nurettin Topçu'nun zaten doktora tezi isyan ahlakıdır. Ancak Âkif ve Topçu'nun isyanı, etrafı yıkan, tarumar eden anarşizmden ayrı bir isyandır. Onların isyan anlayışı mükemmelliğe gitmek, daha iyi olmak, Allah'a ulaşma anlamında bir isyandır.

Ahlak deyince Âkif ve Topçu'nun en önemli özelliklerinden biri de menfaate ve paraya önem vermemeleridir: Âkif İstiklâl Marşını para ile yazmamıştır. Buna rağmen verilen ödülü de almayarak geri çevirmiştir. Peki bu dönemde Âkif zengin mi? Hayır, Âkif bu ödülü almadığı dönemde milletvekilidir. Ama milletvekili olarak Ankara'nın soğuşunda meclise giderken giyeceği paltosu yoktur. Arkadaşı Şefik Kolayla'nın paltosunu alarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gidip geldiği halde para ödülünü almamıştır.

Nurettin Topçu'ya geliyoruz, onda da aynı tavrı görüyoruz. O da İstanbul İmam Hatip Lisesinde üç sene derse girmiştir. Ancak ders ücreti almamıştır. Çünkü burası imam hatip lisesidir ve ben burada derse girmeyi ibadet olarak görüyorum, ibadet de para ile olmaz diyerek bunu yapmıştır.

Mehmet Âkif'e göre İslam Dünyasının geri kalmasının nedenleri nelerdir?

Mehmet Âkif'in yaşadığı döneme (873-1936 yılları arası), baktığımızda İslam dünyası değişik sıkıntılar içerisindedir. Geri kalmışlık var. Mehmet Âkif Ersoy İslam dünyasının bu duruma neden düşmüş olduğu konusu üzerine kafa yoruyor. Bunun sebepleri üzerinden tahliller yapıyor. Tabi bu olayların birçok sebebi var. Çünkü malumunuz olduğu üzere sosyal olaylar tek bir sebeple açıklanamaz. Sosyal olaylara matematiksel olarak da bakamayız. Âkif İslam dünyasının geri kalma sebeplerini kategorize ediyor ve bunun sebeplerini şu şekilde ifade ediyor: Geri kalmışlığımızın sebeplerinden birisi tembellektir. Maalesef Müslümanlar çalışmıyor. Batı insanı ise çalışıyor, çalıştığı için de Allah onlara veriyor. Ama maalesef bizim insanımız çalışmıyor.

Geri kalmışlığımızın sebeplerinden ikincisi dini algıdaki yanlışlıklarımız, yani yanlış dinsel algımızdır. Âkif dinsel algıdaki yanlışlığı "Müslümanlık Nerde" isimli şiirinde şu şekilde ifade ediyor:

Müslümanlık Nerde

Müslümanlık nerde! Bizden geçmiş insanlık bile...

Âlem aldatmaksaks maksat, aldanan yok nâfile!

Kaç hakiki Müslüman gördümse: Hep makberdedir;

Müslümanlık bilmem amma, galiba göklerde dir!

Bir başka sebep olarak ahiret anlayışımızdaki yanlışlıkları ifade ediyor. Müslümanlar he şeyi öte dünyaya havale eden, bırakan bir ahiret anlayışına sahipler. Dolayısıyla

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

da bu dünyaya önem vermiyorlar, bu dünyayı dikkate almıyorlar, kısmen bu dünyayı boş vermiş durumdadır. Bu şekildeki ahiret anlayışı da ona göre İslam dünyasının geri kalmasının sebeplerinden biridir.

Müslümanların geri kalmasının sebeplerinden bir diğeri de kadercilik, kader anlayışının yanlış yorumlanması ve yanlış uygulanmasıdır. Bizler tabii ki kadere inanıyoruz, bu ayrı bir şey. Ama kadercilik başka bir şeydir. Âkif bu kader anlayışını Müslümanlar tarafından yanlış yorumlanmasını da bir sebep olarak görüyor.

Yanlış tevekkül anlayışı da geri kalmışlığın bir diğer sebebidir. Tevekkül Müslümanlarda olması gereken bir düşüncedir. Ama yanlış tevekkül anlayışı Müslümanların geri kalmasına neden olan sebeplerden biridir. Tevekkül nedir? Siz beşer olarak yapabileceğiniz her şeyi yaparsınız. Ama gücünüz dışındaki şeyleri de Allah'a bırakırsınız. Sizlerin yapabileceğinizi yaptıktan sonra olan olaylara tevekkül gösterir, katlanırsınız. Bu şekildeki tevekkül anlayışı olması gereken bir anlayıştır. Eğer böyle bir anlayışa sahip olmazsak iş isyana doğru gider. Âkif'in bahsettiği yanlış tevekkülcülük bu değildir. Âkif bu durumu bir şiirinde şöyle anlatıyor:

Çalış! dedikçe şeriat, çalışmadın, durdun,

Onun hesâbına birçok hurâfe uydurdun!

Sonunda bir de “tevekkül” sokuşturup araya,

Zavallı dîni çevirdin onunla maskaraya!

Yani Âkif burada tevekkül anlayışını nasıl yanlış yorumladığımızı ve onu maskara haline getirdiğimizi anlatıyor.

Mehmet Âkif, İslam toplumunun geri kalmasının sebepleri olarak; dini asrın gerekleri doğrultusunda yorumlayamama, yani döneme dinden mesajları doğru alamamak; eğitimde geri kalmak, eğitimi yaygınlaştıramamak, kendi medeniyetine, kendi kültürüne, kendi değerlerine yabancılaşmak ve taklitçilik gibi durumları da göstermektedir. Körü körüne geçmişî taklit etmek konusunu bir şiirinde şöyle anlatıyor:

Gözüm ensemdedir değil, görmeliyim ben önümü;

Kestik attık hele mazi denilen kör düğümü!

Ne zamandan beridir bağlıyız, artık bıktık;

Demir aldık o sizin an'anelikten çıktık.

Âkif'e göre İslam Dünyasının içinde bulunduğu bu geri kalmışlık durumundan kurtulmasının yolu ve çareleri nedir?

Âkif, modern bilime uzak kalma, modern bilime önem vermemek, bilim ve teknolojiye ayak uyduramamak ve tabii ki emperyalizmin acımasızlığını da geri kalmışlığın sebepleri arasında göstermektedir. İşte bütün bunların sonunda İslam dünyasının ve Müslümanların maalesef geri kaldığını, içinde bulunduğu bu olumsuz durumla karşı karşıya kaldığını söylüyor.

Âkif İslam dünyasının geri kalmışlığı hastalığını teşhis ederken reçeteyi de yazıyor. Yani tedavi anlamında yolu da gösteriyor. Hem teşhisi yapıyor hem de tedavinin nasıl olacağını ifade ediyor. Önemli olan da bu dur zaten. Sadece teşhis yapıp senin hastalığın şudur demek önemlidir ama yeterli değildir. Bu işin bir tarafıdır. İkinci tarafı da tedaviyi göstermek. İşte Mehmet Âkif İslam dünyasının içine düştüğü durumdan nasıl kurtulacağını, İslam dünyasının bu geri kalmışlık halinden nasıl kurtularak çağ açıp çağ kapayan eski muhteşem dönemine dönebileceğini de araştırıyor, onunla ilgili de bir reçete sunuyor.

Mehmet Âkif'e göre İslam dünyasının içine düşmüş olduğu geri kalmışlık durumundan kurtulması için yapması gereken ilk şey İslam'ı doğru anlamaktır. İslam'ın ruhunu doğru kavrayacağız. Çünkü İslam'ı doğru anladığımız zamanlarda çağ açıp çağ kapatmışız. Batı Dünyası, Hristiyan dünyası karanlık Orta Çağ'ı yaşarken biz en üretken olduğumuz dönemleri, Farabi ve İbn-i Sinaların olduğu dönemleri yaşamışız. Dolayısıyla İslam'ı doğru anlayacağız. Sonra Batı'dan faydalanacağız. Âkif Batı'yı toptancı bir metot ile kabul etmeye de karşı, toptancı bir metot ile reddetmeye de karşıdır. Çünkü ona göre Modern Batı medeniyetinin alınması gereken özellikleri de var, terkedilmesi ve atılması gereken özellikleri de var. Dolayısıyla bizim Batı'nın biliminden, teknolojisinden, fenninden istifade etmemiz gerekmektedir. Sonra İslam ile çağdaşlaşmalıyız diyor. Bu çok önemli bir tabir. Burada da Âkif esasında şunu söylemektedir:

Doğrudan doğruya Kur'an'dan alıp ilhamı

Asrın idrakine söyletmeliyiz İslam'ı.

İslami yenilikçilik yapmalıyız diyor. Dini düşüncenin yeniden doğuşu gibi. Bu anlamda şunu söyleyeyim ki Âkif önerdiği her şeyi İslam üzerinden öneriyor. Yani biliyorsunuz bizim tarihimizde zaman zaman geri kalmışlıktan kurtulmak için İslam'ı ve İslami değerleri terk etmek gerektiğini söyleyenler de olmuştur. Ancak Âkif öyle yapmıyor ve öyle bir reçete de ortaya koymuyor. O içine düşülen olumsuz durumdan kurtulmak için yine yol olarak İslam'ı ve onu doğru anlamayı göstermektedir. Allah'ın mesajını doğru anlamamız gerektiğini söylüyor.

Âkif'le aynı dönemde yaşamayı ve Âkif'i görmeyi arzu ederdik. Çünkü ben Âkif üzerine de epeyce çalışma yaptım. Şunu söyleyebilirim ki, gençliğimize, insanımıza rol model olarak kimi gösterebiliriz dendiğinde, hiç tereddüt etmeden Mehmet Âkif Ersoy ile Nurettin Topçu'yu her şeyi ile tam bir rol model olarak gösterebileceğimizi söylerim. Gerçekten Âkif ve Topçu, gençliğimizin rol modeli olarak gösterilebilecek bir insandır.

Tüm bunlardan yola çıkarak Mehmet Âkif Ersoy yaşasaydı sizce gençlere bugün ne söylerdi?

Mehmet Âkif Ersoy bugün yaşasaydı gençlerimize neyi önerirdi? Bunu nereden çıkaracağız? Tatbiki Âkif'in yazılarından, eserlerinden ve mesajlarından çıkarıyoruz. Ve şunları söyleyebiliriz: Bir kere İslam'ı doğru anlamalarını önerirdi. Yani İslam'ı, İslam dinini, Allah'ın mesajını doğru anlamalarını önerirdi. Sonra İslam tarihini iyi bir şekilde okumalarını, İslam tarihine hâkim olmalarını isterdi, Yine kendi düşünce geçmişlerini, kendi medeniyetlerini, İslam düşüncesini ve İslam felsefesini iyi bir şekilde bilmelerini önerirdi. Vatan ve millet sevgisine yoğun bir şekilde sahip olmalarını önerirdi. Kendilerini yetiştirmelerini, iyi bir eğitim almalarını önerirdi. Kendisi oğlu Asım'ı iyi bir eğitim alsın diye Batı'ya göndermiştir. İyi bir eğitim almak için ellerinden geleni yapmalarını ve kendilerini yetiştirmelerini önerirdi. Sadece İslam dünyasını değil, Batı dünyasını da iyi bir şekilde bilmelerini önerirdi. Çünkü Batı dünyasına da gözümüzü kapatamamamız gerektiğini düşünüyor. Yani Batı'dan yararlanmak, istifade etmek gerekir. Netice de bize göre ilimin, hakikatin ortaya çıkması anlamında bizim anlayışımızda onu gerektirir. Kimden istifade etmek gerekiyorsa istifade etmek gerekir. Şunu açık ve net bir şekilde ifade etmeliyim ki, Mehmet Âkif Ersoy, fikirleri, yaşamı ve mücadeleleri ile gençliğimize rol model olarak sunulacak bir kişiliktir. Çok farklı özellikleri olan bir kişidir. Âkif, Arapça, Farsça ve Fransızca biliyor, hafızlık yapmış, İstanbul boğazını karşıdan karşıya geçecek derecede yüzme biliyor. Neyzen Tevfik'ten ney dersleri almış, musiki biliyor, Dolayısıyla Âkif gerçekten çok farklı özellikleri olan, gençliğimize rol model olarak sunabileceğimiz bir insandır. Özellikle üniversite ve lise gençliğimizin Âkif'i iyi okumalarını, iyi tanımalarını, onun hayatını ve mücadelesini iyi bilmelerini arzu ediyorum. Gençliğimizin buna ihtiyacı var.

Şair Mehmet Âkif Ersoy

Doç. Dr. Maksut Yiğitbaş

2021 yılının İstiklâl Marşı yılı ilan edilmesi ile ilgili görüşlerinizi, düşüncelerinizi bizimle paylaşsanız memnun olacağız.

12 Mart 1921'de malumunuz İstiklâl Marşı Meclis'te üç kez dinlendi ve ayakta alkışlandı; millî marş olması yolunda karar alındı. Bu büyük bir heyecan ve aşk içerisinde gerçekleşti. Bu yıl İstiklâl Marşı'nın kabulünün 100. Yılı ve 12 Mart 2021'de 100'üncü yılı münasebetiyle İstiklâl Marşı yılı ilan edildi. Türkiye Yazarlar Birliği'nin çaba ve katkılarıyla bu gerçekleşti. Başta Türkiye Yazarlar Birliği Başkanı Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan beyi ve şeref başkanı Mehmet Doğan beyi bu konudaki hassasiyetleri için tebrik ederiz. Güzel gayretler oldu ve yurt çapında İstiklâl Marşının kabul edililişinin yüzüncü yılı münasebetiyle, pandemiye rağmen, faydalı etkinlikler yapıldı. Yıl boyunca da bu etkinliklerin süreceğine inanıyoruz. İnşallah güzle birlikte, pandeminin rahatlamasıyla yüz yüze bu programların artarak devam edeceğini düşünüyoruz. Gençliğin İstiklâl Marşı'ndan, Mehmet Âkif'ten ve Safahat'tan öğreneceği çok şey var. Edebi eserin manasında zenginleşmesi süreklilik arz eder. Biz aynı şeyleri söylemiyoruz. Mehmet Âkif, Safahat ve İstiklâl Marşı'nın anlam dünyasından istifade ederek yeni anlamlar türetiyoruz. Esasen edebiyat buna hizmet eden bir güzel sanat dalıdır.

Bilindiği üzere Millî Mücadele Türk'ün tarihte kendini ispatladığı istiklâl savaş sürecidir. Özellikle Karlofça'dan sonra üç asır boyunca Türk'ün kendine gelmesi ancak İstiklâl Harbi ile olur. İstiklâl Marşı ise bu harbin kazanılmasında yol gösterici olmuştur. Zira Kahraman Ordumuza ithaf edilmiştir. Bir anlamda İstiklâl Marşı, İstiklâl Harbinin bir metni olarak vardır. Benzer bir durumu Çanakkale savaşında ve bu savaşın destanı olan, yine Mehmet Âkif'in yazdığı Çanakkale Şehitlerinde görürüz. Bolşevik İhtilali'nin yapılmasına zemin hazırlayan, Çarlık Rusya'nın çöküşünü sağlayan bu İhtilal nasıl olmuştur, hatırlayalım! Emperyalist güçler Çanakkale'den geçip Rusya'ya yardım edemediği için Çarlık Rusya çökmüştür ve savaş gibi tarihin seyri bu noktada değişmiştir. Bu büyük savaşın anlam ve önemini Âkif Çanakkale Şehitlerinde çok etkileyici şekilde anlatır. İstiklâl harbi de bu noktada İstiklâl Marşı'na dökülmüş ve manzum olarak kelama dönüşmüştür.

Hocam, bugün sizinle Mehmet Âkif Ersoy'un şair yönünü konuşacağız. Zaten program başlığımızda şair Mehmet Âkif Ersoy olarak belirlemiştik. Şimdi size şunu sormak istiyorum. Mehmet Âkif Ersoy nasıl bir şairdir?

Mehmet Âkif Ersoy nasıl bir şairdir? O, idealist bir şairdir. Şahsiyet olarak lirik olmasına karşın şair olarak idealisttir. Bu biraz enteresan bir yapı arz ediyor. Esasen şairlerin hemen hepsi şiirlerini lirik yazmaya çalışırlar. Ancak lirik derken ne anlamamız gerektiğini belirtmemiz gerekir. Şiirde lirizm bir gizemdir ancak hissedilir. Ahmet Haşim bu gize 'te'sir-i sihir-kârî', Yahya Kemal 'derûnî ahenk', Orhan Veli 'eda' der. Şiirin niteliği ile lirizm arasında muazzam bir ilişki vardır. Yaşantıda da lirizm mevcuttur; şairler duygularına ve heyecanlarına göre yaşayan, saf ve düşünceli lirik insanlardır. Bu noktada da Mehmet Âkif lirik bir insandır. Sergüzeştine bakıldığında bu lirizmi çok açık görülür. Hayatının her platformunda, ilk gençliğinde, talebelik yıllarında ve sonrasında lirik bir insandır. İyi bir güreşçi, Kur'an-ı Kerim'i kısa sürede hıfzeden bir hafız ve muazzam bir dil öğrenme yeteneğine sahiptir. Neyzen Tevfik ile dostluğu kadar Babanzade Ahmed Naim Bey ve Tahirü'l Mevlevî ile de dosttur. Bu adların ilki bir rint diğerleri ehl-i tarik ulemadırlar. Lakin şiire geldiğinde Mehmet Âkif şahsi lirizmini bir tarafa bırakır. Demin o lirizmin yaşantısal birtakım ipuçlarını vermeye çalıştım. Âkif karakter olarak lirik olsa bile şiir vadisinde idealist olmaya çalışmıştır. Bunun nedenini konuşmak, izah etmek gerekir. O kendini milletin huzurunda hissettikten sonra şiirlerinde lirizmi bir tarafa bırakmaya çalışmıştır. İdealist bir anlayışı ve şair kimliği ile manzumelerini yazmıştır. Zira Ziya Gökalp'in güzel bir sözü vardır: "Şuur devrinde şiir susar" Yani şuur devrinde şiir bir taraf olur. Şiir yazarınız ama lirizmin peşinde olmazsınız; memleketin koşulları buna müsaade etmez. Fecr-i Âtî edebiyatının kısa soluklu olması buna tipik bir örnektir. Âkif Türk milletinin çok zor yıllarında yaşadı. Safahat'ın henüz ilk kitabını yayınladığı yıllarda büyük bir Balkan faciası yaşandı. Devlet-i Âliye'nin Balkanlar'da kaybetmesi ve Müslüman halkın kıyıma uğraması sonrasında Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması, ardından büyük çalkantılı günler... Çanakkale Savaşı, Almanya'nın kaybetmesi münasebetiyle Osmanlı'nın da hükmen mağlup duruma düşmesi. Birinci Cihan Harbi'nde Osmanlı değil Almanya yenildi. Biz de müttefik olmamızdan ötürü yenik sayıldık. Oysa Osmanlı ordusu birçok cephede galip gelmiş, kahramanca savaşmıştır, mücadele etmiştir. Ama Almanların kaybetmesi münasebetiyle biz de kaybetmiş sayılmışızdır. Bu büyük bir dramdır. Âkif yaşananlar karşısında ne yapmıştır? Lirik tarafını şiirine yansıtma yerine idealist tarafını şiire yansıtmıştır. Evet, bu noktada Âkif'in idealist bir şair olduğunu altını çizelim.

Sözünün eridir, hissidir ve tam bir şairdir. Çağdaşlarına göre, isim zikretmek istemiyorum, pek çok şairden daha lirik bir duruşu ve imtina etse de lirik edalı şiirleri vardır bu dönemde. İdealist bir şair olarak onun hikemî şiir geleneğine bağlı olduğunu söyleyelim. Şöyle ki Âkif, İran şairi Sadi Şirazi'den etkilenir. Sadi- i Şirazi hikemî şiirin büyük

ismidir. Müsaadenizle bu konu üzerinde biraz duralım. Biz de hikemî şiir denilince ilkin Urfalı Nabi ve ondan sonra kısmen Ziya Paşa akla gelir. Bu geleneğe bağlı olan şairlerden biri de Mehmet Âkif'tir. Şair olarak Âkif idealisttir ve faydalı şiir anlayışını benimser. Hikemî şiir derken acaba ne anlıyoruz? Duygulardan ziyade öğretinin baskın olduğu, düşüncenin hâkim olduğu şiir. Safahat bu noktada ağırlıklı olarak toplumu aydınlatmayı ve yönlendirmeyi hedef tutan bir şiir külliyyatıdır. Bu noktada Âkif fikriyatını, mefkuresini, şahıs, millet ve ümmet hakkında kanaatlerini Safahat'ta işler. Hz. Ayşe'nin Hz. Peygamber için söylediği veciz bir söz vardır: “Kur'an-ı Kerim bir insan olsaydı Hz. Peygamber olurdu; Hz. Peygamber bir kitap olsaydı Kur'an ı Kerim olurdu” der. Bu ifadeye gönderme yaparak “Safahat bir insana dönüşseydi Mehmet Âkif olurdu, Mehmet Âkif bir kitap olsaydı herhalde Safahat olurdu.” Diyebiliriz. O, hayat, toplum, aile hayatını; kadına, ümmete, millete bakışını Safahat'a ilmek ilmek işlemiştir.

Safahat'tan bahsetmişken Mehmet Âkif Safahat'tır, Safahat, Mehmet Âkif'tir dedik. Zaten Mehmet Âkif'in hayatından da izler görüyoruz Safahat'ta. Selma şiirinde olduğu gibi birçok şiirinde yine izler görüyoruz aile hayatından, hayata bakışından birçok iz buluyoruz. Peki, Safahat şiir değeri bakımından nasıl bir eserdir?

Safahat şiir değeri bakımından farklı kategorilerde değerlendirilmesi gereken bir eserdir. Bazı eserler vardır ki, farklı açılardan okunmaya açıktırlar. Bir anlamda birkaç seviyedeki okuyucuya seslenir. Avama seslenen bir yönü olduğu gibi ortalama bir okuyucuya seslenen tarafı da vardır. Bir de üst okuyucuya ve şiir zevki edinmiş olanlara da seslenen hususiyete sahiptir. Safahat'ın bu üç boyuta sahip olduğunu söyleyebiliriz. Halka münhasır kısmı çoğu zaman bayram vaazı ya da cuma namazı hutbelerinde cami cemaatiyle paylaşılır. Bu avamî tarafıdır çünkü orada doğrudan mesajı iletme söz konusudur. Bir de Safahat'ın ortalama okuyucu kitlesine seslenen tarafı vardır. Bu yönü emek ister, dile getirilen mevzuların üzerinde düşünmek, hikemi hususiyetini yorumlamak gerekir. Ondandır bir üst okuyucu boyutu da vardır ki burada şairin kaçındığı lirik taraf karşımıza çıkar. Fikrin lirik ifadesi... Bu konuyu birazdan şiir kesitleri ile örneklendirmeye çalışacağım. Üst okuyucu noktasına baktığımızda Safahat'taki göndermeleri hatırlamak gerekir. Bu türden telmih ya da metinler arası anıştırmaları ancak donanımlı okuyucu çözümleyebilir.

Müsaadenizle Safahat'tan bir kesitle konuyu sürdürelim. 1928'de Safahat için bakın Âkif ne diyor?

“Arkamda kalırsın, beni rahmetle anarsın.’

Derdim, sana baktıkça, a bîçâre kitabım!

Kim derdi ki: sen çok de senin arkana kalsın,

Uğrunda harâb eylediğim ömr-i harâbım?”

Bakın burada uğruna ömrümü harap eyledim demektedir. Emek mahsulü bir eserdir Safahat. Mizahtan ironiye pek çok özelliğe de sahiptir. Mehmet Âkif her ne kadar idealist olsa bile şahsi lirizminden uzaklaşmamıştır şiirlerinde. Ne kadar uzak durmaya çalışsa da bir şekilde lirizm kendiliğinden manzumelerine yansımıştır. Mizah, ironi ve betimlemelerindeki farklılık onun şiirlerindeki lirik yapının temel taşlarıdır. Bu konuya TBMM Başkanlığı himayesinde gerçekleştirilen “100. Yılında İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif” başlıklı bilgi şöleninde, “Mehmet Âkif Ersoy ve Lirik Gerçeklik” başlıklı konuşmamda da dikkat çekmeye çalıştım. Türk halkı ilkin Prof. Dr. Orhan Okay’ın “Mehmed Âkif Bir Karakter Heykelinin Anatomisi” adlı ufuk açıcı eseriyle sanatkar Mehmet Âkif’i tanıma olanağı bulmuştur. Büyük şairin sanatçı yönünün zaman içinde daha da ön plana çıkacağını düşünüyorum.

Lirik betimleme ve lirik gerçekliği Ara Güler’in fotoğraflarıyla eşgüdümsel düşündüğümüzde daha somut biçimde anlamış oluruz. Ara Bey’in fotoğraflarına bakıldığında büyük çoğunluğunun siyah beyaz olduğu görülür. Bu enteresandır. Siyah beyaz oluşu fotoğraflardaki romantizmi belirginleştirir. Çünkü verilen renk, okuyucu tahayyülünü sınırlar. Yakın zamanımıza değin, belki de teknolojik zorunluluk gereği siyah beyazla başladığı fotoğraf çekmekten hiç vazgeçmez Ara Güler. Kadrajına ise olabildiğince lirik manzaraları alır. Sıradan ve gerçek hayatın lirik ya da romantik taraflarını görür. Mehmet Âkif de şiirlerinde bunu yapar. Birazdan okuyacağımız Küfe’den bir kesitte bu konuyu daha somut konuşmağa çalışacağız. Bana göre onun şiirlerini özel kılan hususların başında bu yönü geliyor. Yalın ve yavan bir gerçeklik yerine lirik gerçeklik. Fotoğraflarındaki lirik taraf nasıl ki Ara Güler’i sıradanlıktan çıkarıyorsa Mehmet Âkif’i de salt kuru bir hakikat haberciliğinden farklı kılıyor. Bu onda istem dışı, yaratanın verdiği bir meziyettir. Sanatçı doğulur, sanat yapılır. Bu hakikat özellikle de şair için geçerlidir. Şair doğulur, şiir yapılır der Hilmi Yavuz; ben de buna yürekten katılıyorum. İsterseniz konuştuklarımızı okuyacağımız manzumelerle somutlayalım.

Önce Safahat’a yansıyan mizah ve ironi üzerinde duralım. Bunun için *Ressam Haklı* manzumesini okumamız yeterli olacaktır.

“Bir zaman vardı ya tarih-i mukaddes modası...”

Yeni yaptırdığı köşkün büyücek bir odası

Mutfakta eski resimler ile hep süslensin

Diye ressam aratır hayli zaman bir zengin.

Biri peyda olarak ‘Ben yaparım’ der, kolunu

Sıvayıp akşama varmaz, sekiz arşın salonu

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

Sıvar ama ne sıvar...Sahibi der:

-Usta bu ne?

Kıpkızıl bir boya çektin odanın her yerine! ..

-Bu resim, askeri basmakta iken Firavun'un

Kızıl Deniz yarılıp geçmesidir Musa'nın

-Hani Musa, be adam?

-Çıkmış efendim karaya

-Firavun nerde?

-Boğulmuş.

-Ya bu kan rengi boya?

-Kızıl Deniz, a efendim yeşil olmaz ya bu da!

-Çok güzel levha imiş, doğrusu şenlendi oda! ..”

Sosyal, meslek ve ahlaki göndermeleri olan bir şiir. Ehil olmayanların yaptığı her iş nasıl amaca uygun olmuyorsa boyacılıkta da işler istenildiği ölçüde başarılı olmuyor. Hatta bundan öte trajikomik bir hal alıyor. Âkif bu örnekle ile dönemin hem usta ya da sanatkarlarına hem de bürokratik yetersizliklere dolaylı şekilde dikkat çeker.

Bilindiği üzere Mehmet Âkif kendini ve şiirini hakikate adanmış bir şairdir. Nitekim bunu çok veciz şekilde ifade eder:

“Hayır, hayal ile yoktur benim alışverişim,

İnan ki her ne demişsem görüp de söylemişim.

Şudur cihanda benim en beğendiğim meslek:

Sözüm odun gibi olsun, hakikat olsun tek.”

Buna karşın biraz önce de değindiğimiz üzere sanatkarane yaratılışı buna müsaade etmez ve manzumelerinin çoğu kendiliğinden şairane bir hal alır. Bu daha ziyade bakış açısında ve gördüklerini, gerçek de olsa, şiirlerine yansıtış şeklinde belli olmaktadır. Romantik ya da lirik diyebileceğimiz bu manzaralar için Küfe şiirinden bir kesit okuyalım isterseniz. Bilindiği üzere millî şairimiz İstanbul'un Fatih semtinde doğmuş, yetişmiş ve sonrasında da ikamet etmiştir. Muhafazakâr bir semt olan Fatih ortalama ya da daha az imkanlara sahip ailelerin oturduğu bir semttir. Âkif de hayatı boyunca hep kıt kanaat geçinmiş biridir. Semtin sakini olarak da ister istemez sokaklarından geçmektedir. Bunlardan birinde bir manzarayla karşılaşır ve onu Safahat'ına taşır. Öyle ya Safahat, hayata hem

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

adıyla hem de muhtevasıyla ayna tutan bir eserdir. Küfe'de hadise kısaca şudur. Sirtında küfe ile evini geçindiren babasını kaybeden Hasan adlı bir genç babasından yadigâr kalan küfeyi tekmelemektedir. Bunu gören Mehmet Âkif duruma müdahale etmek ister ancak sözleri yüreği yanan gence etki etmez. Aradan bir zaman geçer ve baba acısıyla küfeyi tekmeleyen gence rastlar. İşte burada onun eşsiz bakış açısı ve bunu manzume diline kastettiren sanatçılığını görürüz:

“Derken; On üç yaşında kadar bir çocuk gelip öteden,

Gerildi, tekmeyi indirdi öyle bir küfeye:

Tekermeker küfe bitâb düştü ta öteye.

- Benim babam senin altında öldü, sen hâlâ

Kurumla yat sokağın ortasında böyle daha!

O anda karşıki evden bir orta yaşlı kadın

Göründü:

-Oh benim oğlum, gel etme kırma sakın!

Ne istedin küfeden, yavrum?

Ağzı yok dili yok,

Baban sekiz sene kullandı...

Hem de derdi ki:

“Çok uğurlu bir küfedir, kalmadım hemen yüksüz...”

Baban gidince demek kaldı, adetâ öksüz!

Onunla besleyeceksin ananla kardeşini.

Bebek misin daha öğrenmedin mi sen işini?

Dedim ki ben de:

- Ayol dinle annenin sözünü!

Fakat çocuk bana haykırdı, ekşitip yüzünü:

- Sakallı, yok mu işin.

Git cehennem ol şuradan?

Ne dırlanıp duruyorsun sabahleyin oradan?

Benim içim yanıyor: Dağ kadar babam gitti...

...

Geçende Fâtih'e çıktık ikindi üstü biraz.
Kömürcüler Kapısı'ndan girince biz, develer
Kızın merâkını celbetti, dâima da eder:
O yamrı yumru beden, upuzun boyun, o bacak,
O arkasındaki püskül ki kuyruğu olacak!
Hakîkaten görecek şey değil mi ya?
Derken, Dönünce arkama, baktım: Beş on adım geriden,
Belinde enlice bir şal, başında âbânî,
Bir orta boylu, güler yüzlü pîr-i nûrânî;
Yanında koskocaman bir küfeyle bir çocukcak,
Yavaş yavaş geliyorlar. Fakat tesâdüfe bak:
Çocuk, benim o sabah gördüğüm zavallı yetim...
Şu var ki, yavrucağın hâli eskisinden elim:
Cılız bacaklarının dizden altı çırpıplak...
Bir ince mintanın altında titriyor, donacak!
Ayakta kundura yok, başta var mı fes? Ne gezer!
Düğümlü alnının üstünde sâde bir çember.
Nefes değil o soluklar, kesik kesik feryâd;
Nazar değil o bakışlar, dümû'-i istimdâd.
Bu bir ayaklı sefâlet ki yalnayak, baş açık;
On üç yaşında buruşmuş cebîn-i sâfi, yazık!
O anda mekteb-i rüşdiyyeden taburla çıkan
Bir elliden mütecâviz çocuk ki, muntazaman
Geçerken eylediler ihtiyârı vakfe-güzin...
Hasan'la karşılaşırken bu sahne oldu hazin:
Evet, bu yavruların hepsi, pür-sürûd-i şebâb,
Eder dururdu birer âşiyân-ı nûra şitâb.

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

*Birazdan oynayacak hepsi bunların, ne iyi!
Fakat Hasan, babasından kalan o pis küfeyi,
-Ki ezmek istedi görmekle reh-güzârında-
İlel'ebed çekecek dût-i ıztırârında!
O, yük değil, kaderin bir cezâsı ma'sûma...
Yazık, günâhı nedir, bilmeyen şu mahkûma!"*

Çok güzel tekrar dinleyince tekrar o hisleri yaşıyoruz. Yani o kadar güzel resmetmiş, o kadar güzel kelimelerle resim çizmiş ki gözümüzde canlanıyor. O çocuk için biz de üzülüyoruz. Dünyadaki adaletsizliği ister istemez sorguluyoruz... Hocam bir başka soru yöneltmek istiyorum, Safahat'ta didaktik unsurlar için neler söylenebilir?

Safahat didaktik boyutuyla da oldukça zengin bir eserdir. Okudukça anlamlar çıkartılabilecek manzumelere sahiptir. Bilindiği üzere kendi içinde kategoriktir. Açıkta yapılan bir didaktizmini Safahat'ta bulamayız. Ama gençlere yönelik, aile hayatını kurarken uyulması gereken kaideler, kadına bakış, çocuk terbiyesini lirik biçimde dikte eden şiirleri bu değerli eserde bulmak mümkün. Mesela yanılmıyorsam Safahat'ın 6. Cüzünde yer alan Asım'ın şahsında muazzam bir genç prototipi çizilir. İdeal genç nasıl olmalıdır, onları görürüz. Bu manzumeyi yazarken Âkif orta yaş evresindedir ve bu yaşına bağlı bir yaklaşımla genç modeli çizer. Safahat'ın hemen her kitabında şairinin yaşına bağlı bakış açılarını görmek mümkündür. Gölgeler, son kitabıdır Safahat'ın. Bu kitabın yazıldığı mekân, şairin halet-i ruhiyesi ve yaşı belirgin biçimde şiirlere sinmiştir. Hicrette bir insan ne yapar, ne yapmalıdır, yaşananlar karşısında nasıl teselli bulur... Bütün bunları son kitabında, Gölgeler'de okuma imkanı ediniriz.

Tekrar didaktizme dönmek gerekirse, Safahat'taki didaktizm yavan ve yalın bir öğreticilik değildir. Okuyucuya öğretme yerine yanlış ve doğruyu göstererek çıkarımda bulunmasına imkân veren bir anlatımla karşılaşılır. Kendisini bunu "Tasvirin amacı hakikatleri eşyaya söyletmektir." Şeklinde ifade eder. Bu durumda da okuma şekli devreye giriyor. Okurken düşünmek lazım. Yani sıradan bir okumadan ziyade ister nesir ister şiir olsun, mütalaa ederek, düşünerek okuma ve anlatıcıyla belki de şairle empati kurarak okuma en doğru yol olacaktır. Esasen bir şiirin de anlam deryasına girebilmek için eserle, sanatçı ya da anlatıcı ile empati kurmak gerekir. Bu hermeneutik bir yaklaşımdır. Dilthey gibi kimi hermaneutikler, özellikle şiir için, şairi ne kadar tanır dolayısıyla da onunla duygudaşlık kurulursa metin o ölçüde anlaşılır görüşündedirler. Bu noktada Âkif ile empati kurularak Safahat'a bakıldığında belki de baştan sona birçok manzumede didaktik hususiyetler karşımıza çıkar. Bunun için çoğumuzun bildiği bir manzumeden söz etmek istiyorum: Seyfi Baba. Bu yaşanmış hadisede yaşlı adam olan Seyfi Baba bir

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

duvar ustasıdır ve Âkif'in dostudur. Bu manzumede çok hisli manzaralar ve söylemler vardır. Seyfi Baba'nın hastalığını öğrenen Mehmet Âkif onu ziyarete gider ve geceyi de orada geçirir. Manzume uzundur ve ben konuştuklarımızla, didaktik hususiyet arz eden kısımdan okuyayım müsaadenizle:

“Azıcık geldi bizim ihtiyarın benzine kan.

– Şimdi anlat bakalım, neydi senin hastalığın?

Nezle oldun sanırım, çünkü bu kış pek salgın.

– Mehmed Ağa'nın evi akmış. Onu aktarmak için

Dama çıktım, soğuk aldım, oluyor on beş gün.

Ne işin var kiremitlerde a sersem desene!

İhtiyarlık mı nedir, şaşkınım oğlum bu sene.

Hadi aktarmıyayım Kim getirir ekmeğim?

Oturup kör gibi, namerde el açmak iyi mi?

Kim kazanmazsa bu dünyada bir ekmeğin parası:

Dostunun yüz karası; düşmanının maskarası!

Yoksa yetmiş beşi geçmiş bir adam iş yapamaz;

Ona ancak yapacak: Beş vakit abdestle namaz.

...

Ortalık açmış, uyandım. Dedim, artık gideyim,

Önce amma şu fakir ademi memnun edeyim.

Bir de baktım ki: Tek onluk bile yokmuş kesede;

Mühürüm boynunu bükmüş duruyormuş sade!

O zaman koptu içimden şu tebassür ebedi:

Ya hamiyetsiz olaydım, ya param olsa idi!

Bu manzumenin pek çok dizesi, özellikle de

“Kim kazanmazsa bu dünyada bir ekmeğin parası:

Dostunun yüz karası; düşmanının maskarası!

Yoksa yetmiş beşi geçmiş bir adam iş yapamaz;

Ona ancak yapacak: Beş vakit abdestle namaz.”

Bu mısralar açıktan didaktik ve mistik öğreti içerir. Belki de bu söyleşinin sınırlarını ziyadesiyle aşacak sosyoloji, psikolojik ve dinî anlamlar içermektedir. Arife tarif gerekmez diyerek sözü kısa keselim biz.

Mehmet Âkif'i gençler nasıl okumalı? Siz öğrencilerinize neler öneriyorsunuz?

Seyfi Baba'yı okuduk işte. Sevgili dinleyicilerin ezbere bildiğini zannediyorum. Bilmiyorsak da öğrenip okuyalım, hususen hayatın başlangıcında olan gençlerin Safahat'ı muhakkak okumasını tavsiye ederim. Türkiye Yazarlar Birliği'nin *Genç Safahat* adlı çok şık bir baskısı var. Örneğin bundan bir tane edinebilirler. Albenili sayfaları, kapağı, görsel figürleri var; ara ara okuyarak istifade edebilirler. Ama bir manzumeyi okudum deyip bitti demesinler. Şiir, hikâye ve roman değildir. Sevdiğiniz bir manzumeyi okursunuz, aradan bir müddet geçer, tekrar okursunuz. Unutmamalı her şiirin bir okunma yaşı vardır. Evet, belki 20 yaşında ya da 19 yaşında size hitap etmeyen ya da anlam dünyasını azıcık açan şiiri belki üç sene sonra anlar, zevkine varırsınız. Bu bağlamda gençlere sevdikleri manzumeleri farklı zamanlarda düşünerek okumalarını tavsiye ederim. Yani öylesine, bu akşam bunu bitireyim kabilinden tavır sergilememeliler. Belki o akşam iki manzume bitirirsiniz ya da içinizden gelerek tümünü okursunuz. Fakat bunu düşünerek, eserle ve sanatkarla empati kurarak yapabilirsek daha faydalı olur. Anlatılanları duyumsamaya çalışırsak okumamızı sanırım daha tesirli olacaktır. Ben acizane genel olarak okumayı, özellikle şiir okumayı bu şekilde yapmaya çalışırım.

Seyyah-ı Beyaban Mehmet Âkif

Dr. Mehmet Sılay

Öncelikle 2021 yılının İstiklâl Marşı Yılı olarak ilan edilmesi ile ilgili görüşlerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Âkif gibi vatan sevdalısı için bir program yapmak birkaç güzel cümle söylemek üzere bizleri bir araya getiren Allah'a hamdolsun.

Bismillâhirrahmânirrahîm. Bütün İslami literatürde söze başlarken, kitaba başlarken, yola çıkarken mutlaka besmele çekiliyor. Selçuklu ve Osmanlı yazarlarında, hatiplerinde böyle görüyoruz. Sonra Allah'a Hamd ediliyor ve Resulullah'a selam gönderiliyor.

Biz de söze böyle başlıyoruz. Bence Âkif'in ruhaniyetine uyar onu rahatlatır inşallah. 2021 yılı İstiklâl Marşımızın millî mutabakat metnimizin kabulünün 100. Yıldönümü. Destekleyen ve omuz verenlerden Allah razı olsun. Bu bizim için bir tesadüf veya sürpriz değildir. İnanıyorum ki TBMM başkanından diğer bütün siyasi gruplardaki kardeşlerimize kadar hepsinin de Âkif'e karşı saygısı, sevgisi vardır ve yürekleri muhabbeti ile doludur. Bizim TYB Onursal Başkanımız Kalecikli Mehmet Doğan kardeşimizin 40 yıllık emeğinin semeresi-ürünü, onun etrafındaki kardeşlerimizin Âkif için harcanan alın terleri, muhabbetleri, yürüyüşleri artık meyveye dönüştü.

TBMM'yi kutluyorum. Ama asıl onu bugüne kadar ele alıp taşıyan Camideki Şair'den bugünlere getiren kardeşlerime saygılarımı sunuyorum. Biz de onların bize verdiği motivasyon ile düşündük bu 2021 yılı bir asır sonra bugün dahil bir yıl boyunca İstiklâl Marşı yılı, Mehmet Âkif yılı olarak anılacak.

Biz de 1 günümüzü 1 saatimizi buna ayırmış olmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Şükürler olsun bugünü bize gösteren Allah'a. Âkiften alınan ilhamla evlatlarını yurtsever, vatanperver, İttihad-ı İslam hayranı yetiştiren bütün annelere babalara saygılarımı sunuyorum.

Seyyah-ı Beyaban: Mehmet Âkif kitabının yazılma sürecinden biraz bahseder misiniz? Seyyah-ı Beyaban Mehmet Âkif diye ifade ederken Âkif'in hangi yönünü vurgulamak istediniz?

Âkif'in, şiir analizleri ile başlamak üzere Safahat okumalarına yıllarca katıldık. Mesnevi okumaları ile Safahat okumaları birbirini takip eden kültürel etkinlikler oldu bizim için.

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

Şimdi Kur'an-ı Kerim'de temel kitabımızda 17 kere gezin buyuruyor. Dünyayı gezin. "Siru fil arz. Fenteşiru fil arz!"

Resulullah'ın hadis-i şerifine baktığımız zaman "Ümmetimin seyahati cihaddır" buyuruyor. "Seyahat edin sağlık bulursunuz" buyuruyor.

Bir de Mithat Cemal'in "Mehmet Âkif" kitabında bir tespit bana çok çarpıcı geldi;

"Âkif'in seciyesini seyahatları oluşturmuştur!"

Âkif'in karakterini, seciyesini, medeniyet algısını seyahatları oluşturmuştur diyor.

O zaman nereye ve niçin gitti Âkif? Orada neler yaptı?

Sanki Safahat eserinin tamamını aldı defteri kalemi Fatih Sarıgül'deki evinde oturdu masanın başında yazdı.

Hayır öyle olmamış.

Neredeyse şiirlerinin her birini dünyanın bir köşesinde yazmış. Safahat'ın en uzun şiiri Berlin Hatıralarını ele alın. Berlin'de başlamış alınan notlar ve şiire dönüşmüş.

Sonra gençliğine bakıyoruz. 15 yaşında babası vefat etmiş 16 yaşında annesinin itirazına rağmen kalkmış Sirkeci'den trene binmiş Sofya Üsküp üzerinden Kosova'da amcasını ziyarete gelmiş. Özgüven sahibi bir delikanlı daha 16 yaşındayken uzun bir tren yolculuğu riskini göze alarak yola çıkıyor.

İkincisi Âkif'in gençliğinde 3 özelliği var.

1-Âkifte profesyonel bir yürüyüş merakı var.

2-Güreş merakı var.

3-Yüzme merakı var

Bunun üçünü de profesyonelce yapıyor. Mesela yürümeden bahsedelim.

Fatih'ten kalkıyor Çatalca'ya kadar 60 km sırtında kispet ile grup güreşçi arkadaşları ile birlikte yürüyerek gidiyor. Bu 1 günlük yürüyüşü antrenman olarak kabul ediyor.

Beykoz çayırlarından Kartal'a kadar yürüyor. Sonra profesyonel bir güreşçidir. Yine onun hayatında kimlerle nerelerde güreştiği mahalle arkadaşı Kıyıcı Osman ona güreşi öğretiyor. Yüzücü tarafı var. Bunu Mahir İz'den öğreniyoruz. Sarayburnu'ndan Üsküdar'a boğazı geçme yarışması yapılıyor. Bu yarışmada "Mehmet Âkif adlı gencin 1.geldiğini öğreniyoruz, diyor. Böyle hareketli, canlı, bir genç.

Seyyah-ı Beyaban Âkif'in seyahatlerini ele alan bir eser. Bu zamana kadar Âkif'in hep yaşam öyküsüne, şairliğine, millî mücadelesine yönelik programlar yaptık ancak daha önce hiç Âkif'in bu yönünü konuşmadık. Peki kitaptan da hareket edersek Âkif hangi şehirlere gitmiş ve hangi şehir onu çok etkilemiştir?

Bütün Osmanlı aydınları yıkılmakta olan devleti için ben ne yapabilirim diye yollara çıkmışlar. Gruplar halinde çalışıyorlar. Mesela *Sebilülreşad* grubu var. Müderris Ermenekli Müderris Saffet Efendi. Böyle bir vatanperver grup oluşturmuşlar. Âkif İzmir'in işgalinde kalkıyor doğru Balıkesir'e gidiyor Zağanos Paşa Camii'nde halkın uyarmaya çalışıyor. Yerinde duran biri değil.

Âkif sorumlu bir aydın. Vatanperver, dürüst bir insan. Asr-ı saadet aşığı. İttihad-ı İslam sevdalısı bir öğretmen. Kendini çok güzel yetiştirmiş. Ama sorduğumuz zaman da diyor ki ben ne biliyorsam bunu hocam ve babam olan Temiz Tahir Efendi'ye borçluyum. Yani babama borçluyum.

Halkalı veteriner okulu mezunu. Baytar kendisi. Osmanlı süvari alaylarının, atların, develerin Şapı ve Şarbonu ile ilgilenmiş, tedavi etmiş. En az 20 sene çalışmış. Dolayısıyla at sırtında Arnavutluk'a gitmiş, Edirne'de uzun süre kalmış hatta annesini ve kardeşlerini de ev tutarak oraya taşımıştır.

Sonra Niğde, Adana, Halep, Şam' a kadar gitmiş. Bunlar hep onun mesleki sebeplerle görev icabı gezdiğini gösteriyor. Ama daha sonra 1920'de Sebil-ül Reşad idarehanesine Ali Şükrü Bey geliyor. Artık diyorlar Ankara'ya gitme zamanıdır. 10 Nisan'da yola çıkıyorlar Özbek teknesinden Üsküdar'dan yola çıkıyor oğlu Mehmet Emin kendisi ve Ali Şükrü Bey ile birlikte Mustafa Kemal çağırıyor onları. Buraya gel diye haber gönderiliyor.

Önce at arabası daha sonra yaya olarak gidiyorlar. Ama Adapazarı kavşağından Geyve'ye geçiyorlar. Geyve'de bir dekovil alıyorlar. Dekovil manuel çalışan vagonet. Bununla 7 saatte raylar üzerinden Eskişehir'e geliyorlar. Eskişehir'den trene biniyorlar Ankara'ya geliyorlar. Ankara garından zaten hatırlanacaktır Mustafa Kemal'le kısa bir görüşmesi var.

Daha önce, 1913'e gelmek istiyorum.

1911-12'de Osmanlı devleti veya Anonim Türk tarihi içerisinde en ağır bozguna uğradığı bir savaştır Balkan bozgunu. Biz Balkanlara, Balkanlarda kalacağız diye gittik. Balkanlardan geri geleceğiz diye gitmedik.

Balkanlar elimizden öyle bir çıktı ki Rusya Panislamizm ile Batı Haçlı ruhuyla elimizden birer birer çıktı. Koca Osmanlı vatani 8/1 'e düştü. Bu büyük bir kederdi özellikle aydınlar için. Yani dünyada görmek istemedikleri bir olaydı. Fakat ümitsizlik yakışmaz aydına,

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

mümine, Müslümana. Bunun başında da en güzel rol model Mehmet Âkif idi. Dediğim gibi hem Zağanos Paşa'dan hem de Kastamonu'daki verdiği vaazlarla halkı coşturdu. Millî Kurtuluş savaşının önderlerinden biri oldu. Bütün aydınlar istihbaratın içineydi. Eşref Sencer Kuşçubaşalı Teşkilat-ı Mahsusa 'dan biriydi. Kendisini Mısır'a çağırdılar. Gitti Kahire'ye. Bir süre sonra Kahire'deki görevini icra ettikten sonra Ürdün'ün Ma'an şehrinde Hicaz Demiryolu buradadır Şam'dan sonra. Hicaz trenine bindi Medine-i Münevvere'ye gitti. Burada 10 gün kaldı. Ve şu şiirini yazdı:

Bu Hazin bir Mevlid Kandili gecesini idi.

*Yıllar geçiyor ki, yâ Muhammed,
Aylar bize hep Muharrem oldu!
Akşam ne güneşli bir geceydi...
Eyvah, o da leyl-i mâtem oldu!
Âlem bugün üç yüz elli milyon
Mazlûma yaman bir âlem oldu:
Çiğnendi harîm-i pâki Şer'in;
Nâmûsa yabancı mahrem oldu!
Beyninde öten çanın sesinden
Binlerce minâre ebkem oldu.
Allah için, ey Nebiyy-i Ma'sûm,
İslâm'ı bırakma böyle bîkes,
İslâm'ı bırakma böyle mazlûm.*

Bu şiir Safahat'ın içerisinde. Medine'de kaldığı yıl içerisinde yazmıştır. Yani 1913'te Kahire ve Medine'de görevli gittiği kanaatindeyim.

Sonra 1914 Almanya'da Kayser Wilhelm'e ulaşan istihbarat ile Osmanlı'nın halkı etkileyen siviller arasında bilge birini arıyor ve haber veriyorlar gelin diyorlar. Davet ediyorlar Geldiğinde "Hindenburg'da 100 bin Müslümanı esir aldık İngilizlerden, Fransızlardan, İtalyanlardan. Hilafet ile Halife ile çarpıştıklarını farkında bile değiller. Bunları hemen rehabilite edin, uyarın!" diyeteklif ediyorlar. Âkif Salih Tunusi ile birlikte Sirkeci'den terene biniyorlar. Yanında iyi Almanca bilen Türk kurmayla birlikte ve korumalarla beraber Berlin'e gidiyorlar.

Berlin'de bu esirler için bir camii yapılmış burada. Bu 100 bin esir Müslüman için. Bu Müslümanlar Hindistan, Endonezya, Pakistan Müslümanları. Âkif ve Salih Tunusi Müslümanlara anlatmışlar söylemişler" Hilafete karşı çarpışıyorsunuz siz aldatılmışsınız, kandırılmışsınız yeriniz orası değildir." Yapılan bu sınır boylarında megafonlarla konuşmalarla birçok Müslüman askerinde beyaz bayrakla bizim saflarımıza doğru gelmelerini sağlamışlardır. Bir kısmı artık kendi İngiliz komutanına silahını çevirmeye başlamış. Âkif ile Salih Tunusi'nin iki büyük faydası olmuş. Berlin Hatıraları. Daha

sonra tam savaşın ortasında 1915 Çanakkale Muharebeleri devam ederken bir grup halinde Lawrence fikren iğfal ediyor

Hamsin Fırtınası...

Bütün kabileleri, aşiretleri. Onlara gidip diyorlar ki “Osmanlı sizi sömürdü. Osmanlı düşman” diyorlar. Buna karşı Arapların ikna edilmesini Mehmet Âkif, Salih Tunusi ve yine 10 kişilik bir ekiple. Hicaz treniyle El Muazzam istasyonuna gidiyorlar. Necid çölünü geçiyorlar. Necid çölünde 10 gün gidiyorlar. Hamsin fırtınası var. Hamsin fırtınası 50 gün süren bir fırtına gündüz göz gözü görmüyor. Dolayısıyla bu 15 kişilik grup Hail şehrine giderken gündüz kuytulara bekliyorlar müthiş sıcak var. Gece kalkıyorlar akşamüzeri tekrar yola çıkıyorlar. Gece devam ediyor- gündüz bekliyorlar. Bütün aşiret liderleri Hail'e geliyor. Onlara Yavuz Sultan Selim'in temsili at eyeri hediye ediyorlar, ikramlarda bulunuyorlar, onlara Kur'an-ı Kerim 'den ayetler okuyarak Müslümanların kardeşliğini, İttihad-ı İslam'ın şu anda en çok muhtaç olduğumuz, mecburiyet olduğunu onları ikna ediyorlar. Bütün aşiretler geliyor bir tek Su'ud ailesi gelmiyor ama onlara da gıyaben İbn-ül Reşid'e bırakarak hediyesini göndermesini sağlıyorlar. Sonradan öğreniyorlar ki bizimle karşılaşmak istemiyorlar. Çünkü İngiliz onu iyi hazırlamış. İşte diyorlar Kuveyt civarında bir ada akrabamızı ziyarete gittik bu yüzden katlamıyoruz diyorlar. Ama Necid çölünde de bulunuyorlar bir vesile. Ve Necid çölünde söylemem gereken bir şey var bunu atlamamız mümkün değil. Tekrar bu uzun çölü açarak tren Hicaz Demir yolunun El Muazzam tren istasyonuna geliyorlar. El Muazzam diyoruz ama adı El Muazzam küçücük bir istasyon binası.

Artık Anadolu çocuklarının sıcağın enseleri kulakları burunları yüzleri kavlamış böyle. Orada kendimizi tedavi edelim diye bekliyorlar. Ama o esnada çok önemli bir olay cerayan ediyor. Enver Paşa 9 Ocak 1916 Çanakkale Savaşı'nın bittiği gün yani Çanakkale Zaferi derler. Çanakkale Savaşı aslında bir savunma savaşıdır. İngilizler bunu sökemeceğini anladı Osmanlı Ordusunu geçemeyeceğini geçip İstanbul'u alamayacağını anladı ve kuşatmayı çözdü ayrıldı. İşte oradan Enver Paşa telgrafhaneden bütün birlikteki sınırdaki yöneticileri haberdar ediyor.

Diyor ki 9 Ocak 1916. “Bugün düşman yani İngiliz, İtalyan, Fransız Çanakkale'den mağlup, mahcup, mecruh olarak gittiler.”

Bu haberi alan Eşref Sencer Kuşçubaşı büyük bir heyecanla arkadaşlarının yanına geliyor. Arkadaşlar size müjdeler olsun deyip bu telgraf metnini okuyor. Okuyunca Mehmet Âkif koşarak gidip boynuna sarılıyor. Ve ağlamaya başlıyor. O gece Âkif 'in sabaha kadar Çanakkale Destanını yazıyor.

Şu Boğaz Harbi nedir? Var mı ki dünyâda eşi?

En kesîf orduların yükleniyor dördü beşi, -

Tepeden yol bularak geçmek için

Marmara'ya

Kaç donanmayla sarılmış ufacak bir karaya.

Ne hayâsızca tehaşşüd ki ufuklar kapalı!

Nerde -gösterdiği vahşetle "Bu: Bir Avrupalı!"

Dedirir- yırtıcı, his yoksulu, sırtlan kümesi,

Varsa gelmiş, açılıp mahbesi, yâhud kafesi!

Bu uzun şiiri Necid çölünde yazmıştır.

Sen ki, son ehl-i salîbin kırarak savletini,

Şarkın en sevgili sultânı Salâhaddîn'i,

Kılıç Arslan gibi iclâline ettin hayran...

Sen ki, İslâm'ı kuşatmış, boğuyorken hüsran,

O demir çenberi göğsünde kırıp parçaladın;

Sen ki, rûhunla beraber gezer ecrâmı adın;

Sen ki, a'sâra gömülse taşacaksın...Heyhât,

Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihât...

Ey şehîd oğlu şehîd, isteme benden makber,

Sana âgûşunu açmış duruyor Peygamber.

Burada aslında bize tarih dersi de veriyor. Bu öğretmen, bu mücahit, bu şair, bu Camideki şair. Bize ders veriyor. Bugün elhamdülillah kitabını da okuyoruz. Biliyoruz Berlin'e gitti geldi Alman atasözü var: Die Leute halten sich an das, was sie schreiben (İnsan yazdığı ile kalır). Yazan kalır. O yazdığı bu şiirleriyle kaldı. Onun için en son burada soracağınız şeyi şimdiden söyleyeyim Allah rızası için Mehmet Kaplan der ki her insan günde 2 sayfa karşılıklı günlük yazma eforuna enerjisine sahiptir. Buradan bütün gençlerimize bugünlerin şahidi olan kardeşlerimize günlük tutmalarını, günde 2 sayfa yazmalarını tavsiye ederim.

Biz aslında bu eserden Âkif'in şairliğinin yanında gezgin rolünü de tanımış oluyoruz. Örneğin Çoğu Antakyalı, merhum Mehmet Âkif'in kısa bir süre de olsa, Antakya'da misafir olarak bulunduğunu bilmez. Buradan da hareket edersek bize Âkif'in Hatay, Antakya seyahatinden biraz bahsedebilir misiniz?

Sene 1935, Mehmet Âkif 10.yılımı dolduruyor aşağı yukarı. 1936 yılının hazirandan aralığa kadar İstanbul'da idi. Ondan önce 6 ay Hilvan'da kaldı. Fakat 1935 bir gün uyandığında eşi İsmet Hanım kendisine diyor ki Efendi gözlerin sararmış. O gün doktora gidiyor ve diyorlar ki karaciğerinin yağlandığını daha doğrusu siroza doğru gittiğini söylüyorlar. Viral Hepatit'den sonra hep derler ki alkol siroz yapar hücreler yıkıldıktan sonra olur. Bir de viral hepatitden sonra siroz beklenebilir. O zaman diyorlar artık senin burada değil dağlık bir yerde kalman lazım. Ve burada da doktorların olması. Aşılardan olması lazım.

Bunun için hemen Lübnan'da Cebel el Dürzi'de otelde yer ayırtılıyor. Bu arada Hatay, Antakya, Belen, Lübnan'da var anavatana yakın olduğu için. Biri var ki Muhiyydin Meydani yüz elliliklerden Lübnan'da Beyrut'ta el Necm adlı gazeteyi çıkarıyor. 1928 de harf değişmiş buna rağmen bir kısmını yine Osmanlıca bir kısmını da Latin harfleriyle çıkarıyor. Bu gazete Antakya'ya geliyor. Antakya'da bakıyorlar ki şair Mehmet Âkif İstiklâl şairi Lübnan'a gelmiş, Antakya'ya yakın. Halep'e çok yakın. Hemen onu Hilvan'da tanıyan Antakyalı eşraftan Cemil Bereket Fransız işgali altında olan Antakya Lisesinde yüz elliliklerden Türk Dili ve Edebiyatı hocası Kozanlı Ali İlmi Fani. Ona diyor ki: Hocam şu an Lübnan'a Mehmet Âkif gelmiş, ben onu çok severim, Hilvan'da onun sohbetlerine doyamadım. Lütfen diyor ben ev sahibiyim sen de elçisin diyor. Ve edebiyat öğretmeni kalkıyor Halep üzerinden Beyrut'a gidiyor ve Mehmet Âkif'i buluyor ve sohbetten sonra üstadım Antakya İskenderun seni bekliyor diyor. İskenderun sancağı senin yolunu gözlüyor, sana hasret diyor. Âkif benim aşılarım var diyor. Cemil Bereket ise Antakya'da hekimler çok iyi diyor. İkna ediyorlar. Beraber kalkıyorlar Halep üzerinden Antakya'ya geliyorlar. Halep'te eski püskü arabalarla Refik Halid Karay'ın evinde misafir oluyorlar. Refik Halid Karay da büyük üslupçu. *Gurbet Hikayeleri* ve *Memleket Hikayeleri*'nin çoğu Antakya'da İskenderun'da yazılmıştır. Bu bölgede yazılmıştır. Oradan da 9 Ağustos 1935 günü Antakya'ya geliyor. Antakya'da 10 tane gazete çıkıyor. Bunun 8 tanesi Türkiye Cumhuriyeti yanlısı. 1 gazete Suriye, 1 gazete de Fransız yanlısı. Yani halkın Kürt, Türk, Arap, Müslim-gayrimüslim kültürüyle millet İstanbul'u istiyor. Ankara istiyor.

Bu arada Yenigün Gazetesi'nde bir yazı Türkiye Cumhuriyeti İstiklâl Marşı şairi şehrimize geldi. Böyle deyince halk haberdar oluyor. Cemil Bereket'in konağında ona aziz misafir muamelesi yapılıyor. Zaten o da bunu sık sık söyler. Cemil Bereket kapıya yakın oturuyor. Bütün aşçılar hizmetkarlar Mehmet Âkif'ten emir alıyorlar. Alıp onu

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

sağa sola gezdirmeye götürüyorlar. Aydınlar, halk geliyor hepsini saygıyla karşılıyorlar Antakya'da siroz ile beraber sıtma olduğu teşhisi konuluyor kendisine. Ama diyet yaptığı için de bakımı olduğu için de biraz daha toparlıyor kendisini. Bir gün Asi Nehri etrafında gezerken -ben çocukluğumda Antakya'da ağzına kadar aktığını, su değirmenlerinin döndüğünü bilirim. -Mehmet Âkif gezerken Ali İlmi Fani diyor ki üstadım bizim için şiir lütfeder misiniz? diyor. Âkif duruyor, bir bakıyor Antakya kışlasında bir bayrak Fransız bayrağı, bir bakıyor tarihi Roma köprüsüne Ulu Caminin önündeki köprüye üzerinde paralı askerler, Ermeniler dolaşiyor. Tabii yaralı çünkü nereye gitse işgal altında vatan.

*Vîrânelerin yasçısı baykuşlara döndüm,
Gördüm de hazânında bu cennet gibi yurdu.
Gül devrini bilseydim onun, bülbül olurum;
Yâ Rab, beni evvel getireydin ne olurdu? ...*

Hemen Ali İlmi Fani cebinden defteri çıkarıyor ve üstadım lütfen bunu yine tekrar eder misiniz? diyor. Âkif tekrar ediyor. 4 mısralık bir şiir. Ali İlmi Fani Hatay'da çok iyi yetiştiren bir lise, lisede bütün öğrencilere yazdırıyor ve ezberletiyor bu dörtlüğü. Ezberleyenler arasında 1 kişi daha var. Reyhanlı Hüseyin Cemil Meriç. Lise 2'de okuyor Antakya Lisesinde. Uzun yıllar belki de hala düşünce hayatımız ve üslup adına yeri doldurulamayan ve kızı Ümit Meriç ile de sosyolog olan adı devam eden eserleriyle devam eden. Hüseyin Cemil Meriç'te Âkif'in o şiirini ezberleyenler arasında.

Sonra bilinmeyen veya az bilinen bir şey söylemek, anlatmak istiyorum. Haber geliyor Hilvan'dan biraz rahatsızlaşmış eşi. Aslında niyeti 15 gün daha kalmak. Ve tekrar Beyrut'a oradan da İskenderiye'ye oradan da Kahire'ye gidiyor. Gittiği sırada da birisi geliyor. Cemil Bereket adına yazılmış bir zarf var ama açık zarf. Zarfın içerisinde 1 sayfalık mesaj var. Ali İlmi Fani'de bunu cebinden çıkarıyor ve bakıyor ki Âkif gittikten sonra" ben Mehmet Âkif'in oğluyum, Mehmet Emin şu an Kırıkhan'da cezaevindeyiz. Fransızlar bizi tutukladı. Baba imdat! İmdat! İmdat! bizi kurtarın diyor. Ama artık baba gitmiş. Meğer Mehmet Emin Kırklareli'nde askerlik yaparken Arapçayı iyi biliyor, Kur'an-ı iyi biliyor, yanındakileri Kur'an surelerini öğretiyor. Bu onun bir irtica sebebidir hemen hapse atılıyor. Hapiste de bir tek kendisi var onun başına da bir görevli asker verilmiş. Görevli asker ile konuşurken de babam şu an Antakya'da yani yakında. Gidersek bizi bu beladan kurtarır. O asker ile beraber kaçıp İstanbul'a geliyorlar. İstanbul'dan bazen vapurla bazen trenle bazen yürüyerek Hatay'da Topboğazına geliyorlar yani Kırıkhan ile Antakya arasındaki yol ayrımına. Top boğazında Fransız asker şüpheleniyorlar. Çağırıyorlar bakıyorlar ki üzerlerinde hiç kimlik falan yok. Hemen tutukluyorlar. Ve Fransızlar bunları Kırıkhan'da hapsediyorlar, eziyet ediyorlar ve o sırada bir fırsat bulup bir mektup yazıyor o da ulaşamıyor babasına. Sonra Mehmet Emin'i Türkiye'ye teslim ediyorlar. M.Emin 2 sene hapis yatıyor. Yeniden askerlik yapıyor. Ama çok

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

dayak atıyorlar. Bu yüzden normaliteyi kaybetmişti. Ben Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde okurken onu Millî Türk Talebe Birliğinde gördüm. Onu kendisine babasına olan Âkif'e olan hürmeten kendisine orada bulunsun diye asgari ücretle sigortalamış ve kendisine iş vermişlerdi. Kendisini orada gördüm, Allah rahmet eylesin. Tophane'de eski bir skodanın arkasında ölüsü bulundu.

Mehmet Âkif Ersoy yaşasaydı sizce gençlere ne söylerdi? Tüm bunlardan yola çıkarak siz gençlere neler söylemek istersiniz?

Âkif tabii ufkuyla büyük bir insandı, bir öğretmendi bir muallimdi. Bir muallim ne söylerdi acaba! Ama ümmetin babasıydı. Şiirlerinde ifade ettiği gibi kavmiyetçiliği reddeden biriydi. Bizi birbirimizi rapt eden, Türk'ü, Kürd'ü, Laz'ı, Çerkez'i rapt eden dini İslam'dır, İslam kardeşidir. Uhuviyettir. Dolayısıyla Kur'an ahlakına sarılmamızı söylerdi. O tam bir Kur'an adamıydı. Kur'an ipine sınımsız sarılmıştı.

Ben de buradan diyorum gençler, çocuklarımız, torunlarımız! Çocuklarımıza mensubiyet bilinci vermek. Yani İslam kimliği ile onları yüceltmek. Dolayısıyla kitap dostu haline getirmek, okumaya yöneltmek. Dünyada hiçbir felsefe hiçbir din Oku! Emriyle başlamadı. Neden biz Müslümanlar kitaptan uzağız? Lütfen hem okuyalım hem yazalım! Ikra' bismi rabbikelleziy halak okuyun der. Kaleme ve onun yazdığı satırlara ant olsun der. Üslup semboliktir Kur'an'da. Allah rızası için hem okuyalım hem yazalım.

Mehmet Kaplan'ın bize söylediği gibi söyleyeyim: Her insan her genç günde 2 saat yazacak kadar enerjiye sahiptir. Bunu hepimiz yapalım. Allah razı olsun hepinizden.

Duruşunu Bozmayan Adam: Mehmet Âkif Ersoy

Mehmet Nezir Gül

Öncelikle 2021 yılının İstiklâl Marşı Yılı olarak ilan edilmesi ile ilgili görüşlerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Bu yılın İstiklâl Marşı yılı olarak ilan edilmesinde Türkiye Yazarlar Birliği'nin ciddi bir payı var. Türkiye Yazarlar Birliği uzun süren çalışmalar ve görüşmeler sonucunda bu konuda olumlu yaklaşımıyla birlikte TBMM ve akabinde külliyeden atılan adımlar ve Sayın Cumhurbaşkanımızın da desteğiyle birlikte İstiklâl Marşı ve 100. yıl vesilesiyle anlamlı bir yıl olarak kabul edildi ve ilan edildi. Bunu nasıl görmek lazım? Aslında bakarsak bu çok normal, olması gereken bir hadise. Her şeyden önce bir vefa örneğidir. Kendi büyüklerimizi anmamız, kendi ülkemizde, devletimizde yetişmiş, milletimize hizmet etmiş, gençliğimize umut olmuş şahsiyetleri minnetle anmamız çok normal görülmeli. Böylesi şahsiyetleri anmamız, hele hele İstiklâl Marşı başlı başına harika bir eseri, onun yazarı, şairi Mehmet Âkif Ersoy'u anmamız çok kıymetli. Çünkü o, başlı başına harika bir insan. Dolayısıyla bu ikisi zaten birleşti. Bir tarafta istiklâl ve istikbal marşımız, millî manifestomuz, diğer yönüyle de hepimiz için büyük bir değer olan, üstün şahsiyet ve yetenekli Mehmet Âkif'imizi birlikte anıyor, anlamaya çalışıyoruz. Bu çok önemliydi. Yani bir taraftan işin devlet, resmi ayağı var meclis, külliye, bakanlıklar pek çok kurumlar bu konuda etkinlikler yaptılar, yapmaya devam ediyorlar bu yılın ilan edilmesinden sonra. Sivil toplum kuruluşları da var, TYB var ama diğer STK'larında bu anlamda daha yoğun çaba ve gayret göstermesi gerekiyor. Bu yılda kalıcı eserler ortaya konması gerekiyor ki sonraki yıllarda da bu mesele unutulmasın ve bir sorumluluk çerçevesinde devam etsin. İyi insanlar, hayırlı insanlar her zaman için hayırla anılmalı, zikredilmeli. Ben katkı sunan herkese başta Sayın Cumhurbaşkanımıza ve faaliyetleri dalga dalga Anadolu'ya yayılan, emeği geçen herkese, bu süreci en iyi bir biçimde değerlendirenlere teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Duruşunu Bozmayan Adam: Mehmet Âkif Ersoy kitabının yazılma sürecinden biraz bahseder misiniz? Duruşunu Bozmayan Adam diye ifade ederken Âkif'in hangi yönünü vurgulamak istediniz?

Duruş sahibi olmak önemlidir. Bir fikir sahibi, bir dava sahibi olmak kıymetlidir. Ama dava ve fikir sahibi olan kimi insanların bir müddet sonra davalarını nasıl

dönüştürdüklerini veya kendilerinin nasıl dönüştüğünü, davasını kullanarak nerelere evrildiğini, farklı noktalara savrulduğunu üzülenek müşahede ediyoruz. Biraz da insanın yapısında var olan iyilik ve kötülük. Olumlu ve olumsuz duyguları, hissiyatı, insanoğlu barındırıyor. Dolayısıyla kişiler hangi duygularını beslerse, hangi yönünü geliştirirse o yönüyle ortaya çıkar.

Mehmet Âkif Ersoy'a bizim İstiklâl şairimiz olması hasebiyle tabii ki büyük sevgimiz vardı. Ben öğretmenliğimin ilk yıllarında düzenli okumalar yaparken Âkif'i de okumak istedim ve okudum. Âkif, bizim için çok önemli bir şahsiyet. Dolayısıyla Âkif şairliği ile ön planda ama şairliğinin yanında bir fikir, ilim, adamdır. Kalem erbabı bir insandır. Hem onun şiirlerini hem onunla ilgili yazılmış bazı eserleri, kendisinin yazmış olduğu makaleleri ve çevirileri okuyup, değerlendikten sonra onu tanıdıkça, bende Âkif'e karşı çok büyük bir muhabbet oluştu.

Tabi kimi dönemlerde daha çok da zorlu dönemlerde; çileli, darbeleri dönemlerde insanların kişiliği, karakteri ortaya çıkar. Dolayısıyla 28 Şubat döneminde yaşadıklarımız, özellikle bir manevi iklimde yaşadıklarımız çok dikkate değer. İnsanlardan bir kısmının ideallerinden çok rahat bir şekilde vazgeçerek, içerisinde bulunduğu camiaya sırt dönmesi, zoru, sıkıntıları görünce sırt çevirmesi, o okumalar, böylesi bir döneme denk geldi. Ben de notlar almaya başladım. Deyim yerindeyse bu dönemlikler beni de çok üzdü, rahatsız etti.

Mehmet Âkif Ersoy'un şahsiyetinin o yeknesaklığı, o bütünselliği, özü sözünün bir oluşu, beni sarstı. "Bu adam duruşunu bozmuyor, bu adam istikametini, yerini, yönünü durum ne olursa olsun çevirmiyor." Diye düşündüm, bunu açık gördüm.

Adamına göre, devrine göre konuşmuyor. Hakikat neyse o. Doğru neyse o. Eğilip bükülme, adamına göre muamele, Âkif'in hiç semtine bile uğramayan şeyler. Öyle olunca aldığım notlar çoğaldı, kitap hacmine ulaştı. İsim de böylece ortaya çıkmış oldu kendiliğinden. Ve o sıralarda bir çocuğumuz da oldu, çocuğumuzun adını da Muhammed Âkif koyduk. Böylece devam etti.

***"Âkif'in şahsiyetini en çok, bu üç şey yaptı: Kur'an'lı ev, pehlivanlı mahalle, müspet ilimli mektep."* Diye ifade ederek Mithat Cemal bir şahsiyet portresi ortaya koyuyor. Peki, buradan hareket edersek Mehmet Âkif Ersoy'un kişiliği ve Türk Milleti'ne bakışı ile ilgili bizi bilgilendirir misiniz?**

Mehmet Âkif Ersoy çok yönlü bir insan. Mithat Cemal'in tespiti gayet yerindedir, belki eksiklikleri de vardır. Aile ortamı tabii ki insanın yetiştiği noktada çok önemli. Babası Temiz Tahir Efendi, hem kılık kıyafeti, aile hayatı ve kişisel yaşamı itibariyle temiz hem zihin dünyası da çok berrak, çok temiz biri. Babası müderrislerdendir.

Âkif kendini İslami ilimlerle geliştirmiş bir âlimdir. Bir yönüyle baktığımız zaman Mehmet Âkif âlim bir insandır çünkü medresede okutulan ilimleri kendisi bütünüyle öğrenmiş, okumuş, kavramıştır.

Aynı zamanda aydın bir insandır. O gün için dünyada, Avrupa'da ne var ne yok, bunları takip eden, notlar alan, yazılar yazan bir insan. Toplumunu aydınlatan, münevver bir insan.

Âkif edip bir insan. Edebiyatçı, şiirler yazan, sanatsal duyarlılığı olan bir insan. Diğer taraftan yayıncı bir şahsiyet. Çıkardığı dergiyle Eşref Edip ile birlikte ciddi manada İslami anlayışın ve düşüncenin şekillenmesinde önemli bir rol üstlenmiştir. İttihad-ı İslam anlayışını savunan insanların belli bir merkezde yer alması anlamında da önemli bir katkıda bulunmuştur. Dergisi Sebil'ür-Reşad, bir mevzii olarak görülmelidir.

Mücadeleci bir insan olduğunu düşündüğümüz zaman 'mücahid' de diyebiliriz. İstiklâl mücadelesinde yer alan, vazifesini yerine getirme anlamında rahatını, keyfini, sahip olduğu zevkleri, dünyevi imkânları bir tarafa bırakarak savaş meydanına cepheye koşabilen bir insan. Bunu gösteren edebiyatçı, yazar, şair o dönemde çok az olmuştur. Uzaktan farklı şekillerde destek olmaya çalışmış ya da oluyor gibi göstermişlerdir. Mehmet Âkif'i cephede görüşümüz, savunduğu değerler doğrultusunda ülkesi için, vatani için, milleti için, gerektiğinde canını bile feda etmekten çekinmeyeceğini göstermiştir. Dolayısıyla şiirlerine, eserlerine, yazılarına, konuşmalarına, tavırlarına baktığımız zaman hakikaten milletine, devletine, insanlığa sevdalı bir insan...

Âkif'i Anadolu ile de sınırlı görmemek lazım. Coğrafyayı daha geniş düşünmemiz lazım. Sadece Türklerin değil, İslam inancına mensup farklı bölgelerdeki mümin kardeşlerimizin de yaşadığı pek çok coğrafyadaki insanların hassasiyetini, müminlerin içerisinde bulunduğu durumu da idrak etme, onların uyanışı, direnişi, çabası ve yeniden dünya sahnesinde güçlü bir biçimde var oluşları için gereken hassasiyeti de göstermiştir. Bunlar da onun ne kadar çok yönlü ne kadar mütakâmil bir insan olduğunu, aynı zamanda da kendi yaşadığı toplumun, devletin, milletin değerleriyle barışık olduğunu, onların acısını kendi acısı olarak bildiğini, sevincini onlarla paylaştığını da çok rahat bir şekilde söyleyebiliriz. Bu yüzden de zaten İstiklâl Marşı yılını kutluyoruz ya...

İstiklâl Marşını da ancak Âkif gibi bir insan yazabilirdi. Bu duygu yoğunluğunu hissedene, yaşayan bir insan hakikaten çokça veciz ifadelerle yani aynı amanda şiirsel ve içerik anlamda da İstiklâl Marşı'nın ruh anlamında, şekli boyutuyla kullandığı kelimeler, kelimelerin manası, içeriği bakımından da bakıldığı zaman İstiklâl Marşı hakikaten şaheser. Şu da çok enteresandır hangi ırka, hangi topluluğa, hangi bölgeye, cinsiyete, inanca sahip olursa olsun aslında bu coğrafyada yaşayan herkesin rahatlıkla benimseyebileceği metindir. Özgürlük manifestosudur. Aynı zamanda D. Mehmet Doğan abimizin sıkça ifade ettiği gibi millî mutabakat metnidir. Bu da tabii ki de gerçekten önemli bir husus.

Üstat Mehmet Âkif Ersoy'un çok sevdiği memleketinden ayrılıp Mısır'a gitmesi hayli netameli ve tartışmalı oldu. Kendi sağlığında ve özellikle vefatından sonra bu mesele çok konuşuldu. Nihayetinde bir insan doğduğu, büyüdüğü ve daima gelişip ilerlemesi için mücadele ettiği yurdundan ayrılır mı? Bu Mehmet Âkif gibi vatansever, ülkesi için çırpınan, memleketine sevdalı biri ise sorunun cevabı "hayır" olacaktır. Ama oldu işte. Âkif gün geldi yurdundan ayrıldı. Peki, Üstat Mehmet Âkif Ersoy çok sevdiği memleketinden ayrılıp niçin Mısır'a gitti? Bizi bu konu hakkında bilgilendirir misiniz?

Mehmet Âkif'in Mısır'a gidişiyile ilgili kendisini seven ile sevmeyenler farklı yorumlar ve değerlendirmeler yaparlar. Öncelikle bazı değerlendirmeleri ifade edecek olursak Âkif'in zihin dünyasına onun İslam Şairi oluşuna karşı çıkan kimileri, İslam inancıyla barışık olmayan insanlar Âkif'in düşüncesini irtica, Âkif'i bir mürteci gibi düşünen insanlar, "Âkif kaçtı gitti, Âkif yeni döneme tahammül edemedi, dolayısıyla ülkesini terk etti gitti." gibi suçlayıcı bir mantukla ve dille ifade ederler. Bir kısım İslamcılarda da Âkif'in Mısır'a gitmesini eleştiren bir bakış var. Kısmen bunun da kendi içerisinde tartışılabilir boyutu olabilir.

Âkif durup dururken ülkesini terk etmedi. Önceleri de zaman zaman Mısır'a gitmişti ama bu gidişler, mevsimsel ve dost çevresiyle beraber yapılan davete icabet etmek amacıyla gerçekleşmişti. Ama Âkif'in son gidişi ve on küsur sene orada kalışı, Türkiye'de yaşadığı bazı durumlar sonucu olmuştur. Burada iğneyi kendimize, çuvaldızı başkasına baturalım. İğneyi kendimize batırmamız lazım. Sözümüzün başında olayı değerlendirirken bir vefadan bahsettik ya; biz milletimizin yetiştirdiği insanlara sahip çıkmamız lazım, onları anmamız lazım, millî değerlerimizi ve insani değerlerimizi hem değerler bağlamında hem de şahsiyetler bağlamında anmamız, bilmemiz, hayırla yad etmemiz gerekir. Şimdi Mehmet Âkif, Kurtuluş Savaşında bulundu, ilk mecliste milletvekili olarak yer aldı. Kurtuluş Savaşında Ankara'dan Kastamonu'ya, Konya'dan Uşak'a, Uşak'tan Antalya'ya, Afyon'a kadar geniş bir alanda bazı isyan hareketlerine kalkışmak isteyenleri teskin etmek, kafası karışık olan insanlarımızı düzeltmek, cephede olan askerlerimizi gayrete getirmek gibi amaçlarla mücadele içerisinde bulundu. Öncesinde çıkardığı yayınlarla, daha öncesinde Balıkesir'e gidişi, İzmir tarafına gidişi... Orada da biz neyi görüyoruz Âkif'in bu millete, insanımıza olan değerlerin bağlılığını görüyoruz. Böylesine bir insan, ülkesi için çırpınan, yanıp tutuşan bir insan. I. Meclis'in fesih edilmesinden sonra II. Meclis'te Âkif'e yer verilmedi. Burası çok üzücü tabii. Neticede meclise alınan isimler şunlar oldu, bunlar oldu. II. Meclis belirlenmeden önce kendi İstanbul'a gitmişti. Kendisinin hak ettiği bir maaş vardı. Ama maalesef o maaşı ödenmedi. Ki daha önce Baytarlık Genel Müdürlüğü diye ifade edebileceğimiz bir birimde çalışıyordu, genel müdür yardımcılığına kadar yükselmişti. Darul-ul Fünun'da görev almıştı. Yani eğitim, kültür dünyamızda da yer aldı. Böylesine yoğun çabalar içerisinde olmuştu.

Herkes gibi Âkif'in de giderleri vardı ve resmi bir işi yoktu. Kendi çocukları var, misafir olarak yanında emanet çocuklar var. Böylesi bir durumda insanın maddi ihtiyacı var. Memuriyet geçmişi de var, Âkif'e maaş bağlanması gerekiyordu ama maalesef tüm çabalarına rağmen bilinçli bir şekilde bazı odaklar, Âkif'i maddi anlamda bir kısıpca almak istedi.

İş bununla da sınırlı kalmadı, Âkif'in bulunduğu coğrafyada adeta, kendi tabiriyle “ben sanki bir vatan hainiymişim de öyle muamele ediliyor” hissiyatını görüyoruz. Bu bir evham mı? Hayır, değil. Mehmet Âkif Ersoy polis takibatına uğratıldı. Çok acı bir şey. Sanki bir suçlu, sanki sanık, vatan haini bir insan nasıl bir takibata uğrar, onun için yapacağı yanlış bir harekete bir adıma karşı devlet organları tetikte bekler, kısıpvrak yakalayalım denir ya, sanki Âkif de böyle bir noktaya getirildi bazı insanlar tarafından. Yani bazı odaklar Âkif'i böyle gördü ve sürekli bir polis hafiyesi onun etrafında dönmeye başladı. Böyle de olunca dostunun daveti üzerine kendisi Mısır'a attı. Orada bir müddet kalmasının daha hayırlı olacağını düşündü ve maalesef bu uzun sürdü ve tam on sene orada kaldı. İşin daha da acı yönü Âkif Mısır'da iken ve Mısır'dan geldikten sonra hafiyelerin Âkif ile ilgili özel bazı tutanaklar tutması ve takibata girmiş olması. Bu da tabii farklı bir refleks. Mesele sadece Âkif meselesi değil, bu ülkede bir dönem belli inanç değerlerine sahip olan insanların, insanlara karşı takınılan muamelenin göstergesi açısından acı bir tablo. Ama Elhamdülillah o dönemler geçici durumlardı. Şimdi tabii ki de böyle durumlar olmadığı gibi devletimizin en üst şahsiyetinden tutun da en sade vatandaşına varıncaya kadar herkes Âkif için ne gerekiyorsa yapıyor. Dolayısıyla Mısır'a hicreti de böylesine zorunlu bir durumdan dolayı ortaya çıktı. Keşke kalsaydı da burada eserler verseydi. Gidiş gerekçesi de Mısır'daki hayatı da çok acılar barındırmakta, ancak onu anlatmaya zaman yetmez.

“Söz hakikati dile getiremiyorsa eğer, sükût hakikatın korunmasıdır” diye bir söz vardır. Mehmet Âkif Ersoy'un ise son on yılını adeta susma orucu şeklinde geçirdiğini söyleyebiliriz. Aslında susarak konuşuyordu diye ifade etmek daha yerinde bir tespit de olabilir. Peki, Mehmet Âkif'i çağını aşan bugüne ulaşan şair yapan özellikleri nelerdir?

Âkif'in suskunluğu Mısır'a gidişi ile beraber zorunlu bir suskunluk söz konusu oldu. Ama o yine o dönemde bazı şeyler yazmaya çalıştı. Ancak çok farklı bir ruh halindeydi. Memleketi çok seven bir insanı düşünün, kendinizi düşünün. Vatamız için, milletimiz için, devletin için, gecenizi gündüzünüze katıyorsunuz. Memleket işgalcilerin ellerinden kurtuluyor ama daha sonra bazı insanlar size o ülkede hayat hakkı tanımak istemiyor, sizi kısıpca alıyor, sizi, sonuçları ağır olabilecek, acı olacak bedeller ödetmek için çaba harcıyor. Böylesi bir duruma maruz kalmak hoş bir şey değil.

Ülkesinden ayrılmak Âkif gibi bir insan için hakikaten çok çok çok elem verici bir şey. Bunu kitapta da ben not aldım. Diyor ki “ben yıllardır kıldığım namazlarda artık sehiv secdesi yapmadan, yanılma secdesi yapmadan kıldığım namazların sayısı çok az” diyor. Sehiv secdesi bildiğiniz gibi namaz kıldığımız zaman herhangi bir vacibi terk ettiğimizde veya bir farzı erteleyip, geciktirdiğimizde namazda duaları uzattığımız, eksik yaptığımız bazı durumlarda selam verir sonra tekrar secde yaparız, sehiv secdesi, yanılma secdesi demek. Dolayısıyla sehiv secdesi yapmadığımız namazın nerdeyse kalmadı. Bu neden kaynaklanıyor? Âkif'in iç dünyasında fırtınalar kopuyor. Belki bir suskunluk dönemi var gibi ama Âkif hem madden yaşadığı sıkıntılar hem de gelişen durumlardan duyduğu bazı rahatsızlıklar... Kendisinin hala takibat altında olması, ailesinden ayrı olması, ailesini daha sonra getiriyor ama çocuklarıyla ilgili zorluklar var. Haliyle tüm bunlar Âkif'in iç dünyasını da dış dünyasını da insanlarla olan ilişkisini de ciddi manada yaralıyor.

Âkif'in şairlik yönüne geldiğimizde, o, Ankara'ya geldiği zaman o günkü gazetelerden birisinde “İslam Şairi Mehmet Âkif Ankara'ya geldi” diye gazetenin birinci sayfasında haberi var. Şimdi bu haliyle Âkif'in o zamana kadar ki unvanına, sonradan millî şairlik vasfı da buna eklenmiştir. Millî yi dini manada alırsanız dini şairi, ülkemizin hem İslam şairi hem de millî şairi olarak ifade etmemiz mümkün.

Şimdi burada Süleyman Nazif'in güzel bir sözü var, der ki: “Allah'ın şehitleri olduğu gibi hepimiz Allah'ın kullarıyız normalde, Allah'ın kulları içerisinde mümin kullar var. Bu mümin kullar içerisinde Allah'ın şehitleri var. Nedir? İnandığı dava, Allah'ın davası yolunda canını feda etmekten çekinmeyen insanlar. En üst mertebelerden birisidir. Peygamberlikten sonra en üstün mertebedir. Böylesine kıymetli mertebe. Allah'ın şehitleri olduğu gibi der Süleyman Nazif, Allah'ın şairleri de vardır.” Hakikaten bu sözü doğrulayan Peygamber Efendimizin döneminde, Hasan bin Sabit var, “peygamber şairi” olarak da bilinir. “Sözde sihir vardır” buyurur Peygamber Efendimiz. Sözün insanlar üzerinde etkileyici bir yönü var. Âkif'te bunu en güzel ve rahat bir biçimde kullanan insanlardan birisiydi. Dolayısıyla Âkif'in bir şair olarak Süleyman Nazif'i bu anlamda doğru çıkararak bir yönü var. Çünkü şiirlerine baktığımız zaman onun birinci derecede İslam şairi oluşunu, Allah'ın şairi yani Allah'ın dinini aktaran, İslami hassasiyetle şiirlerine biçim ve yön veren manasına hakikaten çok özlü bir ifadedir Süleyman Nazif'in bu tespiti.

Bu yönüyle baktığımızda, Âkif'in şiiri boş bir şiir değil, içerisinde insanların dünyasına da ahiretine de anlam katan içerikler vardır. Biz çocukluğundan itibaren Mehmet Âkif'in, şiirle hemhal olduğunu görüyoruz. Eskiden tabii edebiyatla ilgilenen insanlar daha çoktu. Hem şiir yazma küçüklükten itibaren aynı zamanda şiir ezberleme geleneği de çok önemli. Hem Arapçadan hem de Farsçadan hem de Divan Edebiyatında tabii pek çok şiir ezberlerdi insanlar. Bu tabii şimdiki neslimizde hayli azaldı. Bilgiye her

an ulaşma imkânı olunca da ve teknolojinin böyle hem artı hem de eksisi var. Bunlara hafızamızda yer verme olayı biraz daha azaldı. Mehmet Âkif'in hafızasında binlerce şiir vardı. Hem Kur'an hem de şiir hafızı da diyebiliriz. Bu yönüyle Mehmet Âkif'in şiirlerinde bir mesajın olduğunu (yani biz şiir eleştirmeni değiliz ama) eleştirmenlerin yaptığı değerlendirmelerden dolayı, onların da değerlendirmeleri doğrultusunda kullandığı kelimeler bunun ispatı.

Hayatın içerisinde bir insan. Az önce millet meselesini anlatırken ifade ettiğimiz gibi hayatın içerisinde bir insan. Bir insan çiçekten, böcekten, sevgiliden bahsedemez mi, bahsedebilir. Burada edep ve adap, haya ölçüleri içerisinde olduktan sonra, beşerî aşktan da bir insandan da bahsedebilir şar. Beşerî aşk elbette o da insani bir yöndür. Muhakkak olabilecek ve olması gereken bir yöndür. Ama o bile insanın leylanın peşinden koşan Mecnun'un Leyla'dan Mevla'ya giden kişi gibi veya hem Leyla'yı hem de Mevla'yı bulma gibi o ikiliyi de yaşaması elbette bir insan için mümkündür. Belki ideal olanı da budur.

Tüm bunlara rağmen, Mehmet Âkif'te ideal dava ve bilinç ile ilgili konular biraz daha yoğun biçimde yer almıştır. Ehemî mühîme tercih ettiğini görüyoruz. Daha acil konular var gündemde. O acil konulara biraz daha önem verme, daha öncelik verme gibi durumları Âkif'te görüyoruz. Ama neşeli ifadeler de vardır Âkif'in beyitlerinde. Dolayısıyla vatandaşlarımızın yaşadığı haller, o günkü toplumun çalışkan, tembel, idealist insanlardan da yanlışa sürüklenen insanlardan da hepsinden bahsetmiştir. Müslümanlardan, gayr-i Müslümlerden, doğu, batı dünyasından, mektep medreseden de bahsetmiştir. Sosyolojiyi de iyi bilen insan. Toplumla iç içe olan bir insan. Şiirlerinde bunu net şekilde görüyoruz. Öyle fildişi kulelerde yaşayan bir insan değil. Hayatın bizatihi içerisinde. Belki çok fazla öyle kahvelerde, kıraathanelerde çok gezen bir insan değil ama gözlemleri çok iyi olan bir insan.

Şiirlerinde kelimelerin sözü sihri dedik ya bugün toplantılarda Mehmet Âkif'ten şiirler okuyarak başlıyor, belki arada konuşmalarımızın can alıcı yerinden Mehmet Âkif'in şiirlerinden okuyup, karşımızdakileri duygulandırıp, coştursun diye kullanıyorsak sözün gücü de şiirlerindeki gücü de orada çok iyi gördüğümüzden dolayıdır. Ama bununla beraber çok da kolay yazan bir insan değildir tabii. Sehl-i mümteni dediğimiz şey vardır ya, yani okunurken çok kolay okunan, insanlar tarafından “aaa bunu ben de yazabilirim, ne var ki bunda” denilen şiirler vardır. Örneğin Orhan Veli'nin şiirlerine baktığımız zaman, “işte bunlar da şiir mi falan” der kimi insanlar. Öyleyse buyurun siz de yazın, elinize kalem alıp yazın dediğiniz zaman da yok orası kalsın der. Mehmet Âkif Ersoy'un şiirleri için de bazı insanlar çok sınırlı sayıda insanlar, tamam bunları ben de yazabilirim, zaten bu klasik şiir ölçüleri içerisinde şiir değil bile derler bazı muhalifler. Veya onlar Nazım Hikmet'i büyük bir şair olarak sunarken Mehmet Âkif'i küçümseyen kimi insanlar hadi

o zaman bu gözle bakacak olursak Nazım Hikmet'in de şair olarak sayılmaması lazım. O fasıl ayrı. Dolayısıyla Mehmet Âkif'in şiir dünyasının böylesine geniş, böylesine çok boyutlu bir yönü var. Ama şiirini davası, inancı uğruna değerlendiren bir insandır. Yine Süleyman Nazif, Mehmet Âkif ile ilgili ilk çalışmayı yapan, ilk müstakil kitabı çıkaran bir insandır. Allah rahmet eylesin. Onun da Davut Aleyhisselam üzerinden bir teşbihi vardır. Der ki: "Cenab-ı Allah Davut Peygambere, demire istediği şekli verme kabiliyeti verdi. Bu kabiliyet ne şekildedir, biz mucizelere inanırız. Diyelim ki bir demiri istediği gibi eğip bükebilme özelliği vermiştir. O şekilde de anlaşılabilir. Yahut onu eritip istediği kalıba sokma anlamında sanatkarane yönünü ifade etmek anlamında da olabilir mi evet olabilir. Ama bence her ikisi de var. Böylesine bir yönü ifade ettikten sonra Süleyman Nazif, nasıl ki demire bir hamur gibi hamura şekil verircesine Davut aleyhisselam şekil veriyor ise Mehmet Âkif de kelimelerle, harflerle adeta böyle yoğurucusuna şekillendirir ve şiirlerini ortaya koyardı.

Bu da çok önemli. Ama bazen mayalanma sürecinin de çok uzun sürdüğü olurdu. Şiirler öyle birden ortaya çıkmaz. Bazen bir başlarsın bakarsın gelir, bazen beklersin gelmez veya geç gelir. %90 emek der Mehmet Âkif, tüm çalışmaları için. %90 emek, bilgi, kabiliyet der. %10 ilhamdır der. Emek olmadan, çaba, zihinsel düşünüş, ona yoğunlaşma olmadan bir eserin ortaya çıkması, ilham gelsin de yazayım bazı gençlerimizde de bu var ya. İlhamı beklemeyeceğiz, ilham gelirse onu sürecin içerisine katalım. Ama oturup bekleyeyim ilham gelsin diye buna düşmemek lazım.

Üstat Âkif'in şiir, yazı ve konuşmalarında Şark: Doğu ve Garp: Batı kavramları sıkça yer almıştır. Şark dünyası; Müslümanların ağırlıkta bulunduğu Asya ülkeleridir. Garp dünyası ise Avrupa ve bazen de Amerika ülkeleridir. Âkif 'in şöyle bir sözü vardır "Avrupalıların ilimleri, irfanları, sanayideki ilerlemeleri inkâr olunamaz. Heriflerin ilimleri alınmalı, fakat kendilerine asla inanmamalı, asla kapılmamalıdır". Peki bu ifadelerden de yola çıkarsak Âkif'in Doğu, Batı ve Medeniyet anlayışı hakkında neler söylersiniz?

Batı meselesi neredeyse 200 yıllık diyeceğim ama 200 yılında çok öncesinde bir hadise. Batının İslam'la tanışması, Emevilerin sonrasında, Eski Yunandan felsefi eserlerin çevrilmeye başlanmasıyla birlikte olmuştur. Arap dünyası, ehl-i kitap ve Müslümanlar onları bir taraftan çevirirken bir taraftan da okudular. Bazı yorumlar getirdiler, sonra da onlar batıya çevrildi. Aslında Batı'da Rönesans'ın ortaya çıkmasında bu çalışmaların artı Endülü's'teki çalışmaların ciddi manada katkısı var. Ama bununla beraber bizim eserlerimiz, Müslüman ilim adamlarının eserleri, mesela İbn-i Sina'nın kitapları, asırlar boyu üniversitelerde ders kitabı olarak okutuldu. Batıyla, doğuyla, İslam arasında bu münasebet bir müddet sonra işin ekonomik, siyasi boyutuyla beraber farklı şekiller aldı.

Haçlı Seferleri ile birlikte Avrupa'dan Anadolu'ya Kudüs'e kadar giden o günkü güzergahta pek çok sıkıntılar, pek çok yaşanmışlık olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla batı dünyasına göre Osmanlı, Batı'ya göre Türk, Arap fark etmez... barbardır. Böyle Haçlı zihniyetiyle düşünen insanlar için söylüyorum. Bu da Batı'da önemli bir kısmının, önemli bir sayıda insanların doğuya, doğu derken İslam'ı, Müslüman toplulukları kastederler. Böyle bize karşı ön yargıları var. Anne ağlayan çocuğunu susturmak için, "sus ağlama yoksa seni Türklere veririm, Türkler geliyor" diye korkutur. Onlar bunları çocuklarına empoze ederek yetiştirirler. Hala da öyle. Şimdi böylesine bir değerlendirme var, Osmanlı'nın son 150 senesinde de Osmanlı'nın gerilemeye başlamasıyla birlikte Batı'nın ekonomik anlamda sömürgelerinin de ciddi manada mali desteği ve düzenli çalışmaları ile birlikte, tembelliğe ve miskinliğe yönelişimiz sebebiyle bizde gerileme, onlarda ilerleme oldu.

Önceleri biz dünyaya nizam verirken bu defa onlar dünyada etkin olmaya başladı ve Osmanlı ile ilgili her türlü oyunları oynamaya başladılar. Biz gerilerken bu defa Osmanlı aydınları, siyasetçileri şunu sormaya başladılar: Osmanlı'nın tekrar dirilişi için ne yapmamız lazım? Bir kısmı dedi ki "Batı ne yapıyorsa aynısını yapalım. Batının kanunlarını alalım onların devlet yönetim şeklini alalım, onların ekonomik modellerini alıp uygulayalım."

Tam bir batıcı anlayış.

Bir kısmı da tam tersini söyledi. Onlar Haçlı zihniyeti onlarda hiçbir hayır olmaz, hiçbir güzellik olmaz. Biz kendimize dönelim diye söyledi. Bir kısmı da Türkçülük, İslamcılık, Osmanlıcılık meselelerini söyledi.

Batının müspet anlamda bilgisi, hikmet, müminin yitik malıdır. Onu nerede bulursanız alın diye Peygamber Efendimizin hadisi var ya... "İlim Çin'de de olsa onu alınız, talep ediniz." Şeklinde. İslam'ın ve Müslümanların bakışı bir yerde ister teknoloji anlamda ister mimari anlamda ister sanatsal, ekonomik anlamda eğer varsa alacağımız bir şey onları alırız. Alacağımız kişinin Müslüman olup olmayacağını önemi yok. Biz, onlardaki o hikmeti, o ilmi, o bilgiyi alabiliriz. Dinimiz açısından sakınca yoktur. Âkif işte bu çizgide. Âkif dolayısıyla batının müspet anlamdaki ilmini alalım, diyor.

Şiirinden de bir örnek okuyalım:

"Alınız ilmini Garb'ın, alınız sanatını,

Veriniz mesainize hem de son süratini

Sade Garb'ın, yalnız ilmine dönsün yüzünüz

Çünkü kabil değil artık yaşamak bunlarsız

Çünkü millî yeti yok sanatın, ilmin yalnız."

Âkif diyor ki sanatsal anlamda almamız gereken bir şey varsa onları alalım. Dolayısıyla bu bakış açısında biraz dengeli bakıştır. Buna yönelik eleştiriler de olabilir. Batının ilmini, sanatını alırken kültürünü alma riski de vardır. Faraza sinema alanında sinema sanatıyla ilgili onların teknolojisini, imkanlarını alırken onların ürünlerini de alacak mıyız, alacakken neye dikkat etmemiz gerekiyor? Çünkü en büyük kültür aktarımlarından birisinin de sinema yönüyle olduğunu da biliyoruz. Çok mayınlı bir arazidir. Hele hele günümüzde, en küçük çizgi filmlerde bile gizli mesajların ne şekilde gizlendiğini biliyoruz. Böylesi durumlara karşı Batı sunduğu her şeyde masumane değildir, bunu da bilmemiz lazım.

Âkif'te Batının vahşi yönünü de görürüz. Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar derken yani emperyalist, sömürgeci batıyı, İslam ülkelerinde fitne uyandıran, Müslümanları birbirine düşürmeyi amaçlayan batıcı anlayış ve zihniyeti vahşi bir medeniyeti tek dişi kalmış bir canavar olarak sembolize eder. Bizleri uyarır. Doğu- Batı bağlamında düşündüğümüz zaman şöyle bir uyarısı da vardır:

“Ey koca Şark! Ey ebedi meskenet!

Sen de kımıldanmaya bir niyet et.

Korkuyorum, Garb'ın elinden yarın,

Kalmayacak çekmediğin mel'anet.”

Âkif'in 100 sene önce söylediği, korktuğu bu endişenin aslında bugün Batı eliyle tüm İslam dünyasına acımasızca uygulandığını görüyoruz. Ahlaki anlamda baktığımız zaman yani bugün batı dünyasında, İslam dünyasına gayriahlaki anlayış ve zihniyetlerin çok masumane bir şekilde empoze edildiğini görüyoruz. Şu an biz salgın dönemini yaşıyoruz, aşılarda, ilaç sektöründe ve bazı firmaların bazı devletlerin uygulamalarını durumlarını geciktirdiğini, kimi ülkelere hiç vermediğini, ölümlerin olmasını istediğini farklı bir silah olarak kullanmaya çalıştıklarını görüyoruz. Bugün Filistin'de, Türkistan'da, Orta Asya'nın bazı ülkelerinde, Keşmir'de en yakınımız Suriye ve Irak'ta demokrasi getirecekti bu insanlar. Demokrasi, insan hakları, özgürlük getirecekti Batı. Geldi ama ne ve nasıl!...

Bugün dünyada kanın en çok aktığı yer İslam dünyası. Âkif rahmetli bunu 100 sene önce söylüyor. Eğer biz sorumluluğumuzu kuşanmazsak, eğer biz söylediklerimizi yerine getirmezsek korkuyorum Garb'ın elinden yarın çekmediğimiz zorluk, sıkıntı kalmayacak.

Mehmet Âkif Ersoy yaşasaydı sizce gençlere neler söylerdi ve tüm bunlardan yola çıkarak siz gençlere neler söylemek istersiniz?

Mehmet Âkif Ersoy gençlere çok önem veriyor. Âkif'in Safahat'taki bir bölüm de Asım'dır. Dolayısıyla gençler için özel bir kitap yazmıştır. Burada bir tarafta Köse İmam var, bir tarafta Hocasade, Asım var.

Âkif gençlerden en çok ilim ehli olmalarını istiyor.

Sanat erbabı olsunlar, tembellikten uzak olsunlar.

Vatan, millet sevgisi çok çok yoğun bir biçimde olsun ister.

Ve samimiyet yine Âkif'in aradığı en önemli hususlardan bir tanesidir.

Bu arada hem Doğuyu hem de Batıyı bilen bir insan olmasını ister.

Çünkü kendisi de Fransızca biliyordu. Farsça, Arapça biliyor. Türkçeyi harika biliyor. Dolayısıyla dil bağlamında mükemmel. Dil aynı zamanda bir kültürdür. Batı kültürünü de Doğu kültürünü de İslam'ın özünü de gençlerimizin yetişmiş bir biçimde bilmesi, kavraması gerekiyor. Asım'ın kavgacı yönü var. Ama bu kuru bir kavga değil. Bilinçli bir mücadeleye sevk eder. Dolayısıyla gençlerin mücadele insanı olmasını ister. Vatanı için mücadele eden, ilmi yönden geliştiren, sanatsal yönü olan, başkasına el avuç açmayan, şiddete yönelmeyen genç ister. Âkif diyor ya:

“Asım'ın nesli. Diyordum ya. Nesilmiş gerçek:

İşte çiğnetmedi namusunu, çiğnetmeyecek.”

İfade ederken de Mehmet Âkif Ersoy'un gençlerimize yönelik söylediği en önemli husus, bir bilinç sahibi olmasıdır. Bir ideal ve dava sahibi olmadır. Mehmet Âkif, böyle bir davanın neferiydi. Tüm bu hususların üzerine eklemek isterim ki, her genç arkadaşımız mutlaka Safahat'ı okusun. Bizim geçmişte ve günümüzde yaşayan öncülerimizi bilmemiz ve tanımamız gerekiyor. Bu önemli. Âkif'in hayatını bildikçe onu sever, onun düşüncelerini sever ve daha çok ideallerine bağlanırsınız.

Yaşayan değerlerimize sahip çıkmalıyız. Âkif'in davası Allah ve Resulü davasıdır.

Gençlerimizin Allah ve Resulüne olan bağlılığı ve iman gereğini yerine getirme hassasiyetini bir kere daha vurgulamak isterim. Safahat'ı okuyan insan boş duramaz. Öğrenci ise okulda kendini en iyi biçimde yetiştirir, esnaf ise işini en güzel biçimde yapar. Tembellik yapmaz. Herkese örnek olur. Kişiliği ile, oturmasıyla, kalkmasıyla ahlakıyla örnek olur.

Geleceğe yönelik çok güzel hayallerimizin ve çabalarımızın olması gerekiyor. Bu anlamda Âkif'in bize çok güzel bir miras bıraktığını, çok güzel bir şahsiyet olarak sadece

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

Safahat'ı bırakmadığını büyük bir şahsiyet abidesi bıraktığını söyleyebiliriz.

Ne mutlu ki Âkif gibi şahsiyetimiz var, ne mutlu ki Türkiye Cumhuriyeti olarak millî marşımız İstiklâl Marşı ve böyle Mehmet Âkif Ersoy gibi bir insanın yazmış olduğu, onun düşünce ve ruh dünyasından geçen harika eserler şiiire dönüştü.

İnşallah bize kıyamete kadar da ruh, dinamizm verecek. Bize diriliş ruhunu aşılacak, bilinç aşılacak. Bu yüzden de Rabbimize hamd ediyoruz. Âkif'i sadece anmakla değil onu anlamak onun hayatını en güzel bir biçimde birbirimize de aktararak bu güzel örnekleri de yaşamayı da Rabbim hepimize nasip eylesin.

Müstesna Şair Mehmed Âkif

Metin Önal Mengüşoğlu

Öncelikle 2021 yılının İstiklâl Marşı Yılı ilan edilmesi ile ilgili görüşlerinizi bizlerle paylaşır mısınız?

Tarihçiler tarihin dilimlerini, 150 yıllarla asırlarla anarlar. Yani tarihi bir olay üzerinden yüzyıllar geçtiği zaman bile hatırlarda bir şey bırakmışsa o tarihe mal olmuş demektir. Bir kere İstiklâl Marşının, Mehmet Âkif'in kaleme aldığı o muhteşem marşın üzerinden 100 yıl geçmiş olması, onun artık kesinlikle tarihe mal olduğunu gösterir. Hükümetinde bunu nazara alarak, 2021'i yani 1921 den 2021'e, 100. Yılda İstiklâl Marşı ve Mehmet Âkif Yılı ilan etmesini son derece değerli buluyorum.

Elbette hükümetlerin böyle kararlar alması değerlidir ama biz halklar o ülkede yaşayan insanlar, İstiklâl Marşı okunduğu zaman tazime kalkan inşalar olarak belirli görevler üstlenmeliyiz.

Ben kendim kişisel olarak, hükümetin bu ilanı olacağını tahmin ettiğimden, üzerinde ciddi biçimde çalıştığım, İslam Milletinin İstiklâl Marşı isimli bir eseri kaleme aldım ve yayınladım,

Evet ben bir yazar olarak, Mehmet Âkif'in sevdalısı olarak, Mehmet Âkif'in sevdasının taşıyıcısı olarak, görevimi yaptığımı düşünüyorum. Hükümette görevini yaptı, ama şimdi halklarımıza insanımıza bir görev düşüyor o da İstiklâl Marşı'nın ruhunu, Mehmet Âkif'in Davası'nı omuzlamak. Çünkü artık Mehmet Âkif ve İstiklâl Marşı Devletin de resmi olarak kabulü ile, üzerinden 100 yıl geçtiği halde hala yaşıyor olmasını gözeterek tarihe mal olduğunu bugün resmen tescil etmiştir. O bakımdan son derece değerli buluyorum.

Değerli bulma sebebim sonucunda da bahsini ettiğim eserimi kaleme aldım yayınladım. İnşallah okunur diye de düşünüyorum.

Bize biraz eserinizden bahseder misiniz? Eseriniz bu yönüyle de önemli.

Şöyle söz edeyim, Türkiye Memur Sen başkanı beni aradı 2016 yılında, Mehmet Âkif köken olarak bugün ki Kosova'nın İpek kasabasının Suşise köyünden İstanbul'a göç etmiş Temiz Tahir Efendi'nin oğlu olduğu için, Arnavutluk'a gideceğiz, 6000 tane

Safahat bastırdık, onu orada dağıtacağız dedi Memur-sen, bana da orada Mehmet Âkif ile alakalı bir konferans teklifi yaptı. O zaman ki Millî Eğitim Bakanımız Nabi AVCI da aramızda idi. Gittik Arnavutluk'un Tiran şehrine, 6000 tane Arnavutça Safahat dağıttık. Bende bir konuşma yaptım, Konuşmam simultane olarak Arnavutça ve İngilizce olarak dinleniyordu. 5-600 kişilik seçkin bir topluluk karşısında konuşuyordum. Ben Âkif'i anlatırken, Âkif'in Kuran Şairi, Camideki Şair olması itibari ile Âkif'in sığındığı kelimelerden de söz ederek konuşmamı devam ettiriyordum. Fuaye de konferanstan önce tanıştığım 85 yaşında emekli bir profesör de en önce dinleyiciler arasında idi. Kulaklıktan Arnavutça beni dinliyordu. Benim konuşmam 10-15 dakika sürmüştü ki o esnada o yaşlı profesörün gözlerinin yaşardığını görmeye başladım ve dehşetli biçimde bana odaklanmıştı ki ben de 600 kişilik dinleyiciyi unuttum bende ona odaklandım, sanki sadece ona konuşuyordum. Bir süre sonra gözlerindeki yaşlar artık belirginleşmeye başladı, son derece yoğun bir duygu ile beni dinliyordu, tabi Mehmet Âkif'i dinliyordu esasen, ben sadece Mehmet Âkif'i aktarıyordum ve İstiklâl Marşı'nın ruhunu aktarıyordum. Konuşmam bitti koşu koşu sahneye geldi Arnavutça bir şeyler söylüyor ben anlamıyorum. Sonra yanında birileri bana fısıldadılar.

Adam diyormuş ki; "Mehmet Âkif'in İstiklâl Marşı, öyle bir ruh taşıyor ki, sadece Türkiye Cumhuriyeti'nin değil bütün İslam Milletinin İstiklâl Marşıdır." Bu bana çok dokunmuştu, boynuma sarıldı hüngür hüngür ağlıyordu. Dedim ki ben, Türkiye'ye döner dönmez, İslam Milletinin İstiklâl Marşı diye, Âkif'in bu İstiklâl Marşı'nı Dünya İstiklâl Marşları ile mukayese eden ve bu marşı analiz eden bir çalışma yapayım. O çalışmayı ta 2016'da zihnime koymuştum. Hükümetin de 2021'i Mehmet Âkif ve İstiklâl Marşı yılı ilan etmesi, Kitabın tam yayınına denk düştü. Yani hikayesi budur.

Bütün dünya istiklâl marşları, İslam Dünyasının İstiklâl Marşı ile mukayese ettiğimde, ne yazık mesela Suudi Arabistan'ın İstiklâl Marşını okuyanlar bilir, Kralı över. İngiltere İstiklâl Marşı Kralı Kraliçeyi över, dünyanın birçok marşlarını İstiklâl Marşı ile mukayese ettim. Yani Hazreti Peygamberin büyük hicreti başlattığı zaman Hazreti Ebubekir ile birlikte mağaraya sığındıklarında Hazreti Ebubekir'in kulağına fısıldadığı Arapça Tevbe Suresinde geçen "La Tahzen" diye bir ifade var ya, Türkçede "hüzünlenme" biçiminde de anlayabiliriz. Bununla başlatıyor İstiklâl Marşını. Baştaki "Korkma" aslında, "La Tahzen" dir. Sakın hüzünlenmedir, niye "Çünkü Allah bizimle dir" diyor Hz. Peygamber. Mehmet Âkif'te "Korkma" diye başlattığı İstiklâl Marşını" Hakkıdır Hakka Tapan Milletimin İstiklâl" diye bu sebeple bitiriyor.

Mehmet Âkif'in yazar ve şair yönüyle ilgili görüşlerinizi de bizimle paylaşır mısınız?

Mehmet Âkif, mahalle mektebine çok erken yaşlarda gitti. Fatih Sarıgül'de oturuyorlardı, Fatih Sarıgül, Fatih Camiine ve Fatih Medresesine çok yakın olduğu

için bir, ikincisi, Babası Temiz Tahir Edendi, İstanbul'da Medresede okumuş ve Osmanlı Sarayında Padişahların katıldığı tefsir sohbetlerine katılabilecek yüksek kalitede bir tefsir alimi olduğu için, Mehmet Âkif'i daha okuma yazma öğrenmeden, hafız yetiştirmek için Kuran bilgisi ile müzeyyen kılmış Mehmet Âkif Fatih Medresesinin civarında da babasının dışında öteki hocalardan ciddi anlamda Kuran dersleri almış birisiydi. Bu arada Mehmet Âkif'in estetik değeri zevki de çok yaygın olduğundan, o tarihlerde Arapça Farsça öğrenenler Arapçanın Farsçanın o melodisi ile yüklü Arapça ve Farsça kasideleri de okuyorlardı. Arapça Farsça kasideler okuyarak şiir zevki gelişiyor. Bu arada Arapça Farsçayı bırakıyor, zaten ana dili Annesi Buharalı bir Türk olduğu için ana dili Türkçedir. Türkçe'nin divan şiirini Fuzuli'den Baki'den, Şeyh Galip'ten Nabi'den okuyarak ciddi biçimde bizim edebiyatımızın temelini yani divan şiirini saraylarda okunan yüksek edebiyatı okuduğu gibi halk edebiyatını da okuyor. Çok erken yaşlarda mesela daha 16'lı yaşlarında Kuran'a hitap adlı şiirler yazıyor ve mecmualarda yayınlamaya başlıyor. Bir de tabi okuduğu okullarda Mehmet Âkif'in hocaları da o tarihin hocalarının hepsi aslında edebiyat bir fenci yoktur o tarihlerde. Mehmet Âkif veteriner hekimdir. Hayvanları tedavi eden bir insandır. Ama Türkçenin muhteşem şairlerinden birisi olmuştur. Veterinerlik onun sadece para kazandığı bir mesleği idi. Ama şairlik ve ediplik onun, yani bugünkü gençlerin diliyle hobisi, asıl meşguliyeti, asıl uğraşydı.

O bakımdan divan edebiyatını halk edebiyatını, tasavvuf edebiyatını, çok erken zamanlarda Arapça ve Farsçayı okuyup öğrenmişti.

Edebiyatımızın büyük ustalarını yani Fuzuliyi, Bakiyi, Şeyh Galip'i, Nabi'yi çok erken yaşlarda okuduğu için, ayrıca da Cenab-ı Allah bir kabiliyet vermiş. Hocaları da onu şiire teşvik ettiği için Mehmet Âkif veteriner hekim olurken, Halkalı Baytar Mektebi'nde okurken, yavaş yavaş baytar mektebinin hadiselerini şiire dökmeye başlamıştı.

Hem hocaları itibari ile hem babası hem de o tarihteki medreselerde, yani Arapça Farsça öğretilen medreselerde, kendisinin ana dili Türkçedir, kendisine yabancı olan Arapça ve Farsçayı şiirler okuyarak öğreniyorlardı.

O bakımdan düşünün ki şiir okuyarak Arapça öğrendi, Farsça öğrendi, Türkçe'nin zaten birçok usta şairini biliyordu, Mehmet Âkif şair olmasında ne yapsın.

Ama tabi bir başka husus var, çok önemli benim Müstesna Şair Mehmet Âkif kitabımı yazmama vesile olan şey, bakın ben çok erken yaşlarda Kuran'ı Kerim okuyordum. Hepimiz erken yaşlarda Kuran okumaya gönderiliyoruz. Bir gün hocamın biri bana dedi ki, sen kuran okuyor musun, okuyorum dedim. Öyle değil dedi, nasıl dedim. Yani anlayarak okuyor musun dedi, dedim ki ben Arapça bilmiyorum, meali var dedi, Hasan Basri Çantay merhumun bir meali vardı.

Mehmet Âkif'in I. Büyük Millet Meclisinde yakın arkadaşı Hasan Basri Çantay, onun Âkifname diye Âkif'i anlatan muhteşem de bir eseri vardır. Dedi ki mealini oku, meali

okumaya başladım. Mealde Şuara suresini gördüm. Şairler suresi, öyle sevinmişim ki, şiiri seviyorum, şiirde yazıyorum okudum okudum okudum fakat çok uzun bir sure, hiç şairlerden bahsetmiyor. Sadece sonuna doğru şairleri olumsuz zikreden ayetlere rastlayınca korktum. Kapattım kitabı, hocam sordu devam ediyor musun kitabı okumaya, kem küm etmeye başladım. Niye etmiyorsun dedi. Dedim ki şairler hakkında olumsuz şeyler söylüyor. Ne münasebet dedi, aç bakalım dedi, açtım, olumsuz şeyler söylüyor ama arkasında şöyle diyor, “Hakkı söyleyenler müstesna”. Yani şairleri, işte yalan söyleyenler, yapmadıklarını söyleyenler şeklinde zikreden ayetlerin arkasında “Hakkı söyleyenler müstesna” diye bir ayet vardır.

Bende hemen şimşekler çaktı, dedim Edebiyatımızda Hakkı söyleyen şair kim? O müstesna şair kim? Cevabımı yine kendim verdim. Mehmet Âkif dedim ve bir gün Mehmet Âkif'i anlattıysam, “Müstesna Şair Mehmet Âkif” diyeceğim dedim. Rabbimde ömür verdi nasip verdi kitabı yazım. Kitabın hikayesi de bu.

Mehmet Âkif İstiklâl Marşını yazmış ancak bunun dışında yine milletine yazdığı milletini anlattığı çok çok güzel şiirleri var, Safahat'ta bunları da görüyoruz. Şu anda sormak istediğim soru şu ki; Mehmet Âkif Ersoy için Türk Milletinin yeri önemi neydi? Mehmet Âkif'in Türk Milletine bakışı neydi, bu konudaki görüşlerinizi de bizimle paylaşılırsanız çok memnun oluruz.

Şimdi bakınız biz Osmanlı Devleti'nin bakiyesiyiz. Osmanlı Devleti bir biçimde kendini bitirdi ve yerine taptaze yepyeni bir Türkiye Cumhuriyeti Kuruldu ve İstiklâl Marşı nasıl 100 yıl yaşamış rüşünü ispat etmiş ise Türkiye Cumhuriyeti de rüşünü ispat etmiştir. Artık Türkiye Cumhuriyeti kökleşmiş bir devlet olarak elhamdülillah tarihe imzasını atmış bir Cumhuriyettir. Türkiye Cumhuriyeti'nin başından bugüne kadar, içerisinden Mehmet Âkif'i ve İstiklâl Marşını çıkarıp atın, sonra geriye dönüp bakın geriye ne kalır. Emin olun geriye çok az şey kalır.

Niçin söylüyorum biliyor musunuz? Unuttuğumuz noktaları hatırlatmak için söylüyorum. Mehmet Âkif İstiklâl Marşını yazmıştır ama İstiklâl Savaşının kahramanlarından biridir. Mehmet Âkif'in bu savaşçı kimliği ve kişiliği çoğu kere ihmal edilir. Mehmet Âkif 1919'da 1920'de İngilizlerin işgal ettiği İstanbul'dan gizli yollarla Ankara'ya gider ve millî mücadeleye katılır. Ne yapar millî mücadeleye katılan Âkif? Orada Hacı Bayram camiinde vaazlar vermeye başlar. Büyük Millet Meclisi kurulduğu zaman Âkife görev verilir, şehir şehir dolaşır. Kastamonu'ya gider, Balıkesir'e gider, Kayseri'ye gider, Eskişehir'e gider vaazlar verir hutbeler verir. İstanbul işgal altındadır, İngilizler işgal etmişlerdir. Ülkede 2 hükümet vardır. İstanbul'da bir hükümet vardır, Ankara'da yeni bir hükümet kurulmuştur. Yani ülke kaos içerisindedir, Mehmet Âkif ülkeyi şehir şehir dolaşarak sivil halkta zihnen İstanbul'a mı uyacak Ankara'ya mı uyacak zihni karışık.

Mehmet Âkif onların zihnini millî mücadeleye katmak üzere vaazlar ve hutbeler ile katkıda bulunur. Bu yetmez Mehmet Âkif'in Kastamonu Nasrullah Camiinde verdiği vaaz o tarihteki teknik imkanlarla teksir edilerek ordu komutanlarına gönderilir ve askeri birlikler içerisinde o vaazı dağıtılır. Askeri birlikler Mehmet Âkif'in o vaazının metnini okuyarak harekete geçer. Büyük Taarruz başlamadan önce Ali Fuat Cebesoy, 1. İnönü 2. İnönü, Sakarya Savaşı Büyük Taarruz var ya iş te onu yapan ordunun içerisine görevli olarak Mehmet Âkif gönderilir. Mehmet Âkif gider ordu içerisinde bir hafta dolaşır orduya moral takviyesi yapar. Mehmet Âkif 1. İnönü, 2. İnönü Sakarya Savaşı, Büyük Taarruzun manevi mimarıdır. Mehmet Âkif'i bu Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılı içerisinde çıkarıp attığımız zaman geriye Büyük Taarruz bile kalmaz. Onun için bir savaş kahramanı olarak hatırlanmalıdır. Savaş illaki ateşli silahlarla yapılmaz. Asıl savaş, hele hele bugünün savaşları bilişim savaşlarıdır. Bugünün savaşları kalem savaşdır, dil savaşdır, diplomatik savaşlardır ve bütün bunlarda Mehmet Âkif'in imzası vardır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda Mehmet Âkif'in imzası vardır. O bakımdan Türkiye Cumhuriyeti için Mehmet Âkif'in önemi Büyük Taarruzun kahramanlarından biri olarak hatırlanmakla akla getirilebilir. Yani bu nokta Mehmet Âkif için atlanıyor. İşte İstiklâl Marşı şairi, Millî Şair Büyük Millet Meclisinin Burdur Milletvekili diye hatırlanmak şair veya veteriner diye hatırlanmak yetmez. O bakımdan ölüm döşeğinde Mehmet Âkif ile röportaj yapan gazeteci, vefatına çok yakın, röportaj yaparken Âkif'e sorar, Üstat ne diyorsunuz hükümet yeni bir İstiklâl Marşı yazdıracakmış, der. Âkif ise boylu boyunca yatmaktadır, hiçbir takati yoktur, kolunu bile kıpırdatamazken birdenbire yatağın içerisinde doğrulur ve "Allah bu millete bir daha İstiklâl Marşı yazdırtmasın" diyebilir ve üzerine de 3 ay sonra vefat eder. O bakımdan Mehmet Âkif 'siz bir Türkiye Cumhuriyeti düşünülemez. İstiklâl Marşsız bir Türkiye Cumhuriyeti asla düşünülemez. Bu kadar önemi vardır. Bilmiyorum cevap oldu mu?

Mehmet Âkif üzerinden 100 yıl geçti artık tarihi bir olay dedik İstiklâl Marşı için, Mehmet Âkif Ersoy da artık tarihi bir şahsiyet bizim için. Mehmet Âkif Ersoy'u tarihi bir şahsiyet yapan özellikleri nelerdir? Bu soru ile ilgili olarak cevaplarınız içerisinde pek çok cevabı verdiniz aslında, bu soruya da cevap niteliğindeydi sözleriniz ancak bunun için de söylemek istediğiniz özel cümleleriniz varsa memnuniyetle dinleriz.

Şimdi bakın, şu asla unutulamaz, biz Müslüman bir toplumuz. Müslüman toplumuz sosyolojimiz Müslüman. Aramızda ateistler var, aramızda Hristiyanlar var, Ermeniler var Keldaniler var, Süryaniler var, onlar da bu toplumun birer üyesi. Ama bu toplumun kahir ekseriyeti, büyük çoğunluğu bu toplumun birinci kimliği Müslüman kimliğidir. Bir kere Türkiye Cumhuriyeti içerisinde bu Müslüman kimlik anıldığında Mehmet Âkif'in Müslümanlık anlayışı hatırlanmadan anılamaz. Mehmet Âkif Müslüman kimliği ile özellikle bu topluma Kuran'ı Kerim i dikta eden, Kuran'ı Kerim'i hatırlatan, Kuran'dan

kopuk bir dindarlığın olmaması lazım geldiğini hatırlatan, yani “Doğrudan doğruya Kuran’dan alıp ilhamı, aslın idrakine söyletmeliyiz İslam’ı” diyen bu zatı Müslüman kimliği içerisinde hatırlamadan, Mehmet Âkif’i anmadan Müslümanlık hatırlanamaz Türkiye Cumhuriyeti’nde. Birinci kimliği bu. O bakımdan, Müslümanlıktan söz ettiğiniz zaman hatırlanıza Mehmet Âkif’in gelmemesine imkân yok. Bakın siz hanım efendisiniz ama beyler varsa dinleyiciler arasında, Camilere cuma günleri gittiklerinde, hutbelerde ve vaazlarda, hocaların en fazla sığındığı şair kimdir sorusunun tek bir cevabı vardır, Mehmet Âkif’tir. Hutbelerde ve vaazlarda, ki Mehmet DOĞAN arkadaşımızın eserinin ismi de “Camideki Şair”’dir. Niye? Camidedir bu şair. O şair camideydi vefat etti gitti. Şimdi camide olan vaizler ve hatipler ne okuyorlar, Mehmet Âkif’in mısralarını okuyorlar. O zaman bu toplumun Müslümanlık tarihi içerisinde Mehmet Âkif mutlaka hatırlanır, bu bir. İkincisi demin söyledim, Savaşçı kimliği. Türkiye Cumhuriyeti’nin savaşları, İnönü savaşları, Sakarya savaşı, Büyük Taarruz, İstiklâl Savaşı, Çanakkale zaferi hatırlanmadan, bir tek kişi destan yazmıştır eşi ve benzeri yoktur o destanın, bütün şairler kıskanmaktadır onun o destanını, dolayısı ile bütün bu savaşların kahramanı olarak bugünkü mevcut kuruluşun temelinde Mehmet Âkif’in imzası vardır. O halde, şimdi Müslüman olarak hatırladık, savaşçı olarak hatırladık, peki şair olarak, müstesna şair demiştim, yani edebiyatımızın Hak’ı söyleyen en müstesna şairlerinden biridir Mehmet Âkif, şair olarak da hatırlarsınız Mehmet Âkif’i. Ne kaldı geriye? Mehmet Âkif aynı zamanda bir ahlak adamıdır. Mehmet Âkif’in hayatına bakın, Mehmet Âkif’in hayatı bir İslami ahlak modelidir. Sözünde durur, yalan söylemez, son derece dürüsttür, hiçbir emanete ihanet etmez, öyle değil midir? Dolayısı ile ömrü boyunca, yani hiçbir haram yememiş, hiçbir haram iş işlememiş, son derece düzgün bir ahlak adamıdır. Daha ne ister Türkiye Cumhuriyeti’nin insanları, bizim ülkemiz için Mehmet Âkif daha başka ne yapabiliirdi. Hatta bu ülkenin develeri, atları, merkepleri, hastalandığında onları tedavi eden de Mehmet Âkif’ti biliyor musunuz? Çok enteresan bir hatıra vardır. Mehmet Âkif bir gün Hilvan’a gider yani Mısır’a, Mısır’da bedevilerin, uyuz hastalığına tutulmuş develeri vardır, bedeviler Âkif’i sakallı görünce, “Hocam dua et de develerimizin hastalığı giderilsin” deyince, onlara Hz. Ali’yi hatırlatır. Hz. Ali’de Halife iken bir gün çöle gitmiş Hz. Ali’yi gören çobanlar “Dua et de develerimiz iyi olsun” deyince Hz. Ali onlara demiş ki, “Be hey şaşkınlar, develerinize dua değil katran lazım” demiş. Mehmet Âkif Hz. Ali’yi hatırlatarak bana biraz katran getirin. Katran topraktan çıkan Petrol türevi siyah bir maddedir. Onu tüyleri dökülmüş develere sürdüğünüz zaman uyuz hastalığı giderilir. Âkif bunu yaparak hem Hz. Ali’yi hatırlatır, hem de develerimizi tedavi eder. Âkif başka ne yapacaktı bizim topluma?

Mehmet Âkif Ersoy yaşasaydı günümüz gençlerine ne söylerdi? Bununla birlikte size de yönelteyim bu soruyu siz günümüz gençlerine ne söylemek istersiniz, biz Türkiye Yazarlar Birliği gençlik birimi olarak bu programları düzenliyoruz, olabildiğince genç kardeşimize ulaşmak ümidindeyiz. Mehmet Âkif'i anlatmak tanıtmak ümidindeyiz. Bu konuda bizlere neler söylersiniz?

Bunu Âkif'ten öğrenmek isteyen gençler, mutlaka Safahatı bir Osmanlı Türkçesi sözlük olarak, Mehmet DOĞAN kardeşimizin sözlüğü yeter de artar buna, o sözlükle birlikte orijinalinden okumalıdır. Birinci teklifim bu. Özellikle de onun asım bölümü vardır. Asım Mehmet Âkif'in genç modelidir, orda Asım'dan arzu ettiklerini, bugünün gençlerine de o günün gençlerine de Âkif zaten söylemişti. O bakımdan bizde eksik olan şey şu, bizim toplumumuz iyi kötü muhafazakâr bir toplum, çoğunluğu muhafazakâr olan bir toplum, dolayısı ile ibadetlere düşkünlükler itibariyle, alkolden haramdan sakınmak itibariyle titiz bir toplumda yaşıyoruz biz. Burası güzel, kötü bir şey değil ama eksik yanımız bizim, “Estetik ve Sanat” Mutlaka her genç kardeşim, kafasındaki kulağı, kalbinin kulağına yaslayarak kendi kendine, tek başına kaldığı bir ortamda şunu sormalı, Cenab-ı Allah beni yaratırken, tek tek bütün insanları, -şunu söyleyeyim, yeryüzünde yaşayan bütün inşalar biriciktir- Cenab-ı Allah bütün insanları biricik yaratmıştır. Herkes tek ve benzersizdir. Allah'ın sanatında fabrikasyon üretim yoktur. Yani fabrika bir zeytinyağı kutusu imal eder, bir kiloluk kutuları yan yana dizin hepsi birbirine benzer, ama bir anneden 12 çocuk doğar, yan yana dizin hiçbiri birbirine benzemez. Allah'ın sanatında fabrikasyon üretim yok. Allah bu sanat kudretini, insanın ruhuna üfleyerek bizde de var kıldı. Bütün insanlarda bu anlamda bir sanat yeteneği var. Kimimiz müziğe, kimimiz resme, kimimiz şiire, hikâyeye, hatırıma gelebilecek çizgiye yetenekli yaratıldık. Ama bunu ebeveynler belki keşfedemezler, okullar belki keşfedemezler. Ama belli bir olgunluk yaşına gelen her genç kardeşim kafasındaki kulağı kalbinin kulağına yaslayarak kendi kendine şunu sormalı Allah yaratırken bana ruhandan üfledi. Allah büyük bir sanatçıydı, eşsiz ve benzersiz bir sanatçıydı. Bana ruhandan üfleyerek mutlaka bir sanat kabiliyeti aşılamıştır. Acaba ben müziğe mi eğilimliyim? Resme mi eğilimliyim? Şiire öyküye, romana mı eğilimliyim? Fen ve Teknolojiye mi eğilimliyim? Bilişime mi eğilimliyim? Onu kendi kendine keşfetmeye çalışmalıyız. Size söylüyorum genç kardeşlerim. Cenab-ı Allah sizi yaratırken son safhada kendi ruhandan üfledi. Kendi ruhandan üfleyerek hepimizde yaratıcı bir kudret var etti. Ya müzik parçası ya resim ya öykü ya türkü buna benzer sanatın muhtelif alanlarında tabii fen ve teknolojiyi de sanat sayıyorum, yani bugün ihaları yapan sihaları yapan teknoloji ile uğraşan kardeşlerimin de birer zanaatkar olduğu, birer sanatkâr olduğunu düşünerek söylüyorum. O bakımdan her birimiz bu eksik yanımızı tamamlayalım. Yani okulları okurken meslek edinmek, oradan para kazanmak için okuyoruz ama onun dışında mutlaka kabiliyetimizi, yeteneğimizi açığa çıkaracak, yani şu Aydan Bebek diye bir bebek vardı, Akdeniz'in kıyılarına vurmuş jandarmanın

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

kucağında ölmüş bir bebek vardı Suriyeli, o bebeğin Türkülerini yakacak bir gence ihtiyacımız var. Yani onun türküsünü Müslümanlar yakmalı. Onun şiirini Müslümanlar yazmalı, onun öyküsünü onun romanını biz yazmalıyız. Ne olursunuz mutlaka ama mutlaka mesleğinizin dışındaki yeteneğinizi, yaratıcı gücünüzü kudretinizi, -bu yaratma kelimesinden sakın korkmayın-, Cenab-ı Allah'ın yaratışı ile bizim yaratışımız arasında fark var, yani yaratmak şu demektir; üretilen eserin benzersizliği demektir. Şimdi şunu necip fazılın Sakarya Türküsünü bir daha yazamazsınız. Yazarsanız taklit olur kopya olur. Mozart'ın Türk Marşı'nı bir daha bestelerseniz kopya olur, dolayısı ile sanat zaten benzersiz demektir, tek olan biricik olan demektir. İşte o biricik olanı var kılmaya çalışsınlar. Asım'ın doğru olmasını istiyordu Mehmet Âkif. Yani bir meslek sahibi olacak, bir iş gücü sahibi olacak, asla şiddet ve terör taraftarı olmayacak zaten bizim şu, Neşet Ertaş'ımız ne diyor hatırlayanlar var mıdır? Diyordu ki; "Bir yerde türkü okuyan bir insan görürsen, git yanına usulca yanaş otur ve onu dinle türkü okuyandan sana zarar gelmez", gençler müzikle uğraşanlar, resim yapandan, şiir yazandan, öykü roman yazandan insana zarar gelmez. Hiç insanlığa zarar gelmez. O yüzden mutlaka ama mutlaka sanat ve estetikle meşgul olmalılar. Benim özellikle tavsiyem bu. Hepimizin bir mesleği olur. Matematikçi oluruz cebirci oluruz, geometrici oluruz, fizikçi oluruz kimyacı oluruz, işte veteriner hekimdi Mehmet Âkif, yani hayvanları tedavi eden bir insandı düşünebiliyor musunuz, kocaman kocaman birtakım şırıngalar kullanıyordu hayvanları tedavi etmek için, ama o kocaman şırıngaları kullanan o adam narin şiirleri olmazdı o şiirleri nasıl yazdı. Dolayısı ile mutlaka ama mutlaka sanat ve estetik aynı zamanda ahlaklı biliyor musunuz? Yani sanat ve estetik inceltir insanı. İnce yapar naif kılar, güzel ahlaklı yapar. Benim tavsiye Âkif'in de tavsiyesi, Asım'da buydu, benimde genç kardeşlerime tavsiyem bu olsun olur mu?

Mehmet Âkif'e Dair

Prof. Dr. Necdet Ünüvar

Öncelikle 2021 yılının İstiklâl Marşı Yılı olarak ilan edilmesi ile ilgili görüşlerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Türkiye Yazarlar Birliği'ne de bizi böyle bir önemli bir konuda konuk ettiği için çok teşekkür ediyorum. İzleyenlere selamlarımı, sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum. Gülfem Hanım. İstiklâl Marşı aslında bir milletin dirilişini ifade eden bir manifestodur. Yüz yıl önce bin dokuz yüz yirmi bir yılında merhum Mehmet Âkif Ersoy'un yazdığı şiirin marş olarak bestelenmesi ile ve bizim her okuduğumuz zaman tüylerimiz hala diken diken eden ve mutlaka ayakta ve saygı duruşuyla okuduğumuz bir manifestodur. Türk milletinin kanıyla, canıyla ortaya koyduğu bin yıllık ana yurdun işgale kalkışan emperyalistlere karşı bir karşı duruştur. Malumunuz geçtiğimiz yıl meclis başkanımız Sayın Mustafa Şentop'un ilk imza sahibi olmasıyla bir kanun kanun teklif verildi ve bin dokuz yüz iki bin yirmi bir yılı İstiklâl Marşı yılı olarak ilan edildi. Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan kamuoyuna paylaştı ve bir kurum oluşturuldu. Ve bir yıl boyunca da İstiklâl Marşı'yla ilgili pek çok kitap, sergi, belgesel film, Mehmet Âkif'in külliyatı yeniden yayınlandı. Dolayısıyla dolu dolu bir Âkif Yılı geçirdik. İstiklâl Marşı yılının aslında Mehmet Âkif'i de anmamıza vesile olduğu bir yıl olduğunu ifade edebilirim. Bütün kurumlarımız, kuruluşlarımız Mehmet Âkif Andı Yazarlar Birliği de bu konuyla ilgili gerçekten önemli çalışmalar yaptı.

Bir milleti millet yapan değerler vardır. İstiklâl Marşımız da hem millî hem de manevî değerlerimizi ortaya koyan uzlaşma metnidir. Peki millî marşımızda gençliğe verilmek istenen mesajlar nelerdir?

Aslında şöyle söylemek lazım. Bugünün dünyasında yaşayan her yaştan gençlerimizin geçmişi değerlendirmek ve bizlere bu cennet vatanı armağan eden kahramanlarımızın ruh halini anlaması ve gelecek kuşakları anlatması için İstiklâl Marşı son derece önemli, gerçekten. Marşımız gerçekten düşman işgalini altında zulüm gören kahraman halkımıza korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak diye başlıyor. Yani ilk ifadesi korkma. Gerçekten baktığımız zaman bu cennet vatan uğruna olmaz ki feda ifadesinin de karşılığını bulduğu bir zemini de ortaya çıkartıyor. Bununla aslında İstiklâl Marşı'nı yazarken Mehmet Âkif vatanın her bir evladının gözünü kırpmadan düşman üzerine

gürlemesi ve gerekirse şehit olmasını da öngörüyor. Ama tabii Mehmet Âkif aslında İstiklâl Marşı'yla bir müjdeyi de veriyor. Doğacaktır sana vaat ettiği günler Hakk'ın kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın derken aslında bu ifadeyi gerçekten çok veciz bir şekilde ortaya koyuyor. Gençliğin aslında İstiklâl Marşı ile korkmaması, cesur olması, vatani koruma uğruna gerekirse şehit olmayı göze alması ama şehit olsa bile Hakk'ın vadettiği güzel günlerin yakın olduğunun müjdesini de veren çok önem bir mesaj.

İstiklâl Marşımız toplumumuzu bir araya getiren değerler manzumesidir. Muhtevası itibarıyla millî ve manevi kimliğimizin en güçlü ifadesidir. Bu sebeple de İstiklâl Marşı millî mutabakat metnidir. Peki buradan hareket edersek İstiklâl Marşımızın gençlik üzerindeki etkisi nedir?

Mehmet Doğan hocamızın ifade ettiği mutabakat metni ifadesi çok doğru gerçekten. Esasında Mehmet Âkif Anadolu topraklarında doğmuş birisi değil. Arnavut kökenli bir Anadolu evladı ama Türk milletine gönülden bağlı, dinine son derece bağlı, cesur ve milleti uğruna her türlü dünyevi zevkten kaçınmayı becerebilmiş nitekim İstiklâl Marşı yazılırken de kendisine teklif edilen 500 lirayı yoksul kadınlara verecek kadar da gönlü zengin büyük insan. İstiklâl Marşımız bin asırlık yıkılmaz bir çınar oldu. Gerçekten güncel kalmaya da devam ediyor. Gençlerimizin ufku açan bir ışık olarak ebediyen milletimizin daima zihninde gönlünde yer tutmaya devam edecektir. Bizlerde gerek törenlerde gerek stadyumlarda gerekse pek çok etkinlikte her zaman saygıyla ve ayakta İstiklâl Marşımızı dinliyoruz. Belki şunu ifade etmemiz lazım İstiklâl Marşı biliyorsunuz kanunla ilk 2 kıtası marş olarak kanunen kabul edildi. 2 kıtayı okuyoruz. Ama gençlerimizin 10 kıtayı da okumasını hakikaten arzu ederim. Belki İstiklâl Marşı üzerinden şunu da söylememiz gerekirse belki Safahat'ı İstiklâl Marşımızın diğer 10 kıtasını özümseyerek okumasını naçizane tavsiye ederim. İstiklâl Marşımızın enteresan birkaç yönü var. Bunlardan birisi şu belki bilinmeyen bir anekdot. Ben merhum Âkif 'in torunu Selma hanıma da sordum. O da işittim ama doğrulamadım dedi. Âkif ile ilgili şöyle bir şey okudum bundan birkaç yıl önce Azerbaycan'da Bahtiyar Vahapzade'yi beraber andığımız Sebul-u Reşad dergisi vesilesiyle Azerbaycan Bakü'ye gitmiştik. Orada enteresan bir anekdot okudum. Âkif her ezan okunduğu zaman ayağa kalkar ezan bitinceye kadar oturmazmış. Derler ki Âkif'in bu ezana olan saygısını Cenab-ı Hak onun şiiirini bütün bir millet şu an da 84 milyon Türkiye'de yurtdışında yaşayanlarla beraber 100 milyona yakın Türk vatandaşının her İstiklâl Marşı okunduğunda ayağa kalkıp dinlediği bir marş haline geldi. Yani adeta Cenab-ı Hak tarafından Âkif bu sevgisi, saygısı, muhabbeti ezana olan saygısının karşılığı olarak aldı diye düşünülebilir. Benim okuduğum metinde de böyle bir ifade vardı. Yine gençlerimiz için şunu da söylememiz lazım Safahat her bir gencin adeta elinden düşürmemesi gereken bir kitap. Bundan

zannediyorum 8-10 sene Yazarlar birliğinin Gençler için Safahat diye yayını da vardı. Yıllar önce ben onu okumuştum. Şimdi belki o kitabı da yenilemek gerekir. Çünkü artık günümüzde artık insanlar uzun metinler okumak yerine kısa metinlere meyil ediyorlar. Sosyal medya çağında 2010'lu yıllarda yenilemek gerekir. Sosyal medyanın diline uygun haline getirmek gerekir. Safahat'ı da mutlaka gençlerimizin okumasını tavsiye ederim. Ama okurken içinde İstiklâl Marşımızı bulamayacaklarını herhalde biliyorlardır. Çünkü Safahat'ın içinde İstiklâl Marşı yok. Çünkü şöyle bir şey söylüyor Âkif bu İstiklâl Marşı daha doğrusu marş olan şiir yayınlandıktan sonra bu benim değildir bu milletin malı dolayısıyla benim kitabımda olmaz diyor. Yani Safahat kitabına İstiklâl Marşını koymuyor merhum Âkif. Yani gençlerimizin Âkif'in o tasvir edeceği yönünü cesaretle dile getirdiği problemleri, kendi gününün şartlarının ifadeleri gerçekten manzum ifadelerde tasvir etmesini bir kez daha gözden geçirmesini naçizane tavsiye ederim. İstiklâl Marşı marş olarak kabul edildiği zaman Hamdullah Suphi Tanrıöver dönemin Maarif bakanı bir kez okuduktan sonra milletvekilleri ikinci kez, üçüncü kez okutuyor ve finale kalan o 6 şiirin hiçbirisi okutulmuyor. Yani bu yeterli diyorlar ve daha sonra Gazi Mustafa Kemal'in o zaman Atatürk soyadını almamıştı başkanlığındaki meclisteki kurul İstiklâl Marşı olarak kabul ediliyor.

Gençlik inşasından millet inşasına giden yolda İstiklâl Marşımızın rolü nedir?

Şimdi Türk milletinin geçmişini, geleceğini, kurtuluş destanına ondaki hazırlandığı o buhranlı günlerin izi var. O buhranlı günlerden çıkış ile ilgili güneş gibi parlayan cesareti var İstiklâl Marşında. Damarlarımızdaki asil kanın tarihimizden gelen birikimle nasıl buluştuğunu ve millet için nasıl bir cesur dalgaya dönüştüğünü anlatıyor. Yani millî bir bilinci anlatıyor. Belki gençliğin inşasında şüphesiz sadece İstiklâl Marşının Âkif'in pek çok dizesinde bunları görmek mümkün. Yani toplum olarak devraldığımız bizi ayakta tutan kültürel birikimi görmek mümkün. Güçlü binalar nasıl sağlam zemine daha güçlü bir şekilde inşa ediliyor kökleri daha derinde olan bir ağacın nasıl güçlü bir şekilde fırtınalara karşı direnildiği biliniyorsa esasında milletin de o asil damarındaki asil kanın gücüyle millet olmanın şuuru ve bilinci cesaretiyle milleti nasıl ayakta tuttuğunu nasıl inşa edildiğini görmek mümkün. Tabi milleti millet yapan unsurlardan bir tanesi de milletin yetiştirdiği evlatlardır. Bu evlatlarla soluk alır, yaşar, yaşatır onların bıraktığı mirasla yürür. İşte bu yetiştirilen evlatlar da milletlerin geleceğini inşa eder. İşte bu evlatlardan bir tanesi de Mehmet Âkif Ersoy'dur. Mehmet Âkif Ersoy'un hayatına baktığımız zaman yoklukları, çileleri, çektiği sıkıntıları görüyoruz ama bu çektiği sıkıntılara rağmen dimdik ayakta duran hakikaten onurlu, gururlu, mağrur diyebileceğimiz kadar iradesine hakim adeta zengin diyebileceğimiz kadar ihtiyacı olan parayı reddetmesi kendisine gelen paraları fakir fukaraya, ihtiyaç sahibi olanlara dağıtması, onuru gururu gerçekten bunların hepsini görmek mümkündür. Âkif'in şahsında o gençliğin inşasından milletin

inşasına giden yolu görmek mümkün. Tabii ki her şair şiirini yazarken o dönemden etkilenir. Yaşadığı çevreden, sıkıntıdan etkilenir. İstiklâl Marşının her bir satırında her bir kelimesinde onları çok rahatlıkla görebiliriz. Âkif adeta içinden gelen haykırmayı marş olarak bütün milletin zihnine, kalbine, gönlüne kazımış bir şairdir. Bir de şunu söylemek lazım malumunuz İstiklâl Marşı 'Korkma' diye başlıyor. Gazi meclis 2 kere gazi olmuştur TBMM. 1920'li yıllarda 1922'de Yunan işgaline karşı direnmiştir. Polatlı'daki top sesleri Ankara'da duyulacak kadar yakınlaştığı zaman meclis ona karşı direnmiştir. O yüzden Gazi meclistir. İkinci gaziliği de 15 Temmuz'da yaşamıştır. 15 Temmuz 2016'da hain darbe girişimine karşı emperyalist güçlerin uşaklarına karşı direnmiştir. Orada hakikaten bende orada mecliste bulunan bir milletvekiliydim. 15 Temmuz'da direnen yaşlısı, genci herkes işte o Âkif'in Korkma ifadesi gibi gerçekten korkuyu bu millet kalbinden atmıştır. O gün nasıl başta Başkomutanı Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan sokakta kadını, genci, ihtiyarı, erkeği, çocuğu herkes elinde hiçbir silah olmadan hiçbir direnme gücü olmadan sadece imanla çıkmışsa işte o belki de Âkif'in yazdığı 1921 yılında yazdığı o şiirdeki Korkma ifadesi bir dua şeklinde karşımıza çıktığı tecessüm etmiş halidir diyebilirim. O yüzden gerçekten milletin inşasında İstiklâl Marşımızın çok büyük bir rolünün olduğunu söyleyebilirim.

Mehmet Âkif Ersoy'un kişiliği ve Türk Milleti'ne bakışı ile ilgili neler söylersiniz?

Âkif hakikaten varlıklı bir ailenin çocuğu olarak doğdu ama daha sonra babasını kaybından sonra yenginden evleri yandı, yoksul bir genç olarak büyüdü. Eğitimini hiç aksatmadı. Veterinerlik fakültesini baytarlık mektebini birincilikle bitirdi. Aynı zamanda şiir yazdı, edebiyat insanıydı. Elinden kalem düşmedi. Önemli bir aydın oldu. Âkif mahcup birisiydi. Mütevazı, gönlü çok zengin birisiydi. Ve Âkif çok onurlu birisiydi. Biraz önce mağrur diyebileceğimiz kadar gerçekten gururuna düşkün birisiydi. Öyle ki veterinerlik fakültesini baytarlık mektebini birincilikle bitirdiği halde müdürü, Abdullah Hoca'ya yapılan bir haksızlıktan dolayı veteriner hekimliği yapmadı. Halbuki Âkif'in bir röportajında geçiyor gençler okursa işte Pasteur'u çok iyi bilen birisi. Baktığımız zaman Âkif'in veteriner hekimliği yapsaydı aşığı Pasteur değil Âkif bulurdu diye yorum yapılıyor. Gerçekten bu kadar başarılı birisiydi. Bu arada Âkif'in de Ankara Üniversitesi rektörü olarak gururla ifade etmeliyim ki bir nev-i Âkif Ankara Üniversiteli sayılabilir. Şöyle sayılabilir, Ankara Üniversite'sinin 19 tane fakültesi var. İlk fakültesi 1842 yılında Halkalı'da kurulan Baytar ve Ziraat mektebidir. Orada baytar mektebi 1930'lu yıllarda Ziraat'tan ayrılıyor Baytar mektebi olarak devam ediyor. Sonra 1946 yılında Ankara Üniversitesi kurulunca o okul Ankara Üniversitesi'ne taşınıyor. Dolayısıyla Ankara Üniversitesi'nin ilk fakültesi veteriner fakültesi 1842 yılında kurulan Halkalı'daki baytar mektebi olduğuna göre Âkif'in de bir Ankara Üniversitesi kökenli biri olduğu pekâlâ söyleyebiliriz. Ankara Üniversitesi'nin kurucu fakültelerinden

birisidir. Dolayısıyla bunun da gururunu yaşıyoruz. Âkif 'in şöyle de bir kişiliği var. Biraz önce ifade ettim, Arnavut kökenli olduğunu söylemiştim. Malumunuz 19. Yüzyılın sonlarına doğru artık o balkanlardaki hareketlerden sonra ırkçılık hareketleri başlıyor. İşte Yunanistan'da, Arnavutluk'ta. İşte Âkif oradaki Arnavutların direnişine karşı çıkıyor. Diyor ki bu Türk milletine karşı yapılan yanlış bir harekettir. Babası Arnavut olmasına rağmen kendisi o Arnavut direnişine karşı çıkıyor. Irkçılığa karşı çıkıyor. Âkif'in böyle bir özelliği de var. Yine cebindeki 0 500 lirayı hayır kurumlarına, mağdur kadınlara hediye ediyor. Gençlere de önem veren bir kişiliğe sahip. Ölümü öğrencileri tarafından kaldırılıyor. Yoksullar mezarlığına defnediliyor. Ama Âkif halkın gönlünde yaşamaya devam ediyor. Âkif bir toprak parçası nedir ki öyle de böyle de yaşayabilir. Âkif gururundan, onurundan asla taviz vermeyen aydın bir kişi. Belki şunu söylemek gerekir. Sevgili gençlere ben yanlarından hiç kalemi kâğıdı eksik etmemesini tavsiye ederim. Âkif'de yaşadığı çevreyi çok güzel tasvir eden birisi. İyi gözlem yapıyor ve gözlemlerini kâğıda döküyor, yayınlıyor. Neşriyata çok önem veriyor. Örneğin İstiklâl Marşı ile ilgili sipariş sıkıntıya girince gelen şiirler beğenilmiyor daha sonra Hamdullah Suphi Millî Eğitim bakanı o dönemdeki maarif bakanı Âkif'e bir mektup yazıyor. Artık senden başka çaremiz kalmadı lütfen bir şiir yaz. Ondan sonra Âkif şiiri yazıyor. 12 Mart 1921'de kabul ediliyor. Ama önce Kastamonu'da gazetede yayınlıyor şiirini. O değerli gençlerimizin sosyal medyada şimdi yazdığımızın beş dakika da değerinin hükmünün kalmadığı bir çağda yaşadığının farkındayım. Ama her şeye rağmen iyi tasvirler yapmak lazım, iyi gözlemler yapmak lazım, tarihe not düşmek lazım. Bakın bugün belki Âkif'in öldüğü zaman parası yoktu, belki kefenini alabileceği kadar parası bile yoktu. Ama Âkif'in acaba yazdığı şiirin kaç kat trilyon verseler bu şiiri yazabilirler! Bakın Âkif'in o Safahat'taki gerçekten ortamı tasvir eden ve dili de o kadar güzel kullanımından sonra Arap millî yetçiliği çabası içerisinde olan birtakım çevreler bir Âkif oluşturma çabası içerisine giriyorlar. Ama başaramıyorlar. Ama Arapça hakikaten müthiş bir belagatı olan müthiş bir dildir. Ama buna rağmen şiiri çıkaramıyorlardı. Ama Âkif kalpten yazıyordu. Gençlerimizin Âkif'ten edinebileceği özellikler cesarettir, iyi bir gözlemdir, yazmaktır ve asla onurunu çiğnetmemektir. Buradan çıkarabileceğimiz en önemli derslerden bir tanesi budur.

Mehmet Âkif Ersoy yaşasaydı sizce gençlere ne söylerdi? Tüm bunlardan yola çıkarak siz gençlere neler söylemek istersiniz?

Ben gençleri çok seviyorum. Gençler bizim için enerji kaynağımız. Gençlerden çok şey öğrendiğimi söylemek isterim. Gerek siyasi gerek akademik hayatımda gençlere çok önem verdim. Ama Âkif üzerinden bir şeyler söylemem gerekirse aslında Âkif Safahat'ın Asım bölümünde orada Asım'ın şahsında bir gençlik tarifi yapıyor. O dönemde biliyorsunuz Mehmet Âkif'in Asım'ı ile Tevfik Fikret'in Haluk'u konuşuluyor. Haluk üzerinden

de Tevfik Fikret'in bir kavramsallaştırması var. O da bir millî gençlik tasavvuru var. Haluk, Tevfik Fikret'in oğlu yani yaşamış ama Asım Âkif'in zihninde, gönlünde tasavvur ettiği gençlik. Onun üzerinden bir gençlik tasavvur ediyor. Haluk Avrupa'ya gidiyor, dil öğrensin diyor ruhi zemininde de güzel işler yapsın diye Tevfik Fikret'in tabiriyle. Haluk orada yabancı cereyanlara kapılıyor hatta din değiştiriyor hatta şöyle bir şey de söylenir bir Hıristiyan kızla evlenir, Florida'da 70 yaşında öldüğü zaman baş papaz olarak hayatını kaybediyor. Yani Tevfik Fikret'in o Haluk'un üzerinden kavramsallaştırarak millî lik olmuyor. Ama Âkif'in Asım üzerinden verdiği birtakım öğütler var. Mesela Âkif öncelikle Türk gencinin bedensel yapısının güçlü olmasını istiyor. Bu çok önemli bir şey. Kendisi de genç, sağlam gürbüz olmalıdır. Bu yüzden spor yapmalıdır diyor. Kendisi de güreşe çok düşküdü. İstanbul boğazını bir yakadan diğer bir yakaya yüzerek geçtiği söylenir. Binicilik yapardı, gülle atıyordu, taş atma yarışmalarına katılıyordu. Dolayısıyla Âkif'in gençlerden beklediği birinci özellik beden sağlığı. Bu yüzden gençlerimizin de birazcık elektronik dünyadan kopup hakikaten spor yapması gerektiğini söyleyebiliriz. Bir doktor olarak da şunu söyleyeyim genç sayılmayız ama artık gençlerle beraberiz. Gençlere şunu söylemek isterim: İleride iki organa çok ihtiyaçları olacak. Bir tanesi beyin, ikincisi kaslar. Beyin için sürekli okumak, beyni geliştirmek, beyni zorlamak gerekir. Sürekli ters hareketler yaparak, ikinci bir dil öğrenmek, daha çok okumak, ezberlemek, işte birtakım entelektüel faaliyetlerde bulunarak beyni geliştirmek lazım. Kasları geliştirmek için de spor yapmak lazım. Sadece yürümek değil, yüzmeyi, ağırlık kaldırmayı tavsiye ederim. Yani mutlaka bir aktivitesini sağlamasını tavsiye ederim. İleride beyin ve kas ile ilgili sıkıntı yaşamasın diye. Âkif ruh yapısının da güçlü olmasını istiyor. Yani imanlı, gayretli, mütevekkil, tembellikten uzak, hazıra konmayı düşünmeyen, hırs ve kıskançlıktan uzak bir gençlik istiyor. Allah'a dayan, sa'ye sarıl, hikmete râm ol... Yol varsa budur bilmiyorum başka çıkar yol derken aslında bunu kastediyor. Yine eğitim ve öğretim ile ilgili gençlerin marifet bilgi yani fazilet sahibi yani ahlak sahibi olmasını istiyor. Bunun da ancak eğitim ve terbiye yoluyla öğretimle olabileceğini ifade ediyor. Ve orada diyor ki Hadi tahsilini ikmale tez elden, hadi! Çünkü milletlerin ikbali için evladım marifet birde fazilet, iki kudret lazım diye sesleniyor. Dolayısıyla Âkif gençlerimiz için marifet ve fazileti tavsiye ediyor. Âkif'e göre, bilgisiz ahlak, miskinlik ve zayıflığa; ahlsız bilgi ise, milletlerin ruhunun zehirlenmesine sebep olur derken esasında bunu kastediyor. Yine Âkif ilime de çok önem veriyor. Hatta Asım'ın yurtdışına gönderiyor. Yurtdışına gittikten sonra da oranın ilmine alıyor. Özellikle Almanya'da maddenin kudreti, zerriyesini yani atom kuvvetini öğrenmeye çalış diyor. Ondan sonra buraya geldiğin zaman da bunu uygula şeklinde ifade ediyor. Yani o yüzden biz de yurtdışı ile temasın olmasını istiyoruz ama gençlerimizin yurtdışına gittikten sonra tekrar geri dönüp öğrendiği bilgileri ülkemiz ve milletimiz yararına kullanmasını istiyoruz. Âkif'in bir başka tavsiyesi çalışkanlık. Sakın ey nûr-i dîdem, geçmesin beyhude eyyamın; Çalış, hâlin müsaitken... derken esasında çalışkanlığı ifade ediyor. Kim kazanmazsa

bu dünyada bir ekmek parası, dostunun yüz karası, düşmanın maskarası! diye ifade ediyor. Diğer bir husus dine bağlı olmak, aslında Kur'an'ın canlı bir kitap olduğunu, sadece ölümlere değil dirilere de hitap eden bir kitap olduğunu söylüyor. Yine ahlak ve vatan sevgisi Âkif'in gençlerden beklediği şey. Belki şöyle 4 tane temel özellik üzerinde özet yapabiliriz. Esasında gençlerden ideal gençlikten. Gençlerin bir defa marifetli olması öngörüyor. Yani ilimde, teknikte, sanatta, en iyisi olmasını istiyor. İkincisi fazilet, iyi ahlak sahibi, huyunun güzel olması ve tutarlı bir kişilik sahibi olmasını istiyor Âkif. Diğer iki özellikte liyakat niteliği üst düzeyde olacak ve iyi yetişmiş olacak her konuda. Ve vicdanlı olacak. Yani marifet, fazilet, liyakat ve vicdan diye belki özetleyebiliriz gençlerden beklentisini. Sevgili gençler Safahat'ı okursa ki okuması çok rahat ve kolay kitaptır hem de ecdadın dilini de geliştirmiş olur gençlerimiz. Zengin bir kelime dağarcığına da sahip olacak. Olayların ne kadar basit tasvir edildiğini görürüz, esasında tecrübe ve donanım birazcık da insanların sahip olduğu özellikleri çok basitçe ifade edilmesi ile tarif edilebilir. Orada da gençlerimizin Âkif'in ne kadar sade, basit, güzel gözlemlerle bulunduğu durumu, çevreyi, ortamı ve olayları izah ettiğini görecektir. O yüzden de Safahat defalarca okunması gereken bir kitaptır. Madem ki konuşmamızın konusu İstiklâl Marşı yılı İstiklâl Marşımızın 10 kıtasını hadi ezberleyemiyorsak bile hiç olmazsa birkaç defa okumak, özümsemek, sindirmek Âkif burada ne dedi acaba biraz düşünmek icab eder diye düşünüyorum. Bizi yayına konuk ettiğiniz için Âkif'i konuşma fırsatı verdiğiniz için çok teşekkür ediyorum. Bir anekdot anlatmak istiyorum. Geçtiğimiz aralık ayında rektörlükte Âkif ile ilgili küçük bir sergi açtık. Âkif'in ölüm yıl dönümü vesilesiyle 26 aralık ayındaydı. O günde Panama büyükelçisi Mariela Sagel hanımefendi geldi. Benim gördüğüm en entelektüel büyükelçilerden birisidir. Mariela hanım geldi, konuştuk, Panama ile Ankara Üniversitesi işbirliği vs. konuştuk dedim ki hanımefendi sayın büyükelçi aşağıda bizim millî şairimizin sergisi var gezmek ister misiniz? dedim. Tabii ki hocam dedi. İndik aşağıya, veteriner dekanımız Ender hocamız ve veterinerlik fakültesi hocamız Tamay Başağaç Gül hocamız sorumlusu bize sergiyi gezdiriyor. Âkif'in veteriner olduğunu söyledim, orada müdürü Abdullah Bey'e yapılan bir haksızlıktan dolayı bir istifa mektubu yazdığını söylüyorum, Osmanlıca o mektubu gösterdim. İzahını Tamay Hoca yapınca hanımefendi çok etkilendi biz de veterinerlik fakültesi yok dedi birkaç defa veterinerlik fakültemize geldi daha sonra şimdi Ankara Üniversitesi ile Panama arasında Âkif üzerinden bir veteriner iş birliği yapacağız. Orada veterinerlik fakültesinin kurulmasıyla ilgili Ankara Üniversitesi bir öncülük yapacak. Böyle bir hayırlı bir şey oldu. Ama şöyle bir şey daha oldu çok enteresan müthiş bir millî marşlar tarihi ile ilgili yazı yazıp gönderdi 15 gün sonra İspanyolca. Ben onu Türkçeye çevirtip Ankara Üniversitesi'nin sitesine koydurttum. Millî marşlar ile ilgili Mariela Sagel hanımefendinin entelektüel çok güzel bir makalesiyle karşılaşmış oldum. Bu vesileyle anmış olalım.

Mehmet Âkif Ersoy ve Millî Birlik İdeali

Prof. Dr. Rıdvan Canım

Öncelikle 2021 yılının İstiklâl Marşı Yılı olarak ilan edilmesi ile ilgili görüşlerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Yaşamakta olan değerlerin bile unutulduğu bir zamanda, ölenleri hatırlamak, hatırlayabilmek, anmak büyük bir “erdem” kuşkusuz. Dolayısıyla bu asil davranışı ve kararı, her şeyden önce karşılığının ödenmesi son derece zor bir vefa borcunu ödeme gayreti ve çabası olarak görüyorum, takdir ve teşekkür ediyorum. Ve 2021 yılının “İstiklâl Marşı Yılı” olarak anılması kararını alanları, bu uygulamaya katılanları, bu gönül seferberliğine katılan tüm Âkif dostlarını saygıyla selamlıyorum burada.

Mehmet Âkif Ersoy’un kişiliği ve Türk Milletimne bakışı ile ilgili bizi bilgilendirir misiniz?

Âkif’in, her şeyden önce bizim siyâsî ve edebî tarihimizde bir ahlâk ve dürüstlük timsâli, bir millî heyecan şairi olarak ebedileşmiş bir insan olduğunu kabul ve itiraf etmek gerekir. Nitekim aşağıdaki mısralar, O’nun bir karakter abidesi olduğuna işaret eden dizelerdir:

Hayır hayâl ile yoktur benim alışverişim

İnan ki; Her ne demişsem görüp de söylemişim

Şudur cihanda benim en beğendiğim meslek

Sözüm odun gibi olsun; hakikat olsun tek

Âkif, sadece Türk milletinin değil, belki dünya şiirinin en üstün birkaç manzumesini söyleyen bir şairdir. O, 1873 yılında İstanbul gibi dünyanın gözbebeği bir şehirde doğmuştu. Babası aslen bugün Kosova toprakları içerisinde bulunan İpek’ten, annesi ise Buhara’dan kalkıp Tokat’a gelen bir aileye mensuptu. Yaradılışın şu garip cilvesine bakın ki bu büyük şair, sanki mensubu bulunduğu ailenin kökenleri itibarıyla de bir cihan imparatorluğunun coğrafi sınırlarına işaret ediyor gibiydi. İlerleyen yıllarda çileli bir tahsil ve memuriyet hayatı bekler onu. Anadolu’yu ve Rumeli’ni, Arabistan topraklarını gezip görme ve buralarda görev yapma fırsatını bulur. O, Türkçe, Arapça, Farsça ve Fransızca’yı çok iyi bilen mükemmel bir âlimdi. Bir ömür boyu duygu dolu idealist bir yürek taşıyan güçlü bir şairdi. Ve O memleketi için kendini feda edebilecek derecede fedakâr ve gayretli bir devlet adamı idi aynı zamanda.

Peki Âkif'i bir vatansever olarak üzen, hatta uykularını kaçırın şey neydi acaba? Dikkatle bakılırsa ülkemizde millîyetçilik hareketlerinin başlamasından en az yarım asır önce Balkanlarda Sırlar, Bulgarlar, Romenler, Arnavutlar ve Yunanlar bu büyük devletin altını oymaya çoktan başlamışlardır. Devlet idaresinin güçsüzlüğünden istifade eden Avrupa'nın "tek dişi kalmış canavarları" Osmanlı ülkesini yağma etmeye, talan etmeye başlarlar. Balkan savaşı başlı başına bir felâkettir. Bu savaşlarda yüzbinlerce vatan evlâdı cephede şehadet mertebesine yükselirken vatan toprakları da günden güne elden çıkar. Savaşın açtığı yaralar tahammül edilmez sınırlara ulaşır. Önce Balkan Savaşı, ardından Birinci Dünya Savaşı ve son olarak İstiklâl Savaşı Âkif'in yüreğinde açılan yaralara tuz üstüne tuz basar.

Hiç şüphe yok ki, Mehmet Âkif bizim büyük medeniyetimizin çığılığıdır, feryadıdır. O, "bülbülün feryadı"nı ve "istiklâlin ruhu"nu iliklerimize kadar bize hissettiren kişidir. Yıkılmaya yüz tutmuş, dört bir yandan ağır saldırılara maruz kalmış, gövdesinden büyük parçaların koptuğu böylesine büyük ülkeyi yeniden uyandırmak için ruhumuzda büyük bir ateşin parlaması gerekirdi. Eğer bu ateş olmasaydı o zaman biz sadece etten ve kemikten ibaret bir ceset olurduk. İşte Âkif o bedene o ruhu üfleyen insandır. Onuru incinen bir büyük millete; büyüklüğünü yeniden hatırlatan, onu ayağa kaldıran ve ona istiklâlin onurunu yaşatan insandır Âkif.. Yine o, vatani kadar, bu toprakları "vatan" yapan millete de derinden bağlıdır. Bu asil millete sonsuz imanı ve güveni vardır. O yüzden de ümidini hiçbir zaman kaybetmez, mücalededen asla vazgeçmez.

O istiklâlimiz ve istikbalimiz için çığılığını yükselten bir şairdi: Bakınız *Hakkın Sesleri*'nde ne diyor Âkif?

*Hani, millî yyetin İslâm idi... Kavmiyyet ne!
Sarılıp sımsıkı dursaydın a millî yyetine.*

*"Arnavutluk" ne demek? Var mı Şer'at'te yeri?
Küfr olur, başka değil, kavmini sürmek ileri!*

*Arab'ın Türk'e; Laz'ın Çerkes'e, yâhud Kürd'e;
Acem'in Çinli'ye rüchâmı mı varmış? Nerde!*

*Müslümanlıkta "anâsır" mı olurmuş? Ne gezer!
Fikr-i kavmiyyeti tel'în ediyor Peygamber.*

*En büyük düşmanıdır rûh-i Nebî tefrikanın;
Adı batsın onu İslâm'a sokan kaltabanın!*

...

Artık ey millet-i merhûme, sabâh oldu uyan!
Sana az geldi ezanlar, diye ötsün mü bu çan?

Ne Araplık ne de Türklük kalacak, aç gözünü!
Dinle Peygamber-i Zîşân'ın ilâhî sözünü.

Türk Arab'sız yaşamaz. Kim ki "Yaşar" der, delidir!
Arab'ın, Türk ise hem sağ gözü, hem sağ elidir.

Veriniz başbaşa... Zîrâ sonu hüsrân-ı mübîn:
Ne Hilâfet kalıyor ortada billâhi, ne din!

"Medeniyet!" size çoktan beridir dış biliyor;
Evvêlâ parçalamak, sonra da yutmak diliyor.

...

Bunu benden duyunuz, ben ki evet, Arnavud'um...
Başka bir şey diyemem... İşte perîşan yurdum!..

Ve "Ramazan Duası" adlı şiirinden.

Yâ Rab, şu muazzam Ramazan hürmetine,
Kaldır aradan vahdete hâil ne ise;
Yâ Rab, şu asırlarca süren tefrikadan,
Artık ezilip düşmesin ümmet ye'se.

"Umar mıydın?" adlı şiirinden.

Ne hüsrandır ki: Doldursun bugün tevhidin enkâzı,
O, hâkinden nebîler fıskıran, iklim-i feyyâzı!

Gölgeler kitabındaki "Hala mı Boğuşmak?" adlı şiirinden.

Sen! Ben! desin efrâd, aradan vahdeti kaldır;
Milletler için işte kıyâmet o zamandır.
Mâzîlere in; mahşer-i edvârı bütün gez:
Kânûn-i İlâhî, göreceksin ki, değişmez.

...

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

Yekpâre kesilmiş tutulan gâye için de,
Vahdetten eser yok bir avuç halkın içinde!
Post üstüne hem kavgaların hepsi nihâyet;
Hâlâ mı boğuşmak? Bu ne gaflet, ne rezâlet!

...

Cem'iyete bir fırka dedik, tefrika çıktı:
Sapsağlam iken milletin erkânını yıktı.

Yine "Gölgeler" den..

Birleşmesi kâbil mi ya tevhîd ile ye'sin?
Hâşâ! Bunun imkânı yok, elbette bilirsin.

...

"Süleyman Nazif'e" adlı şiirinden.

İslâm'ı, evet, tefrikalar kastı, kavurdu;
Kardeş, bilerek, bilmeyerek, kardeşi vurdu.

Can gitti., vatan gitti, bıçak dîne dayandı;
Lâkin, o zaman silkinerek birden uyandı.

Bir gör ki: Bugün can da onun, kan da onundur;
Dünyâ da onun, din de onun, şan da onundur.

Bin parça olan vahdeti bağlarken uhuvvet,
Görsen, ezeli rabita bir buldu ki kuvvet:

Saldırda da kırk Ehl-i Salîb ordusu, kol kol,
Dört yüz bu kadar milyon esîr olmaz, emîn ol.

Mehmet Âkif'i çağını aşan ve bugüne ulaşan şair yapan özellikler nelerdir?

Bununla ilgili olarak söyleyebileceğim ilk söz, "samimiyet" olabilir. Onun şiirini tesirli kılan "samimiyeti"dir. Bir diğer husus da herhalde vatanına ve milletine karşı yüreğinde taşıdığı duygular olmalıdır.

İstiklâl Marşı'nın yazılma sürecini bizimle paylaşır mısınız?

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

Tabii her şeyden önce milletçe yaşadığımız o sıkıntılı günlerde, ümitleri yeşertecek, bağımsızlık ruhunu ateşleyecek, kalpleri birleştirecek millî bir marşa ihtiyaç vardı. Bunun için de Maarif Vekâleti, ülke çapında bir yarışma açmağa karar vermişti. Bu yarışma ile ilgili olarak önce Hâkimiyet-i Millî ye Gazetesi'nin 7 Kasım 1920 tarihli sayısında bir ilân yayınlanır. Ve yarışmaya katılacak eserlerin 23 Aralık 1920'ye kadar ilgili bakanlığa teslim edilmesi gerektiği açıklanır. Yarışmada birinci olacak esere 500 lira ödül verileceği de ilânda yer almıştır. Yarışma, ülke çapında büyük ilgi görür. Gelen eserlerin sayısı 724'ü bulmuştur. Ne var ki memleketin en uzak köşelerinden eserler geldiği halde Ankara'da oturan, milletvekili olan, istiklâl mücadelemize hem bedeni hem de ruhu ile katılan şair Mehmet Âkif'ten hâlâ bir eser gelmemiştir. Tabii bu durum, Millî Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Tanrıöver'in dikkatini çeker. Araştırılır, sonunda Âkif'in bu yarışmaya katılmama sebebinin konmuş bulunan maddî mükâfattan ileri geldiği anlaşılır. Konuyla ilgili olarak kendisini sıkıştıranlara Âkif'in cevabı hazırdir ve o nispette anlamlıdır: "Milletimin kurtuluş müjdesini verecek, imanını terennüm edecek bir eseri parayla yazacak karakterde bir adam değilim." Bunun üzerine durum Bakan'a iletilir. Hamdullah Suphi de şaire kısa bir mektup yazarak yarışmaya mutlaka bir eser göndermesini, para konusunun istediği şekilde çözümlenmesinin mümkün olacağını söyler.

Aslında Âkif'in yazacakları hazırdir, belki sadece kâğıda dökülmesi gerekiyordu. Zira beklenen millî marş, Âkif'in ruhunda çoktan oluşmuştu. Âkif'in Tâceddin Dergâhı'nda bir iki gece sabahlamasıyla şiir tamamlanır ve arkadaşlarından biri tarafından Bakanlığa iletilir. Âkif'in çalışması, seçilen yedi şiir arasında yer alır. 1921 yılı Şubat ayında yazılan şiir, 1 Mart 1921'de Millet Meclisi kürsüsünden Hamdullah Suphi tarafından okunur ve milletvekillerinin heyecanlı alkışlarıyla karşılanır. Meclisteki görüşmeler devam ederken Kırşehir Milletvekili Müfit Efendi, Âkif'in şiirinin bir kez daha okunmasını teklif eder ve Milletvekili Refik Bey de teklife katıldığını, ancak ayakta dinlenilmesini arzu ettiğini belirtir. Meclis başkanı şiiri okumak üzere Hamdullah Suphi'yi kürsüye davet ederken, milletvekillerine de ayağa kalkmaları ricasında bulunur. Ve nihayet Meclis, Mehmet Âkif'in şiirini 12 Mart 1921 Cumartesi günü saat 17'45'de oy çokluğu ile millî marşımız olarak kabul eder. Ardından bir defa daha ayakta dinlenilmesi ile tören sona erer. Eserin oylanması ve aşırı tezahürat karşısında millî marşımızın yazarı Âkif oylamaya da katılmayarak dışarı çıkmıştır.

Ödül meselesi nasıl halloldu diye merak edenler için hemen belirtelim; Millî Eğitim Bakanlığı'nın ortaya koyduğu 500 liralık bu ödülü Âkif'in almadığı ve Kızılay'a bağışladığı söylenir. Bazı kaynaklarda da Âkif'in bu parayı aldığı fakat tek kuruluşunu dahi harcamadan Müslüman kadın ve çocuklarına iş öğretmek için kurulan Dârü'l Mesâî (İş Evi) adlı bir hayır derneğine bağışladığı belirtilmiştir.

İstiklâl Marşı, ilk önce 17 Şubat 1921'de *Sebilü'r Reşad* ve *Hâkimiyet-i Millîye*'de basılır. Daha sonra 21 Şubat 1921'de de Kastamonu'da çıkan *Açık Söz Gazetesi*'nde neşredilir.

Bilindiği gibi Âkif, yazdığı şiiri, yani "İstiklâl Marşı'nı Safahat'ına almamıştır. "Niçin almadınız?" diye sorulduğunda: "O benim değil, milletimindir" cevabını verdiği söylenir. İstiklâl Marşı'nın yazıldığı Tâceddin Dergâhı'nın bulunduğu sokağa Ankara Belediye Meclisi'nin 30 Ekim 1949 tarihli kararıyla Mehmet Âkif Ersoy adı verilmiştir.

Efendim, İstiklâl Marşı'mızın kısaca yazılış hikayesi de budur. O, milletimizin kahramanlık destanıdır. Bundan dolayı "Türk milletindenim!" diyen, milletinin tarihiyle gurur duyan herkesin İstiklâl Marşı'nın manasını da çok iyi bilmesi gerekir. Zira, Sevr Antlaşması ile aziz vatanımız parçalanmak istenmiş, yer yer işgale uğramış, bayrak boyun bükmüş, güzel İzmir Yunan'ın kirli çizmeleri altında kalmış, Bursa'da Osman ve Orhan Gazi'nin mübarek kabirleri çığnenmiş, bir ara başkentin Kayseri'ye nakli düşünülmüş, fakat imanından ve ümidinden ilham alan Âkif; kanımız kadar sıcak, bayrağımız kadar aziz, imanımız kadar kuvvetli bu marşı kaleme almıştır. İstiklâl Marşımızın, büyük milletimizi ebediyete kadar ayakta tutacak son derece sağlam mısralarla örülmüş ölmez bir şaheser olduğu unutulmamalıdır.

Mehmet Âkif Ersoy yaşasaydı sizce gençlere neler söylerdi?

Bence Mehmed Âkif, gençlere bugün söylenmesi gerekeni "dün" söylemiştir. Nerede söylemiş? Safahat'da.. Esasen Safahat'da söylediklerinin neredeyse tamamı memleketin gençlerine dairdir. Yani "Âsım"ın nesli dediği Türk gençliğine. İstikbalin emanetçileri olarak gördüğü bu milletin inançlı evlatlarına. Gençlerimiz, eğer Âkif'in emanetine sahip çıkmak istiyorlarsa, böyle bir kaygıları, böyle bir idealleri varsa, acaba bize düşen nedir, Âkif dedemizin bizden beklentileri nedir diye merak ederlerse lütfen önce Âkif'in ölümsüz eseri Safahat'a baksınlar ve O'nun söylediklerini mısra mısra dikkatlice okusunlar.

Tüm bunlardan yola çıkarak gençlere siz neler söylemek istersiniz?

Ne söylenebilir ki bütün bunların üstüne. Söylenmesi gereken ne varsa Âkif söylemiş aslında. Gençlerimiz herhalde şunu hiç unutmamaları gerekir: Bu topraklardan nice kavimler, nice inançlar gelmiş geçmiş. Asırlar boyunca bir arada, birbirlerinin hakkına hukukuna saygı duyarak, huzur içinde yaşamışlar. Türküyle-Kürdüyle, Lazıyla-Çerkeziyle, Boşnağıyla-Arnautuyla, Arabıyla-Süryanisiyle ve daha niceysiyle bu millet onca yıl birlikte yaşamış mı yaşamış. Geçmişteki bu tabloyu şimdi biz birilerine anlatamıyoruz. Ne işi var Iraklıların, Suriyelilerin, ne işi var Afganlıların buralarda diyor birileri. Ama bunu diyenler şunu unutuyorlar belli ki. Çok değil 80-100 yıl öncesine

gidersek eğer, bugün bizim üzerinde rahatça yaşadığımız şu topraklar için can verenler arasında bu insanların dedelerinin de olduğunu görüyoruz. Çevrenizdeki şehitliklere bir göz atarsanız o insanların buralara neden geldiklerini çok iyi anlarsınız aslında. Ama hiç kimse, onlar bu toprakların istiklâli uğrunda can verirken “*ne işleri vardı burada?*” demiyor. O şehitliklerde Suriyeli de var, Iraklı da var, Yemenli de Mısırlı da Libyalı da Bosnalı da Kosovalı da Azerbaycanlı da var. Efendim lütfen dikkatli olalım. Mesele Suriyeli, Iraklı meselesi değildir. Uyanalım artık uyanalım asırlık uykulardan. Adamın derdi başka. Adam diyor ki “ben sizin bu topraklardaki birlik ve beraberliğinizi bile hazmedemiyorum. Sizi bölüp parçalamaya çalışıyorum. Siz ise Bosna, Kosova, Irak, Suriye, Azerbaycan deyip büyüme hayal ediyorsunuz” diyor. “Ben o koca imparatorluğu bin bir hile ile parçalayınca parçaladım, siz hala birlik beraberlikten bahsediyorsunuz” diyor.

Sevgili gençler; birileri sırf bölüp parçalamak için atasözü üretmiş, bize de ezberletmişler. “*Ne Şam’ın şekeri ne Arab’ın yüzü.*” diye bir laf uydurup bunu bize de ezberletmişler. Biz de deyim yerindeyse “yemişiz” bunu. Gözümüz aydın, şimdi ne Şam kaldı ne Arap, hepsinden kurtulduk. Rahat olalım diyeceğim ama yine rahat yok. Çünkü bu yetmemiş onlara sıra şimdi içeriye gelmiş. Dostlar, bu sözleri söyleyenler belli de inanana ne demeli. Zavallı, “devlet” rüyası görüyor. Öyle demişler ya kendisine. Ama o şunu fark etmiyor, o şunu bilmiyor. Dün Irak’ı, Suriye’yi, Mısır’ı, Arabistan’ı, Yemen’i, Ürdün’ü, Fas, Cezayir ve Tunus ve Libya’yı Osmanlı’ya karşı kıskırtanlar, ellerine silah verenler onlara da aynı şeyi söylüyorlardı. Saldırın, ayaklanın, isyan edin, sizin de bir devletiniz olsun. Ne oldu, isyan ettiler birer birer. Devletleri olduğunu zannettiler. O devletleri verenler, bugün hepsini birer birer geri alıyorlar mı almıyorlar mı? Kürt kardeşim, Türk kardeşim hala uyanmıyor, hala uyanamıyor.

Bilindiği üzere Âkif’in Safahat’ındaki önemli şiirlerinden birisi de “*Süleymaniye Kürsüsünde*” adını taşır: Feryatlar yine istiklâl, istikbal, birlik ve beraberliktir, vatanın geleceğidir.

Ey cemâat, uyanın, elverir artık uyku!

Yok mu sizlerde vatan nâmına hiçbir duygu?

Düşmeden pençesinin altına istikbâlin,

Biliniz kadrini hürriyyetin, istiklâlin.

“Birlik” diyoruz, “beraberlik” diyoruz. Kopmayalım, ayrılmayalım diyoruz. Çok güzel elbette. Ama işte tam bu noktada şunu sormak isterim ben de sizlere. Köpeklerine bile başka bir milletin ismini vermeyi bu millete kim ya da kimler öğretti dersiniz. Biz ki bir zamanlar neredeyse bütün dünya milletlerinin saygı duyduğu ince ruhlu, zarif bir millet

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

idik. Bizi bu kültürden, bu inceliklerden kim koparıp uzaklaştırdı, kim? Biz bir zamanlar 70 küsur milleti bir bayrak altında asırlarca yaşatan bir medeniyeti inşa eden bir millet değil miydik? Ne oldu bize? Bu soruyu kendimize sıkça sormalıyız.

Safahat'ındaki “*Tevhîd Yâhud Feryâd*” ve Gölgeler kitabında yer alan “*Vahdet*” başlıklı manzumeleri onun derin sorgulamalarının şiiiridir. Biraz önce de belirttim. Her yerde şu mısraları haykıran yine Âkif'tir;

Girmeden tefrika bir millete, düşman giremez;

Toplu vurdukça yürekler, onu top sindiremez.

TEFRİKA. Yani ayrılık-gayrılık. Yani sen-ben. Yani bölünüp parçalanma. Ey millet, ey ahali, ayrıl da nasıl ve ne adla ayrılırsan ayrıl. Bölün! Aynı dinden olduğun yetmez, mezheplere ayrılacaksın bir de çeşit çeşit cemaatlere bölüneceksin, farklı ırklara mensubiyetin yetmez, ırkçılığını, kavmiyetçiliğini köpürteceksin, senden olmayanı aşağılayıp ötekileştireceksin, bunlar da yetmez, partilere, derneklere ayrılacaksın, sağcı-solcu, sünni-alevi olup ayrılacaksın, bunlar da yetmez şimdi de birbirine düşman olacaksın, birbirinin kuyusunu kazacaksın, birbirini hasım ilan edeceksin, çatışacaksın ve savaşacaksın... İşte istenen budur. Biz birbirimizi yok edeceğiz, onlar da oturup seyredecek. Ve sonuç, “Şark” adlı şiirinde de söylediği gibi: “*Gazâ*” nâmıyla *dindaş öldüren bîçâre dindaşlar*”. Evet, Kelime-i Şahadet getirerek Müslüman kardeşini acımasızca öldüren Müslümanlar. Senaryoyu yazanlar, projeyi hazırlayanlar başarmışlar mı? Görülen o ki başarmışlar. Şimdi Müslümanlar birbirini ne için, ne adına öldürdüğünü bilmeden savaşırken onlar koltuklarında kahvelerini içip keyifle bunu seyrediyorlar mı? Evet.

Yine Âkif'in şu çığlıklarına bir kulak verelim beraberce:

Ah! Karşımda vatan nâmına bir kabristan

Yatıyor şimdi nasıl yerlere geçmez insan?

Şu mezarlar ki, uzanmış gidiyor, ey yolcu,

Nereden başladı yükselmeye, bak, nerede ucu!

Bu ne hicrân-ı müebbed, bu ne hüsrân-ı mübîn

Ezilir rûh-i semâ, parçalanır kalb-i zemin!

Azıcık kurcala toprakları, seyret ne çıkar:

Dipçik altında ezilmiş, parçalanmış kafalar!

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

Bereden reng-i hüviyetleri uçmuş yüzler!

Kim bilir hangi şenaatle oyulmuş gözler!

«Medeniyet» denilen vahşete lânet eder,

Nice yekpâre kesilmiş de sırtmış dişler!

...

Bakmayın, hem tükürün çehre-i murdarımıza!

Tükürün: Belki biraz duygu gelir ârımıza!

Tükürün cebhe-i lâkaydına Şark'ın, tükürün!

Kuşkulansın, görelim, gayreti halkın, tükürün!

Tükürün milleti alçakça vuran darbelere!

Tükürün onlara alkış dağıtan kahbelere!

Tükürün Ehl-i Salîb'in o hayasız yüzüne!

Tükürün onların aslâ güvenilmez sözüne!

Medeniyet denilen maskara mahlûku görün:

Tükürün maskeli vicdânına asrın, tükürün!

Sevgili gençler, izzetli ve iffetli genç kardeşlerim. Bugün Irak'ta, Suriye'de, Filistin'de, Afganistan'da şurada burada öyle de Türkiye'de çok mu farklı? Daha dün, 15 Temmuz olaylarını yaşadık biz milletçe. Bu ülkenin sokaklarında ölen kim, öldüren kimdi? Görünüşte hepsi bu ülkenin insanı değil mi? Bu ülkede 40 yıldır sürüp giden sözüm ona "kardeş kavgası"nın mantığı, izahı nedir peki? Ama Türkiye'nin bir farkı var diğerlerinden yine de...! İşte o da senaryoyu yazanları çıldırtmaya yetiyor. Nedir o? Ne yapsalar ne etseler, bu millet onların istediği gibi bir oyuna bir türlü gelmiyor. Zaman zaman yaklaşıyor, ancak bu asil milletin derin sağduyusu galip geliyor, oyun bozuluyor, yine olmuyor, yine olmuyor. Şükür ki olmuyor. İnşallah kıyamete kadar bekledikleri olmayacak. Ve bu milleti birbirine boğazlatmak isteyenlerin umutları inşallah boşa çıkacaktır. Aslında 15 Temmuz gecesi, sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın dediği gibi; Cenab-ı Hak ülkemizi, devletimizi ve milletimizi bir büyük,

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

belki de tarihin en büyük fitne ve belalarından birisinden ve onun ardından gelebilecek bir yabancı işgalinden korumuştur. Yürekler tam da Âkif'in dediği gibi toplu vurmıştır, o yüzden de o insanları top sindirememiştir. Elbette Allah'tan en büyük temennimiz milletimize de bu hadiselerden ders çıkarmayı, ibret almayı, birlik ve beraberliğini korumayı nasib eylesin. Duamız budur.

Değerli gençler; “Birleştirme, birlik, Allah'ın birliğine inanma” gibi anlamlara gelen “tevhid” kelimesi, esasen insanı ve kâinatı anlatan bir kavramdır. Birlik ve beraberlik insanın ve milletlerin olduğu kadar kâinatın da nizamıdır. Peki Âkif bir kâhin miydi? Hayır, belki sadece ilerisini görebilen ve vatanını çok seven bir aydıdı. Şimdi size onun bu özelliğini ortaya koyan çok veciz bir örnek vermek istiyorum sizlere. Ama çok dikkat ediniz lütfen. Yer: Kastamonu'da tarihi Nasrullah Camii. Tarih: 19 Kasım 1920. Âkif'in, vaaz kürsüsünden halka söylediklerine kulak verelim lütfen.

“Müslümanlar! Milletler topla, tüfekte, zırhlılarla, ordularla, uçaklarla, silahlarla yıkılmıyor, yıkılmaz. (Yıkılmadığını, yıkılmayacağını 15 Temmuz gecesi hep beraber gördük ve yaşadık mı? Gördük ve yaşadık...!) “Milletler ancak aralarındaki rabıtalara, bağlar çözülerek herkes kendi başının derdine düştüğü zaman yıkılır... İslâm tarihini söyle bir gözden geçirecek olursak, güneyde, kuzeyde, doğuda, batıda yıkılmış ne kadar Müslüman devleti varsa hepsinin tefrika yüzünden, aralarına sokulan fitneler, fesatlar, nifaklar, şikaklar, ayrılıklar, düşmanlıklar yüzünden bağımsızlıklarına veda ettiklerini, başka milletlerin esareti altına girdiklerini görürüz. Kardeşlerim, ecdadımızın bize kanları, canları pahasına emanet ettikleri, yadigâr bıraktıkları o uçsuz bucaksız coğrafyaları, o dünyanın en zengin, en verimli topraklarını vere vere bugün avuç,içi kadar yere tıklılık kaldık. Hadi diyelim ki evvelce düşman önünden perişan bir halde kaçarken, arkada sığınabilecek barınabilecek bir ocak yahut bir bucak bulabiliyorduk. Fakat gözünüzü açınız, iyice bilmiş olunuz ki artık dinimizi, imanımızı, ırzımızı, namusumuzu, çoluğumuzu, çocuğumuzu barındırabilmek için arkamızda hiçbir yer kalmamıştır. Şayet düşmanların hilelerine, iftira ve tuzaklarına, yalanlarına kapılarak birbirimize girmeye, birbirimizin kanını içmeye bir süre daha devam edecek olursak, Allah korusun bu son Müslüman ülke de ayaklar altında çiğnenip gidecektir.”

Sevgili gençler! Lütfen dikkatinizi çekerim, Âkif bunları 100 küsur yıl önce söylemiş. Kehanet mi, hayır, aslında bana sorarsanız olsa olsa, ibret alınmayan bir tarihin tekerrürüdür sadece bu yaşadıklarımız. Ve Âkif şunu da söylemekten çekinmez. İslam'ın insana dair korumak istediği en temel haklar; mal, can, ırz, namus ve haysiyet yani izzet ve şereftir. Âkif'e göre insanların hunharca canından edilmesi, malının mülkünün gasp edilip tarumar edilmesi, masum çocukların ve zavallı ihtiyarların hayvanlar gibi boğazlanması karşısında ses çıkarmayan Müslümanlar, unutmaları ki dünyadaki bu umursamazlıklarından bir gün mutlaka hesaba çekileceklerdir.

“Alınlar Terlemeli” adlı şiirinde; “*Cemâ’atten uzaklaşmak, uzaklaşmaktır Allah’tan.*”

Derken; “*Nasıl yekpâre milletler var etrafında bir seyret? Nasıl tevhîd-i âheng eyliyorlar, ibret al, ibret!*” diyen de yine Âkif’tir. Tabii bunları iyi bildiği için de bir türlü gözüne uyku girmez Âkif’in. Ümitsizliğin, karamsarlığın ve bitkinliğin insanımızı çepçevre sardığı o Kurtuluş Savaşı günlerinde köy köy, kasaba kasaba dolaşarak karşılaştığı insanlara hep şu ayet mealini okur ve şöyle der: “*Allah’ın yardım ve inâyetinden ümidinizi kesmeyin. Zîrâ, kâfirlere başkası Allah’ın yardımından ümidini kesmez.*”(Yusuf Sûresi : 87.ayet) Bu ayetten aldığı ilhamla da;

“*Âtîyi karanlık görerek azmi bırakmak*

Alçak bir ölüm varsa, eminim budur ancak”

Mısralarını terennüm eder. “İman demek, zillet demek değildir. İman demek, taarruza, tecavüze, hakarete tahammül etmek, din düşmanlarının kahredici zulümlerine boyun eğmek değildir. İman demek, izzetle yaşamak, izzetle ölmek demektir. Bizden evvel gelip geçen mü’minleri mahşerde yüzümüze tükürtmeyelim. Hayat bizim için ar olmasın, şeref olsun. Şerefle ölmeyi, ar ile yaşamaya tercih edelim.” diyen de yine Âkif’tir.

Âkif, tabii bir yandan bunları söylerken bir yandan da vatan topraklarının bir bir elden çıkışı karşısında yeni nesilleri, yani gençliği nasihat yerine şiddetle sarsmayı tercih eder. Esasen söylediği şudur gençlere: “Şöyle bir düşün, elinde şu hayat için feda etmedik neyin kaldı? Şeref mi, şan mı, din mi, iman mı, vatan mı, insanlık duygusu mu, hak mı, vicdan mı, mezar mı, türbe mi, ecdadın kemikleri mi? “Evet, hayata feda etmediğimiz hangi kutsal kalmış elimizde?” Kuşkusuz bu sarsıcı soruların muhatabı sadece gençler değil, hepimiz bu soruların cevabını derin derin düşünmek zorundayız.

Yeri gelmişken şunu da söylemek isterim: Belli birtakım kesimler, ülkede felaket senaryoları üreterek bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde yıkıma davetiye çıkarabilirler. Sosyal çatışmanın ortaya konulması, senaristlere, aktörlere ve figüranlara havale edilip oynanması mümkündür ama sonuçta ne tür yıkımlara neden olabileceği önceden kestirilemeyecek kadar da denetim dışıdır. Allah korusun, eğer bu senaryo uygulamaya konulursa, inanın bu ülkede ne Türk kalır, ne Kürt kalır, ne de bir başkası.. Bunun en canlı örneklerini görmek isteyenler hemen yanbaşımızdaki Irak ve Suriye’ye bakabilirler...! Onun için var olan enerjimizi birbirimizi yıpratmada harcamamalıyız. Edirne’den Hakkari’ye, İzmir’den Kars’a kadar serbestçe gezebildiğimiz şu geniş vatan coğrafyasını bölüp parçalamaya kimin gücü yeter söyler misiniz? Ama bir şey var unutmamız gereken: Birlik ve beraberlik...!

Birlik ve beraberlik düşüncesinden, idealinden, birlikte yaşama kültüründen konuşuyoruz. Âkif, bu ideale, bu düşünceye ömrünü adanmış bir insandı. “Medeniyet, vatani sevmek ise, kültür; başkalarının vatanını aşağı görmemek ve aşağılamamaktır” derler. Herkesin

vatanı kendine mübarek olsun, ama herhalde en önemlisi de Allah kimseyi vatansız bırakmasın. Sevgili gençler, şunu asla unutmayalım...! Vatansız kalırsak sadece vatansız kalmayız. Evimiz barkımız kalmaz, ailemiz kalmaz, din kalmaz, dil kalmaz, bayrak kalmaz, ezan kalmaz, cami kalmaz, özgürlük kalmaz hatta ar ve namus, izzet, iffet ve şeref kalmaz. Hiçbiri kalmaz.

Âkif, batıyı çok iyi tanımış çok iyi etüd etmiştir. Şöyle der: “Avrupalılar ele geçirmeye karar verdikleri memleketin halkı arasına önce ayrılığı sokarlar, senelerce milleti birbiriyile boğuştururlar. Ne yaptığını bilmeyen halk bu şekilde yorgun düştükten sonra gelip çullanırlar. Bugün de bize karşı aynı siyaset kullanılıyor. Batının her yerdeki siyasetleri budur. Hindistan’da, Endülüs’te, Cezayir’de, Balkanlarda, İran’da, Afganistan’da, Irak’ta, Suriye’de, Mısır’da, Libya’da, Filistin’de, Yemen’de, Cezayir’de hep böyle yaptılar. Bugün İslam dünyası üzerinde yaptıkları bu değil midir? Ülkemizde tezgahlanmak istenen oyun bunların bir devamı, bir parçası değil midir? Bunu görmek, bunu anlamak için vatanın tarumar olması mı gerekir? Batının takip ettiği siyaset hep aynı siyasettir. Bu hiç değişmemiştir ve hiç değişmeyecektir. Hükümetleri ve liderleri değişecektir ama İslam dünyası üzerindeki emelleri, hesapları ve niyetleri asla değişmeyecektir. Bunun değişmesini beklemek ham hayaldir, saflıktır.

Âkif ömrünü Hakka ve milletine adanmış bir kişi olarak yaşadı. Bu büyük milletin bir aydını, bir evladı olarak bu büyük mirasın yağma ve talan edilmemesi için, bölünüp parçalanıp yok olmaması için kalemiyle mücadelesini son nefesine kadar verdi. Kabri üstünden rahmet yağmurları eksik olmasın. Allah, bu vatan toprakları uğrunda, mukaddes bildiğimiz bütün değerler uğrunda canını verenlerden razı olsun ve onları cennetiyle sevindirsın. Bizlere de bu mücadelelerden ders ve ibret almayı nasib etsin inşallah.

Konuşmamı bitirirken izninizle şu düşüncelerimi de sizlerle paylaşmak isterim doğrusu. Sevgili gençler. Şunu unutmayalım. Zaman, demokrasi ve hukuk devleti ilkelerinden taviz vermeden, milletin ve devletin geleceğini tehdit eden tüm terör örgütlerine, tüm yapılara karşı amansız bir mücadele yürütme zamanıdır. Hepinizin bildiği üzere Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan, hemen her konuşmasında, “Tek Millet, tek bayrak, tek vatan, tek devlet” vurgusunda bulunarak; “bu ilkeler etrafında bir olacağız, iri olacağız, diri olacağız, kardeş olacağız, hep birlikte Türkiye olacağız” diyor. Önümüzde başka bir yol, başka bir alternatif, başka bir seçenek yoktur. Türkiye’nin demokrasiden, hukuk devletinden, temel hak ve özgürlüklerin güvence altında olduğu bir sistemden başka alternatifi yoktur, gidecek başka yolu da yoktur. Birliğini, beraberliğini, kardeşliğini güçlü tutan bir Türkiye’de huzurun, istikrarın, kalkınmanın önünde hiçbir engel olamaz. Bu ülke geçmişte, “milletle rağmen milleti idare etme” anlayışının bedelini, çok ağır şekilde ödedi. Siz hatırlamasanız da babalarınız, dedeleriniz bunları unutmadı.

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

Ve şunu da unutmayalım ki, bölgesindeki ve tüm dünyadaki mağdurların ve mazlumların umidi ve umudu olan Türkiye'nin dimdik ayakta durması, bununla kalmayıp sürekli güçlenmesi, 80 milyon vatandaşımızla birlikte, yüzlerce milyon insanın beklentisidir. Bu kardeşlerimizi boynu bükük, kalbi kırık bırakamayız. Ellerini ovuşturarak Türkiye'nin sıkıntıya düşmesini, diz çökmesini, pes etmesini bekleyenleri bugüne kadar sevindirmedik. İnşallah yarın da sevindirmeyeceğiz. Rabbim millet olarak yar ve yardımcımız olsun. Rabbim bu milleti, bu ülkeyi ilelebet korusun, muhafaza etsin. Allah birlik ve beraberliğimizi, kardeşliğimizi bozmasın. İnşallah, bizi birbirimize düşürmek, düşman etmek isteyenler, aramıza fitne ve fesat tohumları ekenler hüsrana uğrasın. Düşünürsek başkaları rahat yaşasın diye ölmek o kadar kolay bir şey değil. Öyleyse bize bu vatanı üzerinde özgürce yaşanabilecek bir toprak parçası kılan, böylece bize miras bırakan aziz şehitlerimize Allah'tan rahmet, ailelerine sabır diliyoruz. Gazilerimize de minnet ve şükranlarımızı sunuyoruz.

Asım'ın Nesli ve İstiklâl Marşı

Selim Cerrah

Öncelikle 2021 yılının İstiklâl Marşı Yılı olarak ilan edilmesi ile ilgili görüşlerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Öncelikle Türkiye Yazarlar Birliği'ni tebrik ediyorum, Türkiye Büyük Millet Meclisimiz bu kararı oy birliğiyle aldı emeği geçen herkesi ve sn Cumhurbaşkanımızı tebrik ediyorum. Türkiye Yazarlar Birliğini sadece 100. yıl sebebiyle değil, kıymetli Mehmet Doğan abi öncülüğünde 40 küsur yıldır her 27 Aralık'ta ve 12 Mart'ta Tacettin Dergâhı önünde gerçekleştirilen buluşmalar sebebiyle de tebrik ediyorum, ben de son 20-25 yıldır bu buluşmalara katılıyorum, katılmaya gayret ediyorum. İstiklâl Marşımızın yâd edilmesi önemli bir duyarlılık böyle bir öncülük yapılmış olması bütün takdirlerin üzerinde bu konuda emeği olan Türkiye Yazarlar Birliği'nde emek vermiş olan tüm yöneticilere teşekkür ediyorum, tebrik ediyorum, Allah razı olsun. Ramazan-ı Şerif ayındayız, bizi izleyen bütün kardeşlerimizin Ramazan-ı Şerifini tebrik ediyorum. Ümmet-i Muhammed'in yükselişi, yücelişi ve dirilişi için vesile ve vasıta olmasını Cenab-ı Hak'tan niyaz ediyorum.

İstiklâl Marşı, İstiklâl Mücadelesinin zirve metnidir, başka ve büyük bir tebrik ise İstiklâl Mücadelesini yürüten topraklarımızı istila etmek, bizi bu topraklardan söküp atmak isteyen batılı güçlere karşı vatani savunan, mücadele eden, burayı kalıcı vatan kılarak bize emanet bırakanların hepsini şükranla anmak gerekiyor. İstiklâl Marşı'nın 100. yılını konuşuyorsak İstiklâl Mücadelesi'nin varlığına şahitlik ve tanıklık etmemiz gerekir. Onlara da şükranlarımızı ifade etmiş olayım. Ayrıca sizlere de teşekkür ediyorum bizi bu anma konsepti içine dahil edip dostlarımızla buluşturduğunuz için.

Âkif'in “Çanakkale Şehitlerine” şiirinde şöyle bir kesit var:

Asım'ın nesli.. diyordum ya.. nesilmiş gerçek:

İşte çiğnetmedi namusunu, çiğnetmeyecek

Peki hem bu kesitten hem de program başlığından hareket edersek Asım kimdir? Mehmet Âkif'in çokça zikrettiği “Asım'ın nesli” ile kastedilen ya da kastedilmek istenen nedir?

Asım şiiri aslında Âkif'in hayat felsefesidir. Neyiz ve ne olmamız gerekiyor? Şiire başlarken iki eski dost olan Köse İmam ile Âkif sohbet ediyor. Eski hatıraları yad

ediyorlar. Orada karşılıklı olarak bir gelecek felsefesi üzerinde duruyorlar. Bugünkü anlamıyla söylediğimizde bir anlamda

Fütürizm yapıyorlar. Toplumun gidişatında görülen bozukluklardan şikâyet ediyorlar. Kurtuluş nasıl olacak? Âkif anlatıyor, gelecek “Asım’ın nesline münkad olacak”, ya da, “Asım’ın nesli.. diyordum ya.. nesilmiş gerçek: İşte çiğnetmedi namusunu, çiğnetmeyecek” diyor. Asım Çanakkale Savaşı’nın kahramanıdır. Çanakkale Harbinde ne oldu? Düşman tüm güçleriyle saldırdığı zaman lise öğrencileri cepheye koştu, 1918 yılında liseler mezun vermedi, diplomalarını şehadet şerbetiyle aldılar. Cepheye koştu, vatani korudular ve şehit oldular. Gençler birçok yerden gelip o cephede büyük mücadeleye dâhil oldular, buna şahitlik ediyoruz. Şehitlikleri gezdiğimiz zaman gördüğümüz nedir? Sadece Anadolu şehirlerinden gelenler şehit düşmedi orada, Halep var, Bosna var, Üsküp var, Azerbaycan var, Şam var, Bağdat var, hatta Hindistan vardır orada...

Asım, Çanakkale Harbinde kahramanlıklar göstermiş bir kişi olarak önümüzde duruyor. Aslında Asım yaşayan biri değil. Safahata baktığımızda Asım’ın Âkif’in kadim dostu Ali Şevki hocanın yani Köse imamın oğlu olduğunu görürüz. Ali Şevki Hoca İstanbul’da yaşayan Boşnak bir âlimdir. Âkif’in kadim dostudur ve hiç evlenmemiştir. Dolayısıyla çocuğu yoktur. Âkif, Asım şiiriyle örnek nesil olarak milleti kurtaracak insan tipini zihninde ortaya koymaya çalışmıştır. Merhum önce kendi oğluna bakıyor, komşu çocuklarına bakıyor, etrafındaki çocuklara, ümmetin evlatlarına bakıyor ve bunları örnek olarak sunamayacağını görüyor. Bir yıkım ve enkazdan geçmişiz, güzel evlâtlar yetiştirme sorunumuz var, etrafında örnek gösterilecek kimse yok... Böyle olunca hiç evlenmemiş ve çocuğu olmayan Köse İmam’a yani Ali Şevki hocaya şiirde 2 evlat bahşediyor. Birisi Asım, hepimiz biliyoruz zaten şiirin adıdır, bir de kız çocuğu vardır Ali Şevki hocanın, onun ismi de Melek’tir.

Âkif’in hayalindeki genç, Peygamberlerin ismet sıfatının varisidir. İsmet sıfatı hata ve kusurdan korunarak kötülüklerden uzak yaşamayı gerektirir. Melek, adı üstünde melek huylu olmalı kızlarımız. Allah bahtlarını güzel eylesin. Dolayısıyla Asım, Çanakkale Savaşına katılmış hayalde yaşayan bir kahramandır. Berlin’deki eğitimini yarıda bırakarak Çanakkale Savaşına katılmış. Berlin’de ne eğitimi alıyordu? Bir yönüyle maneviyatı güçlü, vatani savunmak için her şeyini feda edebiliyor, diğer yönüyle ilim irfan peşinde koşuşturan, “maddenin en küçük zerresini parçalama” ilmi peşinde olmalı diyor. Berlin’de nükleer teknoloji eğitimi alıyor. Atomu parçalayacak bilginin peşinde. Bu bilgiyi öğrenip getirecek. (Bugün bile bizi Nükleer Santraller kurulmasın diye tartışıyorlar.)

Âkif Asım şiirinde Çanakkale harbinde iken bu teknolojiye ihtiyacımız var demişti. Yani ufuk meselesi, hayata bakış meselesi. «Çanakkale Destanı» Asım şiiri içerisinde

bir bölüm. Asım, hayalde kurgulanmış bir kahraman. Neden hayalde kurgulanmış bir kahraman? Onu arz ettim zaten. Nesil bozulmuş. Asım şiirini iyi anladığımızda Çanakkale'yi de iyi anlamış oluruz. Türkiye'nin geleceğini de iyi anlamış oluruz. Asım şiiri 2292 mısradan oluşan bir destan. İçerisinde ondan fazla hikâye anlatıyor. Hikâyelerin ana ekseninde toplumda yaşanan bozulma var. Hikâyelerde anlatılan şey; aile, kahve ve köyde, toplumda ve devlette görülen bozulma ve çürümedir. Burdan nasıl çıkacağız? Bu bozulmanın iki fâili var; 1 Bîçare dindaşlar. 2 Üç buçuk soysuzlar. Yâni kendisini çaresiz gören Müslümanlar ile (af buyurun) Batı'nın köpekliğini yapanlar. "3,5 soysuzun ardında zağarlık yapamam" diyor Âkif. Toplum 2'ye bölünmüş. Bir kısmı kendisini çaresiz görüyor, biz yapamayız, bizden bir şey olmaz diyor, bir kısmı Batının köpekliğini yapıyor, diyor. Buradan çıkmamız gerektiğini ifade ediyor. Nasıl çıkacağız? İşte burada marifet ve fazilet bize iki kudret lazım diyor.

Asım Çanakkale'de vatani çiğnetmedi sonra da çiğnetmeyecek. Âkif, Asım diye bir kahraman hayal ediyor, şiirde onu anlatıyor, Asım vücut olarak pehlivan yapılıdır, ülkeyi o kahramanın kurtaracağını düşünüyor Âkif. Asım yeni bir nesil yetiştirecek, geleceği onlar inşa edecek. Hedef Asım değil, Asım'ın neslidir, biziz, belki bizden sonra gelecek nesil. Bu milletin gençliği, asıl olan onlardır. Evet, hayalinde bir kahraman canlandırıyor ama sadece bir kahramanla bu iş olmaz. O, binlerce kahraman yetiştirecektir. Yetişecek binlerce kahraman yeni bir devlet kurarak milleti kurtaracaktır.

Köse İmam Asım'ı Hocazade'ye şikâyet ediyor. Diyor ki sen Asım diyorsun da Asım yoldan çıktı. Köse İmam umutsuzdur. Âkif ise umutludur. Umut Türkiye'dir, bu topraklardır. Sevgili İsmail Kara'dan ödünç alarak söyleyeyim "Türkiye'nin neye tekabül ettiğini neye tetabuk ettiğini idrak etmemiz gerekiyor. Türkiye'yi tanımak ve taşımak kabiliyet ve kapasitesine haiz olmamız gerekiyor." Nedir Türkiye? Bizim bir coğrafya idrakimiz olması gerekiyor. Bir tarih şuurumuz olması gerekiyor.

Çıkış yolu nedir? Köse imamla, Hocazade yâni Âkif tartışıyor, Hocazade Asım'a nasihat edecek diye uzlaşıyorlar. Onu çağırıyor, nasıl bir genç olacaksın? Onu anlatıyor. Âkif'in yetişmesini arzuladığı, özlediği neslin şiiridir Asım. Geleceği inşa edecek olan neslin özelliklerini onda ve onun arkadaşlarında görmek istiyor. Şiir böyle bir arayışın ürünüdür. Bugün Sezai Karakoç "Diriliş Nesli" derken neyi söylüyorsa, Âkif'de Asım derken aynı şeyi söylüyordu. Veya Necip Fazıl'ın "tam inanmış dört adam" derken veya merhum Nurettin Topçu, "isyan ahlâkı veya iradenin davası" "Yarın ki Türkiye" derken ortaya koyduğu ne ise, nasıl bir nesil arzuladılar ise talep aynıdır.

Asım, savaşta büyük kahramanlıklar ortaya koymuş, savaştan dönmüştür. Asım'da hayal kırıklığı var. Çünkü o dinini, vatanını mükeddasatını korumak için savaşmıştır. İstanbul'a geldiği zaman bakıyor ki insanlar ramazan günü aleni yemek yiyorlar. Biz bunlar için mi savaştık diyor! Bir hayal kırıklığı yaşıyor. Arkadaşlarından bir grup oluşturuyor önüne

geleni kendi cezalandırmaya başlıyor. Ramazan günleri yemek yenilen yerlerde oruç tutmayanları patakıyor, içki içilen yerleri, içki sofralarını basıyor önüne geleni dövüyor diyor. Çanakkale'den döndükten sonra başka

Bir mahluka döndü diyor. Hocazade çağırıyor onu, her önüne geleni tepelediğin bir düzenle bu işler olmaz diyor “ver kudreti kanuna ki vahdet yürüsün” diyor. Herkes cezayı kendisi vermemeli. Bu işler zorbalıkla olmaz, diyor. Mesele girifttir, problemler çoktur. Yaşanan birçok bozulma var, konuşmaya ailedeki bozulmadan başlıyorlar. Eski bir Osmanlı paşası “Eleni” isimli bir Rum kadınına âşık oluyor. Hanımını boşuyor, onunla evlenmek istiyor. Hocazade'ye geliyor bize nikâh kıy diyor. Hocazade kovuyor onu ben senin nikâhını kıymam diyor. Hikâye evdeki çözülmeden başlıyor. Köye gidiyor köyde çözülme var... Kurtuluş yolu için “Marifet ve fazilet” lazımdır. Marifet, Allah'a bağlı sevgiyle yoğrulmuş bilgidir. Fazilet, erdem, sorumluluk şuuru gibi anlamlara gelir. Marifetli, faziletli gençler Almanya'ya gidecek, teknolojiyi transfer edip Türkiye'ye getirecekler. Köse İmam, Asım ve arkadaşlarının ıslah edilmesinin gerektiğini düşünüyor. Hocazade'den bunun için yardım istiyor. Asım ve arkadaşları iyi yetişmeli, onlar bir “nesli cedit” olmalı. Âkif, Asım'ı çağırıyor, nadihat ediyor. Nasıl oluşacak bu nesli cedit? Onlarda 3 özellik olması lazım. Birincisi kökü sağlam olacak. İkincisi ufku geniş olacak. Üçüncüsü tabii ki ilim irfan sahibi olacak. Asım'ın neslinde olması gereken özellikleri Asım ve arkadaşları üzerinden maddeler halinde anlatıyor. Marifet, fazilet, fen, sanat. İşte bu 4 değere ihtiyaç var. Bir kere imanlı olacaklar, iman olmazsa olmaz. İffetli olacak, yâni kendi namusunu koruyacak, milletin namusunu koruyacak. “Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli” diyor, mabetleri koruyacak. Peygamberlerin ismet sıfatının varisi olacak. Şahsiyetli, çalışkan ve dürüst olacak. Milleti sevecek, ümitvar olacak. “Ümitsizliği zerk ettiler bize” diyor Âkif. Yeis yok, umutsuzluk yok, öyle bir şey yok. Hukuka hürmet edecek, kurallara riayet edecek. Zulme karşı olacak. “Biri ecdadıma saldırdı mı hatta boğarım, boğamazsın ki hiç olmazsa yanımdan kovarım” diyor. “Zalimin hasmıyım ama severim mazlumunu” diyerek zulme karşı direnç hattı oluşturmak gerektiğini söylüyor. Kendine saygısı olacak. İnsan benlik idrakini kaybederse, kendisine saygısı yoksa ailesine hürmeti yoksa vatanına, bayrağına hürmeti yoksa neye hürmeti olacak ki! Dolayısıyla hürmet ve benlik önemli mesele. Geleceğe güvenecek, milletine inanacak, sorumluluk almaktan kaçmayacak, vatanını sevecek, fedakârlık yapmaktan kaçmayacak. O nesil Çanakkale'yi korumuş, İstiklâl harbini kazanmıştır, o nesil Türkiye'yi yeniden vatan kılmıştır. Biz bu nesle âşık ve aşınayız.

İstiklâl Marşımızda Asım'ın yeri ve önemi nedir?

İstiklâl Marşı'nın ruhu, ana fikri mağlubiyeti kabul etmemektir. Bunu görmemiz gerekiyor. İstiklâl Marşı ‘Korkma! ‘ diye başlar, millete cesaret aşılayan bir metin.

Kur'an, İkra 'Oku' diye başlıyor. Hz. Mevlâna Mesnevi'ye 'Dinle' diye başlıyor. Yunus «İşitin Ey yârenler» demiş. Bunlar büyük sözler. Dünya sizi yurdunuzdan sökü� atmak için karşınıza geliyor, siz vatani koruyacak, milleti savunacaksınız, cesarete ihtiyacınız var. Mehmet Doğan abimiz İstiklâl Marşımız için «Türk milletinin millî mutabakat metni» diyor. Çok değer verdiğim bir cümle bu, Allah razı olsun. Millî mutabakat metninin giriş cümlesi çok önemli. Bir kere, gençliğe cesaret aşıyor, ufuk açıyor, ideal veriyor... Korkma! Korkaklar zafer kazanamaz. İrade sahibi olmak gerekiyor. Mağlup olmayı kabul etmeyeceksin. Mağlup olmayı kendisine yediremeyen bir milletin güçlü haykırışıdır bu.

O zaman bu milletin evlatları cesur olacak ama cüretkâr değil. Cesaret mazlumların hukukunu korumak için risk almaktır. Cüret ise kötülük işlemede sınır tanımamaktır. O sebeple cüretkâr değil cesur olmak gerekir.

Metnin ruhunda galibiyet arzusu, bağımsızlık iştiyakı görüyoruz. İstiklâl Marşı'nın dizelerinin bazı izlerinin Safahat'ta olduğunu biliyoruz. Örneğin Çanakkale şiiirinde “Korkma Cehennem olsa gelen, göğsümüzde söndürürüz,” ifadesi gibi. İstiklâl Marşı Âkif'in hayatı boyunca gönlünde demlenmiş, mayalanmış fikriyattır. Tacettin Dergâhında bir gecede veya iki gecede yazıldı ama mesele o kadar basit değil. İçerisinde çilelerle dolu bir hayatın özeti var. Tertemiz bir hayatın hasılası büyük bir ufkun, idealin neticesidir. İstiklâl Marşı varoluş ve diriliş mücadelesinin temel metinlerinden, temel esaslarından biridir.

“Korkma” cümlesinin altında belki şu yatıyor. Ortada bir savaş var, onlarca düşman var, ülkemize saldırıyorlar, vatani şehir şehir bölüşmüşler. Savaşa yeni başlamışken savaş kazanmış gibi bir metin yazıyorsunuz. Metnin ruhunda kazanılmış zaferin iç sesi vardır. Yürüyen bir mücadelenin metni değildir o. Zafer kazanılmıştır, kazanılmış zaferin taç beyitidir. Âkif milletine o kadar inanıyor, gençliğe o kadar güveniyor, gelecekte o kadar ümitlidir ki Çanakkale'de olduğu gibi tüm dünya gelse yine de fark etmez kazanırız diyor. Ecdad dün nasıl büyük kahramanlık destanı yazdı ise biz de yazarız diyor, bu işten de galip çıktık zaten. Ama mücadele yeni başladı. Dolayısıyla bu önemli. Önümüzde büyük ve güçlü bir metin duruyor. Anadolu'daki tarihimizin, varoluşumuzun İslâm ile yoğrulmuş olduğunun örneklerini İstiklâl Marşı içerisinde görüyoruz. “Bastığın yerleri toprak diyerek geçme tanı... Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli” “Şüheda fıskıracak toprağı sıksan şüheda” “Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl” gibi din, vatan, mukaddesat hakkındaki dizelerle, bayrakla ilgili, “nazlı hilal” yaklaşımına baktığımız zaman hangi değerlere sahip olmamız gerekir sorusunun cevabını görüyoruz. Şehitlerle ilgili kurulan büyük cümleler var, “sen şehit oğlusun incitme yazıktır atanı, verme dünyaları alsan da bu cennet vatani” gibi ifadeler. Bunlar İstiklâl Marşı'nın ruhu içerisinde mündemiç olan hakikattir. Nasıl bir gençlik anlayışına, idrakine ve ideale sahip olmamız gerektiğinin göstergeleridir aynı zamanda.

Devletlerin ve milletlerin hayatında millî marşların büyük önemi vardır. Bu marşlar ait olduğu milletlerin karakterlerini yansıtır. Millî marşımızın adının “İstiklâl’ Marşı” olması da aslında bize mesaj veriyor. İstiklâl Marşımızın yazıldığı dönemi göz önünde alırsak onun hangi ruhla yazıldığını ve nasıl anlaşılması gerektiği hakkında neler söylersiniz?

İstiklâl Marşımız bir Dergâh'ta yazıldı. Bunu unutmamak gerek. Anadolu'nun vatan kılınması ve İslamlaşması tarihine baktığımız zaman Anadolu'yu İslamlaştıran ruhun harcını, mayasını çalanlar kimdir? sorusuyla karşı karşıya geliyoruz. Kars'ın fethi için Orta Asya'dan kalkıp gelen ve Yahniler dağında savaşırken şehit düşen Ebu'l Hasen Harakani hazretlerini bilmeden Anadolu'nun ruhunu bilemeyiz. Ebu'l Hasen Harakani hazretleri Selçuklu Sultanları Tuğrul ve Çağrı beylerin aynı zamanda Gazneli Mahmud'un şeyhidir. Birbirleriyle komşu iki İslam ülkesi vardır. Bunlar düşmanların kıskırtmasıyla birbirleriyle çarpışabilir, enerji içeride boğulabilir endişesi var. Harakani hazretleri içerde enerji yoğunlaşması sonucunda patlama olmasın diye Gazneli Mahmud'a sen Hindistan'ı fethet diyor. Senin hedefin, ufkun orası. Tuğrul ve Çağrı Bey'e ise sizin ufkunuz İstanbul'dur, Bizans'tır diyor. İstanbul'un fethedilmesi peygamber müjdesidir. Kendisi de orduyla beraber geliyor, Yahniler dağında çarpışırken şehit düşüyor. Bugün Kars kalesi dibinde dergâhta kabri vardır. Harakani hazretleri Yusuf Hemedani hazretlerini yetiştirmiş. Hemadani hazretleri ise hepimizin iyi bildiği birisi olan Hoca Ahmet Yesevi'yi yetiştirmiştir. Hemadani hazretleri de Sultan Alparslan, Sultan Melikşah'a bir nevi hocalık yapmış, onlara aynı ruhu aşlamış. Hacı Ahmet Yesevi Lokman-ı Perende'yi, Lokman-ı Perende ise Hac-ı Bektaş Veli'yi yetiştirmiş. Horosan erenleriyle birlikte onu Anadolu'ya göndermiş.

O dönemde Başta Hünkâr Hac-ı Bektaş Veli olmak üzere. Hz. Mevlâna, İbn-i Arabi gelmiş, Geyikli baba gelmiş, Taptuk Emre gelmiş, Nasrettin Hoca gelmiş, (onun Ahi Evran olduğu söyleniyor) Evhadüddin Kirmani gelmiş. Bir Türkmen kocası olan bizim Yunus ve niceleri böyle bir iklimde yetişmişler. Bir taraftan Haçlılar bir taraftan Moğollar buraya saldırırken bunlar gelmişler iki ateşin arasına çadır kurmuşlar. Bunlar akılsız insanlar değil. Bu kadar çatışma olan yere gidip orada tekke kurmak, zikir çekmek için değildir bu. Onlar bu topraklara maya çalmak için gelmişler. Peygamber müjdesi İstanbul'un fethedilmesi için Anadolu'da gönüllerin mayalanması gerekiyordu, bu insanlar geldiler, çadırlarını iki ateşin ortasına kurdular. Anadolu'nun ateşi nasıl Hz. İbrahim'i yakmadı ise, bu topraklarda yakılan Haçlı ve Moğol ateşi onları yakmamış. Nasıl ki Nemrud'un Hz. İbrahim'i attığı ateş Allah'ın emriyle onun için serinlik ve selâmet olmuşsa o mana erleri gelmişler o ateşlerin ortasında tekkelerde, zaviyelerde, ribatlarda, kervansaraylarda bir gülistan, bir bağ, bostan kurmuş, Anadolu'yu mayalamışlar. Rahmetli Fethi Gemuhluoğlu, “insanı gönül döller” diyor. Gönül döllererek ilerlemişler ve Anadolu'yu mayalanmış gönüllerin otağı olan bir toprağa çevirdiler. Türkiye'ye

baktığımız zaman işte bu silsileyi görürüz. Hz. Mevlana'nın şöyle bir cümle kurduğu söylenir: Eğer Belh'te yaşamaya devam etseydim bir medresede müderris olurudum. (Bugünkü anlamıyla üniversitede profesör olurudum) Ama bu topraklar beni şair kıldı diyor. Şiir şuurun meyvesidir. Çok güçlü bir zihin, fikir, benlik idraki ister. Dolayısıyla Hz. Mevlana'dan ibn-i Arabi'den vs maya almış olan toprakların korunması gerekiyor.

İstiklâl Marşı Taceddin dergâhında o kültürün ve maneviyatın devamı olan bir binada yazılmış. Güçlü bir metindi, gücü arka planda yer alan muktebasatından, maneviyatından geliyor. Milletın azmi, iradesi, kararlılığı vardır o metnin ruhunda.

Meclis bir yarışma açmış. Âkif işin içinde ödül olduğu için müracaat etmemiş. Özel ricalar üzerine marşı yazmış, hatta Hasan Basri Çantay bir gün onun yanında bir şeyler karaladı. Âkif ne yapıyorsun diye sorunca, sen İstiklâl Marşını yazacaksın diye söz verdim, sen yazmıyorsun, o zaman senin yerine ben yazayım, dedi. Âkif, benim adıma söz mü verdin diyor? O zaman tamam diyor. Yani bir kardeşinin kendi adına vermiş olduğu kefaleti kendi kefaleti görerek İstiklâl Marşını yazıyor. Ücret almayacağını söylüyor. Böyle bir ortamda yazılmış İstiklâl Marşı.

Merhum Âkif sanki İstiklâl Marşı'nı yazmak için vazifeli olarak meclise gelmişti. Âkif İstiklâl Harbi başladığında TBMM'ye Burdur mebusu olarak kaydı yapılırken mesleği hanesine "İslam şairi" yazıyorlar. O İslam'ı şuura dönüştürmüş bir kalemdir. I. mecliste görev yaptı, orada ayrışmalar oldu, ikinci grupta yer aldı. Zaten Âkif II. mecliste yoktur. Sanki bir vazifesi vardı, Cenab-ı Hak o vazifesini ifa etmek için onu İstanbul'dan Anadolu'ya gönderdi, meclise geldi milletvekili oldu, İstiklâl Marşını yazdı, vazifesini yaptı, geri çekildi. Bu vesileyle merhum Âkif'i bir daha rahmet, minnet ve şükranla yâd etmiş olalım.

Mehmet Âkif Ersoy'un kişiliği ve Türk Milleti'ne bakışı ile ilgili bizi bilgilendirir misiniz?

Âkif milleti çok seven birisi. Metnin ruhunda daima milletin birlik ve bütünlüğü vardır. Meseleye İslam milleti nazarından bakıyor. Kuran'ın ifadesiyle «İbrahim milleti» diyelim. Çocukluğuna baktığımızda evi; mektepli, medreseli ve spor yapılan mahallede, orada büyüyor. İyi bir güreşçi, iyi bir pehlivan, sırtı yere gelmez birisi. Besmele şuuruyla büyümüş, maneviyatı çok güçlü, ferâgatı yüksek ve muhalif bir adam. Osmanlı döneminde yöneticilere muhalefet etmiş, gelmiş İstiklâl Marşı'nı yazmış sonra Cumhuriyet elitlerine muhalif etmiş. Sonra gönüllü sürgünde yaşamak zorunda kaldı. Anadolu'da Kible Dağı diye bir ibare vardır. Kible taşı da derler. Rize'de mesela Ayane dağı var, kible dağı derler ona. İşte o dağa bakarak kibleyi, istikâmeti tayin ederiz. Kible taşı: büyüktür, onu yerinden oynatamazsınız. Eğer yerinden söküp başka bir yere taşırırsanız aynı güzellikte

taşınması mümkün değildir. Zarar verirsiniz ona. Âkif Kible Dağı gibi bir adamdır. Onu yerinden oynatamazsınız. O, orada bir istikamet öğretmeni olarak durur.

Kur'an-ı Kerim'de Yasin suresinde ve Ğafir/Mümin suresinde iki hikâye anlatılır. Bir adam şehrin öte yakasından koşarak gelir ve der ki sizden herhangi bir ücret istemeyen bu insanlara uyun der. Yasin suresi Ku'ran'ın kalbidir. Kur'an'ın kalbinde bu hikâye anlatılır. Hikâye şöyle; bir şehre elçiler gönderilir, şehir halkı onları öldürmek ister. O esnada şehrin öte yakasından bir adam koşarak gelir ve sizden herhangi bir ücret istemeyen bu insanları niçin öldürüyorsunuz diyerek çok etkileyici sözler söyler. Şefkat ve merhamet yüklü sözler.. Âkif de İstiklâl Marşı için ücret almamış. Hikâye Hatay'da yaşanmış, bir Anadolu hikâyesidir. Allah Anadolu'nun hikâyesini Kur'an'ın kalbine yerleştirmiştir. Basit bir yerde yaşamıyoruz.

Ğafir suresinde ise Firavun ailesinden olan ve Hz. Musa'ya iman etmiş fakat imanını gizleyen bir kişi onlar tartışırken gelir ve Hz Musa'yı savunur. Ğafir suresindeki hikâyeyi okuyalım. O kadar büyük bir belagat şahikasıdır ki anlatılan. Firavun azgınlık yaparken bir adam şehrin öte yakasından koşarak gelir ve şehrin azgınlıklarına, kötülük timsali olan insanların vicdanlarına seslenerek onları sarsar. Şefkat ve merhamet öğretmeni olarak onların gönüllerine dalar. Sonuçta bu adamın müdahalesiyle Hz. Musa ölümden kurtulur. Âkif'in tam da böyle bir adam. Şehrin öte yakasından geldi. Bizi sarsan sorular sordu, cümleler kurdu. Bizi büyük ufuklara, büyük ideallere taşıdı. Bir ideal ve istikamet öğretmeni oldu. Benim Âkif'im Kible Dağı gibi bir adamdır. Şehrin öte yakasından koşarak gelen bir şefkat ve merhamet kahramanıdır. Bir gelecek öğretmenidir. Eserlerine baktığımızda en zor şartlarda bile daima ümitvar olduğunu görürüz. "Yeis öyle bir bataklıktır ki düşme ne olursun" diyor. Hep ümit ümit... Ümidin kahramanı.

Gençlik inşasından millet inşasına giden yolda İstiklâl Marşımızın rolü nedir?

Her toplumun içerisinde birlik ve beraberlik noktaları olduğu gibi ayrılık noktaları da olur. Milletler birlik ve beraberlik ufkunu kendi metinleri üzerinden kurgularlar. Ayrılık ve fitne tohumları dışardan gelir. Anadolu'da güzel bir tabir vardır: "yol üstünde bağı olanın başı dertten kurtulmaz" derler. Türkiye yol üstünde bir bağıdır, Batılıların kaybedip kazanamadığı tek toprak parçasıdır. Batı'nın gözü ve gönlü buradadır. Bugün konjonktör gereği düşman diyemediğimiz ülkelere müttefik diyoruz. Türkiye'de yaşıyorsanız dostunuz Allah'tır ve mazlumlardır. Zalimler ve güçlüler size dost olmaz. Onların gözü sizin topraklarınızdadır, boğazlarınızdadır.

Kanal İstanbul diyorsunuz, Ayasofya cami olsun diyorsunuz kıyamet kopuyor. Ayasofya kendi camimizdir. Sonuçta hâkimiyet alanınız altında, ecdadınızın para vererek satın aldığı bir cami. Camiyi ibadete açmak için kendinizi dünyaya izah etmek zorunda

kalıyorsunuz. Hâlbuki istediğiniz gibi açarsınız. Düşünün bugün mavi vatan diye bir konsept var. Denizlerin altında doğalgaz var, petrol var. Bunlar sizin denizleriniz. Kendi denizinizdeki petrolü çıkarmak istediğiniz zaman dünya karşınıza geliyor. Türkiye böyle bir yer. Böyle bir yerde yaşıyorsanız birliğe ihtiyacınız var. İttihada ihtiyacınız var. İyi eğitilmiş nesillere ihtiyacınız var. Dünyayı tanıyan, ülkesini bilen, inancını ve tarihini bilen insana... Tarihin %100 doğru olduğunu düşünenlerden değilim. Hiçbir milletin tarihi %100 doğru olmaz. Her milletin tarihinde eksiklikler, kötülükler vardır ama meseleye bütüncül bakarız.

Tarihimizdeki eksiklikler insânî kusurlardır. Devlet ve millet mefkûremizde başka din ve milletlerin kaderini yakmak ve yıkmak yoktur. Adalet dağıtmak vardır. Ecdadımızın mücadelesinin esası İla'yı kelimatullahıdır. Yani Allah kelamını yüceltmektir. Allah'ın hükmünü yüceltmektir. Bizim Kızıl elmamız budur.

İstiklâl marşı bu topraklardaki bin yıllık varlığımızın ortak değerlerini temsil ediyor. Âkif onu "Safahat" içerisinde dahil etmedi. Onu milletimizin mefkûresi olarak kaleme aldı, "Kahraman Ordumuza" armağan etti. Sonra da bu millete bir daha İstiklâl'ini kaybetmesin diye dua etti. Âkif merhumun duası "Allah bu millete bir daha İstiklâl Marşı yazdırmasın" dedi. Yeni bir marş yazmaya ihtiyaç duymasın diye dua etti. "Bu ezanlar ki şehadetlerin dinin temeli, Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli" dünya döndükçe, kıyamet kopmadıkça Ezan-ı Muhammedî burada okunsun, hürriyet olsun, bağımsızlık olsun, bayrağımız dalgalansın, mabetlerimizden yükselen ezanlar okunmaya devam etsin dedi. "Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet. Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl" dedi.

Mehmet Âkif Ersoy yaşasaydı sizce gençlere ne söylerdi ve tüm bunlardan yola çıkarak siz gençlere neler söylemek istersiniz?

Asım'ın nesli ile ilgili saydığımız özelliklere sahip olmalıyız. Safahatı okuduğumuz zaman orada gördüğümüz, güçlü bir Allah inancı, büyük bir peygamber sevgisi, İslam'a bağlılık, milletinin kaderine güven ve inancına güven. Batı'yı "tek dışı kalmış canavar" olarak ya da "çelik zırlı duvar" olarak görüyor. Bu acımasız gücün karşısına bir gençlik koyuyor. " Benim İman dolu göğsüm gibi serhaddim var" diyor, "kükremiş sel gibi" mücadele eden "dünyaları olsa da cennet vatanını vermeyecek" "atalarını incitmeyecek" olan "hakkını helâl ettiği" bir gençlik. Bu çelik zırlı duvarı yıkacak olan şey sadece teknoloji değil Allah'a inanmak, güvenmek ve bağlanmaktır. Yani iman dolu göğüs meselesi önemli.

Asım meselesinde söylediğimiz gibi iki evlat var, Asım ve Melek. Bu isimler öyle rastgele seçilmemiş. Asım peygamberin İsmet sıfatının varisidir. Kendini kötülüklerden, günahlardan, yanlışlıklardan koruyan. Melek adı üstünde melek. Zaten günah işlemez,

kendisine emredilene yapar isyan etmez, kötülük peşinde koşmaz. Hem kızlarımız hem erkek çocuklarımız bu ümmetin geleceğidir.

Türkiye’de yaşayan nesiller her dönemde kendi içerisinde bir öncü kuşak çıkarmıştır. Bir öncü kuşak olmadan mücadele hedefine yürüyemez. Sokaklara, sosyal medyaya bakıp fazla kötülük var diye gönülsüz olmaya gerek yok. Bu milletin derinden akan damarı vardır. O damar, içiden çıkan, kendi kaynaklarından beslenen ahlâklı, çalışkan, üretken nesiller çıkarmıştır. Hem dünya için hem de ahiret için çalışan nesiller.

Kendi geleceğini milletinin kaderiyle eşdeğer gören, milletinin ufkunu genişleten, ilerlemesi için gayret eden bir nesil var olacak diyen Âkif bunları bize tavsiye ediyor. Yani dünü ve günü iyi bilmek gerekiyor. Eğer biz dünü ve günü bilemezsek, ne yapılması gerektiğine dair ufkumuz açık olmazsa, bu işler olmaz, gençlerin bu girdaptan çıkması için ne yapması lazım?

Neler yapılmalı?

Bir; Sürekli geç kaldık duygusuyla yaşamayalım. Önümüze bakalım.

İki, bu işler savunma refleksiyle olmaz. Bir gelecek kurgumuz, açık ufkumuz ve ideallerimiz olması gerekir. Anti tez olmakla bu işler olmaz. Hiçbir şeyin antisi olmayalım. Ortaya tez koymalıyız. Son 200 yılda yaşayan 2 iki insanı çok önemsiyorum. Biri Sezai Karakoç diğeri ise Aliya İzzetbegoviç’tir. Onlar anti tez değildi, tez üretmişler. Birilerine cevap vermekle uğraşmadılar. Hakikati ortaya koydular.

Üç; İnsanın Allah’la, kâinatla ve toplumla bağı kopmuş. Bu bağları yeniden kurmamız gerekiyor. Bizim toplumumuzda eskiden külhanbeyi denen “Çelebi” tipler olurdu. Mahallenin namusu onlardan sorulurdu. Mahallede o varken kimse kimseye kötülük yapamazdı. Bir anlamda âkil adamdı bunlar. Bunu bugünkü mafya babalarıyla karıştırmamak lazım. Mafya babaları suç örgütlerini yönetirler, külhanbeyleri mahalleyi yönetirler. Bizim külhanbeyi tipine derviş duruşlu, yüce gönüllü çelebilere ihtiyacımız var, bunlar bizim kültürümüzden gelen şeyler. Yani sosyal medyada da bu tiplere ihtiyacımız var. Sözüne itibar edilen, asaletine, tavrına ve duruşuna saygı duyulan insanlar olmak gerekir. Bunlar toplumun dert ağacı olan insanlardır. Dertlere çare üreten insan olmak gerekiyor.

Dört; Zannediyorum günün problemlerinden biri, günlerimizi güvenilecek insan aramakla tüketiyoruz. Bırakalım güvenilecek insan aramayı güvenilir insan olmaya çalışalım. Kendi aynamıza bakalım, kendimizi görelim.

Beş; Önce iki insan arasındaki mesafeyi kısaltmak gerekiyor. Küçük adımlar yeri gelir büyük sonuçlar doğurur. Küçük adımların bereketine inanmamız gerekiyor. Büyük hayallerle kendimizi yormak yerine küçük adımlarla mutluluğa doğru ilerlemek

gerekıyor. Şehrin kalbine eğilecek, gençlerin ufkunu genişletecek büyükleri olması gerek. Özellikle gençlerin yeri geldiği zaman sohbet edeceği, soru soracağı, hürmet ettiği, kıymet verdiği büyükleri olsun. Büyükler bunlara ne kadar hazır, onu da bilemiyorum. Türkiye'nin asıl problemi gençlerde değil, problemin kaynağı benim gibi orta kuşakta olduğunu düşünüyorum. Biz ufkumuzu kaybettik fazla dünyevileştik, gençler dizi dibinde oturacak büyük bulmakta zorlanıyorlar, ama arasınlar, zorlasınlar.

Altı; Gitsinler örgütlü çalışmalara dahil olsun kardeşlerimiz ama kendilerini hiçbir örgüte feda etmesinler. Hakikate feda olsunlar. Dahil olduğumuz örgütler bizim kiblemiz olmasın. Bize istikamet öğretsinler ama oralar bizim istikametimiz olmasın. Girdiğimiz her örgüt bize istikamet öğrettiği ölçüde değerli olsun. Eğer orası bizim tek hedefimiz olursa yanlış yaparız. Bunlardan kurtulmak gerekiyor.

Yedi; Öncü kuşaklara ihtiyacımız var. Mutlaka bir öncü kuşak olması gerekiyor. İsmet Özel'in ifadesiyle, ordular savaşa gittiği zaman savaşı süvariler kazanır ama eğer bir hassa ordusu yoksa yâni devletin merkezinin çelik çekirdeğini koruyan özel birliği yoksa savaş kazanılmaz diyor. Savaşı belki hassa ordusu kazanmaz ama onlar olmadan da savaş kazanılmaz. Öncü kuşağa her dönemde dikkat etmemiz lazım.

Bu öncü kuşakta hangi özellikler olacak? Birinci tılsım; Sağduyuyu her zaman korumak gerekiyor. Zaferde de mağlubiyette de tavrı değiştirmemek lazım. Zaferin sahibi Allah'tır mağlubiyet senin hatalarından gelmiştir. Ama sen tavrını değiştirme. Bir futbol müsabakası düşünün bir taraf kazanır bir taraf kaybeder. Kaybedenler kendisine jilet atarsa kazananlar magandalık yapıp kurşun sıkarsa olmaz. Kazanmanın ve kaybetmenin ağırbaşlılıkla ve vakur karşılanması gerekir. Sağduyu temel kavramlardan biridir. Haddimizi ve hududumuzu bilmemiz gerekiyor.

İkincisi, Şahsiyet, kişiliğimizi güce ve makama, şöhrete, servete feda etmememiz gerekiyor. Güç, makam gelip geçer şahsiyet kalıcıdır.

Üçüncüsü; Çağlar boyunca hikâye yazmış bir milletin çocuklarıyız. Yeni hikâyeler yazabiliriz.

Dördüncüsü iletişim çok önemli. Konuşmak, dertleşmek, hemhal olmak gerekir. Birbirimize değer vermeliyiz. İlişki ve iletişimde mesafeye dikkat etmek gerekir. Hepimizin sınırları, yaklaşım mesafesi olması gerekir. Kendi cinsimizle veya karşı cinsle olan ilişki ve iletişimde mutlaka takip mesafesine riayet etmemiz gerekir. Birbirimizin mahremiyetine hürmet etmemiz gerekir. Sınırları ihlal etmemek gerekir. Birbirimizi dikizlemek değil geliştirmek için ilişki ve iletişim kurmamız gerekir.

Beşincisi sorunları birlikte aşmamız gerekir. Ben daima en önde olmalıyım dememeliyiz, işimiz önde olsun. İş odaklı hareket etmek gerekiyor.

MEHMET ÂKİF GENÇLERE NE SÖYLER?

-Mehmet Âkif'e Dair Söyleşiler-

Altıncısı insandan umut kesmemek gerekir. Her insanın faydalı olacağı bir alan vardır. Yani çok iyi konuşan birisi çok iyi bir yönetici değildir. Taş yerinde ağırdır. Yeteneklerine, meziyetlerine, kabiliyetlerine göre insanları değerlendirmek gerekir. Herkesi en faydalı olacağı yerde değerlendirmek gerekir. Makamı, mevkii, yetkiyi insanların faydasına kullanmak gerekir. Haksızlığa asla razı olmamak gerekir. “Zalimin hasmıyım ama severim mazlumunu” diyor ya Âkif. Her konunun uzmanı gibi davranmamak gerekir. Biliyorsan söyle, bilmiyorsan ötede bekle.

Yedincisi; Zaman disiplinine riayet etmek gerekir. Bu da çok önemli.

Son söyleyeceğimiz söz şu olsun: Hedefe giden yolun kestirmesiyle uğraşmamak gerekiyor. Merdivenle çıkılacak yere asansörle çıkarsan inerken tepetaklak düşebilirsin.

Sümer 1 Cad. 11/5 Kızılay/Ankara
Tel: 0 312 232 05 71-72
www.tyb.org.tr - tyb@tyb.org.tr

 TYB1978

 TYB1978

 turkiyeyazarlari

 turkiyeyazarlari

